

❖ **เจ้าของ**

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

❖ **สำนักงาน**179/30 ถนนประชาสโมสร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-246537 ต่อ 625 โทรสาร 043-246539

<https://casjournal.cas.ac.th>❖ **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา ในแนวทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ทางวิชาการ

2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ วิชาการ และประสบการณ์วิชาชีพ ในสาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา รวมถึงเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานของสมาชิกวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

❖ **ที่ปรึกษา**

นายกสภาวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

อธิการบดีวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองอธิการบดีวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

❖ **บรรณาธิการ**

ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์

❖ **บรรณาธิการผู้ช่วย**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ บุรีสาร

❖ **กองบรรณาธิการ**

ศาสตราจารย์ ดร.กนกกร สมปราชญ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพินาย

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จันทร์จรัส

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ ศรีปัดดา

อดีตข้าราชการบำนาญ กรรมการสภา

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา โทณะวนิก

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬามาศ จันทร์ศรีสุต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ วิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

รองศาสตราจารย์ นฤมล ลินสุพรรณ

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ สิริสุทธิ

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ นัยพินิจ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงคินิตย์ จันทร์จรัส

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

❖ กองบรรณาธิการ (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ บุริสาร

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ดร.นิกัญชา ลั่นเหลือ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ขอนแก่น

ดร.ดาวรุวรรณ ถวิลการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

❖ ฝ่ายจัดการและเลขานุการ

อาจารย์กุสุมา ดำรงชัย

อาจารย์ชัยวัฒน์ วัลลภา

นางสาวอัญชลี มูลทิพย์

นางสาวกัญญาลักษณ์ กว้างสวัสดิ์

❖ กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

❖ การส่งเรื่องลงตีพิมพ์

<https://casjournal.cas.ac.th>

❖ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ เค.ปรินท์

เลขที่ 12/27 ถนนศรีจันทร์ อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 081-6611883

E-mail kprint999@gmail.com

- บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง จากภายในและภายนอกวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
- การตีพิมพ์และเผยแพร่ของวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียนี้ เนื้อหาบทความ ทรัพย์สินและข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารถือว่าเป็นของผู้เขียน โดยเฉพาะทางกองบรรณาธิการวารสาร หรือวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอ่านบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ประจำปี 12 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2565)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกักร์ สมอนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตร พงศ์วัชร	อนุกรมการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม รัฐสภา ข้าราชการบำนาญ
รองศาสตราจารย์ ดร.สรฤดี ดีปุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เดช สารการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา สงวนสัตย์	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิตต์ มณีโชติ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา วรรณศรี	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ว่าที่ร้อยเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญวิทย์ หาญรินทร์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนใจ ไชยบุญเรือง	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ ชูสอน	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศ จิระวิชิตชัย	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาฏนภา หีบแก้ว	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณดา ทับทิมจรรยา	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตารีย์ ศิริมงคล	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ เพาพาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ผาสุดตะ	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลลาป ปุริสาร	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.สมพงษ์ อัสสภักย์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ดร.ยุทธพงษ์ ตันประดู่	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ดร.ประสงค์ ต่อโชติ	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.ธนาศักดิ์ ศิริปัญญนันท์	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
ดร.ธนาภรณ์ พันทวี	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.จารุวรรณ เขียวน้ำชุม	มหาวิทยาลัยนครพนม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียฉบับนี้เป็น ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2565) เป็นวารสารที่มีคุณภาพฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) กลุ่มที่ 2 โดยมีเป้าหมายมุ่งมั่นเพื่อขึ้นสู่ฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) กลุ่มที่ 1 ให้ได้ในปี 2565 อีก 1 ปีต่อไป ซึ่งวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียมีความภาคภูมิใจ และได้พัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดมา ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมารวม 12 ปี บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียฉบับนี้ เป็นบทความทางวิชาการและบทความวิจัยของ คณาจารย์ นักวิจัย บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่คัดสรรมาจากผลงานคุณภาพทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ ในงานประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ 10/2565 CASNIC 2022 ในหัวข้อ “Ready for Anything: Change for Common Good” จำนวน 181 บทความ จากสถาบันระดับชาติ 154 เรื่อง ระดับนานาชาติ 27 เรื่อง ที่ผ่านกระบวนการคัดกรองตรวจสอบคุณภาพอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ Peer review ในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา ทางบรรณาธิการและบรรณาธิการผู้ช่วยร่วมกับเจ้าของบทความที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน สำหรับฉบับนี้ผลงานภายในสถาบัน 11 เรื่อง และภายนอกสถาบัน 13 เรื่อง รวม 24 เรื่อง ผลงานทุกเรื่องล้วนได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาบทความเชิงวิชาการในด้านความถูกต้องของกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบ สามารถนำผลวิจัยไปใช้อ้างอิงและใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้รับการยอมรับด้านคุณภาพจากสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงนักวิจัย และนักวิชาการในแต่ละสาขาวิชา กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงมาตรฐานคุณภาพของวารสารจึงทุ่มเทแรงกาย แรงใจ แรงสติปัญญา เพื่อพัฒนาให้วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เป็นวารสารคุณภาพสามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงทางวิชาการในระดับชาติและนานาชาติ อันจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคม และวงพหุวิทยาการได้อย่างหลากหลาย สำหรับฉบับนี้มีผลงานวิจัยจากหลากหลายสหสาขาวิชา อาทิ สาขาศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ สุขภาพ การพยาบาล สาขาศิลปศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ และกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจใฝ่เรียนรู้จะได้ใช้เป็นแหล่งสารสนเทศในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม วงวิชาชีพและประเทศชาติต่อไป

กองบรรณาธิการมีความยินดีรับบทความในกลุ่ม สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม สาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนิเทศศาสตร์ สาขาศึกษา และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ จากทุกองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน บทความทุกเรื่องจะได้รับการพิจารณาตรวจสอบประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ 3 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานของ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมาตรฐาน TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย) ที่กำหนดไว้

ท้ายที่สุดนี้กองบรรณาธิการวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีความมุ่งมั่นในการสรรค์สร้างผลงานวิจัย บทความวิชาการ ที่หลากหลายศาสตร์เพื่อเผยแพร่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับนักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้อ่านอย่างเต็มความสามารถ และขอขอบคุณเจ้าของบทความทางวิชาการ และบทความวิจัยทุกเรื่องที่ท่านได้ให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพ และสนใจส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ตลอดจนขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจติดตามวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มาอย่างต่อเนื่องตลอดมา และทางกองบรรณาธิการมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ที่จะพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น เพื่อก้าวสู่ฐาน TCI กลุ่ม 1 และ มุ่งมั่นพัฒนาเพื่อเข้าไปสู่ฐานระดับนานาชาติต่อไปในอนาคต พบกันใหม่ฉบับหน้าปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ปี 2566 ในเดือนกันยายนี้ และ ท่านผู้อ่านสามารถติดตามบทความวารสารทุกฉบับได้ โดยได้ Up load ไว้ใน Website ของวารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้ที่ <https://casjournal.cas.ac.th> ขอขอบคุณท่านผู้อ่านทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

ด้วยความปรารถนาดี
กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง พรนภา ภักดีไตรภพ, อมรินทร์ เทวตา	1
ปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา ปิยะดา มณีนิล	9
การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู สุจิตราลักษณ์ เสาวกุล	17
การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ใน การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ชุดิภาญจน์ มณีโชคชูโรจน์	26
การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น กุหลาบ ปุริสาร, ฤชฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์, ประสงค์ ต่อโชติ	35
การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ระหว่างเรียนของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย รววิทย์ ต้นชนะเทวินทร์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร, วรากร ต้นชนะเทวินทร์	53
การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จารุวรรณ เขียวน้ำขุม, กัลยาณี ม่วงไทย, มานะชัย แก้วสีดวง, ระวีวัฒน์ ศรีประดิษฐ์, สุรรัตน์ ตลับเงิน, วรรณธิภา อุนารัตน์	64
การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชินเนตติส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภูริดา อุพลรัมย์, สุรัชย์ ปิยานุกุล, ชูเกียรติ จารัตน์	72
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครู ฤชฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์, ประสงค์ ต่อโชติ, กุหลาบ ปุริสาร, ธนาศักดิ์ ศิริบุญนนท์	80
การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย: การประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus ประสงค์ ต่อโชติ, ฤชฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์, กุหลาบ ปุริสาร, ธนาศักดิ์ ศิริบุญนนท์	95
การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ พัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จิราพร วิษระโกชน, วิภาภรณ์ ร่มพฤกษ์, สงคราม นากา	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีการศึกษา 2564 ธนาศักดิ์ ศิริปัญญนันท์	119
นวัตกรรมภาวะผู้นำ กับสื่อการบรรยาย ในยุค New Normal ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป Open Broadcasting Studio (OBS) จุฬารณย์ โสตะ, กษม ชนะวงศ์, สุวกิจ ศรีปัดดา, อำนาจ ชนะวงศ์, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์	130
การออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ทศพร สังข์กังวาล	138
ปัญหาและความต้องการด้านการดูแลของผู้ดูแลผู้สูงอายุ: บริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท สาคร อินทโธ, วชิร อมรโรจน์วรุตม์, จิตติมา ขายพระอินทร์	146
ผลของการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ธิดารัตน์ เลิศวิทยากุล, อีรชัย เนตรถนอมศักดิ์, วชิรินทร์ ลอยลม	156
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล พนธกานต์ นฤฤทธิ์มนตรี, อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์, กุหลาบ ปุริสาร	174
ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร ยงยุทธ นฤฤทธิ์มนตรี, กษม ชนะวงศ์, กุหลาบ ปุริสาร	186
รูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มนตรี สีหมงคลสกุล, กษม ชนะวงศ์, กุหลาบ ปุริสาร	207
กลวิธีการแปลนิทานสองภาษา ไทย-อังกฤษ เสาวณี ทับเพชร, อติเทพ ดาววัน	218
Oral corrective practices of selected Filipino high school teachers amid limited face-to-face learning Karen Lapniten Bosaing	226
Gauging Students' Visual Literacy Skills Through Picture Interpretation Jocelyn L. Alimondo	233
The Application of Restorative Justice in the City of Dasmariñas, Cavite, Philippines: A Developing Response to Crime Prevention Aileen D. Ybañez, Shelley Anne M. Masagca, Mark Jay H. Masagca	248

ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขาย
ในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง

Causal and Effectual Factors of Innovative Behavior of Sales Staff
in A Life Insurance Company

พรนภา ภัคดีไตรภพ¹,
อมรินทร์ เทวตา²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน และประสิทธิภาพในการทำงาน ของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่ง 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานฝ่ายขายในบริษัท ไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม จำนวน 300 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ค่าการแจกแจงความถี่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี อยู่ในตำแหน่งตัวแทน มีอายุงาน 3-4 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีสถานภาพโสด ในส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับความคิดเห็นของตัวแปรด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน และด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน และพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, การมีอิสระในการทำงาน, แรงจูงใจในการทำงาน, พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน, ประสิทธิภาพในการทำงาน

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The study has three objectives: 1) to study the level of human resource development, work autonomy, work motivation, innovative behavior, and work efficiency of sales staff in a selected life insurance company 2) to study the influence of human resource development, work autonomy, and work motivation that affect the innovative behavior of sales staff in Thai Life Insurance Company, Nakhon Pathom branch, and 3) to study the influence of sales staff's innovative behavior in Thai Life Insurance Company, Nakhon Pathom branch affecting work efficiency. The samples were 300 employees. The data were analyzed by using the frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation, and multiple linear regression analysis.

The finding revealed that most of the respondents were female, aged 21-30 years old, in the position of sales representative, 3-4 years' experience, earning an average monthly income of 15,000-20,000 baht, with a bachelor's degree, and having single status. As a result of data analysis, it was found that the opinion level of variables, which is human resource development, work autonomy, work motivation, innovative behavior, and work efficiency, has an average at the highest level. The results of hypothesis testing demonstrated that human resource development, work autonomy, and work motivation had a positive influence on an employee's innovative behavior, and the employee's innovative behavior had a positive influence on work efficiency with statistical significance at level 0.01.

Keywords: Human resource development, Work autonomy, Work motivation, Innovative behavior, Work Efficiency

1. บทนำ

ในปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจ ที่การแข่งขันและการเติบโตของอุตสาหกรรมทั่วโลกกำลังแปรเปลี่ยน ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่คนวัตกรรม ส่งผลให้องค์กรต้องคำนึงถึงสำคัญของนวัตกรรม และจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่า ธุรกิจต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องการนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินต่อไปได้ในอนาคต และความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันและอยู่รอดได้ในระยะยาว

ซึ่งสิ่งสำคัญที่องค์กรจำเป็นต้องคำนึงถึง คือ ความสามารถขององค์กรในการกระตุ้นให้พนักงานเกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดเป็นพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมพนักงานในองค์กรจากเดิมให้ไปสู่พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมนั้น ต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยปัจจัยที่ช่วยพัฒนาความสามารถและสร้างพฤติกรรมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการศึกษารังนี้ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งปัจจัยทั้งสามปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน และจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ในสังคมเราทุกวันนี้ ยังมีตัวอย่างองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่ยังไม่เล็งเห็นความสำคัญ ไม่เปิดรับ และไม่ยอมรับการปรับตัวให้ทันตามโลกที่เปลี่ยนแปลงไป จนปรากฏให้เห็นการปิดตัวขององค์กรเหล่านั้นอยู่หลายต่อหลายครั้ง ดังนั้น หากองค์กรใดต้องการดำรงธุรกิจได้อย่างยั่งยืน จึงควรให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงาน เพราะทรัพยากรมนุษย์นั้นถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานภายในองค์กรดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา คือ พนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม สาเหตุที่เลือกประชากรกลุ่มนี้ เพราะหน้าที่ของพนักงานขายคือการออกไปพบปะลูกค้า และลูกค้าแต่ละคนก็จะมีบุคลิกที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น การมีทักษะในการคิดวิธีการใหม่ ๆ หรือความคิดสร้างสรรค์ในการพูดคุยให้เข้ากับอุปนิสัยใจคอหรือความต้องการของลูกค้า นับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง และอย่างที่รู้กันดีอยู่แล้วว่าประชากรของอาชีพฝ่ายขายมีเป็นจำนวนมาก พฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงานจึงเป็นสิ่งที่องค์กรควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงสิ่งนี้เป็นอันดับแรก เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งและเพื่อการเจริญเติบโตทางธุรกิจอย่างยั่งยืน และเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกทำ การวิจัยกับตัวแทนฝ่ายขายของสาขานครปฐมนั้น เพราะรายได้ต่อปีของตัวแทนในจังหวัดนครปฐมนั้น จัดเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ หากไม่นับในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจและต้องการทราบถึงวิธีการที่ตัวแทนในจังหวัดนครปฐมใช้ว่ามีปัจจัยอย่างไรบ้าง จึงเกิดมาเป็นการศึกษาครั้งนี้ ที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงาน เพื่อให้องค์กรสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ในการบริหารธุรกิจและการดำเนินงานภายในองค์กรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน พฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรม และประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิตแห่งหนึ่ง

2.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม

2.3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมของพนักงานฝ่ายขายในบริษัทไทยประกันชีวิต สาขานครปฐม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

3. แนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน

Plowman and Peterson (1953) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไว้ 4 ประการ คือ (1) คุณภาพของงาน งานที่ได้ออกมานั้นต้องมีคุณภาพอยู่ในระดับสูง (2) ปริมาณของงาน ผลงานที่ทำได้นั้น จะต้องเป็นไปตามที่บริษัทได้กำหนดไว้ (3) เวลา การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานที่เหมาะสม และ (4) ค่าใช้จ่าย หมายถึงงานและวิธีการที่เลือกใช้ ต้องเลือกใช้วิธีการที่ประหยัดต้นทุนการผลิตมากที่สุด และได้ผลงานที่คุ้มค่ากับทรัพยากรที่สูญเสียไป

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Gilley and Eggland (1989) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้น โดยที่มีการกำหนด ออกแบบ และวางรูปแบบการจัดกิจกรรมในการพัฒนาอย่างมีระบบมาใช้ ซึ่งแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาไป 3 ส่วน คือ การพัฒนาบุคคล (Individual Development) การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) และการพัฒนาองค์กร (Organization Development)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีอิสระในการทำงาน

ฉันทวรรณ เอ่งฉ้วน และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2560) ได้อธิบายความหมายของการมีอิสระในการปฏิบัติงาน คือ การเปิดรับโอกาสใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งอิสระในที่นี้ คือ อิสระในการคิดโดยสามารถใช้ดุลยพินิจ และตัดสินใจได้ด้วยตนเองในขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเวลาในการทำงาน การหยุดพักงาน ความรวดเร็วในการทำงาน รวมไปถึงการมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงาน โดยการเลือกวิธีการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตัวเอง จนสามารถทำงานดังกล่าวแล้วเสร็จ และหากเกิดปัญหาใด ๆ ในการทำงานก็ตาม ก็มีอิสระในการคิดวิธีแก้ไขปัญหานั้น ๆ ด้วยตัวเอง

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน

พัสราพรรณ เพ็ชรยาหน (2557) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในตัวเรา มีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและพยายามทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ เปรียบเหมือนเป็นสิ่งเร้า ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่ม ควบคุมรักษาพฤติกรรม และการกระทำ หรือเป็นสภาพภายในซึ่งเป็นสาเหตุให้บุคคลที่มีพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า สามารถบรรลุเป้าหมายบางประการได้

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน

Scott and Bruce (1994) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นพฤติกรรมของพนักงานในองค์กรที่มีการสร้าง การส่งเสริม และการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานทั้งส่วนบุคคลและองค์กร จะช่วยให้พนักงานสามารถใช้กระบวนการคิดในการสร้างสรรค์ได้รวดเร็วและถูกต้องตามความต้องการของลูกค้า

3.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณิกา กองย และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านนวัตกรรม โดยส่งผ่านพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของวิศวกรในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.64, p < .05$)

ปัทมา ศรีมณี และวิญญพงษ์ โพธิ์พิรุฬห์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมระดับบุคคล: กรณีศึกษาพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่) จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออิสระในงาน กล่าวคือ การมีอิสระในการทำงานเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระสามารถใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักควบคุมเวลาในการปฏิบัติงานและมีอิสระในการเลือกวิธีการปฏิบัติงานที่จะทำให้นั้นแล้วเสร็จ

ธนกฤต แซ่โค้ว (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อรองรับเศรษฐกิจอาเซียนของกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจทำให้เกิดการสร้างพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคลและแรงจูงใจจากองค์กร โดยสำรวจความคิดเห็นของพนักงานต่อแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการสร้างพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน พบว่า องค์กรของพนักงานเหล่านั้นให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่พนักงานผู้ทำการตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจส่วนบุคคลในระดับมาก และในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อแรงจูงใจจากองค์กรในระดับน้อย

แก้วตา ศรอดิศักดิ์ และชวนชื่น อัคระวนิชชา (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยเหตุและผลของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานธนาคารกรุงเทพเขตจังหวัดนครปฐม ผลจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานธนาคารกรุงเทพ รวมไปถึงพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ

3.7 สมมุติฐานการวิจัย

3.7.1 สมมุติฐานที่ 1: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน

3.7.2 สมมุติฐานที่ 2: การมีอิสระในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน

3.7.3 สมมุติฐานที่ 3: แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน

3.7.4 สมมุติฐานที่ 4: พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ คือ พนักงานฝ่ายขายใน บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด สาขานครปฐม กำหนดขนาดตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตรของ Taro Yamane (1970) ได้เท่ากับ 273 คน แต่ได้แจกแบบสอบถามจำนวน 300 คน เพื่อสำรองความไม่สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการประมวลความคิดจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนที่ 1 แบบสอบถามเป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน อายุงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วุฒิการศึกษา และสถานภาพสมรส และส่วนที่ 2 – 6 ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร, แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีอิสระในการทำงานของพนักงาน, แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน, แบบวัดพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของ โดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือกตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประเมินความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตามลำดับ ดังนี้

4.2.1 การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงประเด็นเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Context Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาโดยการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการทดสอบจากการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่า ข้อคำถามทั้งหมด อยู่ระหว่าง 0.60 – 1 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์

4.2.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับพนักงานฝ่ายขายบริษัทไทยประกันชีวิต สาขาบ้านโป่ง เพื่อทำ Pre-test จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของ Cronbach's Reliability Coefficient Alpha ซึ่งค่าที่เหมาะสมควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป และผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดในภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.930 – 0.984 จึงสามารถสรุปได้ว่าค่าที่ได้มีความเหมาะสมและตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน อายุงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วุฒิการศึกษา และสถานภาพสมรส โดยใช้สถิติดังนี้ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean)

4.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

5. ผลการศึกษา

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.3 มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี ร้อยละ 29.7 อยู่ในตำแหน่งตัวแทน ร้อยละ 66.7 มีอายุงาน 3-4 ปี ร้อยละ 33.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 32 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 58.7 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 52.7

5.2 ระดับความคิดเห็นของแต่ละตัวแปรที่ศึกษา ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีอิสระในการปฏิบัติงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 การวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงาน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม

ตัวแปร	พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน		
	β	t	Sig.
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	0.357	6.834	.000**
การมีอิสระในการทำงาน	0.145	3.109	.002**
แรงจูงใจในการทำงาน	0.409	8.319	.000**

$R^2 = 0.657$, Adjust $R^2 = 0.653$, $F = 9.667$, $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีอิสระในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน โดยมีอำนาจของความสัมพันธ์ร้อยละ 65.30 (Adjusted R Square) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.657 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.357, 0.145 และ 0.409 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ตัวแปร	ประสิทธิภาพในการทำงาน		
	β	t	Sig.
พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน	0.750	19.570	.000**

$R^2 = 0.561$, Adjust $R^2 = 0.562$, $F = 382.967$, $p < 0.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีอำนาจของความสัมพันธ์ร้อยละ 56.10 (Adjusted R Square) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.750 (R^2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.750

6. การอภิปรายผล

6.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของกรณิกา กงกวย และคณะ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านนวัตกรรม โดยส่งผ่านพฤติกรรมการสร้างสร้งนวัตกรรมของวิศวกรในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างสร้งนวัตกรรมของวิศวกรในอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง

6.2 การมีอิสระในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน จากการศึกษาพบว่า การมีอิสระในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของ Wang Ro Lee, Suk Bong Choi and Seung-Wan Kang (2021) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง ความคิดเห็นเชิงบวกของผู้นำที่มีผลต่อพฤติกรรมนวัตกรรมของพนักงานอย่างไร: ในบทบาทของพฤติกรรมการใช้เสียงและความเป็นอิสระในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระในการทำงานมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน

6.3 แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกนาฏ เอี่ยมมาก และคณะ (2561) ที่ทำการศึกษารื่อง พฤติกรรมการสร้างสร้งนวัตกรรมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนของผู้บริหารด้านนวัตกรรมและแรงจูงใจนั้นที่สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นนวัตกรรมได้

6.4 พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงาน จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของ แก้วตา ศรอดิศักดิ์ และ ชวนชื่น อัคระวนิชชา (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเหตุและผลของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานธนาคารกรุงเทพ เขตจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทางานของพนักงานธนาคารกรุงเทพ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังนั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญในการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานให้มีการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมได้

7.2 องค์กรควรให้พนักงานมีอิสระในการทำงาน มีอิสระในการคิด การตัดสินใจ และเลือกวิธีการทำงานที่เหมาะสมกับตัวเองที่สุด ซึ่งจะทำให้พนักงานสามารถเปิดกว้างทางความคิด และสร้างนวัตกรรมในองค์กรได้

7.3 องค์กรที่ต้องการให้พนักงานมีพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม องค์กรควรมีนโยบายเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงาน ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม เพื่อให้พนักงานมีแรงกระตุ้นและความมุ่งมั่นในการคิดริเริ่มแนวทางการทำงานหรือคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

7.4 องค์กรควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงาน เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน และเพื่อความเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จขององค์กรในอนาคต

8. เอกสารอ้างอิง

- Gilley, J., Eggland, S., Gilley, A. M., & Maycunich, A. (2002). *Principles of human resource development*. Basic Books.
- Lee, W. R., Choi, S. B., & Kang, S.-W. (2021). *How Leaders' Positive Feedback Influences Employees' Innovative Behavior: The Mediating Role of Voice Behavior and Job Autonomy*. Sustainability, 13(4), 1901. Retrieved from <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/4/1901>.
- Peterson, E., & Plowman, E. G. (1953). *Business organization and management-home wood*. Illinois: Richard D. Irwin.
- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1994). Determinants of innovative behavior: A path model of individual innovation in the workplace. *Academy of management journal*, 37(3), 580-607.
- กนกนาฏ เอี่ยมมาก, กนกวรรณ สุขโณ, จุฑาทิพย์ แดงเหมือน, สาวิตรี วงศ์งาม, วรรณภรณ์ บริพันธ์, และ สัญชัย ลั้งแท้กุล. (2561). *พฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยจังหวัดสงขลา*. Walailak Procedia, 2561(1), ss186-ss186.
- กรรณิกา กงกาย, พรรรัตน์ แสงหาญ, อภิญา อิงอาจ, และ ปณิตดา จันเพชร. (2561). อิทธิพลของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผล ต่อความสามารถ ด้านนวัตกรรมโดย ส่งผ่านพฤติกรรม การสร้างสรรค์นวัตกรรมของ วิศวกรในอุตสาหกรรมยานยนต์เขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง. *Journal of Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University*, 5(2), 256-270.
- แก้วตา ศรอดิศักดิ์ และ ขวณชื่น อัคระวงษ์ชา. (2561). ปัจจัยเหตุและผลของพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมของพนักงานธนาคารกรุงเทพ เขตจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 11(2), 1531-1545.
- ฉันทวรรณ เอ็งฉ้วน และ วิโรจน์ เจริญลักษณ์. (2560). อิทธิพลของควมมีอิสระในการทำงานกับบุคลิกภาพด้านเปิดรับประสบการณ์และบุคลิกภาพด้านสำนึกในหน้าที่และการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อประสิทธิผลการทำงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยในจังหวัดชุมพร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การ เรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 7(1), 104-123.
- ธนกฤต แซ่ไคว. (2557). *ปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับเศรษฐกิจอาเซียนของกลุ่มอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปัทมา ศรีมณี, และ วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรคนวัตกรรมระดับบุคคล : กรณีศึกษาพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่)*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลานครินทร์.
- พัสรพรพรณ เพ็ชรยาหน. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา

The problems and requirement for development in coconut shell occupational group
Thasap Baan at Thasap subdistrict in Yala province

ปิยะดา มณีนิล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) และศึกษาความต้องการการพัฒนาของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) งานวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณและแบบเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สมาชิกในกลุ่มจำนวน 10 คน โดยนำประเด็นปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ในแต่ละด้านมาศึกษาความต้องการโดยละเอียด โดยผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) สมาชิกเป็นเพศหญิงทั้ง 10 คน อายุระหว่าง 63 - 67 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาประถมศึกษา สมาชิกส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริม ลักษณะงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ การผลิต

1. ปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) เรียงลำดับได้ดังนี้

1) ด้านการจัดการกลุ่ม กลุ่มยังขาดการจัดทำโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ขาดการวางแผนการดำเนินงาน กลุ่มยังขาดความเข้าใจในเรื่อง การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การจัดทำแผนธุรกิจ 2) ด้านการจัดการการผลิต คุณภาพสินค้าไม่คงที่ กระบวนการผลิตไม่สม่ำเสมอ ขาดทักษะในการทำลายผ้ามัดย้อมตามความต้องการของลูกค้า และขาดการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า 3) ด้านผลิตภัณฑ์ ลายผ้ามัดย้อมยังมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น ลายผ้ามัดย้อมยังไม่แสดงออกถึงอัตลักษณ์สินค้าในพื้นที่หรือลายเฉพาะหนึ่งเดียว ขาดการสร้างตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ และยังขาดการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) ด้านการจัดการการตลาด กลุ่มขาดในเรื่องการสื่อสารหรือการเข้าถึงผู้บริโภค ขาดช่องทางการตลาดทางขายออนไลน์ กลุ่มมีช่องทางการขายมีเพียงช่องทางเดียว ขาดการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด 5) ด้านการจัดการการเงินและบัญชี ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดแหล่งเงินทุนและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และขาดความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีตามมาตรฐาน

2. ความต้องการเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) เรียงลำดับได้ดังนี้

1) ด้านความรู้ กลุ่มมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการแต่ละด้านดังนี้ ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการจัดการการผลิต ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดการการตลาด ด้านการจัดการการเงินและบัญชี 2) กลุ่มต้องการเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต 3) กลุ่มต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจและเงินทุนเพื่อใช้ในการขยายกิจการ

คำสำคัญ : ปัญหา, ความต้องการ, การพัฒนาผู้สูงอายุ

¹สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Abstract

This research. The objective is to study the problems from the operations of the geriatric occupation group (tie dye fabric) and to study the development needs of the geriatric occupational group (tie dyed fabric). Research is quantitative and qualitative. The tools used to collect the data were questionnaires and interviews using 10 group members, bringing together the problems and needs of the elderly group (tie-dyed fabric). In each area, let's study the needs in detail.

Geriatric Occupation Group (Tie Dyed Fabric) The members are all 10 females, aged between 63 - 67 years old, marital status, primary education level. Most of the members do it as an auxiliary occupation. The type of work to be responsible for is production.

1. Problems from the operation of the geriatric occupational group (tie-dyed fabrics) Sortable as follows:

1) In the field of group management, the group lacks a clear group structure. Lack of operational planning the group also lacked a sense of gratitude for the matter. Registration of community enterprises Business plan 2) Production management, product quality is not stable, production process is uneven. Lack of skill in breaking tie-dye fabrics according to customer requirements and lack of forecasting of customer needs 3) Product side The tie dye pattern is similar to other areas. The tie-dye pattern also does not express the specific product characteristics of the product in the area or the specific pattern. Lack of emblem construction, packaging, and lack of product quality development to pass community product standards 4) Marketing management. The group lacks communication or consumer access. Lack of online sales marketing channels The group has only one sales channel. 5) Lack of marketing strategy planning 5) Financial and accounting management, lack of working capital, lack of funding sources and ability to access funding sources, and lack of knowledge and understanding of standard accounting.

2. The need for the development of the elderly group (tie-dyed fabrics) Sortable as follows:

1) Knowledge The group needs to learn to enhance each of the following management skills: group management, production management, product, marketing management, financial and accounting management, 2) The group needs machinery used in manufacturing 3) The group needs government support. Access to both public and private funding sources for business turnover and capital for expansion.

Keywords: Problem, Need, Occupational Group Development

1. บทนำ

ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งในสังคมไทยโดยเฉพาะประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ การพัฒนาประเทศจึงต้องมุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย โดยเน้นการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับ

ประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม มุ่งการแก้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มรายได้ ด้วยการสนับสนุนให้แต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มในลักษณะของ “กลุ่มอาชีพ” และส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์สินค้า หรือบริการนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580) มุ่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ ในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศด้วยการเสริมทักษะด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัย สมรรถนะทางกาย ลักษณะงาน และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มวัย ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความมั่นคงในชีวิต(กรมกิจการผู้สูงอายุ.2565)

สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้มีหน้าที่ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการให้บริการวิชาการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ วิถีคิด วิถีการวางแผน ซึ่งในการพัฒนาได้กำหนดให้ตำบลท่าสาปเป็นพื้นที่พัฒนาของมหาวิทยาลัย (Area Base) ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลท่าสาปประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาศัยแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก โดยกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้เฒ่า) เป็นกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นการรวมตัวกันของผู้สูงอายุที่ว่างงาน ต้องการหารายได้เสริมเพื่อช่วยเหลือครอบครัวและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน แสดงถึงรากฐานและวัฒนธรรมในพื้นที่ และเป็นหนึ่งในกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพสูง หากได้รับการส่งเสริมการพัฒนา จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า การกระจายงาน การกระจายรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากที่สุด (วรภรณ์ เพชรช่วย, 2558) การพัฒนาจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากได้มีการสำรวจความต้องการถึงปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้นๆ โดยตรง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้เฒ่า) อันจะช่วยนำมาซึ่งการจัดการบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของกลุ่มอาชีพและเป็นการ สร้างงาน สร้างอาชีพ รวมถึงการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา ให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้เฒ่า) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาความต้องการและการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้เฒ่า) ตำบลท่าสาป

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตลาดคือการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ทำกำไร โดยมีเป้าหมาย ดึงดูดลูกค้าใหม่โดยการสร้างคุณค่าสูงสุด และรักษาลูกค้าเดิมโดยการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้ากระบวนการตลาด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.เข้าใจความต้องการลูกค้า 2. ออกแบบกลยุทธ์การตลาดที่ขับเคลื่อนคุณค่าลูกค้า 3. บูรณาการโปรแกรมการตลาดเพื่อส่งมอบคุณค่าสูงสุด 4. สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ทำกำไร และ 5. ถูกลูกค้าจากกำไรและคุณค่าลูกค้าความสัมพันธ์การตลาดเป็นการบูรณาการ 4Ps 4Cs 4As เข้าด้วยกันดังนี้

4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ตั้งราคา ช่องทางจำหน่าย การสื่อสารการตลาด

4Cs ได้แก่ คุณค่าเพิ่ม ต้นทุนซื้อ ซื้อได้สะดวก การติดต่อสื่อสารกัน

4As ได้แก่ ถูกตัว ถูกสตางค์ ถูกตาม ถูกต้อง

คุณค่าลูกค้า (Customer equity) คือผลรวมของมูลค่าตลอดชีวิตลูกค้าทั้งลูกค้าในปัจจุบันและอนาคตโปรแกรมการตลาดมีผลกระทบต่อคุณค่ากิจการด้วยการส่งผ่านมูลค่าลูกค้าตลอดชีพและคุณค่าลูกค้า (สืบทอด อันทะไชย.2560)

การผลิต คือ การนำเอาปัจจัยการผลิตต่างๆ ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุน ผู้ประกอบการผ่านกระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีในการผลิต จนกระทั่งออกเป็นสินค้าหรือบริการสำเร็จรูปเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค การผลิตได้ในปริมาณที่ลูกค้าต้องการ เป็นวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของการบริหารการผลิต องค์การจึงต้องวางแผนใช้ปัจจัยการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระบวนการการผลิต ถือเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจที่ต้องควบคุมให้มี “คุณภาพ” โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความผันแปรคุณภาพของกระบวนการผลิตคือ “คน” เพราะเป็นสาเหตุที่อาจทำให้เกิดความผิดพลาดด้านการจัดการ เช่น ขาดการวางแผนที่ดี ขาดความรู้ ความชำนาญ ความคิดสร้างสรรค์ที่มากพอ อีกประการหนึ่งคือ “เครื่องจักร” ความพร้อมของเครื่องจักรเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลผลิต และ “วัตถุดิบ” หากวัตถุดิบตั้งต้นขาดคุณภาพผลผลิตที่ได้ก็จะขาดคุณภาพตามไปด้วย ดังนั้นผู้ผลิตต้องควบคุมคุณภาพของคน เครื่องจักร วัตถุดิบ ให้ได้มาตรฐานเพื่อให้กระบวนการผลิตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สร้างความน่าเชื่อถือ และความนิยมให้กับสินค้าที่ผลิต (สุรเชษฐ์ บุญพิทักษ์, 2561)

การบริหารการเงินและบัญชี หมายถึง การรับ/จ่าย เก็บรักษาและบริหารเงิน การบัญชีเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ เช่น การจดบันทึก การจัดหมวดหมู่ การสรุปผล การวิเคราะห์และแปลความหมาย เป็นการนำข้อมูลในรายงานทางการเงินมาทำการวิเคราะห์ ในการวางแผนและตัดสินใจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น ผู้บริหารในองค์กรธุรกิจ เจ้าของกิจการ เจ้าหนี้ ผู้ลงทุน เป็นต้น งบการเงินเป็นรายงานทางการเงินที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของกิจการ ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะทางการเงินของกิจการ ระบบบัญชีและการเงินถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ ต่อไปได้อย่างมั่นคง ระบบบัญชีและการเงินจึงมีความจำเป็นมากในการดำเนินงาน นอกจากนั้นแล้วยังเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้บริหารเพื่อใช้ในการประเมินผลและวางแผนการดำเนินงานของกิจการ ระบบบัญชีและการเงินที่ดีนั้นต้องสามารถจัดทำรายงานทางการเงินที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ถูกต้อง เชื่อถือได้ และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ระบบบัญชีที่ดีจะต้องควบคู่ไปกับการควบคุมภายในที่ดีด้วย (สุวัฒนา พวงสุวรรณ, สิทธิชัย นวลเศรษฐ และ โสพิศพิไล ทองใส. 2560)

การบริหารจัดการกลุ่มการบริหารจัดการที่ดี ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ แต่บางกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ล้มเหลว จนจำเป็นต้องหยุดกิจกรรมกลุ่ม และบางกลุ่มยังคงดำรงอยู่แต่ไม่สามารถพัฒนาให้เติบโตได้ สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่มาจากการบริหารจัดการกลุ่มที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดแรงจูงใจของสมาชิกในการมีส่วนร่วม และคณะกรรมการ มีทักษะด้านการบริหารจัดการยังไม่เพียงพอ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) การบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชน ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1. หลักนิติธรรม คือ ต้องเป็นไปตามกฎ ระเบียบของราชการ และของกลุ่ม 2. หลักคุณธรรม ต้องให้เป็นธรรมกับสมาชิกทุกคนโดยเท่าเทียมกัน 3. หลักความโปร่งใส ต้องมีความโปร่งใส สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ 4. หลักการมีส่วนร่วม ต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 5. หลักความรับผิดชอบ ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตน 6. หลักความคุ้มค่า : ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด คุ้มค่ากับต้นทุน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สุรเดช วรรณศิริ, 2559)

4. วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview), การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เจาะลึกประเด็นปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา ได้เสนอเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เป็นกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา จำนวน 10 คน

4.2 วิธีการรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Collection)

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

เครื่องมือที่ใช้ที่เป็นแบบสอบถามแบบกลุ่ม(Group Interview) โดย แบ่งเนื้อหา ดังนี้

- 1) ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม)
- 2) ความต้องการเพื่อการพัฒนาของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม)

5. ผลการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) ตำบลท่าสาป ของจังหวัดยะลาและศึกษาความต้องการเพื่อการพัฒนาของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) ตำบลท่าสาป จังหวัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ทำการวิเคราะห์ปัญหาด้วยวิธี การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เครื่องมือประกอบการเก็บข้อมูล คือ 1) แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยให้สมาชิกในกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 คน ได้ผลดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ สมาชิกเป็นเพศหญิงทั้ง 10 คน มีอายุ 63 - 67 ปี สถานะภาพส่วนใหญ่สมรส และประกอบอาชีพหลัก การเกษตร อาชีพรอง ผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ โดยลักษณะงานที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ด้านการผลิต

ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) 1) ด้านการจัดการกลุ่ม กลุ่มยังขาดการจัดทำโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ขาดการวางแผนการดำเนินงาน กลุ่มยังขาดความเข้าใจในเรื่อง การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การจัดทำแผนธุรกิจ 2) ด้านการจัดการการผลิต คุณภาพสินค้าไม่คงที่ กระบวนการผลิตไม่สม่ำเสมอ ขาดทักษะในการทำสายผู้สูงอายุตามความต้องการของลูกค้า และขาดการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า 3) ด้านผลิตภัณฑ์ สายผู้สูงอายุยังมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น สายผู้สูงอายุยังไม่แสดงออกถึงอัตลักษณ์สินค้าในพื้นที่หรือสายเฉพาะหนึ่งเดียว ขาดการสร้างตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ และยังขาดการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) ด้านการจัดการการตลาด กลุ่มขาดในเรื่องการสื่อสารหรือการเข้าถึงผู้บริโภค ขาดช่องทางการตลาดทางขายออนไลน์ กลุ่มมีช่องทางการขายมีเพียงช่องทางเดียว ขาดการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด 5) ด้านการจัดการการเงินและบัญชี ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดแหล่งเงินทุนและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและขาดความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีตามมาตรฐาน

ข้อมูลความต้องการเพื่อการพัฒนาของผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ กลุ่มมีความต้องการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการแต่ละด้านดังนี้ ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการจัดการการผลิต ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดการการตลาด ด้านการจัดการการเงินและบัญชี 2) กลุ่มต้องการเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต 3) กลุ่มต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อใช้ในการหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจและเงินทุนเพื่อใช้ในการขยายกิจการ

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนาของผู้สูงอายุ (ผู้มดัย่อม) ตำบลท่าสาป จังหวัดยะลา มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบุคคลที่ทำแบบสอบถาม เป็นผู้สูงอายุ เพศหญิง มีอายุระหว่าง 63 - 67 ปี ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส มีอาชีพหลักคือการเกษตร ส่วนการผลิตผ้ามัดย้อมจะเป็นอาชีพลำดับที่ 2 โดยมีหน้าที่ในกลุ่มคือการผลิต สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พายุ นาวาคุระ(2564) เรื่อง แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อ ตำบล หนองบ่ออำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย มีอายุ 60-69 ปี สถานภาพสมรส อาชีพส่วนใหญ่คือเกษตรกร

สภาพปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) 1. ด้านการจัดการกลุ่มยังมีโครงสร้างกลุ่ม ที่ไม่ชัดเจน ยังไม่มีการวางแผนการทำงาน การทำแผนธุรกิจและขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ กันธรรม และอนันต์ อุปสอด (2562) เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลท่าอากาศยาน อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการจัดองค์การ Organizing สมาชิกในกลุ่มย่อย ยังขาดความเข้าใจในการ รวมกลุ่มรวมถึงยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการรวมกลุ่มอาชีพ ผู้นำกลุ่มในบางตำบล ยังเป็นเพียงผู้นำ ตามระบบ โครงสร้าง 2. ด้านการจัดการการผลิต คุณภาพสินค้าไม่คงที่ กระบวนการผลิตไม่สม่ำเสมอ ขาดทักษะในการทำลายผ้ามัดย้อม ตามความต้องการของลูกค้า และขาดการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า 3. ด้านผลิตภัณฑ์ ลายผ้ามัดย้อมยังมีความคล้ายคลึง กับพื้นที่อื่น ลายผ้ามัดย้อมยังไม่แสดงออกถึงอัตลักษณ์สินค้าในพื้นที่หรือลายเฉพาะหนึ่งเดียว ขาดการสร้างตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ และยังขาดการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัย อัจฉราภรณ์ จุฑาผาด และอินทร อินอุณโชติ (2563) เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เล่มอ่อนเพรชพาร์ม 101 บ้านดอนหาด ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผลิตภัณฑ์บางประเภทยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน รูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว และยังไม่มีความแตกต่าง ขาดทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 4. ด้านการจัดการการตลาด ยังขาดในเรื่องการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึง ผู้บริโภค การจำหน่ายมีเพียงช่องทางเดียวยังไม่มีการตลาดทางออนไลน์ สอดคล้องกับ งานวิจัย บัญชา อินทะกุล (2560) เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวกลองงอกคนเมือง ขาดการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด การมีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่ยังไม่มีความหลากหลายขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการประชาสัมพันธ์และขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้ กว้างขวางเพิ่มขึ้นโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 5.ด้านการจัดการการเงินและบัญชี ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดแหล่งเงินทุนและ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและขาดความรู้ความเข้าใจการจัดทำบัญชีตามมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นฤทัย สถิตอินทพร และวิไลวัจน์ ฤกษ์เกษม (2560) วิจัยเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล โนนเมือง: กรณีศึกษา กลุ่มปลา1เดียวบ้านห้วยบง ตำบลโนนเมือง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ให้แนวทางว่ากลุ่มควร หาทุนสนับสนุนการเงินและควรฝึกอบรมผู้ทำบัญชีให้ทำบัญชีขั้นสูงได้

ความต้องการเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้ กลุ่มต้องการเรียนรู้เพื่อ เพิ่มทักษะในด้านการจัดการกลุ่ม ด้านการจัดการการผลิต ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดการการตลาด ด้านการจัดการการเงิน และบัญชีสอดคล้องกับ งานวิจัย ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ ภูมิคุ้มสกุล และทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2560) เรื่องการพัฒนา กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับความต้องการ ได้รับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพมากที่สุด ได้แก่ การแปรรูปสมุนไพร/ยาต้มยาหม่องและความต้องการให้มีการอบรมความรู้การ รวมกลุ่มและบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการจัดหาตลาดสนับสนุนผลผลิตของกลุ่มผู้สูงอายุ และการลงทุนเริ่มต้น 2) กลุ่มต้องการ เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต 3) กลุ่มต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อใช้ในการ หมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจและเงินทุนเพื่อใช้ในการขยายกิจการ

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ทำให้ต้องมีการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการกลุ่ม การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการทำบัญชี เพื่อให้กลุ่มอยู่รอดและเติบโตในระยะยาวได้อย่างมั่นคง โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แนวทางการบริหารกลุ่มควรมีการสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ เพราะจะทำให้เห็นถึงเป้าหมายได้ชัดเจน สามารถวางแผนให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อการอยู่รอดและความก้าวหน้าของกลุ่ม

2. จัดกิจกรรมการฝึกอบรมการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ โดรนนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ รวมทั้งการสร้างตราสัญลักษณ์ของสินค้า เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสินค้า

3. ควรส่งเสริมให้นวัตกรรมประจำท้องถิ่นที่มีคุณค่าและความงามมาเป็นแนวทางในการออกแบบลวดลาย และการนำเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านท่าสาปมาเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม

4. ควรให้ความสำคัญกับการตลาดออนไลน์เพราะเป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และประหยัดค่าใช้จ่าย ช่วยเพิ่มฐานลูกค้าให้กับทางกลุ่มได้

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือในการหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพ การวิจัย เรื่อง ปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนาของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) ตำบลท่าสาป จังหวัด ยะลา มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) แบบครบวงจรเช่น การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ สินค้าและการจัดการด้านตลาด การบัญชี เทคโนโลยีการผลิต สารสนเทศเพื่อธุรกิจ

2. หน่วยงานภาครัฐควรจะเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานให้มีการเชื่อมโยงกลุ่มอาชีพผ้ามัดย้อม แบบเดียวกันเข้าเป็นเครือข่าย เพื่อให้ได้มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่าน การศึกษาดูงาน

3. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน งบประมาณ รวมไปถึงเงินทุน โดยให้การสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม) เพื่อเป็นทุนการดำเนินงานในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

4. สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ควรเป็นพี่เลี้ยง ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ (ผ้ามัดย้อม)

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). **แนวทางการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). **แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)**. 12.
- ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ, กมลลัมสกุล และทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2560). การพัฒนา กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษา เอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**, 6(2). 74-85.
- นฤทัย สถิตอินทพร และวิไลวัจน์ กฤษณะภูติ. (2560). **การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง: กรณีศึกษา กลุ่มปลา1เดียว**. สืบค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2565, จาก <https://gsbooks.gs.kku.ac.th>.

- บัญชา อินทะกุล. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน. สืบค้นวันที่ 27 กันยายน 2565, จาก <http://www.cmruir.cmru.ac.th/>.
- พายุ นาวาศุระ. (2564). แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. มนุษยสังคมสาร (มสส.), 19(3). 21-42.
- ลัดดาวัลย์ กันธรรม และอนันต์ อุปสอด. (2562). การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 8(2). 60-74.
- สืบชาติ อันทะไชย. (2560). เอกสารคำสอนรายวิชาหลักการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2565, จาก <https://ms.udru.ac.th/subchart/wp-content/>.
- สุรเชษฐ์ บุญพิทักษ์. (2561). กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก <https://industry-media.com/index.php/articles/industry-story/item/1191-t-mark>.
- สุรเดช วรรณศิริ. (2559). หลักการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2565, จาก <http://kmcddccs.blogspot.com/2016/03/blog-post.html>.
- สุวัฒนา พวงสุวรรณ สิทธิชัย นวลเศรษฐ และ โสพิศพิไล ทองใส. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบการเงินและบัญชี เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ผลผลิตภัณฑเครื่องแกงวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงแม่หนูลี ตราปรุงทิพย์ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2565, จาก <https://riss.rmuts.ac.th/project/?id=2479>.
- อัจฉราภรณ์ จุฑาผาด และอินทร อินอุณโชติ. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เล่มอ่อนเพรชฟาร์ม 101 บ้านดอนหาด ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 5(1). 31-45.

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู

A Study of Creative Leadership of School Administrators under the
Buriram Primary Educational Service Area Office 3

สุจิตราลักษณ์ เสาวกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 327 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ t – test, F – test และเมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ทำการเปรียบเทียบตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ
2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the levels of creative leadership of school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 and 2) to compare the creative leadership of school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 related to educational level, experience and school sizes. The samples based on Krejcie & Morgan were 327 teachers

under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The instrument was a five point scale questionnaire about of creative leadership of school administrators with the IOC ranging from 0.67 to 1.00, the overall reliability at 0.95. Percentage, mean, standard deviation, t – test, F – test and Scheffe's Method were employed for data analysis.

The findings were as follows:

1. The creative leadership of school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 in overall and each aspect was at a high level. The highest with the mean score was flexibility and adaptation, followed by vision, individuality, teamwork and creative respectively.

2. The comparison of creative leadership of school administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 as a whole related to educational level and experience was a significant difference at 0.05. Whereas there was no difference in the overall and each aspect related to school sizes.

Keywords: Creative Leadership of School Administrators

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ในมิติของการจัดการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาในระดับใด แต่ละรูปแบบพัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนถึง การเมืองของประเทศนั้นๆ และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ในส่วนของประเทศไทย มีการแบ่ง การศึกษาเป็นสายสามัญและสายวิชาชีพก็เช่นเดียวกับที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดมา แต่ส่วนใหญ่จะเป็นในส่วนของโครงสร้าง การบริหาร ทำให้เกิดข้อข้องใจในคุณภาพการศึกษาของผู้ที่จบการศึกษาสาขาต่างๆ รวมถึงขาดแคลนกำลังคนในบางสาขาวิชา เช่น อาชีวศึกษาทางด้านอุตสาหกรรม ฯลฯ จึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอย่างเร่งด่วน เพื่อสนองต่อความต้องการกำลังคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศในโลกยุคดิจิทัลและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน (พีระพงษ์ สิทธิอมร, 2561)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ความมุ่งหมาย และหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา และบรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมาก ทั้งในแง่การสร้างพฤติกรรม และควบคุม พฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ และมีพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสม ที่ถือได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์โน้มน้าวให้ผู้ตาม มีความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิผลบรรลุและ

วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนา สถานศึกษาจนบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ (ศราวุธ กางสำโรง, 2559)

“ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการบริหารงาน กล่าวได้ว่า สังคมปัจจุบันและสังคมที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจน คือ การแข่งขันที่เกิดขึ้นในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อน ไร้ทิศทาง ดังนั้น ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรมีความรู้และรอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีทักษะ ประสพการณ์อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ สถานศึกษาใดที่บริหารงานด้วยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ย่อมส่งผลให้สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาดีไปด้วย (กิตติกาญจน์ ปฏินันท์, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงขับเคลื่อนให้โรงเรียนในสังกัดมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงบูรณาการเป็นจริงและประสบความสำเร็จนั้น ได้ให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาว่า เป็นผู้มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดหมาย วางแผน กำหนดเป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงาน ของโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายรัฐที่กำหนดไว้ และจะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ยังมีปัญหาบางประการเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อาทิเช่น การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การรู้จักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ความเป็นผู้รับผิดชอบอย่างแท้จริง การพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาเกิดความขัดแย้ง การทำงานมีอุปสรรค การแก้ไขปัญหายุ่งยากซับซ้อนล่าช้า บุคลากรขาดขวัญกำลังใจ และกลัวการเปลี่ยนแปลง ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อันสืบเนื่องมาจาก การขาดภาวะผู้นำดังกล่าว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, 2564)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นสารสนเทศพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาการศึกษาภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสพการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.1.1 ความหมายของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.2 ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินการ

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,207 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 327 คน ได้มาโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงในไพศาล หวังพานิช, 2562) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม หลังจากนั้นทำการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มแบบไม่เป็นสัดส่วน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา แยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 87 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 61 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ 5 แห่ง

ขั้นที่ 2 จำแนกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดสถานศึกษา แยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 87 แห่งได้จำนวนครู 56 คน โรงเรียนขนาดกลาง 61 แห่ง ได้จำนวนครู 239 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ 5 แห่ง ได้จำนวนครู 32 คน

ขั้นที่ 3 สุ่มตามระดับชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน (Non Proportional Stratified Random Sampling) โดยกำหนดให้สุ่มครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1 คน ใน 56 แห่ง สุ่มครูโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 4 คน ใน 61 แห่ง และจำนวน 3 คน ใน 5 แห่ง และสุ่มครูโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 6 คน ใน 3 แห่ง และจำนวน 7 คน ใน 2 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ลักษณะของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพทั่วไปของครู เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การทำงานเป็นทีม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale, 1967 อ้างถึงในบุญชุม ศรีสะอาด , 2545)

4.2.2 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงพัฒนาเพิ่มเติมข้อคำถาม และหาคุณภาพของเครื่องมือใหม่ ตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนความชัดเจนและเหมาะสมในการใช้งาน โดยนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยค่าสถิติทดสอบที (t - test) และสถิติทดสอบเอฟ (F - test) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

5. ผลการศึกษา

5.1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู ปรากฏดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	0.55	มาก	3
2. การมีวิสัยทัศน์	4.41	0.58	มาก	2
3. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.43	0.58	มาก	1
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.37	0.60	มาก	5
5. การทำงานเป็นทีม	4.40	0.61	มาก	4
รวม	4.40	0.56	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีความคิดสร้างสรรค์

5.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษา ปรากฏดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับปริญญาตรี (n=273)		สูงกว่าระดับปริญญาตรี (n=54)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.44	0.53	4.20	0.61	2.876*	0.004
2. การมีวิสัยทัศน์	4.43	0.58	4.29	0.59	1.580	0.115
3. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.48	0.56	4.17	0.64	3.558*	0.000
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.41	0.58	4.15	0.65	2.926*	0.004
5. การทำงานเป็นทีม	4.45	0.59	4.12	0.67	3.619*	0.000
รวม	4.44	0.54	4.19	0.60	3.072*	0.002

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม

5.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน ปรากฏดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	น้อยกว่า 5 ปี (n=94)		5 – 10 ปี (n=74)		มากกว่า 10 ปี (n=159)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.28	0.60	4.54	0.45	4.40	0.54
2. การมีวิสัยทัศน์	4.35	0.67	4.48	0.48	4.40	0.56
3. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.24	0.67	4.61	0.43	4.45	0.56
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.27	0.68	4.49	0.49	4.37	0.60
5. การทำงานเป็นทีม	4.29	0.68	4.55	0.51	4.39	0.61
รวม	4.29	0.63	4.54	0.43	4.40	0.55

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประสบการณ์การปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 5 – 10 ปี รองลงมาคือ มากกว่า 10 ปี และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ น้อยกว่า 5 ปี

5.4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดเล็ก (n=56)		ขนาดกลาง (n=239)		ขนาดใหญ่และขนาด ใหญ่พิเศษ(n=32)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.45	0.58	4.39	0.53	4.33	0.62
2. การมีวิสัยทัศน์	4.39	0.52	4.42	0.58	4.34	0.70
3. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.47	0.56	4.43	0.58	4.35	0.66
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.39	0.59	4.38	0.60	4.29	0.69
5. การทำงานเป็นทีม	4.37	0.62	4.42	0.60	4.33	0.70
รวม	4.41	0.53	4.41	0.55	4.33	0.65

จากตาราง 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขนาดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่าง

6. การอภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

6.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีการรับรู้ถึงการที่ผู้บริหารจะมาดำรงตำแหน่งได้ จะมีกระบวนการคัดเลือก และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก่อนดำรงตำแหน่ง อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการจัดอบรม ประชุม สัมมนา ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการในด้านการกำหนดเป้าหมายทิศทางการบริหารสถานศึกษา การปฏิบัติงาน ทั้งยังคำนึงถึงแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยความเสมอภาคเท่าเทียม เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เข้าสถานการณ์ ตลอดจนมีการคิดนำสิ่งและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีความสามารถในการประสาน สื่อสาร กับผู้ร่วมงานให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศณี กลืนเทศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษาต่างกัน ครูมีการรับรู้ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีการศึกษามีระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากกว่าครูที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีการศึกษามีระดับปริญญาตรี เป็นครูยุคใหม่ที่มีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการปฏิรูปศึกษา จึงมองเห็นว่าผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษามีการปรับเปลี่ยนบทบาท และวิธีการบริหารสถานศึกษาของตน ซึ่งผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อื่น มีความปฏิสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ในทางที่สร้างสรรค์และผลักดันให้ผู้ร่วมงาน ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายด้วยการระดมความคิดร่วมกันในการสร้างสรรค์และพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับ จุฑามาส ชุ่นห้วน (2562) ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถของผู้นำในการผลักดันให้ผู้ร่วมงาน ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายด้วยการคิดร่วม คิดหลายมิติ คิดบวก คิดเชิงสร้างสรรค์และพัฒนา รวมทั้งคิดแก้ปัญหา

6.3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน ครูมีการรับรู้ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี ครูมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี และน้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี เห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจินตนาการหรือคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และสามารถกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์มีวิธีการใหม่ ๆ มีความยืดหยุ่น สนับสนุนให้

ผู้อื่นมีความคิดที่สร้างสรรค์ ซึ่งสามารถฝึกฝนได้จากประสบการณ์และการศึกษา สอดคล้องกับ เกศณี กฐินเทศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน ครูมีการรับรู้ไม่แตกต่าง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีการรับรู้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 5 จะต้องบริหารงานตามนโยบายภายใต้การกำกับหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใดก็ตามจะมีภาระงานตามนโยบายที่เหมือน ๆ กัน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศณี กฐินเทศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียนว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครู โดยพิจารณาจากด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

7.1.1 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล มีการรับฟังเรื่องราว ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชา

7.1.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินผลการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายจัดการสถานศึกษา

7.1.3 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานด้วยวิธีที่หลากหลาย ปรับตัวตามสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนแปลง ควรมีการเปิดโอกาส รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่แตกต่างของผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

7.1.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดริเริ่ม นำสิ่งหรือวิธีการแปลกใหม่ มาใช้ในการวางแผน การปฏิบัติงานและการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีความสามารถในการกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

7.1.5 ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะและความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของทีมงาน และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

7.2.1 ควรนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ศึกษาในครั้งนี้นำมาใช้ในการปฏิบัติในการศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.พ.ส.).
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: สิ่งที่ควรค่าสำหรับทุกคนในอนาคต. ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา.
- เกษณี กลืนเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- จุฑามาส ชื่นห้วน. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ไพศาล หวังพานิช. (2562). สถิติเพื่อการวิจัย (เอกสารประกอบการบรรยาย). นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ศราวุธ กางสำโรง. (2559). อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา

โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model

Evaluation of Mathematics Curriculum for Students Grade 4-6 in New Normal Learning Management of Saengthong Vitthaya School, Songkhla by Using the CIPPIEST Model

ชุติกานุจน์ มณีโชติชูโรจน์

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านความยั่งยืนและด้านการถ่ายโยงความรู้ กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1.ผู้บริหารโรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา จำนวน 3 คน โดยได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ หัวหน้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 2. กรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน 3. ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 7 คน 4. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 248 คน โดยใช้ตารางของเคร์จซีและมอร์แกน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งชั้นเรียน แบ่งห้องเรียนและสุ่มนักเรียน 5. ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ปีการศึกษา 2564 แบบบันทึกคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบบันทึกข้อมูล รางวัล/เกียรติยศ แบบบันทึกข้อมูล ผลการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านบริบท ความคิดเห็นของผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านปัจจัยเบื้องต้น ความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านกระบวนการ ความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุดผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านประสิทธิภาพ ความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุดผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านความยั่งยืน ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองอยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านการถ่ายโยงความรู้ ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุดผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านผลผลิต การวิเคราะห์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาคณิตศาสตร์ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยโรงเรียนเท่ากับ 51.25 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเท่ากับ 36.83 มีนักเรียนได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 175 คน คิดเป็นร้อยละ 73.22 ระดับคุณภาพอยู่ในระดับปานกลางโดยยึดเกณฑ์การคำนวณช่วงคะแนน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 และการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 582 คิดเป็นร้อยละ 77.87 ผ่านเกณฑ์การประเมิน เกณฑ์การประเมินจากการประชุมร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เกณฑ์การประเมินที่ถือว่าผ่านเกณฑ์ คือ เกเรตเฉลี่ยระดับ 3.00 ขึ้นไป

ด้านผลกระทบ การวิเคราะห์แบบบันทึกข้อมูลรางวัล/เกียรติยศ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ นักเรียนได้รับรางวัลการแข่งขันที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชุมชน การวิเคราะห์เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2565 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ : ประเมินหลักสูตร, ความปกติใหม่, โมเดลการประเมินแบบชิป

Abstract

Research report on “evaluation of mathematics curriculum for grade 4-6 students in new normal learning management of Saengthong Vitthaya School, Songkhla by using the CIPPIEST Model” aimed to evaluate the mathematics curriculum for grade 4-6 students in new normal learning management, Saengthong Vitthaya School, Songkhla by using the CIPPIEST Model in terms of contexts, fundamental factors, processes, productivity, impacts, efficiency, sustainability, and knowledge transfer. The sample groups which were selected in the research consisted of: 1. There were 3 administrators at Saengthong Vitthaya School, Songkhla who were responsible for the administration of primary education by using purposive sampling to select the executive, the head of academic section, and the headteacher for grade 4-6. 2. There were 7 school committees. 3. There were 7 mathematics teachers in grade 4 - 6. 4. There were 248 students in grade 4-6 for the academic year 2565 by using Krejcie and Morgan Table to randomize in many processes for separate class levels, classroom, and students. 5. There were 248 parents of students in grades 4-6. For the tools which were used for collecting data, there were questionnaires, score record form for ordinary national education test (O-NET) for the academic year 2564, score record form for achievement test in mathematics department, record form for awards and honors, and record form for the entrance examination results for grade 7 by analyzing the information with frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), and content analysis. Hence, the result of this research can be summarized as follows In terms of contexts: the opinions of administrators and educational institution committees were at the highest level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of basic factors: the teachers' opinions were at the high level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of processes: the teachers' opinions were at the highest level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of efficiency: the teachers' opinions were at the highest level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of sustainability: the opinions of students and parents were at a high level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of knowledge transfer: the opinions of students and parents were at the highest level which is regarded as pass level in the assessment criteria. In terms of productivity: analysis of ordinary national education test (O-NET) for the academic year 2564 in mathematics grade 6 found that the school average score is about 51.25%, the national average score is about 36.83%. There were 175 students which were regarded as 73.22% who got the score more than the national average score. The quality level was regarded as medium level with the calculation of

the score range of O-NET in grade 6 for the academic year 2564. Also, after analyzing students' achievement tests of mathematics of grade 4-6 students in the academic year 2564, it found that there were 582 students which were regarded as 77.87% who passed the assessment criteria. From the meeting with the headteacher of the mathematics department in primary school, the assessment criteria that are considered as pass are grade point average at 3.00 or higher. In terms of impact: analysis of record form for awards and honors of students in grades 4-6, mathematics department indicates that students have won famous competitions that are recognized by the community. Additionally, an analysis of the entrance examination results for grade 7 indicates that all 251 students in grade 6 for the academic year 2565 can pass the entrance examination which is regarded as 100%.

Keywords: Evaluation of Curriculum, New Normal, CIPPIEST Model

1. บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19 ทำให้ทั่วโลกใช้มาตรการเพิ่มระยะห่าง ทางสังคม (Social Distancing) สุวิมล มธุรส (2564) กล่าวว่า COVID-19 ได้สร้างปัญหาและความยุ่งยากให้กับการศึกษาไทย แต่ในอีกมุมหนึ่งกลับเป็นตัวแปรในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับการศึกษา ระบบการศึกษาที่ดีควรมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ทันสถานการณ์และบริบทแวดล้อม โดยรายวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะเกิดความชำนาญในการคิดเลข ไม่ใช่เน้นการเรียนท่องจำในตำรา คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์วางแผนตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรงศึกษาธิการ (2560)

โรงเรียนแสงทองวิทยาตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรสถานศึกษาในช่วงสถานการณ์การระบาดไวรัส COVID-19 มีการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ยุค New Normal โดยปรับวิธีการสอนภายใต้หลักสูตรสถานศึกษาจากห้องเรียนในโรงเรียนเปลี่ยนเป็นมาสอน Online ในเวลาต่อมาทางภาครัฐได้มีประกาศมาตรการผ่อนปรนเพื่อเปิดสถานศึกษา โรงเรียนแสงทองวิทยามีการปรับการจัดการเรียนการสอนแบบ Hybrid learning สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้รักษาระยะห่าง Social Distancing

ด้วยเหตุผลข้างต้นสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดไวรัส COVID-19 จัดรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาการเรียนรู้ยุค New Normal โดยผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรสถานศึกษาในยุค New Normal การประเมินผลครั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นประถม 4 – 6 มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่ และเพื่อตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โดยการเรียนรู้แบบ Online และการเรียนรู้แบบ Hybrid learning สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทางด้านคณิตศาสตร์ได้เทียบเท่ากับการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือไม่

2. วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผลด้านความยั่งยืน ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1. รูปแบบการประเมิน CIPPIEST model รูปแบบการประเมินผลของ Stufflebeam ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ CIPP Model ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 Stufflebeam ได้ปรับขยายรูปแบบการประเมินแบบ CIPP เป็น CIPPIEST ชัยวัฒน์ พันธุ์รัมย์ และคณะ (2564 : 68 อ้างอิงใน Rattana Buosont, 2013) การประเมินหลักสูตรด้านการศึกษาด้วยทฤษฎีการประเมิน CIPPIEST ของ Daniel Stufflebeam เป็นการประเมินหลักสูตรปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPPIEST เดิมมีการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ต่อมาได้พัฒนาโดยมีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์การกระทำประเมินโครงการ โดยต้องการที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อจำกัดของรูปแบบการประเมินแบบดั้งเดิมและได้นำมาปรับขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation)

3.2. การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal คือ การจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมรอบด้านเสมอ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้นเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักในการสอนไม่ว่าจะเป็นสัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สื่อการสอนออนไลน์ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเสมือนนักเรียนเรียนในห้องเรียน และเมื่อมีการเปิดเรียน On Site โรงเรียนต้องมีความพร้อมปฏิบัติตามนโยบาย Social Distancing เพื่อรักษาระยะห่าง และการดูแลสุขอนามัยของนักเรียน

3.3. วิธีการประเมินการจัดการเรียนรู้ New Normal วิทยา วาโย, อภิรติ เจริญกุล, ฉัตรสุตา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ต้องมีการวัดและการประเมินผล (Measurement and Evaluation) โดยมีการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างเรียน (Formative Assessment) และภายหลังจัดการเรียน (Summative Assessment) เพื่อวัดประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องตามสภาพจริงผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทดสอบออนไลน์ เพื่อป้องกันการทุจริตในระหว่างการสอน

4. วิธีดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้บริหารโรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา จำนวน 5 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 7 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำนวน 717 คน ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 717 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านวิชาการประถมศึกษา จำนวน 3 คน โดยได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 7 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 248 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งชั้นเรียน แบ่งห้องเรียนและสุ่มนักเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 248 คน โดยได้มาจากการเป็นผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่สุ่มได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินมีดังนี้ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษาและฉบับที่ 2 สำหรับครูผู้สอน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50

– 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นฉบับครูผู้สอน (Reliability) .895 ฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 1.00 ค่าความเชื่อมั่นฉบับนักเรียน (Reliability) .854 ค่าความเชื่อมั่นฉบับผู้ปกครอง (Reliability) .886

2. แบบบันทึกคะแนน เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยบันทึกข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O – NET) ปีการศึกษา 2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และบันทึกผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2564 โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและประเมินผล เพื่อตรวจสอบขอคำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เพื่อให้ได้ประเด็นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

3. แบบบันทึกข้อมูล เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยบันทึกข้อมูล รางวัลที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน/เกียรติยศ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และบันทึกผลการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ขอคำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เพื่อให้ได้ประเด็นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนด้วยตนเอง ดังนี้ ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแสงทองวิทยา เพื่อขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูลและแบบบันทึกคะแนน ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมโดยขอข้อมูลจากฝ่ายวิชาการและฝ่ายทะเบียนวัดผล นำแบบประเมิน แบบบันทึกข้อมูลและแบบบันทึกคะแนน ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการหาค่าสถิติ ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2564 ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการด้านประสิทธิภาพ ด้านความยั่งยืน ด้านการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกับเกณฑ์แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบ ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต คือ ผลทดสอบคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O – NET) ปีการศึกษา 2564 เปรียบเทียบข้อมูลกับเกณฑ์ระดับคะแนน O-Net วิชาคณิตศาสตร์ ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) มีคะแนนค่าเฉลี่ยโรงเรียนมากกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศถือว่าผ่านเกณฑ์ และการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ โดยหาค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ และหาร้อยละ เกณฑ์การประเมินจากการประชุมร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เกณฑ์การประเมินที่ถือว่าผ่านเกณฑ์ คือ เกณฑ์เฉลี่ยระดับ 3.00 ขึ้นไป ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ จากแบบบันทึกข้อมูล คือ ผลการแข่งขันของนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และการเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ และบรรยายข้อความ สรุปเป็นตารางประกอบความเรียง

5. ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความคิดเห็นด้านบริบทของผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $S D = 0.42$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลวิเคราะห์คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการสอน คือ การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal ครูผู้สอนต้องปรับวิธีการสอนเป็นแบบ Online จึงทำให้ช่วงแรกที่ปรับวิธีการสอนเกิดความล่าช้าเนื่องจากครูและนักเรียนต้องปรับวิธีการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนมากกว่าปกติ ด้านกระบวนการ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, $S D = 0.35$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลวิเคราะห์คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการสอน คือ นักเรียนบางคนไม่เห็นความสำคัญในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของวิชาคณิตศาสตร์ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านกระบวนการของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, $S D = 0.26$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านประสิทธิผลของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96$, $S D = 0.27$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านความยั่งยืนของนักเรียนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$, $S D = 0.62$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการถ่ายโยงความรู้ของนักเรียนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96$, $S D = 0.76$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการวิเคราะห์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 วิชาคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 175 คน คิดเป็นร้อยละ 73.22 ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพปานกลาง ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พบว่าคะแนนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 582 คน คิดเป็นร้อยละ 77.87 การวิเคราะห์แบบบันทึกข้อมูลรางวัล/เกียรติยศ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 พบว่า นักเรียนได้รับรางวัลการแข่งขันที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยมีรายการการแข่งขันดังต่อไปนี้ โครงการเปิดบ้านวิชาการ PRE-YORSOR 65 การแข่งขันคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ การสอบแข่งขันทางวิชาการ รอบเขตพื้นที่การศึกษา ระดับประถมศึกษา การแข่งขันโครงการประเมินและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ TEDET การแข่งขันโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 100

6. การอภิปรายผล

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal โรงเรียนแสงทองวิทยา จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model พบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านบริบท เมื่อนำระดับความคิดเห็นเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.00 หรือระดับมากขึ้นไปจึงผ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิวา เตจ๊ะ (2560) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผลการประเมิน พบว่าคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ความคิดเห็นด้านบริบทในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้นในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตในระดับมากที่สุด โดยภาพรวมแล้วมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านบริบท พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิปทัศน์ ชินตาปัญญากุล (2560) ที่กล่าวว่า การประเมินบริบท (context evaluation: C) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรรู้ว่าสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษามีอะไรบ้าง มีโอกาสและสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษา และสืบเนื่องมาจากปัญหาอะไร ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และความต้องการนั้น ๆ

ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีหนังสือและแบบฝึกหัดเพียงพอสำหรับผู้เรียนทุกคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทางโรงเรียนมีการจัดทำหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเสริมบทเรียนเองโดยเนื้อหาติดตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกทำแบบฝึกหัดที่มีเนื้อหาที่หลากหลายเข้มข้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ อมรชาติ (2563) ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนบ้านหินดาน อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้รูปแบบชิปเปียสท์ พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คุณสมบัติของผู้บริหาร คุณสมบัติของครู คุณสมบัติของนักเรียน สื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้

ด้านกระบวนการ พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการแจ้งครูผู้สอนให้ทราบล่วงหน้าก่อนการนิเทศการสอนในชั้นเรียน เป็นเพราะว่าทางโรงเรียนมีการนิเทศติดตามครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง โดยมีการแจ้งตารางการนิเทศอย่างชัดเจนให้ครูผู้สอนทราบล่วงหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อันธิกา อาทร (2559) ได้ประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา (ปีที่ 4-6) โรงเรียนเทศบาลมิตรสัมพันธ์วิทยา มีความเหมาะสมระดับมาก พบว่า ด้านกระบวนการใช้หลักสูตร ได้แก่ การบริหารหลักสูตร โรงเรียนให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด พร้อมทั้งแจ้งตัวชี้วัด ก่อนการสอนทุกครั้ง

ด้านผลผลิต พบว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2564 นักเรียนได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 175 คน คิดเป็นร้อยละ 73.22 ระดับคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผ่านเกณฑ์ที่เกรดเฉลี่ย 3 ขึ้นไป ร้อยละ 77.87 เป็นเพราะว่านักเรียนมีความตั้งใจ ในการเรียนพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูลีพร เพาะบุญ (2555) ได้ประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนคริสตศงเคราะห์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ทั้งนี้ทางโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและฝึกในเรืองการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เช่นเดียวกัน

ด้านผลกระทบ พบว่า ความชื่อเสียง และรางวัล/เกียรติยศ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันทางวิชาการทั้งการแข่งขันของภาครัฐและภาคเอกชนอยู่เสมอ ซึ่งครูผู้สอนฝึกซ้อมนักเรียนอย่างเต็มที่ จึงทำให้นักเรียนได้รางวัลเป็นที่น่าพอใจ และทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักของชุมชน และการประเมินการเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนทุกคนเข้ารับการศึกษาคือในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธ์ (2553) กล่าวว่า การประเมินด้านผลกระทบ ได้แก่ การประเมินผลงานหรือผลที่เกิดจากการเรียน และนำไปใช้ในการทำงานหรือพัฒนาหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น เช่น การผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การยอมรับจากชุมชนและสังคม

ด้านประสิทธิผล พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและการจัดโครงการมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนมีการประชุมทุกเดือนเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ อมรชาติ (2563) ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนบ้านหินดาน อำเภอศรีรัฐนิคม

จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้รูปแบบซิปเปียสท์ พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ด้านความยั่งยืน พบว่า การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เคยเรียนมา มาต่อยอดองค์ความรู้ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเนื้อหาในรายวิชาคณิตศาสตร์มีความเชื่อมโยงของข้อมูล ครูผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญในเนื้อหาแต่ละบท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิปัทศน์ ชินตาปัญญากุล (2560) ที่กล่าวว่า การประเมินความยั่งยืน เป็นการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนางานหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการถ่ายโยงความรู้ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนสามารถใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ไปแก้ไขปัญหามิใช่ในสถานการณ์ต่างๆได้ เป็นเพราะว่า ครูผู้สอนคอยชี้แนะแนวทางให้นักเรียนให้เข้าใจถึงการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจากแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิปัทศน์ ชินตาปัญญากุล (2560) ที่กล่าวว่า การประเมินการถ่ายโยงความรู้ เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปขยายองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

ครูผู้สอนควรมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ร่วมกับวิชาอื่นๆ เพื่อลดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเพิ่มกิจกรรมทางด้านคณิตศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและให้ความสำคัญต่อวิชาคณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยต่อไป

ควรประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษา. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จันทิมา เตจ๊ะ, นพพร ธนะชัยพันธ์, และสุตาพร ปัญญาพฤกษ์. (2560). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนแม่ลาววิทยาคม อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. **วารสารบัณฑิตวิจัย**, 8(1). 45-56.

ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี และคณะ. (2564). การประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง 2555) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีการประเมิน CIPPEST ทฤษฎีของ Daniel Stufflebeam, **วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ**, 4(1). 66-76.

ชลธิพร เพาะบุญ. (2555). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนคริสตสงเคราะห์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ทิปัทศน์ ชินตาปัญญากุล และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรแนวใหม่: รูปแบบ CIPPEST. **วารสารพยาบาลตำรวจ**, 9(2). 203-212.

- มาเรียม นิลพันธุ์. (2554). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, **วารสารอิเล็กทรอนิกส์, 4(2)**. 248-262.
- วิทยา วาโย, อภิรดี เจริญกุล, ฉัตรสุดา กานกายนต์ และ จรรยา คนใหญ่. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19, **วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34)**. 285-298.
- สุดารัตน์ อมรชาติ. (2563). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนบ้านหินดาน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน, 12(35)**. 107-116.
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. **วารสารรัชต์ภาคย์, 15(40)**. 33-42.
- อันธิกา อาทร. (2559). ประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา (ปีที่ 4-6) โรงเรียนเทศบาลมิตรสัมพันธ์วิทยา สังกัดเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

Risk management of School Administrators Under Khon Kaen

Primary Educational Service Area

กุหลาบ บุริสาร¹,
กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์²,
ประสงค์ ต่อโชติ³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้อำนวยการและครูผู้สอน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 จำนวนทั้งหมด 2,645 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอน จำนวน 2,211 คน ผู้บริหาร จำนวน 234 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 265 คน แล้วใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็นผู้อำนวยการ 115 คน และครูผู้สอน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.10) รองลงมา คือด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 1.08) และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.06) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.11) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ด้านกลยุทธ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาได้มีการจัดทำรายละเอียดแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ของสถานศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติตามปฏิทินงานที่กำหนด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.13)

2. ด้านการดำเนินงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ ครูและบุคลากรได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.97)

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

^{2,3}อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

3. **ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาสนับสนุนครูและบุคลากรให้เข้าอบรมการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบ วินัย มาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ การดำเนินการขอรับและขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการและกฎระเบียบในการตรวจสอบภายใน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.03)

4. **ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการบริหารและปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.20) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ มีการจัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อตอบสนองนโยบายจุดเน้นตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 1.07)

5. **ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 1.07) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.10)

6. **ด้านครูและบุคลากร** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการผูกมิตรและใช้วิธีการประนีประนอมในการแก้ปัญหา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ มีการลดภาระงานของครู ที่ไม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 1.11)

7. **ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเอื้ออาทร ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 1.17) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และนำเสนอผลงาน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.11)

8. **ด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีมารยาทที่ดีงาม และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.19) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การจัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.08)

9. **ด้านทรัพยากรและงบประมาณ** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารจัดการและวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 1.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การจัดระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ การจัดหารายได้ และผลประโยชน์ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 1.11)

10. **ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร** ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการสอน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 1.06)

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง, สถานศึกษาขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This quantitative research aims to study the level of Risk management of School Administrators Under Khon Kaen Primary Educational Service Area. The population used in this study was the director and teachers. of a small school Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office, Regions 1 - 5, a total of 2,645 people were divided into 2,211 teachers, 234 administrators, and used to determine the size of the 10 percent of the population. A total of 265 samples were obtained and samples were randomized using a multi-stage random sampling method get a sample. They were divided into 115 directors and 150 teachers. The research instrument was a 5 -level scale questionnaire with a reliability value of 0.96. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results showed that:

The overall Level of Risk management of School Administrators Under Khon Kaen Primary Educational Service Area. Overall, the level of practice was at a high level ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 1.04). The desirable characteristics of learners was the most average ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.10), followed by focusing on curriculum achievement was at a high level ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 1.08) and in terms of educational quality assurance. was at a high level ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.06) while the aspect that had lower mean values in all aspects was the strategy aspect. The level of performance was at a high level ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.11).

1. **The Strategic Risk (SR)**, the item with the highest average is educational institutions have prepared detailed plans, projects, activities in connection with the strategies of the schools was at a high level ($\bar{X} = 4.16$, SD = 1.16). As for the items with the lowest item was, the educational institutions had appointed a committee to monitor and evaluate the strategies of the schools and assess their compliance with the work calendar set was at a high level ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.13).

2. **The Operation Risk (OR)**, the item with the highest mean is educational institutions encourage teachers to receive training on the development of learning processes in order to develop teaching and learning activities was at a high level ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.13). As for the items with lowest, teachers and staff had conducted research in the classroom to improve the quality of teaching and learning was at a high level ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.97).

3. **The Compliance Risk (CR)**, the item with the highest average was educational institutions support teachers and personnel to attend training on the development of government teachers and educational personnel on rules, discipline, standards and professional ethics, processing of obtaining and renewing professional licenses was at a high level ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.13). The lowest mean of all items was that the personnel in the educational institutes had knowledge, understanding, methods and rules of internal auditing was at a high level ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.03).

4. **The Quality Assurance Risk (QAR)**, the item with the highest average was management and operations are carried out with the interest of students as a priority was at a high level ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.20). The lowest mean for all items was that there were special activities. in response to the policy focus on educational reform guidelines was at a high level ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 1.07).

5. **The Learning Process Risk (LPR)**, the item with the highest mean was there are activities for students to have a good attitude towards school management was at a high level ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 1.07). The items with lowest mean values for all items were learning design and management that responded to individual differences and intellectual development was at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.10).

6. **The Teachers Personnel Risk (TPR)**, the item with the highest average was there are friendships and compromises are used to solve problems was at a high level ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.13). The lowest mean of all items was the reduction in the teacher's workload that are not related to learning activities was at a high level ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 1.11).

7. **The Desirable Characteristics of Learners Risk (DCLR)**, the item with the highest mean was Encouraging the learners to have generosity was at a high level ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 1.17). the lowest mean values were encouraging students to use technology in learning and present the work was at a high level ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.11).

8. **The Learning Resource and Information Risk (LRIR)**, the item with the highest average was Promotion of activities for students to have good manners and follow Thai traditions was at a high level ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.19). The lowest was the arrangement of libraries for media and information technology services was at a high level ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.08).

9. **The Resources and Budget Risk (RBR)**, the item with the highest average was economical management and planning of resource use and maximum benefit was at a high level ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 1.13). The lowest was the asset database management system earning and benefits of educational institutions was at a high level ($\bar{X} = 4.01$, SD = 1.11).

10. **The Curriculum Achievement Risk (CAR)**, the item with the highest average was management to encourage and encourage teachers to organize the learning process that focuses on learners was at a high level ($\bar{X} = 4.35$, SD = 1.16). The lowest was to encourage teachers to research and develop learning management in the subjects they were responsible for and use the research results to improve teaching was at a high level ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 1.06).

Keywords: Risk management; School Administrators, Primary Educational Service Area Office.

บทนำ

การบริหารงานขององค์กรทุกประเภททั้งในส่วนองภาครัฐและภาคเอกชนทุกองค์กรจะตั้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน เช่น เพื่อคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างผลกำไร เพื่อการให้บริการประชาชน เป็นต้น ไม่ว่าจะกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เช่นใดก็ตาม การบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้จะไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้เพราะองค์กรมักจะประสบกับความเสี่ยอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

การบริหารความเสี่ยง (Enterprise risk management) จึงเป็นเทคนิคทางการบริหารที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เหตุผลส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะบทเรียนจากความสำเร็จเมื่อครั้งหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ที่หลายองค์กรได้เรียนรู้ประสบการณ์ของการขาดการบริหารความเสี่ยงองค์กรที่ดี นอกจากนั้นในช่วง

ของการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศหลายองค์การจำเป็นต้องพึ่งเงินร่วมทุนจากต่างชาติ การปรับโครงสร้างองค์กรเป็นเงื่อนไขที่ต้องดำเนินการเพื่อปรับความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและการบริหารความเสี่ยงกลายเป็นกลไกที่สำคัญเรื่องหนึ่งสำหรับองค์กรที่ได้รับการปรับเปลี่ยน (นฤมล สะอาดโนม, 2550)

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 20 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีผู้ตรวจราชการของกระทรวงเพื่อทำการตรวจราชการ ศึกษาวิเคราะห์วิจัย ติดตามและประเมินผลระดับนโยบายให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อการปรับปรุงพัฒนา และเพื่อให้การตรวจราชการเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ อาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้มีแนวทางการตรวจราชการ 5 แนวทางคือ การตรวจราชการแบบเชิงรุกและสร้างสรรค์ การตรวจราชการแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การตรวจราชการแบบร่วมเป็นพันธมิตร การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยงและการตรวจราชการแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2550 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้เลือก "ระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยง" เป็นหัวข้อการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ 17 ที่หน่วยงานในสังกัดต้องดำเนินการ และได้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน รวมไปถึงเพื่อรองรับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2550 ที่เห็นชอบให้กระทรวงที่มีผู้ตรวจราชการจัดให้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงตามหลักธรรมาภิบาลของแผนงานโครงการที่จัดทำขึ้นตามนโยบายสำคัญของรัฐบาลโดยแนบผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงไปพร้อมกับคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ประชาชนสัมพันธ์ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ได้เตือนผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาในการเพิ่มความระมัดระวังอุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นกับเด็ก และร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น หมั่นตรวจสอบเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น โต๊ะ เก้าอี้ ให้อยู่ในสภาพมั่นคงแข็งแรง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2007)

ดังนั้นอุบัติเหตุในเด็กจึงมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน ตลอดจนชุมชนและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ และในการสูญเสียแต่ละครั้งไม่สามารถประมาณค่าหรือตีราคาได้ แต่ก็สามารถที่จะช่วยลดความเสี่ยงในจุดต่าง ๆ ได้ การบริหารความเสี่ยงจึงไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับทางด้านการศึกษาแต่เป็นกิจกรรมซึ่งมีการดำเนินงานอยู่แล้วหลายเรื่องเช่น ความปลอดภัยของครูและนักเรียน การควบคุมภาวะโภชนาการ การป้องกันอัคคีภัย การรักษาความปลอดภัยระบบประกันคุณภาพ เป็นต้น เพียงแต่สถานศึกษายังมิได้นำมาจัดระบบเชื่อมโยงประสานกิจกรรมบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมทั้งระบบ (Risk management system) และเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบการควบคุมภายในรวมถึงสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล สถานศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องจัดทำการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาทุกระดับ

สาเหตุของความรุนแรงในสถานศึกษามี 2 กรณีคือ 1. ผู้เรียนที่ก่อปัญหาความรุนแรงหรือกระทำความผิด ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น และเกมคอมพิวเตอร์รวมถึงการนำเสนอของสื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งข้อมูลจากโครงการ Child watch ของสถาบันรามจิตติได้สำรวจพฤติกรรมเยาวชนไทย พบว่าเด็กในโรงเรียนร้อยละ 10 หรือประมาณเจ็ดแสนคน มีพฤติกรรมก่อความรุนแรง ตั้งตัวเป็นแก๊งค์ข่มขู่ทำร้ายเพื่อน ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากเกมคอมพิวเตอร์ ละคร และภาพยนตร์ที่มีเนื้อหารุนแรง 2. ครูใช้ความรุนแรง ปัญหาอารมณ์จิตใจ ขาดทักษะการแก้ปัญหา อำนาจนิยม โดยศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้วิเคราะห์สาเหตุที่ครูใช้วิธีทำโทษนักเรียนด้วยความรุนแรงว่ามาจาก 2 สาเหตุ คือ สาเหตุแรก ครูมีความผิดปกติด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อเกิดความเครียดซึ่งอาจมาจากปัญหานี้สิน ปัญหาครอบครัว ฯลฯ อาจระบายสู่เด็กผ่านวิธีการลงโทษ

หรือต่อว่า สาเหตุที่สอง ครูขาดทักษะการจัดการหรือการแก้ปัญหาผู้เรียน ครูจำนวนมากยังเชื่อว่าวิธีลงโทษด้วยการตีเป็นวิธีการเดียวที่ได้ผล แต่ไม่ได้พัฒนาวิธีลงโทษหรือปรับพฤติกรรมเด็กด้วยวิธีอื่น นอกจากนี้ครูมักไม่ฟังเหตุผลของเด็ก มีความคิดเห็นจากผู้ที่ทำงานด้านเด็กมองว่า โรงเรียนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีโครงสร้างแบบอำนาจนิยมและศักดินา การบริหารแบบแนวตั้งส่งผลให้ครูจำนวนมากมีพฤติกรรมใช้อำนาจกับเด็ก ประกอบกับการเรียนการสอนจำนวนมากเป็นการสื่อสารทางเดียว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนยังมีน้อย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูขาดทักษะการฟังซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจผู้เรียน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552)

ในปัจจุบันหน่วยงานราชการได้ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามแผนยุทธศาสตร์ อันเป็นกลไกในการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานราชการ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์ตามที่ได้กำหนด อีกทั้งสอดคล้องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบควบคุมภายใน รวมไปถึงสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล สถานศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องจัดทำการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อลดมูลเหตุที่จะเกิดความเสี่ยงให้ระดับและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่ยอมรับ ควบคุม ประเมินและตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษาและเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการราชการประจำปีของต้นสังกัด (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง, 2556)

องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ซึ่งสาเหตุของความเสี่ยงมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การบริหารความเสี่ยงเป็นแนวทางในการบริหารงานที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เนื่องจากเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จระยะยาว อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดปัญหาต่างๆ ในองค์กร สำหรับการบริหารภาครัฐการบริหารความเสี่ยงเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization : HPO) ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และเป็นกระบวนการมุ่งเน้นความสำคัญหรือชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการเตรียมองค์กรล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อวางแผนป้องกัน หลีกเลี่ยง หรือลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารองค์กร เป็นเรื่องที่ทุกคนในองค์กรตั้งแต่ผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับสูงจนถึงเจ้าหน้าที่ บุคลากรทุกคนควรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรอยู่เสมอ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวง, 2556)

จากปัญหาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ซึ่งหนึ่งในห้าแนวทางตามมาตราดังกล่าวคือ การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยง รวมไปถึงระเบียบของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบการควบคุมภายในและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ต่างก็ตระหนักในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงแล้วก็ตาม แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันก็ยังพบว่าการบริหารความเสี่ยงเพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยงและบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหารความเสี่ยงแต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งหมดเช่น บริหารความเสี่ยงเฉพาะด้านงบประมาณ

โดยพบว่ามีความเสี่ยงในเรื่องของการทุจริตของเจ้าหน้าที่การเงิน การเรียกเก็บเงินไม่เป็นไปตามระเบียบสถานศึกษา การจ่ายเงินโดยไม่ได้รับวัสดุ การจ่ายเงินซ้ำในรายการเดียวกัน การรับเงินโดยไม่บันทึกลงบัญชีหรือการนำเงินสดไปจ่ายก่อน และขาดการตรวจสอบการรับจ่ายเงิน เป็นต้น (หน่วยตรวจสอบภายใน, 2007)

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้การบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการควบคุมปัจจัยและกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานบริหารความเสี่ยง ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากรของส่วนราชการและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานภายใน ดังนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงนำหลักการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของ COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission) มาเป็นกรอบในการบริหารความเสี่ยง และแนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สรุปว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นงานของทุกคน ทั้งนี้หากสถานศึกษาไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมงานในสถานศึกษาก็จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุพันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาได้ และจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสียหายให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษาและเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการประจำปีของต้นสังกัด และเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพครอบคลุมปัจจัยความเสี่ยงทางด้านการศึกษาในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีของนักศึกษามาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษาถึงปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาและการพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้อำนวยการและครูผู้สอน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 - 5 จำนวนทั้งหมด 2,645 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอน จำนวน 2,211 คน ผู้บริหาร จำนวน 234 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้อำนวยการและครูผู้สอน ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 ใช้กำหนดขนาดแบบกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 265 คน แล้วใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มเป็นอำเภอจากทั้งหมด 26 อำเภอ ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 ได้เขตพื้นที่ละ 2 อำเภอ รวมเป็น 10 อำเภอ โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มเป็นโรงเรียนจากทั้งหมด 234 โรงเรียน ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 ได้ อำเภอละ 10-12 โรงเรียนได้ทั้งหมด 115 โรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 จำแนกเป็น ผู้บริหารเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทุกโรงเรียน ได้จำนวน 115 คน ส่วนครู ได้จากการจำแนกจำนวนนักเรียน แบ่งเป็นน้อยกว่า 80 คน คิดเป็นครู 1 คนและจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 80 คนขึ้นไป คิดเป็นครู 2 คน รวมกลุ่มตัวอย่างเป็นครูทั้งหมด 150 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็นผู้อำนวยการ 115 คน และ ครูผู้สอน 150 คน รวมเป็น 265 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าและดัดแปลงจากหนังสือ เอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และการปฏิบัติหน้าที่

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง 10 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านกลยุทธ์	10 ข้อ
2. ด้านการดำเนินงาน	19 ข้อ
3. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย / กฎระเบียบ	10 ข้อ
4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	14 ข้อ
5. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	13 ข้อ
6. ด้านครูและบุคลากร	12 ข้อ
7. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	11 ข้อ
8. ด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ	12 ข้อ
9. ด้านทรัพยากร และงบประมาณ	6 ข้อ
10. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร	5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารความเสี่ยง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร., 2560)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา และกรอบแนวคิดของการวิจัย

3. วิเคราะห์ข้อคำถาม เพื่อสร้างแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

4. เสนอแบบสอบถามฉบับร่างต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ต่อไปเพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือต่อไป โดยมีรายนาม ดังต่อไปนี้

1. รศ.ดร. วิเชียร ชิวพิมาย รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
2. ดร. สายัณห์ ฝาน้อย อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น
3. ดร. นิเกษล ลั่นเหลือ ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ขอนแก่น
4. ดร. กัมพล ชันทะวงษ์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น
5. ดร. พิสิฐ เทพไกรวัลย์ ประธานหลักสูตร สาขาปฐมวัย วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับคณะศึกษาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำแบบสอบถามพร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 265 ฉบับ พร้อมทั้งกำหนดวันเวลาเพื่อเก็บแบบสอบถามคืน ใช้เวลาในการเก็บแบบสอบถาม 4 เดือน โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและการทดสอบสมมติฐานของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. เมื่อได้แบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ให้คะแนนน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

3. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยง ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์สำหรับแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, น.23-24) ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง การบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง การบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง การบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง การบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง การบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าความถี่ (Frequency)
3. ค่าเฉลี่ย (Mean)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ระดับระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านครูและบุคลากร ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ ด้านทรัพยากรและงบประมาณ และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรนำไปนิยามศัพท์ แยกเป็นรายด้านและรายชื่อ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น (n = 265) โดยภาพรวม

ลำดับ	การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ/บริหาร		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk : SR)	4.11	1.06	มาก
2.	ด้านการดำเนินงาน (Operation Risk : OR)	4.19	.99	มาก
3.	ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ (Compliance Risk : CR)	4.22	1.02	มาก
4.	ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance Risk : QAR)	4.25	1.06	มาก
5.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process Risk : LPR)	4.23	1.01	มาก
6.	ด้านครู และบุคลากร (Teachers Personnel Risk : TPR)	4.21	1.05	มาก
7.	ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (Desirable Characteristics of Learners Risk : DCLR)	4.34	1.10	มาก
8.	ด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ (Learning Resource and Information Risk : LRIR)	4.20	1.03	มาก
9.	ด้านทรัพยากร และงบประมาณ (Resources and Budget Risk : RBR)	4.14	1.02	มาก
10.	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (Curriculum Achievement Risk : CAR)	4.27	1.08	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.22	1.04	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 1.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.10) รองลงมาคือด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 1.08) และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.06) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.11)

1. ด้านกลยุทธ์ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาได้มีการจัดทำรายละเอียดแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.16) รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารงานตามแผนกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.14) และสถานศึกษามีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายวิสัยทัศน์ / พันธกิจ แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.14) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ของสถานศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติตามปฏิทินงานที่กำหนด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.13)

2. ด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.13) รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษาได้อนุมัติแผนงานด้านวิชาการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 1.13) และสถานศึกษาได้มีการจัดทำบัญชีการเงินใบเสร็จรับเงินถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 1.15) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ ครูและบุคลากรได้จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.97)

3. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 1.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สถานศึกษาสนับสนุนครูและบุคลากรให้เข้าอบรมการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบ วินัย มาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ การดำเนินการขอรับและขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.13) รองลงมาคือสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องในด้านการรักษา วินัยเพื่อสร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 1.05) และสถานศึกษามีแนวทางในการป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการผิดวินัย/กฎระเบียบ/มาตรการ/ข้อกำหนดระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 1.08) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการและกฎระเบียบในการตรวจสอบภายใน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.03)

4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการบริหารและปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.20) รองลงมาคือมีการจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในประจำปี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.18) และมีการร่วมกันแก้ปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉินหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของโรงเรียน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 1.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ

คือ มีการจัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อตอบสนองนโยบายจุดเน้นตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 1.07)

5. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 1.07) รองลงมาคือมีการนำผลการทดสอบของนักเรียนมาเป็นข้อมูลในการวางแผน จัดโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 1.06) และมีการบริหารจัดการทางวิชาการให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ และมีความสามารถในการสื่อสาร ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 1.05) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าทุกข้อ คือ การออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.10)

6. ด้านครูและบุคลากร โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการผูกมิตรและใช้วิธีการประนีประนอมในการแก้ปัญหา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.13) รองลงมาคือการสร้างแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน และมีระเบียบวินัย ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 1.19) และมีการยอมรับข้อเสนอแนะที่มีเหตุผล มาปรับปรุงแก้ไขในการบริหารในทันที ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 1.11) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าทุกข้อ คือ มีการลดภาระงานของครู ที่ไม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 1.11)

7. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเอื้ออาทร ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 1.17) รองลงมาคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.12) และมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 1.18) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าทุกข้อ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และนำเสนอผลงาน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.11)

8. ด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 1.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีมารยาทที่ดีงาม และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.19) รองลงมาคือการส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 1.13) และมีการส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนรู้จักประหยัด รักษา และเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าทุกข้อ คือ การจัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.08)

9. ด้านทรัพยากรและงบประมาณ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 1.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารจัดการและวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 1.13) รองลงมาคือการจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างสรรคให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 1.09) และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดสรรงบประมาณ การจัดหาเงินงบประมาณและการระดมทุน เพื่อพัฒนาการศึกษา

ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.07) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การจัดระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ การจัดการรายได้ และผลประโยชน์ของสถานศึกษา ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 1.11)

10. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 1.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.16) รองลงมาคือบริหารจัดการทางวิชาการเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกชั้นเพิ่มขึ้น ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 1.17) และการส่งเสริมให้ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 1.14) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อ คือ การส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการสอน ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 1.06)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยขออภิปรายผล ตามลำดับ ดังนี้

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเนื่องจากในปัจจุบันนี้ หน่วยงาน ทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงานมากขึ้น ดังนั้นจึงได้จัดทำนโยบายและมีการกระตุ้น ให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการจัดทำการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับสถานศึกษา ตลอดจนการนำรูปแบบวิธีการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในสถานศึกษาเพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดจากความเสี่ยงภายในสถานศึกษานั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลีย์ พวงพิลา (2564) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในการศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารความเสี่ยงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูใน ระดับมากที่สุดทั้งโดยรวม และรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ ตูจันงค์ (2560) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับขวัญแก้ว จันทรัตน์ และ ตริยภูมิพร ตรีศวร (2562) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับเอกลักษณ์ ป้องกัน (2560) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3. ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในที่นี้จะอภิปรายผลด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด และค่าเฉลี่ยต่ำสุดจาก 10 ด้าน ตามลำดับ ดังนี้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้าน**คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีระดับการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$)** ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ครูได้นำไปใช้ประกอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทุกรายวิชาอยู่เป็นประจำ ครูจึงให้ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมากที่สุดเป็นอันดับแรกและผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน จึงให้ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมากที่สุดเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกัน ครูและผู้บริหารจึงร่วมกันจัดกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเอื้ออาทร การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม การส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการให้เกียรติผู้อื่น การส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬานันทนาการ การส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนมีวินัย และความรับผิดชอบ และการส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความกตัญญู กตเวที เป็นต้น จึงทำให้ครูและผู้บริหารต้องดำเนินการให้การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงส่งนั่นเอง

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูและผู้บริหารให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ โดยครูได้นำไปใช้ประกอบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทุกรายวิชาอยู่เป็นประจำ การนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจาก นิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรอีกด้วย และผู้บริหารจึงได้ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน ครูและผู้บริหารจึงร่วมกันจัดกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันนั่นเอง นอกจากนี้สถานศึกษายังมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเอื้ออาทร การส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการให้เกียรติผู้อื่น ส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเป็นไปตามเป้าหมาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และนำเสนอผลงาน ส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนมีวินัยและความรับผิดชอบ และส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความกตัญญู กตเวที เป็นต้น จึงทำให้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กล่าวว่าคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการครอบคลุมถึงด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก ที่ต้องการปลูกฝังให้กับผู้เรียนให้ติดเป็นนิสัยจนเป็นวิถีชีวิตหรือบุคลิกภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก และยังสอดคล้องกับ Fenzel และ O'Brennan (1989, อ้างถึงใน ปสุตา โอษฐ์จันทร์ศรี 2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความเสี่ยงของเด็กชายอเมริกันอยู่ในแอฟริกาต่อบรรยากาศ แรงจูงใจและ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่มีผลต่อโรงเรียน การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียนกับแรงจูงใจและการดำเนินการทางวิชาการเป็นสิ่งประหลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนชาวอเมริกันที่

อาศัยอยู่ในแอฟริกาที่อยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็น เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชาวอเมริกันในแอฟริกาจำนวน 282 คน ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อมูลการวิจัยสนับสนุนโมเดลที่กำหนดเสนอแนะถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจและเพลิดเพลินใจ และควรมีข้อตกลงทางวิชาการ ระหว่างนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อบทบาทของครูในการสร้างบรรยากาศเช่นเดียวกัน

ส่วนการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือด้านกลยุทธ์ ระดับการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้มีการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ / พันธกิจ แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาได้มีการจัดทำรายละเอียดแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ของสถานศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติตามปฏิทินงานที่กำหนด มีการรายงานผลการติดตามการประเมินผลตามแผนกลยุทธ์ให้บุคลากร ผู้บริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษาตามกำหนด ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารงานตามแผนกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และจากการสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างของครูและผู้บริหาร ทำให้ทราบสภาพและปัญหาบางประการ อาทิเช่น โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อย มักขาดแคลนจำนวนบุคลากร ขาดบุคลากรมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดทำแผนกลยุทธ์มีจำนวนน้อย แต่กลุ่มโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา ปัญหาด้านสมาธิในการเรียนของเด็ก(เด็กติดโทรศัพท์) การควบคุมภายในผ่านการประเมินระดับ 4 ไม่สามารถปฏิบัติตามแนวทางกลยุทธ์ที่ทางหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดขึ้นได้ทุกแนวทาง ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน สถานศึกษาไม่ได้กำหนดนโยบายกลยุทธ์ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด ไม่มีการประชุมวางแผนด้านกลยุทธ์ พร้อมทั้งเตรียมแผนรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ เพื่อให้ทันท่วงทีเมื่อประสบปัญหานั้นๆ ไม่มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน แผนกลยุทธ์ไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันทางปฏิบัติ เนื่องจากวางแผนไว้สูงเกินไป ซึ่งมีผลทำให้การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านกลยุทธ์ จึงมีการปฏิบัติน้อยการด้านอื่นๆ นั่นเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา

นอกจากนั้นการโดยกำหนดภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการบรรลุ และกำหนดแนวทางในการบรรลุสภาพการณ์ที่กำหนดบนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้านอย่างเป็นระบบ การกำหนดแนวทางที่จะบรรลุสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการให้เกิดจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน โดยจะต้องคำนึงถึงทั้งสภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิด ศักยภาพหรือขีดความสามารถขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม และการกำหนดแนวทางที่จะบรรลุสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการให้เกิดจะต้องเป็นระบบ เป็นกำหนดแนวทางอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยมีการจัดทำและเสนอของงบประมาณ สถานศึกษาต้องจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนา การศึกษา วิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา มีการจัดทำรายละเอียดแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารงานตามแผนกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2556) ที่ระบุว่า วัตถุประสงค์ของความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ สถานศึกษาควรกำหนดแผนกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์อย่างเหมาะสม และให้สอดคล้องกับระหว่างนโยบาย เป้าหมายกลยุทธ์ โครงสร้างองค์การ ภาวะการณ์แข่งขันทรัพยากร และสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับ งานวิจัยของปสุตา โอษฐ์จันทร์ศรี (2556) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านนโยบาย และด้านกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยความเสี่ยงด้านนโยบายและด้านกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนปัจจัยความเสี่ยง ด้านนโยบายประกอบด้วย 6 องค์ประกอบคือ 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย 2) ทรัพยากร 3) การติดต่อสื่อสาร 4) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 5) สภาพ สังคม เศรษฐกิจและการเมือง 6) ความร่วมมือร่วมใจ

ของผู้ปฏิบัติ ส่วนปัจจัยความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 2) การกำหนด ทิศทางของสถานศึกษา 3) การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา 4) การปฏิบัติตามกลยุทธ์สถานศึกษา 5) การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา 2. **ความสอดคล้องของความเสี่ยงด้านนโยบาย กับด้านกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ** พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านนโยบายและปัจจัยความเสี่ยงด้านกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กันสูง ซึ่งการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์สถานศึกษา การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ สถานศึกษามีค่าสหสัมพันธ์ 80 รองลงมา คือการกำหนดทิศทางสถานศึกษา การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษามีค่าสหสัมพันธ์ 77 ความเสี่ยงด้านนโยบายในเรื่องเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ในเรื่องการปฏิบัติตามกลยุทธ์สถานศึกษามีค่า สหสัมพันธ์ 67 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ในเรื่องการกำหนดทิศทางสถานศึกษาและการปฏิบัติตามกล ยุทธ์สถานศึกษามีค่าสหสัมพันธ์ 66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรกานต์ คนอยู่ (2557) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษาที่สอนแบบคละชั้น ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่สอนคละชั้นในเขต ภาคเหนือตอนล่าง โดยภาพรวมและแต่ละด้านมีการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับน้อยทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับตาม ค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย คือ ด้านกลยุทธ์ และ ด้านการเงิน รองลงมา ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ ด้าน การดำเนินงานตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ด้านกลยุทธ์ ข้อที่มีการบริหารความเสี่ยงมากที่สุด คือ การจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รองลงมา คือให้ บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรและข้อที่น้อยที่สุด คือได้ รวบรวมข้อมูลผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดทำแผนกลยุทธ์ในอนาคต ด้านการดำเนินงาน ปัญหาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่สอนคละชั้นใน เขตภาคเหนือตอนล่าง โดยภาพรวม 4 ด้าน ด้านกลยุทธ์ คือกลยุทธ์ไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงและขาดข้อมูล สนับสนุนในการทำกลยุทธ์ด้านการดำเนินงาน คือบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ครูไม่จบตรงสาขาวิชาที่สอน การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สะดวก ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ เอื้ออำนวยต่อการติดต่อสื่อสาร ด้านการเงิน คือการจัดสรร งบประมาณในการสนับสนุนสื่อและนวัตกรรม สื่อ อุปกรณ์ สิ่ง อำนวยความสะดวกต่อการจัดการ เรียนการสอน ไม่เพียงพอ ด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบ คือสภาพแวดล้อมและความเส้นทางการมา ปฏิบัติงานของ บุคลากร ซึ่งห่างไกลจากสถานศึกษาการคมนาคมไม่สะดวกทำให้เกิดปัญหาการ ปฏิบัติงานของบุคลากรทาง การศึกษาไม่ตรงตามกฎระเบียบ คือการทำงานที่ไม่ตรงเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. **การบริหารความเสี่ยง ด้านกลยุทธ์** ควรมีระบบ และกลไกในการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะข้อจำกัดด้านปัจจัยนำเข้า ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์และผลักดัน สนับสนุนในการบริหารจัดการศึกษาอย่างจริงจัง และควรมีการปรับปรุงพัฒนาระบบการกำกับติดตามสะท้อนผลด้วยระบบ PLC ในทุกโครงการกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

2. **การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ความหลักสูตร** สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดอบรมปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการวัดและประเมินและการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพสูงขึ้น

3. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านทรัพยากร และงบประมาณ รัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และควรระดมทรัพยากรจากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน

4. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศ สถานศึกษาควรจัดระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและแหล่งเรียนรู้โดยร่วมมือกับภายนอกสถานศึกษา ในการระดมสรรพกำลังพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสามารถใช้ประโยชน์ได้

5. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รัฐบาล หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งสถาบันครอบครัวและร่วมรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ครบทุกมิติ

6. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ด้านเทคนิควิธีสอนด้วยนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาในแต่ละรายวิชา

7. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านประกันคุณภาพการศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดระบบนิเทศติดตามการดำเนินการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่องทุกภาคส่วนตามเกณฑ์ที่มาตรฐาน

8. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมพัฒนาการให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับระเบียบทางราชการที่ทันสมัยให้กับครูและบุคลากรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

9. การบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน รัฐบาลควรสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึงสนับสนุนด้านสื่อเทคโนโลยีการศึกษาให้เสมอภาคกับโรงเรียนของรัฐและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยง โดยจำแนก ตำแหน่ง เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ประสบการณ์ในการฝึกอบรมการบริหารความเสี่ยง
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา การบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ที่มีการบริหารที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแบบอย่างแนวทางที่ดีในแนวปฏิบัติ ในเรื่องการบริหารความเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ข่าวประชาสัมพันธ์ : ปก.แนะผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้ปลอดภัย [Online], accessed 26 October 2007. Available from <http://www.newswit.com>.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ความรุนแรงในสถานศึกษา [Online],/accessed 27 January 2552. Available from <http://witayakornclub.wordpress.com>.
- นฤมล สะอาดโหม. (2550). การบริหารความเสี่ยงองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด).
- ปสุตา โอษฐ์จันทร์ศรี. (2556). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงด้านนโยบายและด้านกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารความเสี่ยงของสำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ แผนปฏิบัติการประจำปี

2550. [Online] accessed 20 november 2550. Available from <http://www.hidtiep.go.th>

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการบริหารความเสี่ยง: ม.ป.ท. (2556). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

รายงานผลการศึกษาด้านภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิค จำกัด, 2558.

สำนักบัญชีและตรวจสอบภายใน กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. แนวปฏิบัติระบบการควบคุมภายในภาครัฐราชการ. ม.ป.ท.,
ม.ป.ป..

หน่วยตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. 26 October. (2007). การบริหารความเสี่ยง [Online],
accessed 18 October 2550. Available from [http:// www. chiengrayedu.go.th](http://www.chiengrayedu.go.th).

เอกลักษณ์ ป้องกัน. (2560). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี.

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Professional Teaching Practicum course. Graduate Diploma Program in Teaching Profession Students College of Asian Scholars

วรวิทย์ ตันชนะเทวินทร์¹,
อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์²,
กุลลาภ ปุรีสาร³,
วรกร ตันชนะเทวินทร์⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย 2) เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน 4) เพื่อประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน 5) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน 6) เพื่อประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอนที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 119 คน ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบจำเพาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะการทำงาน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา 5) แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ Dependent Sample t-test

¹ประธานหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²คณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

⁴หัวหน้าสำนักงานก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

ผลการศึกษาพบว่า

1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) คิดเป็นร้อยละ 80.90 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) คิดเป็นร้อยละ 86.84 หรือ E1/E2 เท่ากับ 80.90 / 86.84 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.7047 หรือมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 70.47 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 35.67$, $\sigma = 2.97$) ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 53.26$, $\sigma = 2.92$) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ทักษะการทำงานของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด

5) ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด

6) จรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน ที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.39$) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน , e-learning, และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the effectiveness of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Professional Teaching Practicum course. Graduate Diploma Program in Teaching Profession Students College of Asian Scholars 2) to study of the effectiveness index of to study the effectiveness of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. 3) to compare the pre- study and post-study achievement of students studying by to study the effectiveness of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. 4) to assess work skills by Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. 5) to assess the satisfaction of the students who studied by Blended learning

management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. 6) to assess the professional ethics of teacher taught by Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. The research target group consisted of 119 students in the Graduate Diploma Program in Teaching Profession who studied in the first semester of the academic year 2022, which were obtained by purposive sampling. tools used in the research. 1) learning management plan 2) academic achievement test 3) Creativity Skills Assessment Form 4) student satisfaction assessment form 5) the professional ethics of teacher assessment form. The quantitative data were analyzed using the descriptive statistics are Percentage (%), Mean (μ), Standard Deviation (σ), Index of Item-Objective Congruence (IOC), Efficiency of Process (E1), Efficiency of Product (E2), Effectiveness Index (E.I.) and t-test (t-test for dependent sample).

The results of the study revealed that:

1) The effectiveness of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Professional Teaching Practicum course. Graduate Diploma Program in Teaching Profession Students College of Asian Scholars. The process efficiency (E1) was 80.90% and the resultant efficiency (E2) was 86.84%, or E1/E2 of 80.90 / 86.84 outperforming the 80/80 benchmark.

2) The effectiveness index of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. was 0.7047 or 70.47 percent higher than the specified criteria.

3) The comparison of the academic achievement of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. There was an average score before learning at the average level ($\mu = 35.67$, $\sigma = 2.97$) After class, there was an average ($\mu = 53.26$, $\sigma = 2.92$) showed that the academic achievement after learning was higher than before learning was significantly increased at the .01 level.

4) Student work skills of students learned by Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Overall, the mean ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.45$) was at the highest level.

5) The assessment assesses students' satisfaction level of Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Overall, the mean ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.45$) was at the highest level.

6) The professional ethics of teacher taught by using Blended learning management with e-learning and collaborative learning STAD technique to develop academic achievement and work skills. Overall, the mean ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.39$) was at the highest level.

Keywords: Blended learning management, e-learning, and STAD cooperative learning

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบันและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครองของประเทศและของโลก การปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (วิจารณ์ พานิช , 2555)

การฝึกอบรมคน เพื่อเข้าสู่วิชาชีพครู ดังนี้ “พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จต่อผู้เรียนอีกต่อไป จึงได้มีการแก้ปัญหาปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการสอนแบบปกติเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล รูปแบบการคิด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (Bonk & Graham, 2004) และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนพบว่า e-Learning เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน นำเสนอเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนั้นพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ STAD เป็นการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยละความสามารถจากนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และอ่อนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ใช้กระบวนการกลุ่มในการแสวงหา ความรู้ร่วมกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกัน

จากหลักการและการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อที่จะส่งผลให้นักศึกษาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน รายวิชาการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

2.2 เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน

2.4 เพื่อประเมินทักษะการทำงาน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน

2.5 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน

2.6 เพื่อประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน ที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended learning)

1) Valiathan (2002) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน หมายความว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันมารวมกันเพื่อ ช่วยในการแก้ไขปัญหา เช่น การใช้โปรแกรมหรือซอฟต์แวร์มาจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนการสอนบนเว็บ ระบบอิเล็กทรอนิกส์

2) Thome. (2003) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านออฟไลน์ และ ด้านออนไลน์

3) Bonk; & Graham. (2006) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสาน เป็นการระบบการเรียนที่แตกต่างกัน เข้าด้วยกันเพื่อแก้ปัญหา โดยเลือกระบบการเรียนที่มีความเหมาะสม

3.2 การจัดการเรียนรู้แบบ e-learning มีนักการศึกษาและนักวิชาการกล่าวไว้หลายท่านดังนี้

1) Krutus (2000) กล่าวว่า “e-learning เป็นรูปแบบของเนื้อหาสาระที่สร้างเป็นบทเรียนสำเร็จรูป เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านหรือใช้การส่งผ่านเครือข่ายภายใน อินเทอร์เน็ต ก็ได้”

2) สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์ (2555) ได้ให้คำจำกัดความของ e-learning คือ การเรียนรู้ การศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต (Internet) หรือ อินทราเน็ต (Intranet)

3) ฐานิย์ ธรรมเมธา (2557) กล่าวว่า E-learning หมายถึง หลักการเพื่อออกแบบการ เรียนการสอน สิ่งที่จะแสดงได้ชัดเจนเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม จะเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็น แนวทางให้ผู้สอนให้ได้มาตรฐานของการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกัน

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ STAD มีนักการศึกษาและนักวิชาการกล่าวไว้หลายท่านดังนี้

1) Slavin (1987) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกกลุ่มมีความสามารถในการเรียนต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะรับผิดชอบ และช่วยเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกัน

2) อารณ ใจเที่ยง (2550) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความต่างกัน ได้ร่วมมือกันดำเนินไปสู่เป้าหมาย

4. วิธีดำเนินการ

การศึกษาเรื่องการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

4.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือได้แก่ สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการทำงาน ความพึงพอใจ และจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน

4.3 นำเครื่องมือที่ได้ดำเนินการแล้ว เสนอต่อผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและเสนอผู้เชี่ยวชาญ

4.4 ดำเนินการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และประเมินผลหลังเรียนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ประเมินทักษะการทำงาน ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา และประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน

5. ผลการศึกษา

5.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

เลขที่	คะแนนระหว่างเรียน						คะแนนรวม ระหว่างเรียน (กระบวนกร: E1)	คะแนนทดสอบหลังเรียน(ผลลัพธ์ :E2)
1-119	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6		
ผลรวม	1858	1835	2000	1891	2013	1955	11552	12400
E	78.07	77.10	84.03	79.45	84.58	82.14	80.8964	86.8347

จากตารางที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพด้านกระบวนกร (E1) คิดเป็นร้อยละ 80.90 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) คิดเป็นร้อยละ 86.84 หรือ $E1/E2$ เท่ากับ $80.90 / 86.84$ ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

5.2 ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน/คะแนนหลังเรียน						คะแนน	คะแนน
1-119	แผนที่ 1	แผนที่ 2	แผนที่ 3	แผนที่ 4	แผนที่ 5	แผนที่ 6	ก่อนเรียน	หลังเรียน
ผลรวม	1341/2095	1341/2072	1336/2068	1338/2060	1335/2075	1284/2048	7975/12418	
Ei	0.7257	0.7035	0.7012	0.6929	0.7081	0.6971	0.7047	

จากตารางที่ 2 พบว่าโดยรวมดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.7047 หรือมีความก้าวหน้าทางด้านการเรียนร้อยละ 70.47 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

5.3 ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 3 และ 4

เลขที่1-119	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน (60)	คะแนนทดสอบ หลังเรียน (60)	ผลต่างของจำนวน D	ผลต่างของจำนวนยก กำลังสอง D^2
Sum	4245	6338	2093	39039
Mean	35.6723	53.2605	17.5882	328.0588
S.D.	2.9662	2.9183		

การทดสอบ	N	μ	σ	ΣD	ΣD^2	t	P value
ก่อนเรียน	119	35.67	2.97	2093	39039	44.17**	0.00
หลังเรียน	119	24.13	2.92				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 35.67$, $\sigma = 2.97$) ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 53.26$, $\sigma = 2.92$) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 ผลการประเมินทักษะการทำงานของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินทักษะการทำงานของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		
	μ	σ	แปลผล
1. การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์	4.68	0.47	มากที่สุด
2. การกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ตนเอง	4.76	0.43	มากที่สุด
3. การวางแผนกำหนดการทำงานร่วมกัน	4.79	0.41	มากที่สุด
4. การมีส่วนร่วม และร่วมมือของสมาชิก	4.71	0.45	มากที่สุด
5. การเปิดโอกาสให้แสดงออกทางความคิด	4.73	0.45	มากที่สุด
6. การรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน	4.72	0.45	มากที่สุด
7. การปรึกษาหารือกันร่วมกัน	4.71	0.45	มากที่สุด
8. การแก้ไขปัญหาร่วมกัน	4.75	0.44	มากที่สุด
9. การตัดสินใจร่วมกัน	4.69	0.46	มากที่สุด
10. การตรวจสอบ ทบทวนร่วมกัน	4.70	0.46	มากที่สุด
รวม	4.73	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่าการประเมินทักษะการทำงานของนักศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด

5.5 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ลำดับ
	μ	σ	แปลผล	
1. ด้านทักษะและเทคนิคการสอนของครู	4.76	0.43	มากที่สุด	1
2. ด้านเนื้อหา	4.67	0.47	มากที่สุด	5
3. ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน	4.74	0.44	มากที่สุด	2

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ลำดับ
	μ	σ	แปลผล	
4. ด้านสื่อการเรียนรู้	4.69	0.46	มากที่สุด	4
5. ด้านการวัดและประเมิน	4.71	0.45	มากที่สุด	3
รวม	4.71	0.45	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด

5.6 ผลการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน ที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน ที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ลำดับ
	μ	σ	แปลผล	
1.ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง	4.85	0.36	มากที่สุด	2
2. ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.79	0.40	มากที่สุด	3
3. ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.87	0.33	มากที่สุด	1
4. ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	4.76	0.42	มากที่สุด	4
5. ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม	4.73	0.44	มากที่สุด	5
รวม	4.80	0.39	มากที่สุด	

จากตารางที่ 7 พบว่าการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.39$) อยู่ในระดับมากที่สุด

6. การอภิปรายผล

6.1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน พบว่ามีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) คิดเป็นร้อยละ 80.90 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) คิดเป็นร้อยละ 86.84 หรือ E1/E2 เท่ากับ 80.90 / 86.84 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 เพราะว่า แผนการจัดการเรียนรู้และการสร้างแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับนเรศ ชันธีระ (2558) ได้ศึกษา การพัฒนาบทเรียน e-learning รายวิชาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา สำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.70/83.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และสอดคล้องกับนคร ละลอกน้ำ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบจำลองการสอนแบบผสมผสานโดยใช้สื่อที่สร้างสรรค์จากผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือเพื่อฝึกทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษา พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.05/87.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

6.2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน มีค่าเท่ากับ 0.7047 หรือมี

ความก้าวหน้าทางด้านการเรียนร้อยละ 70.47 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เพราะผู้สอนได้ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ได้สร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา สอดคล้องกับ

วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร์ (2565) ได้ศึกษา ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบ E-learning ร่วมกับการใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.6668 หรือมีความก้าวหน้าร้อยละ 66.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

6.3 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 35.67$, $\sigma = 2.97$) ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 53.26$, $\sigma = 2.92$) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะว่า ผู้สอนได้ศึกษา ออกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพงทำให้ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามที่ต้องการ สอดคล้องกับ สุริยะ หาญพิชัย(2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ในรายวิชากฎหมายปกครองสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับไฉวรรณ วงศ์จินดา (2557) ได้ศึกษา ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครูศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

6.4 ผลการประเมินทักษะการทำงานของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้สอนได้มีการ ผู้สอนได้ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ส่งเสริมความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งนอกเหนือไปจากการคิดปกติธรรมดา จึงสามารถช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย สอดคล้องกับอิทธิณัฐ ดันตวิฑิตพงศ์ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนทักษะแบบผสมผสานโดยเน้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พบว่าในภาพรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.25$, $S.D.=0.69$) อยู่ในระดับดีและสอดคล้องกับ ศิริพล แสนบุญส่ง (2558) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้โครงการเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา พบว่าในภาพรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.74$)

6.5 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.45$) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกันมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นคว้า และแก้ปัญหา ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการศึกษา ทำให้นักศึกษาสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย สอดคล้องกับ อัญชลี มั่นคง, จุฑามาศ กระจำศรี (2558) ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาบทเรียน e-learning แบบปฏิสัมพันธ์ วิชาคอมพิวเตอร์กับชีวิต สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียน e-Learning อยู่

ในระดับมากและสอดคล้องกับ ศิริพล แสณบุญส่ง(2558) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา พบว่าความพึงพอใจในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.61, S.D.=0.58)

6.6 ผลการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอน ที่สอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงาน พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ย (μ =4.80, σ =0.39) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้สอนแสดงให้เห็นด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณต่อสังคม ทำให้การประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพของครูผู้สอนได้ผลการประเมินเป็นไปตามที่กำหนด สอดคล้องกับวิรัช วรรณรัตน์ (2555). ได้ศึกษา เรื่อง คุณลักษณะผู้นำเชิงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของคณาจารย์ระดับอุดมศึกษาเครือข่ายวิชาการเบญจมิตร และเครือข่ายวิจัยประชาชื่น งานวิจัยมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเชิงจริยธรรมกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู พบว่า คุณลักษณะผู้นำ เชิงจริยธรรมกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูของคณาจารย์สถาบันการศึกษาเอกชน เครือข่าย ทางวิชาการเบญจมิตรและเครือข่ายวิจัยประชาชื่น มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกและอยู่ในระดับสูง (r = 0.698)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ e-learning และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน และความสนใจของผู้เรียนให้ทั่วถึงโดยติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

7.1.2 การใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ต้องกำหนดกลุ่มการเรียนรู้สลับปรับเปลี่ยนกลุ่มให้นักศึกษามีโอกาสได้ร่วมเรียนรู้หลากหลายกลุ่ม

7.2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

7.2.1 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมผู้สอนต้องทดลองสอนและทบทวนขั้นตอนการสอนให้มีความสอดคล้องทั้ง 3 เทคนิคเข้าด้วยกันอย่างชำนาญ

7.2.2 ก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การสอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนวิธีวัดและประเมินผล

7.3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบต่างๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสลับกับการสอนที่กำหนดในการวิจัยนี้

7.3.2 ควรมีการปรับตัวแปรตามด้านอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพเกี่ยวกับการส่งผลของตัวแปรตามจากเทคนิคการสอนในครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- ฐานันท์ ธรรมเมธา. (2557). อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-learning: from theory to practice. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- นเรศ ชันชะรี. (2558). การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 15(พิเศษ), 292-298.

- นคร ละลอกน้ำ. (2561). การพัฒนาแบบจำลองการสอนแบบผสมผสานโดยใช้สื่อที่สร้างสรรค์จากผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อฝึกทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 29(2). พฤษภาคม - สิงหาคม.
- นเรศ ชันธะรี. (2558). การพัฒนาบทเรียน E-learning รายวิชาการจัดการเรียนรู้อุปกรณ์และพลศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 15(พิเศษ). ตุลาคม - ธันวาคม.
- สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์. (2554). ความหมายของการเรียนรู้ผ่านออนไลน์(e-learning). เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2562 เข้าถึงได้จาก <http://www.thai2learn.com>.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ในรายวิชา กฎหมายปกครองสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(3). กันยายน-ธันวาคม.
- วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบ e-learning ร่วมกับ การใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาประกันคุณภาพการศึกษา ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิไลวรรณ วงศ์จินดา .(2557). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี. การประชุมวิชาการ ครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร.
- วิรัช วรรณรัตน์. (2555). คุณลักษณะผู้นำเชิงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของคณาจารย์ระดับอุดมศึกษาเครือข่ายวิชาการเบญจมิตร และเครือข่ายวิจัยประชาชื่น. งานวิจัย มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ศิริพล แสนบุญส่ง. (2558). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อิทธิรัฐ ต้นตวีทิพวงศ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะแบบผสมผสานโดยเน้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- อัญชลี มั่นคง, จุฑามาศ กระจำศรี. (2558). การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียน e-learning แบบปฏิสัมพันธ์ วิชาคอมพิวเตอร์กับชีวิต สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี
- Bonk, C; & Graham, C. (2006). *Handbook of blended learning: Global. perspectives, Local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.
- Krutus, B. (2000). *E-learning*. Retrieve from <http://www.nectec.or.th/courseware/cai/0018.html>.
- Slavin. (1987). *Learning Cooperative and the cooperative school*. *Educational Leadership*. 45(November). Pp. 7-13.
- Thorne, K. (2003). *Blended Learning: how to integrate online and traditional learning*. London: Kogan.
- Valiathan, Purnima. (2002). *Blended Learning Models*. Learning Circuits.

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Evaluation of Bachelor of Education Program in English for the Faculty of Education, Nakhon Phanom University

จารุวรรณ เขียวน้ำชุม¹, กัลยาณี ม่วงไทย²,
มานะชัย แก้วสีดวง³, ระวีวัฒน์ ศรีประดิษฐ์⁴,
สุรรัตน์ ตลับเงิน⁵, วรณธิภา อุนารัตน์⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้รูปแบบซิปป์ (CIPP Model) เป็นกรอบ ในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมิน 3 ฉบับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีทั้งสิ้น 180 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนจำนวน 10 คน นักศึกษา จำนวน 85 คน ผู้ใช้บัณฑิต 85 คน และสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านบริบท (Context) จากการประเมินของอาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรและนักศึกษา พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และรายวิชา มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จากการประเมินของอาจารย์ประจำผู้สอนหลักสูตรและนักศึกษา พบว่า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ คุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน คุณสมบัติผู้เรียนมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ (Process) จากการประเมิน ของอาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรและนักศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการ การบริหารจัดการหลักสูตร ระบบการรับและแต่งตั้งอาจารย์ประจำหลักสูตร ระบบการบริหารอาจารย์มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านผลผลิต (Product) จากการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะจากผู้ให้บัณฑิต คือ เพิ่มความแม่นยำในเนื้อหาทางวิชาเอกให้เข้มข้น ฝึกฝนทักษะการสอนให้นักศึกษาลำแสดงออก แสดงภาวะความเป็นผู้นำอย่างสร้างสรรค์ ควรปลูกจิตสำนึก ความรักในวิชาชีพครูมีจิตสาธารณะ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านมาตรฐานและตัวชี้วัด และความรู้ด้านวิชาชีพครู นักศึกษาควรมีความรอบรู้ รู้ลึก รู้กว้าง มีทักษะและเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ในสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสมรรถนะอย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ : ประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, รูปแบบซิปป์ (CIPP Model), กรอบการประเมิน

¹⁻⁶อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Abstract

The purposes of this research were 1) to evaluate the curriculum of the Bachelor of Education Program in English (Four-year Course) (Updated 2019), the Faculty of Education, Nakhon Phanom University in context, input, process and product, and 2) to study the problems and guidelines for developing and improving the Bachelor of Education Program in English, the Faculty of Education, Nakhon Phanom University. The CIPP Model was used as a framework for evaluation. The instruments used for data collection were 3 assessment forms. The group of informants consisted of 180 people, including 10 instructors, 85 students, and 85 graduates' users. The statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results were found that 1) the aspect of context from the evaluation of the instructors and students was found that the curriculum objectives, the curriculum structures, and the subjects had the high level of overall evaluation results. 2) The aspect of input from the evaluation of the instructors and students was found that the media used in learning management, facilities, classroom situations, number of instructors, qualifications of instructors, qualifications of students were overall at the high level. 3) The aspect of process from the evaluation of the instructors and students was found that learning management, learning management assessment and evaluation, practical training, curriculum management, system for recruiting and appointing curriculum instructors, and system for instructor administration revealed overall, at the high level. 4) The aspect of product from the evaluation of the graduates' users, it was found that the overall was at the highest level. The suggestions from the graduates' users were increasing students' concentration of major contents, having assertive students, being creative leaders, instilling a sense of love in the teaching profession, and having public mind. Most students still lacked knowledge of standards and indicators, and teacher profession knowledge. The students had to have knowledge in depth and width, and variety of teaching skills and techniques in organizing learning activities in order to manage teaching and learning more efficient.

Keywords: Evaluation of Bachelor of Education Program, CIPP Model, Framework for Evaluation

1. บทนำ

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและสังคม เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ ดังนั้น มาตรฐานหลักสูตร จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในทุกระดับ ทำให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดในมาตรา 47 ให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กอปรกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กำหนดคุณภาพของหลักสูตรภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualification Framework for Higher Education, TQF: HED) เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาหรือปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรอันนำไปสู่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

หลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาถูกกำหนดให้ดำเนินการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาให้มีความทันสมัยทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามกรอบระยะเวลาทุก ๆ 4 ปี (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการ ของตลาดแรงงาน ภายใต้ความมุ่งมั่นที่จะให้การศึกษากลายเป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ เสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและการแข่งขัน รวมทั้งความก้าวหน้าและมั่นคงทางเศรษฐกิจในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย “ครู” เป็นผู้มีความสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้การศึกษากลายเป็นกลไกนำไปสู่คุณภาพคนของประเทศได้ ด้วยคุณลักษณะครูที่มีมาตรฐานและการสร้างสรรค์คุณลักษณะครูรุ่นใหม่ที่เป็นครูมืออาชีพ หลักสูตรครุศาสตร์จึงมีเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้และการฝึกหัดที่เข้มข้น มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานตามพันธกิจของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม คือ การผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูให้มีความสามารถด้านวิชาการ สามารถประยุกต์ใช้ทักษะและถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน รู้จักคิดค้นหาข้อเท็จจริงและแก้ปัญหา ยึดมั่นในวิชาชีพ ให้บริการวิชาการแก่สังคม สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จึงดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร เพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ให้มีความรู้และทักษะภาษาอังกฤษ อีกทั้งมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน การบูรณาการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสามารถนำมาประยุกต์ในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำเร็จที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เริ่มใช้ในการปีการศึกษา 2562 เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 โดยการประเมินหลักสูตรฯ ด้วย รูปแบบการประเมิน CIPP Model (มาเรียม นิลพันธุ์, 2553) ประกอบด้วย (1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) (2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) (3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และ (4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้มาตรฐานตามปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ใช้รูปแบบการประเมินผ่านแบบจำลอง CIPP model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาจากแนวความคิดของสตัฟเฟิลบีม ที่ได้นำเสนอรูปแบบการประเมินโครงสร้างการศึกษาต่อคณะกรรมการการประเมินผลการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาซึ่งเรียกว่า The Phi Delta Kappa ซึ่ง National Study Committee On Evaluation ให้รูปแบบนี้เรียกชื่อย่อว่า CIPP MODEL ซึ่งเป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมี

จุดเน้นสำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ (บริหารหลักสูตร) เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง มีทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อมุ่งเน้นให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ 4 ด้าน คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation = C) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation = I) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation = P) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation = P)

ซึ่งมีผู้ศึกษาคุณภาพหลักสูตร คุณภาพการสอนของหลักสูตร และความต้องการด้านการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ การประเมินตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ดังนี้ ผลการศึกษาคุณภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษโดยใช้ การประเมินตามรูปแบบ ชิปปี้ (CIPP Model) (Karatus and Fer, 2009) ซึ่งประกอบด้วยบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต พบว่า หัวข้อ กระบวนการความเข้าใจของผู้เรียนได้รับการประเมินความต้องการในระดับสูงและมาตรฐานที่คาดหวังของครูผู้สอนยังอยู่ใน ระดับสูงเช่นกัน ครูและนักเรียนมีความต้องการสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและเหมาะสมซึ่งสอดคล้องต่อความรู้ที่ได้รับ เช่น สื่อทัศนวัสดุ รวมถึงอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัด การเรียนการสอน สอดคล้องกับ Dincer, Takkac and Akalin (2010) สะท้อนผลการศึกษาคณาจารย์การสอนภาษาอังกฤษของหลักสูตรภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ประสบการณ์ของผู้เรียน จำนวน 38 คน ข้อมูลที่พบแบ่งเป็นปัญหาด้านครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และหลักสูตร ซึ่งพบว่าผู้เรียนแสดงความคิดเห็นด้านลบ ต่อบุคลิกภาพของครูผู้สอน และการจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนการสอนซึ่งมีความสอดคล้องต่อความกระตือรือร้นในการเรียน ใน ห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และ ผลการศึกษาความต้องการด้านการสอนภาษาอังกฤษของครูฝึกสอนเพื่อสะท้อนประสิทธิภาพ ของหลักสูตรภาษาอังกฤษโดยใช้มาตรฐานการประเมินของฟ็อกส์ (Salihoglu, 2012) พบว่า แม้นักศึกษาฝึกสอนมีความพึง พอใจต่อหลักสูตร นักศึกษาฝึกสอนยังมีความต้องการพัฒนาด้านวิธีปฏิบัติการสอน การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และพัฒนาทักษะด้านภาษา ซึ่งเป็นความต้องการหลักของผู้เรียน

4. วิธีดำเนินการ

4.1 จัดทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยนครพนมเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน และขอความร่วมมือจาก อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาอังกฤษและผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์กูเกิ้ลฟอร์ม (Google form)

4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอแบบประเมินออนไลน์ไปยังผู้ให้ข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กู เกิ้ลฟอร์ม (Google form)

4.3 นำแบบประเมินออนไลน์ที่ผู้ประเมินตอบกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้ วิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินตามกรอบการประเมิน 4 ด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) ตามเกณฑ์การแปลผลของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมิน และสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) ตามเกณฑ์การแปลผลของความคิดเห็นของ ผู้ตอบแบบประเมิน

5. ผลการศึกษา

ผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบประเมิน ประกอบด้วย คือ อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร ผู้ใช้บัณฑิต และนักศึกษา จำนวน 180 คน พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรมีจำนวนทั้งหมด 10 คน ในสัดส่วนระหว่างเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70 และ เพศชายคิดเป็นร้อยละ 30 โดยส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 มีประสบการณ์การสอนในหลักสูตร 5 ถึง 10 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ส่วนผู้ตอบแบบประเมินกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตมีจำนวนทั้งหมด 85 คน ในสัดส่วนระหว่างเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.76 และ เพศชายคิดเป็นร้อยละ 28.23 โดยส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.29 มีตำแหน่งงานปัจจุบันเป็นครูพี่เลี้ยง คิดเป็นร้อยละ 57.65 มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.18 ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.24 มีวิทยฐานะในตำแหน่ง ครู คศ. 2 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 42.35 และผู้ตอบแบบประเมินกลุ่มนักศึกษาปัจจุบันจำนวนทั้งหมด 85 คน ในสัดส่วนระหว่างเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.88 และ เพศชายคิดเป็นร้อยละ 14.11 กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 41.17 และกำลังศึกษาอยู่ ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 58.82

5.2 การวิเคราะห์การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

กรอบการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบริบท (Context)	4.33	.68	มาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.25	.63	มาก
3. ด้านกระบวนการ (Process)	4.34	.60	มาก
4. ด้านผลผลิต (Product)	4.55	.69	มากที่สุด
รวม	4.37	.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) ตามกรอบการประเมินทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านผลผลิตของหลักสูตร (P) ($\bar{X}$ = 4.55) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ (P) ($\bar{X}$ = 4.34) และ ด้านบริบท (C) ($\bar{X}$ = 4.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (I) ($\bar{X}$ = 4.25)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตร จากประชากรทั้งหมดที่มีต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า มีข้อเสนอแนะที่มาจากที่มีคุณภาพ ผู้ตอบแบบประเมิน 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต ดังนี้

1. อาจารย์มีข้อคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพด้านความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ตควรมีประสิทธิภาพและความเร็วที่คงที่และมีจำนวนมากเพียงพอให้ทั่วถึงในบริเวณกว้าง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สืบค้นข้อมูล เป็นแหล่งค้นคว้าเพื่อการวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้

2. นักศึกษามีข้อคิดเห็นว่า แหล่งการสืบค้นข้อมูลมีจำนวนจำกัด อาทิเช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัยในห้องสมุด และนักศึกษาเสนอให้หลักสูตรเพิ่มมุมค้นคว้าอิสระนอกห้องเรียนให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งมีการเสนอให้เชิญวิทยากรหรือบุคคลภายนอกมาบรรยายให้มากยิ่งขึ้นในหัวข้อด้านการฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษและหัวข้อที่เป็นประโยชน์ทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

3. ผู้ใช้บัณฑิตมีข้อคิดเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์บางส่วน ยังขาดคุณลักษณะของความเป็นครู ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรภายในองค์กร จึงควรจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้นักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานในลักษณะการทำงานแบบร่วมมือ ควรปลูกจิตสำนึกความรักในวิชาชีพครู การปฏิบัติจิตสาธารณะ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ด้านมาตรฐานและตัวชี้วัด และความรู้ด้านวิชาชีพครู อย่างไรก็ตาม นักศึกษาควรมีทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น

6. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การประเมินด้านบริบท (Context) พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหารายวิชา มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและการกำหนดรายวิชาชีพครู มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมิน แสดงให้เห็นว่าการประเมินด้านบริบทสอดคล้องกับความต้องการของสังคม หลักสูตรมีความจำเป็นต่อผู้เรียนและประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ คุณสมบัตินักเรียน คุณสมบัตินักศึกษา มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด รวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียนก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มากขึ้น อาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เอกสารตำรา แหล่งวิทยาการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน มีระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการ (Process) บริหารหลักสูตรด้านที่มีการประเมินความพึงพอใจจากอาจารย์ประจำหลักสูตร บัณฑิตและนักศึกษา พบว่าด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีผลการประเมินมากที่สุด คือ ด้านการเตรียมการสอน อาจารย์มีเทคนิคและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านผลผลิต (Product) ตามกรอบการประเมินด้านผลผลิตของหลักสูตร ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ บุคลิกภาพ อารมณ์ การมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ และผลการออกฝึกประสบการณ์ในรายวิชาการ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คุณภาพบัณฑิตของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติงานของ (ผู้ใช้บัณฑิต) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาและทักษะวิชาชีพครูโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครูสูงมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีทักษะทางเทคโนโลยี อดทนและสู้งาน แต่ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 จากผลการวิจัยเห็นได้ว่าหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษควรมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ 4 ปี เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและผู้ใช้บัณฑิตในอนาคต

7.2 จากผลการวิจัยเห็นได้ว่าหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอน ควรเน้นให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาเฉพาะและวิชาชีพครูอย่างลุ่มลึก มีเทคนิคในการจัด การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรงจากสภาพจริง เน้นคุณธรรม จริยธรรม และปลูกฝังจิตสำนึก จิตสาธารณะให้แก่นักศึกษา

7.3 จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานสอนจำนวนมาก ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรสายวิชาการและเชิญผู้ทรงคุณวุฒิชาวต่างชาติเป็นเจ้าของภาษาภายนอกมาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษารับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2564. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th>.

กัญจน์ชญาน์ สรรเสริฐ. (2551). **การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545)**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทรงธรรม วงศ์วิรุฬห์. (2560). **การประเมินหลักสูตรการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. เรื่องเต็มการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 14: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2564. สืบค้นจาก <https://kukrdb.lib.ku.ac.th>.

บุญช่วย เจริญผล. (2545). **การประเมินหลักสูตรสาขาไฟฟ้า (โครงการเงินกู้ธนาคารโลก) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). **คู่มือการประเมินหลักสูตร**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนศิริ เข็มราช. (2018). **การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาโลก. Journal of Education, 29(3) (September – December 2018): 204 - 217.**

วิจิระ จันทราช. (2554). **การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 1(2). กรกฎาคม-ธันวาคม : 64 - 78.**

Dincer, A., Takkeç, M. & Akalin, S. (2010). **An Evaluation on English Language Education Process in Turkey from the Viewpoints of University Preparatory School Students. 2nd International Symposium on Sustainable Development, June 8-9.**

Karatas, H. and Fer, S. (2009). **Evaluation of English Curriculum at Yildiz Technical University Using CIPP Model. Education and Science, 34 : 153.**

- Salihohlu, M. (2012). **Pre-service teachers' and their instructors' beliefs on the effectiveness of an English language teacher education program.** *Procedia - Social and Behavioral Science* (46): 3440-3444.
- Stufflebeam, Daniel L. (1973). **Education Evaluation and Decision – Making.** In *Educational Evaluation: Theory and Practice*. P. 128 – 142, Belmont, California, Wadsworth Publishing Comp.

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์
และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
Synectics Model Learning Management for Developing Learning Achievement
and Creative Thinking in Creating Visual Arts for Matthayomsuksa 3 Students

ภูริดา อุพลรัมย์¹,
สุรัชย์ ปิยานุกุล²,
ชูเกียรติ จารัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ และ 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนสมเด็จวิทยา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก ของทอร์แรนซ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดย การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบซินเนคติกส์, ความคิดสร้างสรรค์, การสร้างงานทัศนศิลป์

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the learning achievement in visual arts subject of Matthayomsuksa 3 students before and after learning by Synectics model; 2) compare creativity in creating visual arts of students in Mathayomsuksa 3 students before and after learning by Synectics model. The samples were consisted of 25 Matthayomsuksa 3 students in the first semester of academic year 2022 of Somsamedwittaya School in Satuek District, Buriram Province, under Office of Buriram Secondary Educational Service Area, selected through Cluster Random Sampling method. The instruments of this study included

¹คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

1) 6 lesson plans; 2) a 30-item with 4 multiple-choice learning achievement test; 3) Torrance Test of Creativity Thinking Figural Form A. The statistics for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis was tested by using the dependent sample t-test.

The results of this research were as follows:

1. The learning achievement after learning by Synectics model was higher than before learning with statistically significant difference of .05 level.
2. The creativity of the students learning by Synectics model was higher than before learning with statistically significant difference of .05 level.

Keywords: Synectics Model, Creative Thinking, Creating Visual Arts

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนปฏิรูปสังคมไปสู่ความเป็นสังคมใหม่หรือศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่ต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีศักยภาพสูงเพื่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาในยุคนี้จึงต้องเน้นในเรื่องการจัดการคิดระดับสูงที่มีใช่เพียงการเรียนรู้ทักษะการคิดเท่านั้น แต่ต้องสามารถใช้พลังปัญญา จัดการความรู้ สร้างสรรค์ แก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549: 12) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองของมนุษย์ในการมองเห็นมุมมองที่แตกต่างไปจากสิ่งเดิมที่เคยมีอยู่ เป็นการเชื่อมโยงจากสิ่งที่กำลังคิดไปสู่สิ่งอื่นได้อย่างหลากหลายจนเกิดเป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ หรือวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดประโยชน์สูงสุด จึงนับได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ (กมล โพธิเย็น, 2562: 10) ซึ่งในสังคมปัจจุบัน มีผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลต่าง ๆ ให้เห็นอยู่โดยทั่วไป การสร้างนวัตกรรมเพื่อความสะดวก ความคล่องตัว ความปลอดภัย สิ่งแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นมา ก็ล้วนแต่มาจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ทั้งสิ้น จึงเป็นความจำเป็นที่ทุกสถาบันที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจ สนับสนุน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลให้ไปได้สูงสุดเต็มตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญด้านความสามารถในการคิด คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ใฝ่ทักษะ การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1, 4) ดังนั้นการฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน และเป็นเรื่องที่คุณครูจะต้องให้ความสนใจและต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคน เนื่องจากเป็นทักษะหนึ่งที่คุณครูจะต้องมีสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนของประเทศไทยตามโมเดลไทยแลนด์ 4.0

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นลักษณะการคิดที่มีคุณค่าต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นประเทศไทยจึงกำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 9) ทอแรนซ์ (Torrance, 1963: 16-17) กล่าวว่า ในบรรดาความคิดทั้งหลาย ความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก เพราะลักษณะที่โดดเด่นของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีความคิดริเริ่ม สามารถดัดแปลงประสบการณ์ที่มีอยู่ให้ออกมาในรูปแบบใหม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

หรือนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังมีบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทนไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจง่าย ๆ อันเป็นประโยชน์ในการทำงานให้สำเร็จไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย นอกจากนี้ สุนทรสินธพานนท์ และคณะ (2551 : 30-34) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลที่แสดงความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล โดยนำประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวคนทุกคน และสามารถพัฒนาคุณลักษณะนี้ให้พัฒนาสูงขึ้นได้ (Gale. 1961; อ้างถึงในอารี พันธมณี. 2543 : 2) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวคิดที่หลากหลาย แปลกใหม่ มีจินตนาการ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยตนเองได้ เมื่อฝึกฝนจนเกิดเป็นความสามารถของ ผู้เรียนแล้ว ก็จะสามารถนำไปเชื่อมโยงประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าของประชาคมโลก สิ่งต่าง ๆ ที่ทุกคนได้รับความสะดวก ความรวดเร็ว มีความคล่องตัวในการทำงานและดำเนินชีวิตประจำวันก็เนื่องมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลต่าง ๆ ที่ผ่านมา จึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะร่วมมือกันสร้างบรรยากาศที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไม่เฉพาะในส่วนองสังคม ระดับนโยบายของชาติ สถาบัน บุคคลทุกอาชีพ พ่อ แม่ ผู้ปกครองและครู ดังแนวคิดที่ว่า “ความคิดสร้างสรรค์ คือ กุญแจดอกสำคัญของการศึกษา เพื่อที่จะไขไปสู่ความรู้สึกรู้และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษยชาติ ” (Guilford. 1967: 13)

ปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนได้มีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในหลายๆด้าน เพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวให้เท่าทันกระแสโลก สามารถนำความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ไปใช้พัฒนาประเทศได้ หากจะกล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และมีความคิดสร้างสรรค์ วิชาศิลปะเป็นอีกหนึ่งวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกตามความถนัดและความสามารถอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้เด็กได้มีโอกาสสร้างสรรค์ทั้งโดยตนเองและร่วมกับผู้อื่นปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและสร้างเสริมวินัยที่ถูกต้อง (ธารังศักดิ์. 2550 : 69)

จากการศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอก ปี พ.ศ.2552 ของโรงเรียนสมเด็จวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ในมาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ (สมศ. 2552 : ออนไลน์) นอกจากนี้ จากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสมเด็จวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ 60 และผลการเรียนระดับ 1-2.5 ร้อยละ 40 (โรงเรียนสมเด็จวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. 2564) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนด จากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์ผลงานจากการตรวจผลงานนักเรียน พบว่านักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจส่วนที่เป็นสาระสำคัญด้านทัศนศิลป์ คือ เรื่ององค์ประกอบศิลป์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างงานศิลปะ ผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่จะมีการวาดภาพที่มีองค์ประกอบภาพไม่แตกต่างกัน วาดภาพโดยการสื่อความหมายแบบตรงไปตรงมา ภาพวาดมีเนื้อหาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ไม่มีการออกแบบเพิ่มเติมรายละเอียดของภาพ รวมถึงนักเรียนยังขาดทักษะในเรื่องการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ นักเรียนไม่สามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นเนื้อหาเรื่องราวได้อย่างตรงประเด็น นักเรียนส่วนใหญ่มักคัดลอกผลงานศิลปะจากรูปภาพในอินเทอร์เน็ต ทำให้ผลงานมีความคล้ายคลึงกัน จากปัญหานี้ ส่งผลถึงทักษะการทำงานศิลปะของนักเรียนในวิชาอื่น ๆ นั่นคือ นักเรียนไม่สามารถบูรณาการศิลปะในการทำงานวิชาอื่น ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผลงานของนักเรียนขาดความน่าสนใจและไม่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ หลายคนกล่าวว่า การสร้างสรรค์เชิงศิลปะจะเริ่มหายไปเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น ดังนั้นทำอย่างไร เพื่อให้การศึกษาศิลปะสำหรับวัยรุ่นพัฒนาต่อไปได้โดยไม่หยุดชะงัก ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการนำรูปแบบการสอนซินเนคติกส์ (Synectics) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดแปลกใหม่กว่าเดิม ซึ่งจอยส์และวีล (Joyce and Weil. 1986: 166) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกด้วยกิจกรรมซินเนคติกส์นี้ว่าจะช่วยช้กันนำโน้ตทัศน์ของนักเรียนเข้ากับสิ่งใดสิ่งหนึ่งและพร้อมที่จะเกิดความคิดริเริ่ม ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ความรู้เดิมหรือสร้างมุมมองใหม่ ๆ

โดยนักเรียนจะมีอิสระในตัวเอง เพื่อพัฒนาความคิดจินตนาการและเกิดการหยั่งรู้ และฮัดสัน (Hudson. 2004 : 1) ได้เสนอว่า ซินเนคติกส์ เป็นแนวทางให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการอุปมาและเปรียบเทียบ ส่วนกอร์ดอน (Gordon. 1972 : 1) กล่าวว่า ซินเนคติกส์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผู้เรียนโดยใช้การเปรียบเทียบมาให้ผู้เรียนได้พิจารณาอย่างละเอียดและเป็นระบบ เมื่อถึงจุดหนึ่งผู้เรียนจะสามารถเสนองานในมิติใหม่ที่แตกต่างกันออกไปจากกรอบแนวคิดเดิม ๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำรูปแบบการสอนซินเนคติกส์มาใช้ในการจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การเปรียบเทียบ การคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน การคิดโดยไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตนเอง หรือคิดโดยสมมติตนเองเป็นบุคคลอื่นหรือเป็นสิ่งอื่น คิดโดยการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน เกิดแนวคิดที่ใหม่แตกต่างไปจากเดิม สามารถสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ได้ มีความคิดที่ซับซ้อน และสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้รูปแบบซินเนคติกส์

ซินเนคติกส์ (Synectic) มาจากรากศัพท์ในภาษากรีก คือ syn หมายถึง นำมารวมกัน และ etics หมายถึง ส่วนประกอบที่หลากหลาย รวมกันแล้วหมายถึง การรวมสิ่งที่ต่างกันเข้าด้วยกัน

จอยส์ และวิล (Joyce and Weil. 1996: 217-239) กล่าวว่า การสอนแบบซินเนคติกส์ มี 2 วิธีด้วยกัน คือ แบบที่ 1 ใช้เพื่อสร้างผลงานที่แปลกใหม่ และแบบที่ 2 ใช้เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งที่ยังไม่รู้จัก การจะใช้วิธีแบบที่ 1 หรือแบบที่ 2 ย่อมขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสอน

ความคิดสร้างสรรค์

ทอเรนซ์ (Torrance. 1963 : 16) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ผลิตผล หรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจเกิดจากการรวมเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงกับ สถานการณ์ใหม่ๆ สิ่งที่เกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งสมบูรณ์อย่างแท้จริง อาจออกมาในรูปของ ผลิตผลทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเห็นเพียงขบวนการเท่านั้น

การสร้างงานทัศนศิลป์

ในการสร้างงานทัศนศิลป์ ทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ เป็นส่วนประกอบและปัจจัยสำคัญในการศึกษาและปฏิบัติการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เพราะศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ เมื่อนำมารวมเข้าด้วยกันจะเกิดเป็นผลงานที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างงานทัศนศิลป์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 51) ได้ให้ความหมายของ ทัศนธาตุว่า หมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัยของการมองเห็นเป็นส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นภาพ ได้แก่ จุด เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง สี และลักษณะพื้นผิว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณฐานต์ แข่งขัน (2554 : 72) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการสอน ชินเนคติกส์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระทัศนศิลป์ เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบ การสอนแบบชินเนคติกส์ จำนวนร้อยละ 82.05 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 84.90 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด ด้านการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานทัศนศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบชินเนคติกส์ จากการตรวจผลงาน พบว่านักเรียนจำนวนร้อยละ 87.18 มีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานทัศนศิลป์ เฉลี่ยร้อยละ 82.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่โดยรวมอยู่ในระดับพอใจมาก

เคลลี่ (Kelley. 1983 : 32-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกตามแบบแผนสร้างเสริมประสบการณ์ ทางศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การศึกษามีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแบบแผน แบบทดสอบที่ใช้ในการศึกษาของทอร์เรนซ์ ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคิด คล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นนั้น กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสมเด็จวิทยา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง รวม 50 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 25 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ใช้เวลาในการทดลอง 12 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชินเนคติกส์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 3 ชนิด ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 เรื่อง งานศิลป์คิดสร้างสรรค์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชินเนคติกส์ จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก ของทอร์เรนซ์ (Torrance Test of Creativity Thinking Figural Form A) ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 3 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน ซึ่งทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพ แบบ ก ของทอร์เรนซ์

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง

3. ทดสอบหลังเรียน ซึ่งทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพ แบบ ก ของทอร์แรนซ์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

5. ผลการศึกษา

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์เป็นรายด้านซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดเพื่อสร้างสิ่งแปลกใหม่ คิดได้อย่างหลากหลาย ไม่ซ้ำเดิม นอกจากนี้ รูปแบบซินเนคติกส์ยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมโดยการแสดงออกทางความคิดของตนเองในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการอธิบายแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนได้ฝึกการสังเกต การวิเคราะห์ อภิปรายตัวอย่างผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงและผลงานอื่น ๆ และฝึกการเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะเหมือนและไม่เหมือนกัน การเปรียบเทียบตนเองกับสิ่งอื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนมีการใช้คำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความคิด จินตนาการ แรงบันดาลใจ เป็นการสนับสนุนให้มีอิสระในการคิด ผู้เรียนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2547: 286) ที่กล่าวถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามรูปแบบ ซินเนคติกส์ว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ว่าในการแก้ปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องหลายวิธี ต้องการให้ผู้เรียนฝึกการใช้ความคิดหลายแง่หลายมุม และต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะยอมรับแนวความคิดที่แตกต่างจากแนวคิดเดิมๆ ที่ตนเองเคยมีอยู่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณัฐกานต์ แข่งขัน (2554 : 72) สายใจ ตะพองมาตร (2557 : 141) ปิยะพงษ์ ทรงประวดี (2557 : 137-138) ชูลีรัตน์ ล้าเนา (2558 : 85-86)) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ ซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้รูปแบบซินเนคติกส์ มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกจินตนาการ ฝึกคิดอย่างอิสระ โดยการใช้วิธีการอุปมาเปรียบเทียบ ซึ่งในขั้นตอนของรูปแบบซินเนคติกส์ ผู้เรียนได้ฝึกการคิดโดยไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตนเอง หรือคิดโดยสมมติตนเองเป็นบุคคลอื่นหรือเป็นสิ่งอื่น ฝึกการเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะเหมือนและไม่เหมือนกัน และคิดโดยการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องผสมเข้าด้วยกัน ทำให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงความคิด จินตนาการที่มีลักษณะของการคิดนอกกรอบ คือสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกัน และไม่เคยมีมาก่อน มีรายละเอียดในองค์ประกอบศิลป์ที่สมบูรณ์มากขึ้น สามารถอธิบายแนวความคิดของตนเองได้ ซึ่งเป็นไป

ตามแนวคิดของกอร์ดอน (Gordon. 1972: 1) ที่กล่าวว่า ซินเนคติกส์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนโดยใช้การเปรียบเทียบมาให้ผู้เรียนได้พิจารณาอย่างละเอียดและเป็นระบบ เมื่อถึงจุดหนึ่งผู้เรียนจะสามารถเสนองานในมิติใหม่ที่แตกต่างกันออกไปจากกรอบแนวคิดเดิม ๆ และจากผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิติพร จิตสุวรรณรักษ์ (2555 : 71-72) วรณธิดา จรทะพา (2556 : 53-54) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. การจัดการเรียนการสอนที่รู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์เป็นรูปแบบการสอนที่มีวิธีการที่ซับซ้อนและหลายขั้นตอน เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เน้นกระบวนการคิด นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการและยังขาดความเข้าใจในกิจกรรม ทำให้การวางแผนเรื่องระยะเวลาในการพัฒนาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นครูควรมีการใช้สื่อประกอบการสอน เช่น ภาพตัวอย่าง และยกตัวอย่างการเปรียบเทียบต่าง ๆ ให้หลากหลาย และใช้คำถามที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมให้นักเรียนให้มากขึ้น

2. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควรใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ให้มากขึ้น เนื่องจากกระบวนการคิดสร้างสรรค์ จะต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนยาวนานและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์และความคิดสร้างสรรค์ในระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้และมีความคิดสร้างสรรค์

8. เอกสารอ้างอิง

- กมล โทธิเย็น. (2562). ความคิดสร้างสรรค์: พรสวรรค์ที่ครูควรสรรค์สร้างให้ผู้เรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 17(1) : 10.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวนิเคชันลาดพร้าว.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กิติพร จิตสุวรรณรักษ์. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้สร้างสร้งค์งานศิลป์ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ ซินเนคติกส์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ชูลีรัตน์ ลำนาค. (2558). การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนานาฏประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- อรัณศักดิ์ อรัณเลิศฤทธิ์. (2550). “ศิลปะ” จากหลักสูตรถึงสถานศึกษา. วารสารวิชาการ. 10(4) : 69.

- ปิยะพงษ์ ทรงประวัติ. (2557). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทัศนศิลป์ด้วยวิธีซินเนคติกส์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ภาพวาด สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและวิธีสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนสมเฝ้าดีวิทยา. (2564). แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ปีการศึกษา 2564. บุรีรัมย์: ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสมเฝ้าดีวิทยา.
- วรรณธิดา จรทะผา. (2556). การใช้รูปแบบการสอน SYNECTICS ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สาระทัศนศิลป์ เรื่อง มหัตถุรย์ภาพพิมพ์ยางลบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณฐานต์ แข่งขัน. (2554). การใช้รูปแบบการสอนซินเนคติกส์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระทัศนศิลป์ เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายใจ ตะพองมาตร. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์โดยใช้แนวคิดของศิลปินที่มีชื่อเสียง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศล.ม. (ทัศนศิลป์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร สันธวานนท์ และคณะ. (2551). พัฒนาทักษะคิด พิชิตการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชียง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). รายงานการสังเคราะห์แนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อารี พันธมณี. (2543). คิดอย่างสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเฟิล.
- Gordon, w. J, and Poze. (1972). *Introduction to Synectics (Problem-Solving)*. Cambridge Porpoise Book.
- Guilford, J.P. (1967). "Creativity: Yesterday, Today and Tomorrow". *Journal of Creative Behavior*. 1: 13-14.
- Hudson, D. (2004). *Prescription for Learning: Students learn to think about thinking*. Athens State University, (online). Retrieved 5 July 2004 from http://iyhiaay.ne:kerth diase coium.ap_o1079s.ktm. 2004, july 5.
- Joyce, B & Weil, M. (1986). *Model of Teaching*. 3rd ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice -Hall International.
- _____. (1996). *Models of Teaching*. 5th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Kelley, D. R. (1983). "Effects of an Administrative Plan for Excellence in Creative in First Graders." *Dissertation Abstracts International*. 44 (1): 32.
- Torrance, E.P. (1963). *Education and the Creative Potential*. Minneapolis: The University of Minnesota Press.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์
ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

Subject: The Development of Flipped Classroom Model Using Cloud Technology That
Affects Academic Achievement. Academic Program of Learning Measurement and
Evaluation of Students in the Graduate Diploma Program in Teacher Professions

กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์¹,
ประสงค์ ต่อโชติ²,
กุหลาบ บุริสาร³,
ธนาศักดิ์ ศิริบุญนนท์⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 180 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 120 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ เนื้อหา 3 บทเรียน จำนวน 4 สัปดาห์ จำนวน 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.42 ถึง 0.76 ค่าความยากง่ายรายข้อมีค่าตั้งแต่ 0.38 ถึง 0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (KR-20) มีค่าเท่ากับ 0.84 และ 3) แบบวัดระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.02/82.90 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และมีค่าประสิทธิผล เท่ากับ 0.7588 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 17.48 และหลังเรียน 49.74 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน

¹อาจารย์ประหลักรูปประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์/ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

⁴อาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

หลังเรียนด้วยการจัดการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน, เทคโนโลยีคลาวด์, รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the efficiency and effectiveness of management, management, learning, classroom reversal using cloud technology; Academic program measures and evaluates the learning outcomes of students in the Teacher Profession Graduate Certificate Program. 2) To compare learner achievement before and after school with an inverted classroom learning management model using cloud technology. Academic program measures and evaluates the learning outcomes of students in the Teacher Profession Graduate Certificate Program and 3) to study the satisfaction of teacher graduate certificate students with the reverse classroom learning management model, using cloud technology, academics measuring and evaluating learning outcomes. Year 1, Faculty of Education and Liberal Arts, Asian Graduate College, 180 students, and a sample of students in the Graduate Certificate Program in Teacher Professions. Year 1, Faculty of Education and Liberal Arts, Asian Graduate College, 120 students by specific selection. The tools used in the research include: 1) a reverse classroom learning management plan using cloud technology, 3 lessons, 4 weeks, 16 hours, 2) a multiple-choice achievement test of 4 options of 60, a classification power value ranging from 0.42 to 0.76, a difficulty from 0.38 to 0.72, and a confidence value of the entire test (KR-20) equal to 0.84, and 3) a satisfaction measure of the learning management model developed as a 5-level rating scale. The results showed that 1) the efficiency and effectiveness of classroom learning management reversed using cloud technology; It has an efficiency value of 80.02/82.90, higher than the established threshold of 80/80, and an effectiveness value of 0.7588 2) The achievement of learners who learn by manipulating classroom learning reversed using cloud technology. It has a preschool average of 17.48 and after school 49.74. As a result, learner achievement was statistically significantly higher at the level of .01 and 3) Post-school learner satisfaction by managing reverse classroom learning using cloud technology.

Keywords: Flipped Classroom, Cloud technology, Measurement and Evaluation

1. บทนำ

ในปัจจุบันทิศทางของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้คนปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับความก้าวหน้าของศาสตร์ต่างๆและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจึงต้องปรับแนวทางการเรียนการสอนโดยผู้สอนจะต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะและทักษะที่มีความจำเป็นต่อนักเรียนคือทักษะชีวิตและการทำงานทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมและทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้ได้ทักษะเป็น การเรียนต้องเป็นการฝึกและลงมือทำด้วยตนเอง ดังนั้นการเรียนทุกสาระวิชาจะต้องเป็นการฝึกลงมือทำ Learning by Doing

and Thinking (สุวณี อึ้งวรากร, 2558) ครูยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีคิดปรับวิธีสอนหรือมีกระบวนการที่ถูกต้องคือไม่เน้นสอนแต่เน้นจัดการเรียนรู้ทักษะและความรู้ที่จำเป็นและนักเรียนต้องเรียนแบบให้รู้จริง (Mastery Learning) เน้นลงมือปฏิบัติ (Action Learning) ไม่ใช่เรียนเพื่อสอบแต่เรียนเพื่อการค้นหาคำตอบของตนเองจึงต้องเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการไม่ใช่แค่เรียนรู้วิชาสิ่งที่เรียนอันตรายยิ่งของระบบการศึกษาทั่วโลกคือ teach to test ที่สอนเพื่อไปสอบให้ได้และเอาผลการสอบเป็นปัจจัยหลักซึ่งเป็นอันตรายที่ทำให้เด็กเป็นที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ที่ยังมีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสถาบันการศึกษาต่างๆ ในปีการศึกษา 2564 ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่นักเรียนไม่สามารถมาเรียนได้ตามปกติด้วยมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีคำสั่งการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษาจึงได้มีรูปแบบการจัดการศึกษาของจำนวนหลากหลายรูปแบบอาทิเช่น On-Site On-Air On-Hand On-Demand Online และ Blended เป็นต้น โดยการเลือกรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงความพร้อมและความปลอดภัยของนักเรียนนักศึกษาและครูเป็นสำคัญโดยโรงเรียนสามารถเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 รูปแบบตามความเหมาะสมของโรงเรียนหรือสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นคือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอนและการจัดการต่างๆเกี่ยวกับการศึกษาประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่จะประยุกต์หรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้มากที่สุดโดยที่ผู้เรียนต้องได้รับความรู้ความเข้าใจไปกับการจัดความรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย (ณมนจิรัฐสุวรรณและอนุชิต อนุพันธ์, 2557) โดยเทคโนโลยีการประมวลผลแบบคลาวด์ (Cloud Computing) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้การจัดการความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากคุณสมบัติที่ยืดหยุ่นในการใช้งานสามารถเข้าถึงได้จากทุกอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต (Grace & Mell, 2011) ผู้ใช้เข้าถึงทรัพยากรตามความจำเป็นได้ทุกที่ทุกเวลาในรูปแบบ Software as a Service (SaaS) ที่ให้บริการฟรีโดยผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงเทคนิคสำหรับตัวพื้นฐานการทำงานนั้นเทคโนโลยีคลาวด์จึงถูกนำมาทดลองใช้ในการเรียนการสอนเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามหลักสูตรมหาวิทยาลัย (Tara S. Behrend, Eric N. Wiebe, Jennifer E. London & Emily C. Johnson, 2011) โดยหากนำเทคโนโลยีนี้มาใช้สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะส่งผลก่อให้เกิดความรวดเร็วความน่าเชื่อถือความปลอดภัยและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนการถ่ายทอดความรู้ต่างๆเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการนำเสนอและการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันได้อีกทั้งควรมีการนำแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการสอนด้วยอย่าง เช่น แนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านมีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของ Jonathan Bergmann และ Aaron Sams (2012) เพื่อแก้ปัญหาการเรียนไม่ทันของผู้เรียนโดยให้เหตุผลที่ควรกลับด้านห้องเรียนว่าเพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอนจากผู้บรรยายหน้าชั้นเรียนเปลี่ยนเป็นทำหน้าที่ติวเตอร์หรือผู้ให้คำปรึกษาซึ่งจะทำให้ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนมากขึ้นเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการเรียนการสอนให้แก่ผู้ปกครองและวิธีการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยนำช่องทางการเรียนรู้ของเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เป็นเครื่องมือให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากที่บ้านและเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นกับครูในห้องเรียนหรือมีนิยามสั้นๆว่า “เรียนที่บ้าน-ทำการบ้านที่โรงเรียน” คือรับการถ่ายทอดความรู้ที่บ้านแล้วมาสร้างความรู้ต่อยอดจากวิชาที่รับถ่ายทอดมาที่โรงเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีพลังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของเด็กเพิ่มความร่วมมือระหว่างนักเรียนเพิ่มความมั่นใจในตนเองเป็นผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการ “เรียนรู้โดยลงมือทำ” เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูให้ทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกหรือโค้ชมากกว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนเพียงอย่างเดียว

(สุพัตรา อุตมั่ง, 2558) โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learners Center) ก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตซึ่งวิธีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดที่เรียกว่า 21st Century ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีคุณลักษณะพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตและรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องด้วยโลกที่ไร้พรมแดน (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียซึ่งได้เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีการจัดการเรียนการสอน On-Site และ On line ควบคู่สลับกันไปตามสถานการณ์ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้รับผลกระทบในการจัดการเรียนการสอนด้วยเช่นกัน และจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นวิชาในกลุ่มวิชาชีพครูที่นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูต้องลงทะเบียนเรียนมีผลการจัดเรียนการสอนในปีการศึกษา 2563 ที่ผ่านมามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 70 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 62.64 และจากผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$, S.D.=0.74) โดยพบว่าผู้เรียนต้องการให้ปรับวิธีการสอนจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและลดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการแนวคิดและทฤษฎีจากวรรณกรรมที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนากิจกรรมในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเครื่องมือคลาวด์ที่เป็นเทคโนโลยีที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบูรณาการร่วมกันกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ซึ่งใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ ซึ่งทางวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษาและอาจารย์อยู่แล้ว โดยใช้ช่องทาง E-learningcas ของวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ซึ่งเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายโดยใช้โปรแกรม Moodle ที่เป็นโปรแกรมที่ประมวลผลในเครื่องบริการ (Server-Side Script) ทำหน้าที่ให้บริการระบบออนไลน์นี้ บริการให้นักเรียนเข้าเรียนรู้ตามลำดับตามช่วงเวลาตามเงื่อนไขที่ครูได้จัดเตรียมอย่างเป็นระบบและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนพร้อมแสดงผลการตัดเกรดอัตโนมัติและระบบเครื่องมือช่วยจัดการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์และจัดกระบวนการเรียนรู้ได้แก่การสื่อสาร Chat, E-mail, Web-board, การเข้าใช้การเก็บข้อมูล, และการรายงานผลเป็นต้นและดำเนินการร่วมกันกับแพลตฟอร์ม google meet, google form เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ศึกษาได้ด้วยตนเองมาฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสูงขึ้นและเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทาง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางนั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะศตวรรษที่ 21 แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) คิดขึ้นโดย Jonathan Bergman และ Aaron Sams (2012) ครูชาวอเมริกันซึ่งสอนวิชาเคมีที่โรงเรียน Woodland Park High School เมือง Woodland Park รัฐ Colorado สหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 โดยการเริ่มทำการบันทึกเทปวีดิทัศน์การสอนของตนเองเพื่อให้นักเรียนสามารถนำกลับไปศึกษาด้วยตนเองที่บ้านเพื่อแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียนหรือเรียนไม่ทันได้มีโอกาสเรียนรู้หรือทบทวนเรื่องที่เรียนอยู่ในขณะนั้นด้วยวีดิทัศน์และเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้หรือประเด็นข้อสงสัยมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียนโดยครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำตอบประเด็นคำถามของนักเรียนซึ่งถือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างครูและนักเรียน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในชั้นเรียนมากขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีและสื่อ ICT ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้อย่างดี

ความหมายของห้องเรียนกลับทาง

Jonathan Bergman and Aaron Sams (2012) ได้ให้ความหมายของห้องเรียนกลับทางไว้ว่าห้องเรียนกลับทางเป็นรูปแบบการสอนที่มีการบรรยายไว้ล่วงหน้าให้นักเรียนสามารถศึกษาวีดิทัศน์ได้ที่บ้าน

Carbaugh Eric M. and Doubet Kristina J (2016) กล่าวว่าห้องเรียนกลับทางคือรูปแบบจำลองการใช้เทคโนโลยีด้านการศึกษาเพื่อเสนอสิ่งใหม่ให้กับนักเรียนศึกษาที่บ้านและใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อทบทวนเสริมสร้างและฝึกฝน

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558) ได้ให้ความหมายของห้องเรียนกลับทางว่าการเรียนการสอนที่นักเรียนศึกษาสาระสำคัญของบทเรียนด้วยตนเองที่บ้านและนำผลงานหรือปัญหาที่บันทึกไว้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูหรือเพื่อนในห้องเรียน

วิจารณ์ พานิช (2557) ได้กล่าวถึงความหมายของห้องเรียนกลับทางไว้ว่าห้องเรียนกลับทางคือการให้เรียนที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียนและทำให้ห้องเรียนเป็นที่นักเรียนแต่ละคนเรียนตามอัตราความเร็วของตนเองโดย ICT ช่วยให้ครูสามารถติดตามประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนได้เป็นรายบุคคลซึ่ง ICT และหนังสือช่วยให้นักเรียนค้นหาและเรียนรู้เนื้อหาได้เองกิจกรรมนี้เป็นส่วนที่ง่ายจึงควรทำที่บ้านแต่การเรียนรู้ที่แท้จริงคือการทำแบบฝึกหัดหรือการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหการเรียนเป็นทีมกับเพื่อนการช่วยอธิบายส่วนที่เพื่อนไม่เข้าใจการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระวิชานั้นเป็นเรื่องสำคัญจึงต้องทำที่โรงเรียนโดยมีครูเป็นโค้ช

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) ได้กล่าวถึงความหมายของห้องเรียนกลับทางไว้ว่าห้องเรียนกลับทางเป็นรูปแบบหนึ่งของการสอนโดยที่นักเรียนจะได้เรียนรู้จากการบ้านที่ได้รับผ่านการเรียนด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์ (Video) นอกชั้นเรียนหรือที่บ้านส่วนการเรียนในชั้นเรียนปกติจะเป็นการเรียนแบบสืบค้นหาความรู้ที่ได้รับร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้นโดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะ

องค์ประกอบของห้องเรียนกลับทาง

วิจารณ์ พานิช (2556) ได้สรุปองค์ประกอบของห้องเรียนกลับทางไว้ว่าในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับทางครูผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจนต้องมีการเฝ้าระวังว่าวัตถุประสงค์ส่วนไหนควรเรียนแบบลงมือทำหรือส่วนไหนควรเรียนแบบรับการถ่ายทอดและเมื่อครูตัดสินใจสร้างบทเรียนในห้องเรียนกลับทางแล้วครูต้องแน่ใจว่า

นักเรียนจะสามารถเข้าถึงวิถีทัศน์นอกชั้นเรียนเพื่อเรียนรู้เนื้อหาสาระนั้นได้เมื่อนักเรียนกลับเข้าสู่ชั้นเรียนครูต้องสร้างกิจกรรมให้นักเรียนลงมือปฏิบัติตามความสนใจและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและเมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ครูต้องสร้างวิธีสอบที่หลากหลายเพื่อพิสูจน์ว่านักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละบทเรียนหรือไม่

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ในการสร้างนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบรอบด้านหรือ Mastery Learning นั้นมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (Cycle) ได้แก่ 1) การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experiential Engagement) โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพื่อเรียนรู้เนื้อหาโดยอาศัยวิธีการที่หลากหลายทั้งการใช้กิจกรรมที่กำหนดขึ้นเองเช่นเกมส์สถานการณ์จำลองสื่อปฏิสัมพันธ์การทดลองหรืองานด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด (Concept Exploration) โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะให้กับนักเรียนจากสื่อหรือกิจกรรมหลายประเภท เช่น สื่อประเภทวิดีโอบันทึกการบรรยายการใช้สื่อบันทึกเสียงประเภท Podcasts การใช้สื่อ Websites หรือสื่อออนไลน์ Chats 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย (Meaning Making) โดยนักเรียนเป็นผู้บูรณาการสร้างทักษะองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างกระดานความรู้เล็กทรอนิกส์ (Blogs) การใช้แบบทดสอบ (Tests) การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระดานสำหรับอภิปรายแบบออนไลน์ (Social Networking & Discussion Boards) 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้ (Demonstration & Application) เป็นการสร้างองค์ความรู้โดยนักเรียนเองในเชิงสร้างสรรค์โดยการจัดทำเป็นโครงการ (Project) และผ่านกระบวนการนำเสนอผลงาน (Presentations) ที่เกิดจากการรังสรรค์งานเหล่านั้น

ลักษณะของห้องเรียนกลับทาง

ห้องเรียนกลับทางเริ่มต้นโดยครู Jonathan Bergman and Aaron Sams (2012) จะแนะนำวิธีการดูวิดีโอทัศน์ที่บ้านอย่างได้ผลดีให้นักเรียนเริ่มตั้งแต่แนะนำให้จัดสิ่งรบกวนสมาธิได้แก่การปิดโทรศัพท์ ไอพ็อดทีวีและตัวรบกวนอื่น ๆ แนะนำให้นักเรียนรู้จักหยุดวิดีโอหรือดูบางตอนซ้ำบอกนักเรียนว่าการดูวิดีโอสามารถ “หยุด” และ “กรอกลับ” ครูได้เพื่อจดบันทึกประเด็นสำคัญหรือส่วนที่ไม่เข้าใจเมื่อถึงเวลาชั้นเรียนในโรงเรียนนี้ให้เวลาคาบละ 95 นาทีเริ่มด้วยการใช้เวลาสั้น ๆ ทบทวนวิดีโอทัศน์และตอบคำถามที่ไม่เข้าใจหลังดูวิดีโอทัศน์ซึ่งจะช่วยให้ครูได้แก้ไขความเข้าใจผิดของนักเรียนบางคนหรือถ้าเด็กทั้งชั้นเข้าใจผิดก็แสดงว่าวิดีโอทัศน์มีข้อบกพร่องครูจะได้แก้ไขหลังจากนั้นครูมอบงานให้ทำโดยอาจเป็น lab หรือเป็นกิจกรรมค้นคว้าโครงการหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือการทดสอบตามปกติโดยบทบาทของครูเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงคือไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้แต่ทำบทบาทเป็นโค้ชหรือเป็นผู้จุดประกายโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนคิดหาคำตอบสร้างความสนุกสนานในการเรียนและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนเวลาของครูในชั้นเรียนจะใช้สำหรับมีปฏิสัมพันธ์สองทางกับนักเรียนทำให้นักเรียนที่เรียนช้าได้รับการเอาใจใส่ครูจะไม่ยืนสอนอยู่หน้าชั้นอีกต่อไป แต่จะเดินไปเดินมาในชั้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน

ขั้นตอนการสอนของห้องเรียนกลับทาง

วิจารณ์ พานิช (2556) ได้สรุปขั้นตอนการสอนตามแนวทางของ Jonathan Bergman and Aaron Sams ไว้ที่น่าสนใจว่าสิ่งที่ควรทำเป็นสิ่งแรกคือครูควรอธิบายประโยชน์ของการเรียนแบบใหม่และให้เด็กดูวิดีโอทัศน์เพื่ออธิบายว่าวิธีเรียนแบบนี้ดีต่อนักเรียนอย่างไรขั้นต่อไปคือครูต้องแนะนำวิธีศึกษาและจัดการวิดีโอทัศน์โดยแนะนำให้ดูวิดีโอทัศน์ด้วยความตั้งใจโดยไม่มีสิ่งรบกวนสมาธิ เมื่อไม่เข้าใจหรือเกิดข้อสงสัยนักเรียนสามารถหยุดเพื่อกรอกลับและดูซ้ำจนเข้าใจได้ นอกจากนี้ครูยังต้องสอนวิธีจดบันทึกหรือตั้งประเด็นที่สนใจเพื่อนำมาอธิบายหรือค้นหาคำตอบภายหลังได้ครูสามารถตรวจสอบว่านักเรียนได้ศึกษาวิดีโอทัศน์หรือไม่ด้วยวิธีการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือการทำแบบทดสอบย่อยเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักเสมอว่าตนกำลังเรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างจริงจังไม่ใช่เพื่อความบันเทิง เมื่ออยู่ในชั้นเรียนครูจะจัดกิจกรรมที่

หลากหลายเพื่อตอบสนองความสนใจของนักเรียนจนเกิดความรู้จริงและมีการประเมินผลการเรียนรู้ว่าเป็นอย่างไรจากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบห้องเรียนกลับทางดังนี้

กิจกรรมนอกชั้นเรียน

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อมครูศึกษาบทเรียนและเลือกบทเรียนที่น่าสนใจนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ชี้แนะนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้บอกแหล่งความรู้ให้แก่ผู้เรียนและมีการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนมีความพร้อมมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า และขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาค้นคว้านักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนอกชั้นเรียน เขียนสรุปสาระที่ได้จากการค้นคว้าจุดประเด็นที่สนใจหรือมีข้อซักถามเพื่อนำไปหารือในชั้นเรียน

กิจกรรมในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนครูกระตุ้นนักเรียนด้วยคำถามเกี่ยวกับสาระความรู้ที่นักเรียนได้ศึกษาล่วงหน้าแล้วเพื่อเป็นการตรวจสอบและเตรียมความพร้อมเมื่อนักเรียนมีความพร้อมแล้วครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ปฏิบัติตามความสนใจของนักเรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครูผู้สอน และขั้นที่ 4 ขั้นสรุปครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสาระความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ข้างต้นสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีเจตคติต่อการเรียนดีขึ้น

Cloud (คลาวด์)

Cloud ย่อมาจาก“Cloud Computing”แต่เราจะแกล้งสั้นๆว่า Cloud ซึ่งมันคือเครื่องมือหรือการบริการ System Host (ระบบที่เป็นตัวกลางไว้ควบคุม System อื่นๆ) ต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ Cloud ในตอนนั้นมันมี Services ที่ให้บริการในระดับ End to End เลยทีเดียวนี่อะไรไม่ออก Cloud มีบริการทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นบริการระบบเครือข่ายการเก็บข้อมูลการประมวลผลการใช้งานด้านซอฟต์แวร์รวมถึง AI หรืออื่นๆอีกมากมาย(เฉพาะ Cloud เจ้าใหญ่ๆถึงจะมีให้เลือกใช้อย่างจุใจ)

การประมวลผลระบบคลาวด์

การบริการประมวลผลระบบคลาวด์ นั้นย่อมาจาก “การประมวลผลระบบคลาวด์”ซึ่งหมายถึงงานและการบริการที่มีให้บริการหรือโฮสต์ผ่านอินเทอร์เน็ตแบบจ่ายตามการใช้งานผู้คน สามารถจัดเก็บใช้งานและจัดการข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้ในระยะหนึ่ง แต่การประมวลผลระบบคลาวด์ทำหน้าที่นี้ในระดับที่ใหญ่กว่ามาก ก่อนอื่นสิ่งสำคัญที่ต้องชี้แจงคือคลาวด์ยังต้องมีการใช้องค์ประกอบจริงอยู่แม้คุณจะได้มันที่คลาวด์โดยตรง แต่ไฟล์ดังกล่าวยังจำเป็นต้องเชื่อมอยู่กับฮาร์ดแวร์ที่ไหนสักแห่งในโลกเมื่อคุณอัปโหลดข้อมูลไปยังคลาวด์ผ่านบริการอย่าง Dropbox ระบบจะส่งไฟล์ผ่านอินเทอร์เน็ตไปยังเซิร์ฟเวอร์ซึ่งเป็นเซิร์ฟเวอร์ที่มีอยู่จริงและจำเป็นต้องได้ผู้ให้บริการคลาวด์มีเซิร์ฟเวอร์จริงนับร้อยนับพันที่รู้จักกันในชื่อ“เซิร์ฟเวอร์ฟาร์ม”ซึ่งตั้งอยู่ในกลุ่มเซิร์ฟเวอร์ศูนย์ข้อมูลทั่วโลก นั่นคือคลาวด์เป็นชุดของกลุ่มเซิร์ฟเวอร์และศูนย์ข้อมูลที่กระจายอยู่ทั่วโลกที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลได้ โดยคลาวด์ก็คือหน่วยพื้นที่จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลที่คุณสามารถเก็บไฟล์ทั้งหมดไว้ได้ หากใช้คลาวด์คุณสามารถเข้าถึงข้อมูลของคุณได้จากทุกอุปกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เมื่อคุณบันทึกไฟล์บนคลาวด์จะเท่ากับว่าคุณกำลังจัดเก็บไฟล์ดังกล่าวไว้แบบออนไลน์

เทคโนโลยี Cloud Computing

เทคโนโลยีในการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์กำลังจะเปลี่ยนไปเปลี่ยนจากการที่ผู้ใช้งานต้องเตรียมหรือติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์เพื่อตอบสนองการทำงานไว้ที่สำนักงานด้วยตัวเองไปเป็นการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการ Cloud Computing

Cloud Computing ไม่ใช่เทคโนโลยีใหม่เสียทีเดียวในขณะนี้ Cloud Computing เป็นเทคโนโลยีที่พร้อมให้บริการแล้วแต่อาจจะยังไม่แพร่หลายนักเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้งานจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่รู้จักรว่า Cloud

Computing คืออะไรบ้างก็ยังไม่เข้าใจหรือยังมองไม่ออกว่า Cloud Computing จะให้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานหรือธุรกิจขององค์กรได้อย่างไร

Cloud Computing เป็นเสมือนคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งที่เราใช้งานกันอยู่คือมีทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการประมวลผลและเก็บข้อมูลแต่ Cloud Computing เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ใหญ่มากรองรับการใช้งานการประมวลผลตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วันเฉลิม อุดมทวี (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถการคิดเชิงบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือและใต้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนการคิดเชิงบูรณาการเฉลี่ยร้อยละ 80.30 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 82.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.50 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 87.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ประวิทย์ สุทธิบุญ และคณะ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยกระบวนการทัศนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้กระบวนการทัศนศึกษา มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.83/83.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.7339

พัชรา บุตรยะถาวร (2558) ได้ศึกษาผลการสอนของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์กับวิธีการสอนแบบสืบเสาะเรื่องระบบไหลเวียนเลือดผลการวิจัยพบว่าค่าประสิทธิภาพของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์กำหนด 80/80 ส่วนการสอนแบบสืบเสาะมีค่าประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์กำหนด 80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์และแบบสืบเสาะมีค่าสูงกว่าเกณฑ์กำหนด 0.50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์และวิธีการสอนแบบสืบเสาะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์สูงกว่าวิธีการสอนแบบสืบเสาะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐชลิตดา ลอยฝน (2559) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับทางวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด้านทักษะปฏิบัตินักเรียนมีทักษะปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับทางอยู่ในระดับมากที่สุด

ธนภรณ์ กาญจนพันธ์ (2559) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาการกากับตนเองและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยอยู่ในระดับกลาง 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางมีการกากับตนเองหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ซิณุพันธ์ ทาสมบุญ (2561) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนอกจากนี้ นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าก่อนเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

Bethany (2012) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ห้องเรียนกลับทาง ว่าจะสามารถเพิ่มผลการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียนซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาทางโรคพันธุกรรมจำนวน 30 คนประเทศโคลัมเบียผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยห้องเรียนกลับทางมีผลการเรียนเพิ่มขึ้นและทัศนคติของนักเรียนที่เรียนโดยห้องเรียนกลับทางมีทัศนคติในทางบวก

Marks (2015) ศึกษาผลการใช่วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับทางผลการศึกษาพบว่าการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางเป็นการเปลี่ยนจากการยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใช้ทักษะการคิดขั้นสูงและสังเคราะห์เนื้อหาให้นักศึกษาชื่นชมเว็บไซต์อย่างมากง่ายต่อการสำรวจช่วยให้พวกเขามีความเข้าใจมากขึ้นเน้นการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านการจำลองและเกมพวกเขามักจะชอบทำในสิ่งที่ต้องทำเป็นประจำหรือที่ได้รับมอบหมายสามารถจัดการกับเวลาได้พวกเขาเข้าใจและชื่นชมรายละเอียดของงานทั้งหมดหรือที่ได้รับมอบหมายและพวกเขาชอบ Screencasts มากเพราะช่วยให้พวกเขาเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนผ่านกลยุทธ์และเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้ความพึงพอใจของนักศึกษาและคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

4. วิธีดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียจำนวน 180 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย จำนวน 120 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายตามตารางสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ เนื้อหา 3 บทเรียน จำนวน 4 สัปดาห์ จำนวน 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเทคนิคและเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล การศึกษา การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษาและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล การศึกษา รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.42 ถึง 0.76 ค่าความยากง่ายรายข้อมีค่าตั้งแต่ 0.38 ถึง 0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ทดสอบโดยวิธีหาความคงที่ภายในโดยใช้ KR-20 มีค่าเท่ากับ 0.84 และ 3) แบบวัดระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์กับกลุ่มตัวอย่างที่เรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบ One Group Pretest Posttest Design

2. ชี้แจงข้อปฏิบัติแนวทางการเรียนการสอนและทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 60 ข้อ
3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนการจัดการเรียนรู้และให้ผู้เรียนเข้าใช้งานบทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ E-learningcas รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และทำแบบฝึกปฏิบัติในบทเรียนบนเครือข่าย E-learningcas ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นติวเตอร์หรือโค้ชคอยแนะนำสร้างความสนุกสนานในการเรียนและให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ E-learningcas ที่บ้านและกลับมาทำกิจกรรมที่ชั้นเรียน
4. เมื่อสิ้นสุดการสอนของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ให้ผู้เรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน 60 ข้อและเปรียบเทียบคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
5. แบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ แพลตฟอร์ม google form

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ ตามเกณฑ์ 80/80
2. วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์
3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ t-test (Dependent Samples)
4. การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติ t-test (Dependent Samples)

5. ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จำนวนนักศึกษา	E1		E2	
	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม
120	80	7682	60	5969
	80.02		82.90	

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.02 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.90 ดังนั้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	ผลคะแนนการทดสอบ		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
120	60	2097	5969	0.7588

จากตารางที่ 2 ผลรวมคะแนนของการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 2097 คะแนน ผลรวมคะแนนของการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 5969 คะแนน ได้ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.7588 หมายความว่า นักศึกษา 120 คน ที่เรียนโดยใช้การจัดการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 75.88

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	Sig
ก่อนเรียน	60	17.48	1.414	150.15	.000**
หลังเรียน	60	49.74	2.163		

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบหาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (17.48) มีค่าน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (49.74) โดยมีค่า $t = 150.15$ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่งผลทางสถิติให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ที่	ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้				
1.1	เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน	4.85	0.79	มากที่สุด
1.2	ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม	4.76	0.77	มากที่สุด
1.3	ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.63	0.71	มากที่สุด
1.4	เปิดโอกาสให้ถามตอบและพูดคุย ขอคำแนะนำจากผู้สอนได้ใกล้ชิด	4.75	0.77	มากที่สุด
1.5	ส่งเสริมให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดร่วมกันในชั้นเรียน	4.72	0.76	มากที่สุด
รวม		4.74	0.75	มากที่สุด
2. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้				
2.1	ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย เพราะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากกว่านั่งฟังครูบรรยาย	4.68	0.72	มากที่สุด
2.2	ช่วยให้นักศึกษาสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.72	0.76	มากที่สุด
2.3	ทำให้นักศึกษานำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาอื่นๆ	4.64	0.70	มากที่สุด
2.4	กิจกรรมการเรียนการสอนนี้ทำให้ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.44	0.57	มากที่สุด
2.5	นักศึกษาคิดว่าการเรียนแบบนี้ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มากกว่าการฟังบรรยายจากผู้สอนหน้าชั้นเรียน	4.48	0.58	มาก
รวม		4.59	0.75	มากที่สุด
รวมทั้งหมด		4.67	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ จำนวน 120 คนมีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.= 0.73) โดยด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$, S.D.= 0.73) และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, S.D.= 0.75)

6. การอภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชา การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 80.02/82.90 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และมีค่าประสิทธิผลเท่ากับ 0.7026 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดีเนื่องจากการสร้างสื่อการเรียนตามขั้นตอนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการสนใจเรียนรู้ สามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น มีการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดจากภาระงาน ซึ่งเป็นวิธีการวัดและประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยการส่งและตรวจงานในบทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ E-learningcas และประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษา สอดคล้องกับวันเฉลิม อุดมทวี (2556) ที่ได้ศึกษา

การพัฒนาความสามารถการคิดเชิงบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือและใต้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนการคิดเชิงบูรณาการเฉลี่ยร้อยละ 80.30 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 82.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.50 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 87.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับประวิทย์ สุทธิบุญ และคณะ (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยกระบวนการทัศนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้กระบวนการทัศนศึกษา มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.83/83.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.7339 ดังนั้น การพัฒนาการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยใช้วิธีเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านแสดงให้เห็นว่า มีการพัฒนาการสอนตามกระบวนการ เหมาะสมแก่ผู้เรียนและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 17.48 และหลังเรียน 49.74 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ จากการศึกษาผลวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงว่า การนำเอาแบบจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ ซึ่งนำบทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ E-learning มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยรูปแบบการเรียนการสอนจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียน และในการจัดบทเรียนจะเน้นการนำเสนอเนื้อหาในแบบข้อความ รูปภาพ และภาพเคลื่อนไหว มีการสาธิต สร้างงานเป็นขั้นตอนและมีแบบทดสอบระหว่างเรียนและใบงานให้ปฏิบัติตามช่วยสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนมากขึ้น นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และทบทวนบทเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ กาญจนพันธ์ (2559) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาการกำกับตนเองและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1)นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังสอดคล้องกับวิชญ์พันธ์ ทาสมบูรณ์ (2561) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนอกจากนี้นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน มีการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ บรรยายาศของการเรียนเปิดโอกาสให้ถามตอบและพูดคุย ขอคำแนะนำจากผู้สอนได้ใกล้ชิด นักศึกษามีความกระตือรือร้นและต้องการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้นอกจากการฟังบรรยายจากผู้สอนหน้าชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชลิตดา ลอยฝน (2559) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับทางวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด้านทักษะปฏิบัตินักเรียนมีทักษะปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ไว้และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับทางอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Bethany (2012) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ห้องเรียนกลับทางว่าจะสามารถเพิ่มผลการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักเรียนซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาทางโรคพันธุกรรมจำนวน 30 คน ประเทศโคลัมเบีย ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนโดยห้องเรียนกลับทางมีผลการเรียนเพิ่มขึ้นและทัศนคติของนักเรียนที่เรียนโดยห้องเรียนกลับทางมีทัศนคติในทางบวก และยิ่งสอดคล้องกับ Marks (2015) ที่ศึกษาผลการใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับทางผลการศึกษาพบว่าการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทางเป็นการเปลี่ยนจากการยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใช้ทักษะการคิดขั้นสูงและสังเคราะห์เนื้อหาการศึกษาขึ้นชมเว็บไซต์อย่างง่ายต่อการสำรวจช่วยให้พวกเขามีความเข้าใจมากขึ้นเน้นการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านการจำลองและเกม พวกเขาจะชอบทำในสิ่งที่ต้องทำเป็นประจำหรือที่ได้รับมอบหมายสามารถจัดการกับเวลาได้พวกเขาเข้าใจและชื่นชมรายละเอียดของงานทั้งหมดหรือที่ได้รับมอบหมายและพวกเขาชอบ Screencasts มากเพราะช่วยให้พวกเขาเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนผ่านกลยุทธ์และเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้ความพึงพอใจของนักศึกษาและคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับโดยใช้เทคโนโลยีคลาวด์ สถานศึกษาต้องมีความพร้อมด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผู้สอน ผู้เรียนสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ เครื่องมือวัดประเมินผล
2. สื่อที่นำมาให้นักเรียนศึกษาล่วงหน้าต้องมีความทันสมัย ใช้เวลาในการศึกษาแต่ละเรื่องไม่ควรเกิน 30 นาที เนื่องจากถ้าสื่อการเรียนรู้ที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการศึกษาอาจจะทำให้นักเรียนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร
3. ผู้สอนต้องแนะนำผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้บทเรียนบนเครือข่ายออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแบบห้องเรียนกลับด้านต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- ชิษณุพันธ์ ทาสมบุญ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ รายวิชาภาษาไทย 31101 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. โรงเรียนพิบูลมังสาหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี.
- ธนภรณ์ กาญจนพันธ์. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา การกำกับตนเอง และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐชัตตา ลอยฝน. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับทางวิชาคอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณมน จิรังสุวรรณ และ อนุชิต อนุพันธ์ (2558). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนรู้กับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการครูศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 6(1), มกราคม – มิถุนายน.
- ประวิทย์ สุทธิบุญ และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา โดยกระบวนการทัศนศึกษา เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(3), 197-208.

- พัชรา บุตรยะถาวร. (2558). ผลการสอนของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนออนไลน์กับวิธีการสอนแบบ
สืบเสาะ เรื่อง ระบบไหลเวียนเลือด. ปริญญาโท วม. (ชีววิทยาศึกษา). มหาสารคาม.
- พัชรีชา กุลสุวรรณ และคณะ. (2560). การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืนสำหรับนิสิต
ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(1), 265-276.
- วันเฉลิม อุดมทวี. (2556). การพัฒนาความสามารถการคิดเชิงบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือและใต้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้
แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) ร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับทาง (Flipped Classroom).
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. กรุงเทพฯ : เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2557). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานราช
บัณฑิตยสภา.
- สุพัตรา อุดมมิ่ง. (2558). แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน : ภาพฝันที่เป็นจริงในวิชาภาษาไทย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16(1): 51-58
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). ห้องเรียนกลับทาง ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบประชุมผู้บริหารโรงเรียนใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, ฉบับที่ 2.
- สุวณี อังวรารกร. (2558). “ครู : อกวิวัฒน์การเรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21”. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยและ
พยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 2(1), 65-78.
- Bethany, B. (2012). Flip Your Classroom to Increase Active Learning and Student Engagement. Columbia
University of Missouri.
- Bergman, J., Sams, A., (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class. Every Day, ISTE,
ASCD.
- Carbaugh Eric M. and Doubet Kristina J. (2016). The Differentiated Flipped Classroom A Practical Guide
to Digital Learning. The United States of America
- Marks, D. B. (2015). Flipping the classroom: Turning an instructional methods course upside down. Journal
of College Teaching & Learning, 12(4), 241–248.
- Mell, P. and Grance, T. (2011). The NIST Definition of Cloud Computing. National Institute of Standards
and Technology, NIST Special Publication 800-145.
- Tara S. Behrend, Eric N. Wiebe, Jennifer E. London & Emily C. Johnson. (2011). Cloud computing adoption
and usage in community colleges, Behaviour & Information Technology, 30:2, 231-240, DOI:
10.1080/0144929X.2010.489118.

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย: การประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus

Subject: Construct Validity Verification of Research Instruments:

Application of Mplus Program

ประสงค์ ต่อโชติ¹,
 กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์²,
 กุหลาบ ปุริสาร³,
 ธนาศักดิ์ ศิริบุญนนท์⁴

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ของการเขียนบทความทางวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนเขียนขึ้นเพื่อนำเสนอการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย โดยประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus การวิเคราะห์หาความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยทางการศึกษาที่ต้องการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีนี้ เนื้อหามีสาระกล่าวถึง ความหมายของความตรง และความหมายของความตรงเชิงโครงสร้างหรือความตรงตามทฤษฎี มโนทัศน์ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงเชิงองค์ประกอบและการวิเคราะห์องค์ประกอบ การพัฒนาโมเดลการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การจัดเตรียมข้อมูลจาก SPSS นำเข้าสำหรับวิเคราะห์ด้วย Mplus การเขียนคำสั่งวิเคราะห์และการตีความผลการวิเคราะห์ และ แปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านเห็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางการศึกษาได้อย่างชัดเจน ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างประกอบโดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลการวัดการนำผลการประเมินไปใช้: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงสาเหตุทุกระดับ” ของ ประสงค์ ต่อโชติ (2555) โดยผู้เขียนนำเอาเฉพาะบางส่วนของงานวิจัยมานำเสนอคือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยมาเป็นโครงสร้างในการสร้างของเครื่องมือวิจัยซึ่งอยู่ในรูปของโมเดลการวัด แล้วนำเสนอการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Mplus Version 6.11 เริ่มจากการจัดเตรียมข้อมูลและการนำเข้าข้อมูลจากไฟล์ SPSS การเขียนคำสั่งวิเคราะห์จนถึงการตีความผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย

คำสำคัญ : ความตรง ความตรงเชิงโครงสร้าง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โมเดลการวัด

Abstract

The purpose of writing this academic paper is to present an examination of the structural validity of research instruments. By applying the Mplus program, the structural validity analysis of the research tool was carried out by means of validation of components. (Confirmatory Factor Analysis) as a guideline for educational researchers who want to find the quality of research tools with this method. The content is

¹อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²อาจารย์ประหลักรัตนประภาศนียบัตถบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์/ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

⁴อาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

relevant meaning of straightness and the meaning of structural directness or theoretical conformity Concepts of Structural Correctness Elemental Directness and Component Analysis Developing a measurement model for factors affecting the implementation of the assessment results preliminary agreement review and quality inspection of tools Preparing data from imported SPSS for analysis with Mplus, writing analysis statements and interpreting analysis results, and interpreting analysis results.

So that readers can clearly see the guidelines for analyzing educational research data. The authors provided an example using data from the research paper. Prasong Tochot 's "Development of a Measurement Model of Evaluation Utilization: An Application of Multilevel Causal Analysis" by the authors of the study. The process of analyzing the theory and research into the building structure of the research instrument in the form of a measurement model. Structural straightness checks were presented with data analysis using Mplus Version 6.11, starting from data preparation and importing of SPSS files, writing analysis statements, to interpreting structural integrity check analysis results. of research tools.

Keywords: Validity, Construct Validity, Confirmatory Factor Analysis, Measurement Model

1. บทนำ

การวิจัยทางการศึกษาเป็นการวิจัยเพื่อนำเอาผลของการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา นำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ เช่น การวัดผลการศึกษา รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร การปรับปรุงการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการสอน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เครื่องมือที่สำคัญของการวิจัยทางการศึกษาคือ เครื่องมือวัดตัวแปรทางจิตวิทยา เพราะในการวิจัยทางการศึกษามีตัวแปร ทางจิตวิทยาจำนวนมากที่ต้องวัดค่ามาเพื่อตอบโจทย์วิจัย แต่ตัวแปรทางจิตวิทยาไม่มีเครื่องมือมาตรฐานในการวัดที่ใช้ได้ครอบคลุมทุกเรื่อง การศึกษาวิจัยแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจึงต้องสร้างแบบวัดทางจิตวิทยาขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงจากแบบวัดเดิม และต้องตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนการนำไปใช้จริง เพราะการวัดทางจิตวิทยา (Psychological Measurement) เป็นการวัดคุณลักษณะภายในที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ผลสัมฤทธิ์ความถนัด เจตคติ ค่านิยม ความวิตกกังวล ต้องอาศัยสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม แล้ววัดจากพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงออกมา เครื่องมือที่ใช้วัด เช่น แบบทดสอบหรือแบบวัดประเภทต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะส่งผลถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือของเรื่องที่ศึกษา ตัวบ่งชี้คุณภาพของเครื่องมือวัดที่สำคัญอยู่ที่คำถามสำคัญ 2 คำถามคือ คะแนนหรือผลการวัดมีความคงเส้นคงวามากน้อยเพียงใด และคะแนนจากแบบวัดสามารถใช้แสดงถึงลักษณะหรือสิ่งที่มุ่งวัดได้ดีเพียงใด ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ความตรงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของเครื่องมือวิจัย สามารถจำแนกความตรงได้ 3 ประเภท ได้แก่ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion Related Validity) และความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความตรงแต่ละประเภทมีความหมาย วิธีตรวจสอบ และความสำคัญต่างกัน ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะความตรงเชิงโครงสร้าง และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรม Mplus ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบยืนยัน

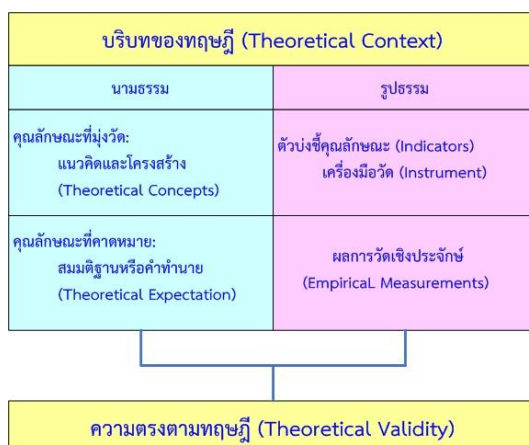
ความหมายของความตรงเชิงโครงสร้าง

ความตรงเป็นตัวชี้ที่แสดงคุณสมบัติของเครื่องมือถึงความสามารถในการวัดสิ่งที่ต้องการวัด ผลของการวัดที่มีความตรงถูกต้องแม่นยำเป็นคุณสมบัติที่ผู้วัดหรือนักวิจัยต้องการมากที่สุด ตามความหมายนี้นักวิจัยต้องทราบว่สิ่งที่ต้องการวัดด้วยเครื่องมือวัดนั้น มีลักษณะ ธรรมชาติ และมีนิยามอย่างไร ส่วนใหญ่ในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์สิ่งที่ต้องการวัดมักเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาหรือทางการศึกษา ที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกมา คุณลักษณะเหล่านั้นไม่สามารถวัดได้โดยตรง เช่น ทักษะคิด ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความวิตกกังวล และอื่น ๆ จึงต้องวัดโดยการกำหนดนิยาม หรือใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้อธิบายคุณลักษณะนั้น ๆ ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะดังกล่าว จึงต้องสร้างเครื่องมือตามที่กำหนดไว้ในนิยาม การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก็จำเป็นต้องบอกให้ได้ว่าเครื่องมือที่สร้างสามารถวัดคุณลักษณะได้ตรงตามนิยามหรือทฤษฎีที่ต้องการวัดหรือไม่ และวัดได้ดีเพียงใด การตรวจสอบคุณลักษณะของเครื่องมือดังกล่าวนี้เรียกว่าการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) หรือที่เรียกว่าการตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของเครื่องมือวัด นั่นเอง

ความตรงเชิงโครงสร้างหรือความตรงตามทฤษฎี (Construct Validity) หมายถึงคุณสมบัติของการวัดที่ให้การวัดสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งนิยามโดยใช้ตัวแปรโครงสร้างตามทฤษฎี เช่น ถ้านักวิจัยต้องการหาความตรงเชิงโครงสร้างของการวัดเชาว์ปัญญา เขาจะต้องมีทฤษฎีเกี่ยวกับเชาว์ปัญญาที่เป็นพื้นฐานว่าตัวแปรโครงสร้างตามทฤษฎี (Theoretical Constructs) ของเชาว์ปัญญาเพื่อใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาของบุคคล อย่างไรก็ตามเมื่อนักวิจัยจะทำการวัดคุณลักษณะภายในใด ๆ ก็ตามแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นบนพื้นฐานของข้อตกลงเบื้องต้นว่า 1) คุณลักษณะนั้นมีอยู่จริง 2) คุณลักษณะนั้นมีความแตกต่างจากคุณลักษณะอื่น ๆ และ 3) คุณลักษณะนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ปรากฏหรือคะแนนที่ได้จากแบบวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ตัวอย่างเช่น ถ้านักวิจัยต้องการสร้างแบบวัดเชาว์ปัญญาโดยใช้ทฤษฎีการวัดเชาว์ปัญญาของกิลฟอร์ดเป็นพื้นฐาน ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดกล่าวว่า “เชาว์ปัญญามีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ 1) ด้านเนื้อหา (Content) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ 2) ด้านการกระทำ (Operation) เป็นกระบวนการที่แสดงออก และ 3) ด้านผลผลิต (Product) เป็นผลที่เกิดจากการแสดงออก” นักวิจัยจะต้องสร้างข้อคำถามให้สามารถวัดองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ครบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว จึงจะถือว่ามีความตรงเชิงโครงสร้าง (Anastasi, 1972 อ้างถึงใน สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์, 2525) ส่วนการหาค่าความตรงเชิงโครงสร้างหาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบวัดกับเกณฑ์หรือตัวแปรโครงสร้างของสิ่งที่วัด ขั้นตอนการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างแบ่งได้เป็น 3 ตอน คือ 1) การศึกษาทฤษฎีว่ามีตัวแปรโครงสร้างอะไรบ้าง 2) การตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับตัวแปรโครงสร้างตามทฤษฎีกับสิ่งที่ต้องการวัด และ 3) การทดสอบสมมุติฐาน ซึ่งขั้นตอนทั้งสามนี้ตรงกับขั้นตอนหลักของระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546)

มโนทัศน์ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างเป็นกระบวนการศึกษาขอบเขตความเหมาะสมของการนำคะแนนจากแบบสอบไปแปลผลถึงคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่มุ่งวัดได้เพียงใด การตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีหรือความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งเสริมกระบวนการสร้างทฤษฎี (Theory Building) และ การทดสอบทฤษฎี (Theory Testing) (Cronbach and Meehl, 1955 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) จากความหมายและวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างที่กล่าวแล้ว สามารถแสดงความสัมพันธ์ของบริบทของทฤษฎี (Theoretical Context) กับความตรงตามทฤษฎี (Theoretical Validity) ตลอดจนคุณลักษณะทางทฤษฎีที่เป็นนามธรรม และเครื่องมือวิจัยที่เป็นรูปธรรม ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มโนทัศน์ของการตรวจสอบความตรงตามทฤษฎี หรือความตรงเชิงโครงสร้าง
ที่มา: ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556

ในทางปฏิบัติการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างสามารถทำได้หลายวิธีเช่น วิธีตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ วิธีเปรียบเทียบคะแนนระหว่างกลุ่มที่ทราบผล (Comparing the Score of Known Groups) วิธีเปรียบเทียบคะแนนจากการทดลอง (Comparing the Score from Experiment) วิธีวิเคราะห์เมตริกซ์พหุลักษณะ-พหุวิธี (Multitrait – Multimethod Matrix Method: MTMM) และวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ดังนี้

ความตรงเชิงองค์ประกอบและการวิเคราะห์องค์ประกอบ

หลังจากผู้วิจัยศึกษาคุณลักษณะที่มุ่งวัดตลอดจนแนวคิดและโครงสร้างทางทฤษฎี (Theoretical Concept) จนสามารถกำหนดตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่มุ่งวัด (Indicators) เป็นนิยามศัพท์เฉพาะได้แล้ว นักวิจัยจะลงมือสร้างเครื่องมือวัด (Instrument) เพื่อวัดคุณลักษณะดังกล่าว ความตรงของผลการวัดจึงแสดงได้ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่จะวัด กับ คะแนนที่เป็นผลจากการวัดนั้น ความตรงชนิดนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความตรงเชิงองค์ประกอบ (Factorial Validity) ซึ่งต้องใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการหาค่าสัมประสิทธิ์ความตรง การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการตรวจสอบว่าผลการวัดด้วยแบบวัดแต่ละชุดที่สร้างขึ้นเพื่อวัดตัวแปรโครงสร้างตามทฤษฎีของสิ่งที่วัดนั้น ชุดใดบ้างวัดสิ่งเดียวกัน และวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังใช้ตรวจสอบได้ว่าผลการวัดด้วยแบบวัดสอดคล้องกับเกณฑ์เพียงใด เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบทำได้สองแบบ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis = EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis = CFA) การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างจึงทำได้สองวิธีด้วย แต่วิธีที่นิยมใช้กันมาก คือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งต้องมีทฤษฎีแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และต้องวิเคราะห์โดยสถิติวิเคราะห์โมเดลลิสเรลหรือโมเดลสมการโครงสร้าง (Lisrel Model or Structural Equation Model = SEM) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546)

ในปัจจุบันการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Models: SEM) ที่เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงที่มีลักษณะเป็นโครงสร้าง สามารถทำการวิเคราะห์ได้ด้วยหลายโปรแกรม เช่น LISREL AMOS EQS PLS CALIS COSAN LISCOMP และ Mplus โปรแกรม Mplus เป็นโปรแกรมที่สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติตามความเป็นจริงของข้อมูลได้ดี โปรแกรม Mplus ได้ถูกพัฒนาโดย Linda K. Muthén และ Bengt O. Muthén โปรแกรม Mplus Version 1 ถูกพัฒนาขึ้นในปี 1998 โปรแกรมมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างและอยู่ต่างระดับในลักษณะที่ลดหลั่นไปพร้อม ๆ กัน ถือได้ว่าเป็นโปรแกรมที่มีศักยภาพในการ

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงในงานวิจัยทางการศึกษา สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งตัวแปรประเภทต่อเนื่อง (Continuous) และตัวแปรจัดประเภท (Categorical) โปรแกรมได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันอยู่ที่ Mplus version 8.8 (ปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อ 13 กันยายน 2565) ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดโปรแกรม Mplus version Demo และคู่มือได้จากเว็บไซต์ www.statmodel.com และในบทความนี้ผู้เขียนเลือกใช้โปรแกรม Mplus .ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย

เพื่อให้ผู้อ่านเห็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางการศึกษาได้อย่างชัดเจน ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประกอบโดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลการวัดการนำผลการประเมินไปใช้: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงสาเหตุทุกระดับ” ของ ประสงค์ ต่อโชติ (2555) โดยงานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการนำผลการประเมินไปใช้ และ 2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุระดับบุคคลและระดับสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ ทั้งนี้กรอบแนวคิดในการวิจัยอยู่ในรูปแบบเชิงสาเหตุทุกระดับ เกี่ยวกับการนำผลการประเมินไปใช้ ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 970 คน จาก 71 โรงเรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เขียนจะขอนำเสนอเฉพาะขั้นตอนการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำมาสังเคราะห์เป็นโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย ซึ่งอยู่ในรูปของโมเดลการวัด แล้วนำเสนอการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Mplus Version 6.11 โดยเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมข้อมูลและการนำเข้าข้อมูลจากไฟล์ SPSS การเขียนคำสั่งวิเคราะห์จนถึงการตีความผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

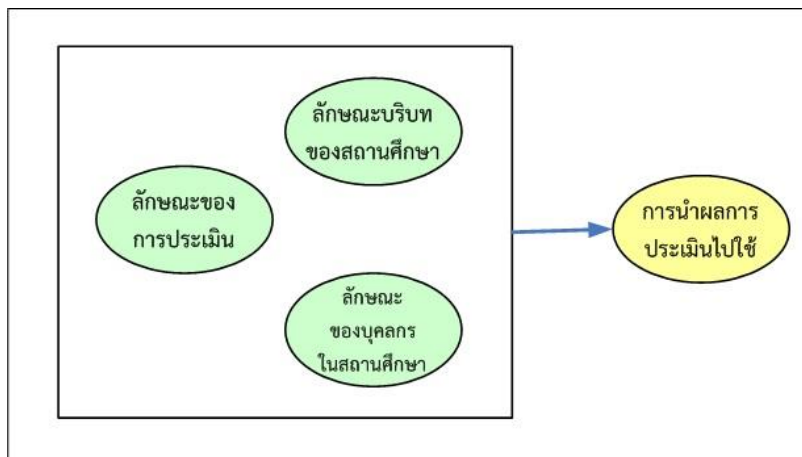
การพัฒนาโมเดลการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้

ในการพัฒนาโมเดลการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ นักวิจัยต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่า สามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่จะส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ลักษณะของการประเมิน กลุ่มที่ 2 ลักษณะบริบทของสถานศึกษา และ กลุ่มที่ 3 ลักษณะบุคคลกรในสถานศึกษา นักวิจัยจึงกำหนดให้ทั้ง 3 กลุ่ม เป็นตัวแปรแฝงในการวิจัย ดังภาพที่ 2

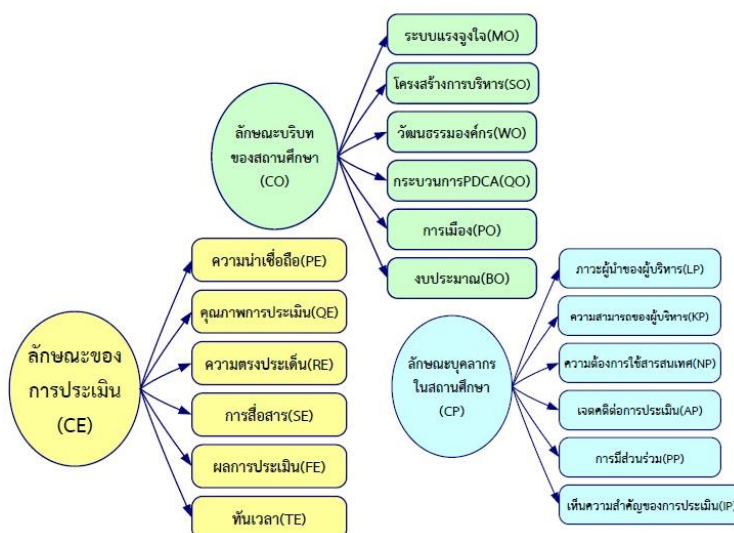
จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม มีลักษณะเป็นตัวแปรแฝง (Latent Variable) ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง นักวิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศรวม 60 เรื่อง เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ (Observable Variable) รวมทั้งสร้างนิยามปฏิบัติการของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้วัดตัวแปรแฝง ดังนี้

1. ลักษณะการประเมิน (Characteristic of Evaluation: CE) สังเคราะห์ได้ ตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย
 - 1.1 ความน่าเชื่อถือและเชี่ยวชาญ ของผู้ประเมิน (Credibility/Proficient of Evaluation: PE)
 - 1.2 คุณภาพของการประเมิน (Quality of Evaluation: QE)
 - 1.3 ความตรงประเด็น (Relevance of Evaluation: RE)
 - 1.4 การสื่อสาร (Communicate/Speak: SE)
 - 1.5 ระดับของผลการประเมิน (Finding of Evaluation: FE)
 - 1.6及时性 (Timeliness of Evaluation: TE)
2. ลักษณะบริบทของสถานศึกษา (Characteristic of Organization: CO) สังเคราะห์ได้ ตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย
 - 2.1 ระบบแรงจูงใจ (Motivate of Organization: MO)
 - 2.2 โครงสร้างการบริหาร (Structural of Organization: SO)
 - 2.3 วัฒนธรรมองค์กร (Way of Life/Culture of Organization: WO)
 - 2.4 กระบวนการ PDCA (Quality of Organization: QO)
 - 2.5 การเมือง (Political of Organization: PO)
 - 2.6 งบประมาณ (Budget of Organization: BO)
3. ลักษณะบุคลากรในสถานศึกษา (Characteristic of Person: CP) สังเคราะห์ได้ ตัวแปรสังเกตได้ประกอบด้วย
 - 3.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership of Person: LP)
 - 3.2 ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร (Knowledge of Person: KP)
 - 3.3 ความต้องการใช้สารสนเทศ (Need of Person: NP)
 - 3.4 เจตคติต่อการประเมิน (Attitude of Person: AP)
 - 3.5 การมีส่วนร่วม (Participate of Person: PP)
 - 3.6 การเห็นความสำคัญของการประเมิน (Important of Person: IP)

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสังเคราะห์เป็นโครงสร้างการวัดตัวแปรแฝงสามารถเขียนความสัมพันธ์เป็นโมเดลการวัดได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการวัดการนำผลการประเมินไปใช้

ภาพที่ 3 โมเดลการวัดตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Mplus 6.11 เพื่อพิจารณาว่าตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวัดเป็นตัวแทนของการวัดตัวแปรหรือไม่ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ

การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลว่าเป็นโค้งปกติ (Normality) หรือไม่โดยใช้ χ^2 (χ^2 Goodness of Fit) สำหรับตัวแปรที่มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับลักษณะการแจกแจงให้เป็นโค้งปกติโดยการยกกำลังสอง การใส่ลอการิทึม และการถอดรากที่สอง การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร (Linearity) ภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ความเป็นเอกพันธ์ของการ

กระจายการวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS 13.0 for Windows ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร โดยการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุทุพทุระดับ โดยเกณฑ์การพิจารณาว่าตัวแปรสองตัวมีความสัมพันธ์กันในระดับใด จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งมีเกณฑ์กว้าง ๆ ดังนี้ (Runyon et al., 1996)

<u>ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)</u>	<u>ระดับความสัมพันธ์</u>
$r > .90 $	สูง
$.70 < r < .89 $	ค่อนข้างสูง
$.50 < r < .69 $	ปานกลาง
$.30 < r < .49 $	ค่อนข้างต่ำ
$r < .29 $	ต่ำ

นอกจากค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวยังมีการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมว่าตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือไม่ ด้วยสถิติวิเคราะห์ 1) ค่าสถิติ Bartlett's test of Sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 ($\leq .05$) ซึ่งแสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของประชากรไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ และเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้วิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป (Bollen, 1989; Bollen, 1989 cited in Hair et al., 1998) 2) ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) เป็นดัชนีเปรียบเทียบขนาดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และขนาดของสหสัมพันธ์บางส่วน (Partial Correlation) ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ เมื่อขจัดความแปรปรวนของตัวแปรอื่น ๆ ออกไปแล้ว ว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรมากพอ (Measure of Sampling Adequacy) ที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปหรือไม่ ถ้าหาก KMO มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีความเหมาะสมมาก ส่วนค่าที่น้อยกว่า .50 เป็นค่าที่ไม่เหมาะสมและไม่สามารถยอมรับได้ รายละเอียดเกณฑ์ค่าดัชนี KMO เป็นดังนี้ (Hair et al., 1998)

<u>ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)</u>	<u>ระดับความเหมาะสม</u>
$KMO > .90$	ดีมาก
$.80 < KMO < .89$	ดี
$.70 < KMO < .79$	ปานกลาง
$.60 < KMO < .69$	น้อย
$.50 < KMO < .59$	น้อยมาก
$KMO < .50$	ไม่เหมาะสมและไม่สามารถยอมรับได้

2. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือส่วนนี้ใช้โปรแกรม Mplus 6.11 ในการวิเคราะห์และเลือกใช้การประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood with Robust Standard Errors and Chi-Square (MLR) วิเคราะห์วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงของการนำผลการประเมินไปใช้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดซึ่งเป็นโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎี (Proposed Model) ว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ หรือตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวัดเป็นตัวแทนของการวัดหรือไม่

สำหรับการตรวจสอบความตรงถ้าโมเดลที่ได้ไม่มีความตรง ผู้วิจัยจะปรับโมเดลแล้ววิเคราะห์ใหม่ การปรับแก้ไขข้อเสนอแนะของโปรแกรมโดยพิจารณาจากดัชนีปรับโมเดล (Modification Indices) และพื้นฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยศึกษามาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนกว่าจะได้โมเดลที่มีความตรง โดยการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใช้เกณฑ์ดัชนีตามข้อสรุปงานวิจัยของ Kwan and Walker (2003) และ Hansen, Rosén and Gustafsson (2004) มีดังนี้

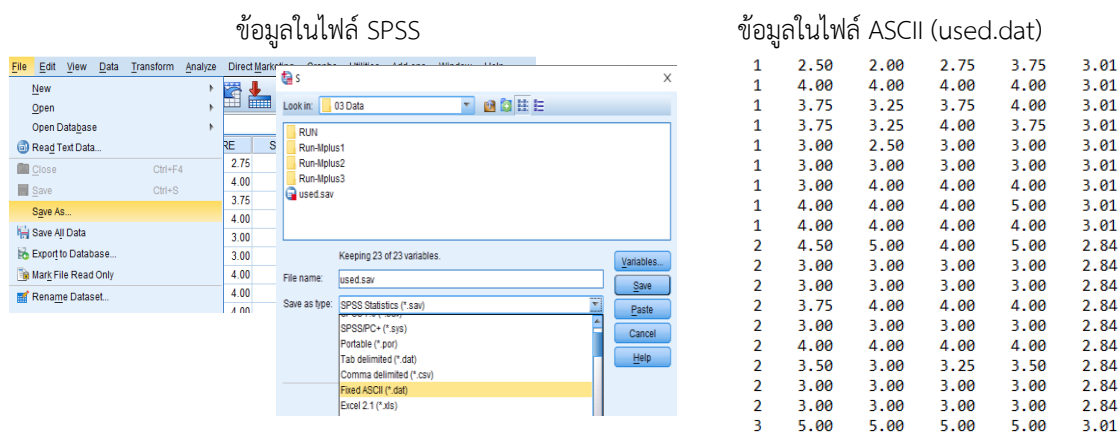
ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน	เกณฑ์ระดับความกลมกลืน
1. χ^2 / df	< 2.00
2. ค่าดัชนี Trucker-Lewis Index (TLI) หรือเรียกว่า Non-Normed Fit Index (NNFI)	> 0.960
3. ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI)	> 0.960
4. ค่าดัชนีรากของกำลังที่สองเฉลี่ยเศษของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)	< 0.050 = สอดคล้องดี 0.051 - 0.080 = พอใช้ได้ 0.081 - 0.100 = ไม่ค่อยดี > 0.100 = สอดคล้องไม่ดี
5. ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR _w และ SRMR _b)	< 0.050

การจัดเตรียมข้อมูลจาก SPSS นำเข้าสำหรับวิเคราะห์ด้วย Mplus

หลังจากนักวิจัยพัฒนาโมเดลการวัด โดยระบุตัวแปรแฝงจากทฤษฎี วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสังเคราะห์จนได้ตัวแปรสังเกตได้และนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัว จากนั้นก็นำไปสร้างเครื่องมือวิจัยให้มีเนื้อหาและโครงสร้างตรงตามที่สังเคราะห์ไว้ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาวิเคราะห์ด้วยดัชนี IOC ทำการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครูและผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน แล้วตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ทุกองค์ประกอบมีสัมประสิทธิ์ความเที่ยงอยู่ในระดับดีมาก จึงนำข้อคำถามทั้งหมดไปจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้วก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย นักวิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างหรือความตรงตามทฤษฎีของโมเดลการวัด ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม Mplus

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นนักวิจัยใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัยสำหรับการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด และการวิเคราะห์เพื่อตอบตามจุดประสงค์การวิจัยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Mplus ซึ่งสามารถนำเข้าข้อมูลจาก SPSS โดยจัดเตรียมข้อมูลตามตัวแปรที่นำเข้ากว้างไม่เกิน 80 คอลัมน์ แล้วแปลงให้เป็นข้อมูลภาษา ASCII โดย Save as type: Fixed ASCII (*.dat) หรือ Save as type: Tab-delimited (*.dat) เมื่อบันทึกเสร็จแล้วข้อมูลจะอยู่ในไฟล์นามสกุล *.dat สามารถเปิดใช้งานด้วยโปรแกรม Notepad

มีขั้นตอนดังนี้ 1) เปิดไฟล์ข้อมูลด้วย SPSS 2) คลิกที่เมนู File → Save As คลิก → เลือก Save as type แล้วคลิกเลือก Fixed ASCII (*.dat) → ตั้งชื่อไฟล์แล้วคลิก Save จะได้ไฟล์นามสกุล .dat เมื่อเปิดด้วยโปรแกรม Notepad จะได้ข้อมูลเป็นชุดตัวเลขด้านขวาของภาพที่ 4 ในที่นี้ผู้วิจัยตั้งชื่อไฟล์ ASCII ว่า used.dat ให้ตัดชื่อตัวแปรในไฟล์ used.dat (บรรทัดบนสุด) ออกทั้งหมด เพราะใน Mplus จะระบุชื่อตัวแปรด้วยการเขียนในคำสั่ง (Syntax) หรือระบุชื่อตัวแปรใน Language Generator อย่างไรก็ตามนักวิจัยจะต้องจำให้ได้ว่าชุดข้อมูลแต่ละคอลัมน์นั้นมาจากตัวแปรชื่ออะไร

ภาพที่ 4 การแปลงข้อมูลจากไฟล์โปรแกรม SPSS เป็นข้อมูลภาษา ASCII (*.dat)

การเขียนคำสั่งวิเคราะห์และการตีความผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดในงานวิจัยฉบับนี้มีอยู่ 3 โมเดล คือ 1. ลักษณะการประเมิน (Characteristic of Evaluation: CE) 2. ลักษณะบริบทของสถานศึกษา (Characteristic of Organization: CO) และ 3. ลักษณะบุคลากรในสถานศึกษา (Characteristic of Person: CP) เนื่องจากการวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของทั้ง 3 โมเดล ใช้วิธีวิเคราะห์แบบเดียวกัน ตลอดจนวิธีการตีความหมายผลการวิเคราะห์ก็ใช้เกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างเพียง 1 โมเดล คือ ลักษณะบริบทของสถานศึกษา

การเขียนคำสั่งในโปรแกรม Mplus สามารถทำได้ 2 วิธีคือ 1) แบบ Language Generator โปรแกรมจะมีตัวช่วยในการป้อนข้อมูลระบุชื่อไฟล์ข้อมูล ระบุชื่อตัวแปรทั้งหมด ระบุชื่อตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ตลอดจนวิธีการวิเคราะห์และสถิติที่ต้องการ และ 2) แบบเขียนคำสั่ง Syntax สามารถเขียนคำสั่งภาษา Mplus ได้โดยตรง ในบทความนี้จะนำเสนอการเขียนคำสั่งแบบ Syntax ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเขียนคำสั่งวิเคราะห์ CFA ใน Mplus โมเดลการวัดและผลการวิเคราะห์ CFA

การเขียนคำสั่งวิเคราะห์โมเดลการวัด CFA ด้วย Syntax	โมเดลการวัด (Measurement Model)
TITLE: this is CFA_CO DATA: FILE IS D:\data\used.dat; VARIABLE: NAMES ARE S_ID PE QE RE SE FE TE MO SO WO QO PO BO LP KP NP AP PP IP CU SU LU IU; USEVARIABLES = MO SO WO QO PO BO; ANALYSIS: ESTIMATOR = MLR; MODEL: CO BY MO SO WO QO PO BO; SO WITH MO; PO WITH WO; BO WITH MO;	

การเขียนคำสั่งวิเคราะห์โมเดลการวัด CFA ด้วย Syntax	โมเดลการวัด (Measurement Model)																																																																				
WO WITH MO; WO WITH SO; OUTPUT: SAMPSTAT MODINDICES(0) RESIDUAL STANDARDIZED TECH2;	มีการปรับโมเดลตามที่โปรแกรมแนะนำเพื่อให้ดัชนีความ สอดคล้อง-ของโมเดล Model Fit Information เป็นไปตาม เกณฑ์ความกลมกลืนของโมเดล																																																																				
TITLE: คำสั่งระบุชื่อเรื่อง, DATA: คำสั่งระบุชื่อไฟล์และแหล่งที่เก็บข้อมูล, VARIABLE: คำสั่งระบุชื่อตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์, NAME ARE: คำสั่งชื่อตัวแปรทั้งหมดในไฟล์ used.dat, USEVARIABLE ARE: คำสั่งชื่อตัวแปรที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์, ANALYSIS: คำสั่งระบุประเภทการวิเคราะห์เป็น, MODEL: คำสั่งระบุลักษณะของโมเดล, OUTPUT: คำสั่งระบุผลการวิเคราะห์ที่ต้องการ																																																																					
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล																																																																					
SUMMARY OF ANALYSIS Number of groups1 Number of observations970 Number of dependent variables6 Number of independent variables0 Number of continuous latent variables1 Observed dependent variables Correlations <table><thead><tr><th></th><th>MO</th><th>SO</th><th>WO</th><th>QO</th><th>PO</th></tr></thead><tbody><tr><td>MO</td><td>1.000</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>SO</td><td>0.789</td><td>1.000</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>WO</td><td>0.770</td><td>0.789</td><td>1.000</td><td></td><td></td></tr><tr><td>QO</td><td>0.699</td><td>0.750</td><td>0.775</td><td>1.000</td><td></td></tr><tr><td>PO</td><td>0.701</td><td>0.727</td><td>0.735</td><td>0.765</td><td>1.000</td></tr><tr><td>BO</td><td>0.579</td><td>0.528</td><td>0.572</td><td>0.572</td><td>0.598</td></tr></tbody></table>		MO	SO	WO	QO	PO	MO	1.000					SO	0.789	1.000				WO	0.770	0.789	1.000			QO	0.699	0.750	0.775	1.000		PO	0.701	0.727	0.735	0.765	1.000	BO	0.579	0.528	0.572	0.572	0.598	MODEL FIT INFORMATION Chi-Square Test of Model Fit <table><tbody><tr><td>Value</td><td>5.888*</td></tr><tr><td>Degrees of Freedom</td><td>4</td></tr><tr><td>P-Value</td><td>0.2077</td></tr><tr><td>Scaling Correction Factor for MLR</td><td>1.824</td></tr></tbody></table> RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) <table><tbody><tr><td>Estimate</td><td>0.022</td></tr><tr><td>90 Percent C.I.</td><td>0.000 0.057</td></tr><tr><td>Probability RMSEA <= .05</td><td>0.894</td></tr></tbody></table> CFI/TLI <table><tbody><tr><td>CFI</td><td>0.999</td></tr><tr><td>TLI</td><td>0.997</td></tr></tbody></table> Chi-Square Test of Model Fit for the Baseline Model <table><tbody><tr><td>Value</td><td>2619.809</td></tr><tr><td>Degrees of Freedom</td><td>15</td></tr><tr><td>P-Value</td><td>0.0000</td></tr></tbody></table> SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) <table><tbody><tr><td>Value</td><td>0.008</td></tr></tbody></table>	Value	5.888*	Degrees of Freedom	4	P-Value	0.2077	Scaling Correction Factor for MLR	1.824	Estimate	0.022	90 Percent C.I.	0.000 0.057	Probability RMSEA <= .05	0.894	CFI	0.999	TLI	0.997	Value	2619.809	Degrees of Freedom	15	P-Value	0.0000	Value	0.008
	MO	SO	WO	QO	PO																																																																
MO	1.000																																																																				
SO	0.789	1.000																																																																			
WO	0.770	0.789	1.000																																																																		
QO	0.699	0.750	0.775	1.000																																																																	
PO	0.701	0.727	0.735	0.765	1.000																																																																
BO	0.579	0.528	0.572	0.572	0.598																																																																
Value	5.888*																																																																				
Degrees of Freedom	4																																																																				
P-Value	0.2077																																																																				
Scaling Correction Factor for MLR	1.824																																																																				
Estimate	0.022																																																																				
90 Percent C.I.	0.000 0.057																																																																				
Probability RMSEA <= .05	0.894																																																																				
CFI	0.999																																																																				
TLI	0.997																																																																				
Value	2619.809																																																																				
Degrees of Freedom	15																																																																				
P-Value	0.0000																																																																				
Value	0.008																																																																				
STANDARDIZED MODEL RESULTS STDYX Standardization Two-Tailed <table><thead><tr><th>Estimate</th><th>S.E.</th><th>Est./S.E.</th><th>P-Value</th></tr></thead><tbody><tr><td>CO BY</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>MO</td><td>0.794</td><td>0.019</td><td>41.625 0.000</td></tr><tr><td>SO</td><td>0.838</td><td>0.015</td><td>56.290 0.000</td></tr><tr><td>WO</td><td>0.878</td><td>0.015</td><td>58.304 0.000</td></tr><tr><td>QO</td><td>0.880</td><td>0.013</td><td>67.162 0.000</td></tr></tbody></table>	Estimate	S.E.	Est./S.E.	P-Value	CO BY				MO	0.794	0.019	41.625 0.000	SO	0.838	0.015	56.290 0.000	WO	0.878	0.015	58.304 0.000	QO	0.880	0.013	67.162 0.000	R-SQUARE <table><thead><tr><th>Observed</th><th>Two-Tailed</th></tr><tr><th>Variable</th><th>Estimate S.E. Est./S.E. P-Value</th></tr></thead><tbody><tr><td>MO</td><td>0.630 0.030 20.812 0.000</td></tr><tr><td>SO</td><td>0.702 0.025 28.145 0.000</td></tr><tr><td>WO</td><td>0.771 0.026 29.152 0.000</td></tr><tr><td>QO</td><td>0.775 0.023 33.581 0.000</td></tr><tr><td>PO</td><td>0.764 0.022 34.154 0.000</td></tr><tr><td>BO</td><td>0.433 0.027 15.834 0.000</td></tr></tbody></table>	Observed	Two-Tailed	Variable	Estimate S.E. Est./S.E. P-Value	MO	0.630 0.030 20.812 0.000	SO	0.702 0.025 28.145 0.000	WO	0.771 0.026 29.152 0.000	QO	0.775 0.023 33.581 0.000	PO	0.764 0.022 34.154 0.000	BO	0.433 0.027 15.834 0.000																												
Estimate	S.E.	Est./S.E.	P-Value																																																																		
CO BY																																																																					
MO	0.794	0.019	41.625 0.000																																																																		
SO	0.838	0.015	56.290 0.000																																																																		
WO	0.878	0.015	58.304 0.000																																																																		
QO	0.880	0.013	67.162 0.000																																																																		
Observed	Two-Tailed																																																																				
Variable	Estimate S.E. Est./S.E. P-Value																																																																				
MO	0.630 0.030 20.812 0.000																																																																				
SO	0.702 0.025 28.145 0.000																																																																				
WO	0.771 0.026 29.152 0.000																																																																				
QO	0.775 0.023 33.581 0.000																																																																				
PO	0.764 0.022 34.154 0.000																																																																				
BO	0.433 0.027 15.834 0.000																																																																				

การเขียนคำสั่งวิเคราะห์โมเดลการวัด CFA ด้วย Syntax					โมเดลการวัด (Measurement Model)
PO	0.874	0.013	68.309	0.000	
BO	0.658	0.021	31.667	0.000	

แปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา (CO) ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวัดองค์ประกอบด้านลักษณะบริบทของสถานศึกษา วัดจาก 6 ตัวแปร คือ 1) ระบบแรงจูงใจ (MO) 2) โครงสร้างการบริหาร (SO) 3) วัฒนธรรมองค์กร (WO) 4) กระบวนการ PDCA (QO) 5) การเมือง (PO) และ 6) งบประมาณ (BO) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวแปร ในโมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.528 ถึง 0.789 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($.50 < r < .69$) จนถึงค่อนข้างสูง ($.70 < r < .89$)

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) หรือไม่ พบว่าได้ค่า $\chi^2 = 4651.122$ (df = 15 ค่า p = 0.000) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนี Kaiser – Mayer – Olkin (KMO) = 0.914 แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์และมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างได้ รายละเอียด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดลักษณะขององค์การ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ด้วยโปรแกรม Mplus 6.11 พบว่าโมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา มีความตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล ได้แก่ ค่า $\chi^2 = 5.888$, df = 4, p = 0.208 ดัชนี CFI = 0.999, TLI = 0.997, RMSEA = 0.022, SRMR = 0.008 และ $\chi^2/df = 1.472$ โดยค่า p มากพอที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐานแสดงว่าผลการทดสอบค่า χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือยอมรับสมมติฐานว่าโมเดลการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนี CFI และ TLI ที่มีค่าใกล้เคียง 1 ค่าดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าเข้าใกล้ 0 และ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา (CO)

ตัวแปรสังเกตได้	ค่าสหสัมพันธ์ (n=970 คน)					
	MO	SO	WO	QO	PO	BO
1.ระบบแรงจูงใจ (MO)	1.000					
2.โครงสร้างการบริหาร (SO)	.789**	1.000				
3.วัฒนธรรมองค์กร (WO)	.770**	.789**	1.000			
4.กระบวนการ PDCA (QO)	.699**	.750**	.775**	1.000		
5.การเมือง (PO)	.701**	.727**	.735**	.765**	1.000	
6.งบประมาณ (BO)	.579**	.528**	.572**	.572**	.598**	1.000
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	4.051	4.190	4.161	4.148	4.133	4.013

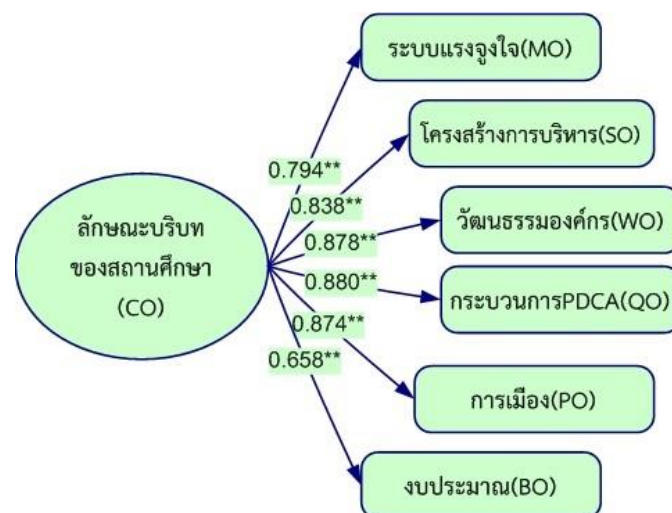
ตัวแปรสังเกตได้	ค่าสหสัมพันธ์ (n=970 คน)					
	MO	SO	WO	QO	PO	BO
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	.697	..680	.673	..673	.690	.812
Bartlett's Test of Sphericity, $\chi^2 = 4651.122$, df = 15, p = 0.000, KMO = 0.914						

หมายเหตุ * p < .05 , ** p < .01

ตารางที่ 3 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา (CO)

ตัวแปรสังเกตได้	องค์ประกอบเชิงค่าสถิติผลการวิเคราะห์ยืนยันระดับเดียว (Single Level CFA Model)			
	น้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐาน β	SE	Z	R ²
1.ระบบแรงจูงใจ (MO)	0.794**	0.019	41.625	0.630**
2.โครงสร้างการบริหาร (SO)	0.838**	0.015	56.290	0.702**
3.วัฒนธรรมองค์กร (WO)	0.878**	0.015	58.304	0.771**
4.กระบวนการ PDCA (QO)	0.880**	0.013	67.162	0.775**
5.การเมือง (PO)	0.874**	0.013	68.309	0.764**
6.งบประมาณ (BO)	0.658**	0.021	31.667	0.433**
$\chi^2 = 5.888$, df = 4, p = 0.208, $\chi^2/df = 1.472$, CFI = 0.999, TLI = 0.997, RMSEA = 0.022, SRMR = 0.008				

หมายเหตุ : $|Z| > 1.96$ หมายถึง p < .05, $|Z| > 2.58$ หมายถึง p < .01

$\chi^2 = 5.888$, df = 4, p = 0.208, $\chi^2/df = 1.472$, CFI = 0.999, TLI = 0.997, RMSEA = 0.022, SRMR = 0.008 (Mplus 6.11 standardized estimates)

ภาพที่ 5 โมเดลการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา

จากตารางที่ 2 ตารางที่ 3 และภาพที่ 5 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (β) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัว ที่ใช้อธิบายตัวแปรแฝงลักษณะบริบทของสถานศึกษา (CO) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญสูงสุดที่สุด คือ กระบวนการ PDCA (QO) ($\beta = 0.880$) รองลงมาคือ วัฒนธรรมองค์การ (WO) ($\beta = 0.878$) การเมือง (PO) ($\beta = 0.874$) โครงสร้างการบริหาร (SO) ($\beta = 0.838$) ระบบแรงจูงใจ (MO) ($\beta = 0.794$) และงบประมาณ (BO) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\beta = 0.658$) ตามลำดับ

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกค่า แสดงให้เห็นถึงความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝงลักษณะบริบทของสถานศึกษา (CO) อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงสูง (R^2 อยู่ระหว่าง 0.433 ถึง 0.775) จากข้อมูลข้างต้นสรุปว่า ตัวบ่งชี้ ทั้ง 6 ตัวแปร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดลักษณะบริบทของสถานศึกษา โดยทุกตัวมีค่าน้ำหนักเป็นบวก ซึ่งหมายถึงหากผู้บริหารสถานศึกษาและครูรับรู้ว่าคุณลักษณะบริบทของสถานศึกษาดังตัวบ่งชี้นี้สูงแล้วจะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษามีลักษณะที่จะใช้ผลการประเมินสูง ในทางตรงกันข้ามหากรับรู้ว่าคุณลักษณะบริบทของสถานศึกษามีคุณลักษณะดังตัวบ่งชี้นี้ต่ำแล้วจะส่งผลให้ บุคลากรในสถานศึกษามีลักษณะที่จะใช้ผลการประเมินต่ำด้วย นอกจากนี้การที่ตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง (r มีค่าระหว่าง 0.528 ถึง 0.789)

สรุป

ความจริงเป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่แสดงถึงความสามารถในการวัดสิ่งที่ต้องการวัด ในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ตัวแปรที่ศึกษามักเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรงต้องวัดโดยการกำหนดนิยามหรือใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้อธิบายคุณลักษณะนั้น ๆ เครื่องมือวัดคุณลักษณะจึงต้องสร้างตามที่กำหนดไว้ในนิยาม ความตรงลักษณะนี้ คือ ความตรงเชิงโครงสร้าง การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัยเป็นการตรวจสอบว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นสามารถวัดคุณลักษณะได้ตรงตามนิยามหรือทฤษฎีที่ต้องการวัดหรือไม่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นหนึ่งในหลายวิธีในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์จะช่วยสนับสนุนยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางทฤษฎีของตัวแปร กับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการใช้เครื่องมือวัดที่สร้างตามทฤษฎีนั้น ๆ โปรแกรม Mplus โปรแกรมมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นโครงสร้างและอยู่ต่างระดับในลักษณะที่ลดหลั่นไปพร้อม ๆ กัน ถือได้ว่าเป็นโปรแกรมที่มีศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงในงานวิจัยทางการศึกษา บทความนี้ได้แสดงการใช้ Mplus ในการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวิจัยเป็นตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **โมเดลลิซเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับกรวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). **การวัดผลในการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์**. เอกสารประกอบการบรรยายวิชา วิธีการวิจัยทางพยาบาลชั้นสูง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประสงค์ ต่อโชติ. (2555). **การพัฒนาโมเดลการวัดการนำผลการประเมินไปใช้: การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์พหุระดับ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. (2525). **การวัดผลและประเมินผลการศึกษา**. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์. (เอกสารอัดสำเนา).

- Bollen, K.A. (1989). **Structural Equations with Latent Variables**. New York: John Wiley and Sons.
- Hair, J. F. et al. (1998). **Multivariate Data Analysis**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Hansen, K. Y., Rosén, M. and Gustafsson, J. E. (2004). **Effects of Socio-Economic Status on Reading Achievement at Collective and Individual Levels in Sweden in 1991 and 2001**. Retrieved September 1, 2010, from International Association for the Evaluation of Educational Achievement Web site: <http://www.iea.nl/irc-2004.html>.
- Kwan, P. and Walker, A. (2003). Posting Organizational Effectiveness as a Second-Order Construct in Hong Kong Higher Education Institutions. **Research in Higher Education**, **44**, 705-726.
- Muthén, L. K., and Muthén, B.O. (2010). **Mplus: The Comprehensive Modeling Program for Applied Researchers User's Guide, Version 6.11**. Los Angeles, CA: Muthén and Muthén.
- Runyon, R. P. et al. (1996). **Fundamentals of Behavioral Statistics**. 8th ed. Boston, MA: Mc Graw – Hill.
- Tochot, P., Junpeng, P., and Makmee, P. (2012). Measurement Model of Evaluation Utilization: External Evaluation. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. **69**. 1751-1761.

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา
หลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
Subject: Needs Analysis in The Development of Master of Education Program in
Curriculum Development and Learning Science Faculty of Education
and Liberal Arts College of Asian Scholars

จิราพร วิชระโกชน¹,
วิภาภรณ์ ร่มพฤษ²,
สงคราม นากา³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ผู้ให้ข้อมูล คือ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และการประถมศึกษา จำนวน 15 คน และสาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา จำนวน 15 คน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 25 คน ครูสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน และครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน รวมจำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และหาค่าความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority need Index (PNI Modified)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง ในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ มีผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.58, S.D.=0.16) และ ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.17) ตามลำดับ 2) การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ โดยภาพรวมทุกด้านมีความจำเป็นทุกรายการ โดยมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified) อยู่ระหว่าง 0.00 – 0.07 ซึ่งด้านที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนา คือ มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต มีความต้องการจำเป็น (PNI=0.07)

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, การพัฒนาหลักสูตร, วิทยาการการเรียนรู้

¹⁻³อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Abstract

The objectives of this research were to analyze the current conditions and the needs for developing a Master of Education Program in Curriculum Development and Learning Sciences, Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asian Scholars. The informants were undergraduate students: 15 students from the Department of Early Childhood Education and Elementary Education, 15 students from the Department of English Education, 30 students from the Graduate Certificate Program in Teaching, 10 teachers under the Office of Primary Education Service Area, 25 teachers from the Office of Secondary Education Service Area, 1 teacher from Khon Kaen Provincial Education Office and 1 teacher from the Local Administrative Organizations. The total numbers were 97 people. The research tools were the questionnaires on the current conditions and the needs for developing the Master of Education Program in Curriculum Development and Learning Sciences, Faculty of Education and Liberal Arts, College of Asian Scholars data using questionnaires. The data were analyzed using Mean ($\bar{X}$), Standard Deviation (S.D.) and Priority Need Index (PNI Modified) methods.

The results were as follows: 1) Actual and expected conditions in developing the Master of Education Program in Curriculum Development and Learning Sciences were overall were at the highest level ($\bar{X}$ =4.58, S.D.=0.16) and ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.17), respectively. 2) Needs Analysis in The Development of Master of Education Program in Curriculum Development and Learning Science Overall, every aspect is necessary in every item. with the required value (PNI Modified) between 0.00 – 0.07. The area that was extremely necessary to be developed were the needs for development of the Master of Education Program in Curriculum Development and Learning Sciences. Competences in Curriculum Development and Learning Sciences were prepared to finish the course. This could give an opportunity for self-improvement in the future. The required value was (PNI=0.07).

Keywords: Needs Analysis, Curriculum Development, Learning Sciences

1. บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีต่างๆ อย่างฉับพลัน ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนมีความไม่แน่นอนสูง ท่ามกลางความซับซ้อนที่มากขึ้นอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากโรคไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 (COVID-19) และการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) และแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตของประเทศในขณะเดียวกันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและได้ก่อความ (Disruption) ในหลายวงการ ส่งผลกระทบต่อ ทั้งภาคธุรกิจ ภาคบริการ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะทำงานโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) และ การใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) อีกทั้งยังกระทบการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ที่ปรับเปลี่ยนเป็นการสอนออนไลน์ ที่ทำให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีสอน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อความต้องการ

ของผู้เรียนที่มีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนของประเทศให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในด้านต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การศึกษาศาสตร์ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาคนให้พร้อมรับกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งตอบสนองเป้าหมายแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ระบุทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ คือ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยมุ่งพัฒนาประเทศสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” และได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการศึกษา คือ เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะที่สำคัญจำเป็น และมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ โดยภาพรวมทุกด้านมีความจำเป็นทุกรายการ โดยมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified) อยู่ระหว่าง 0.00 – 0.07 ซึ่งด้านที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนา คือ มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว และมีความพร้อมในการเปิดศาสตร์ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนที่เป็นทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความเคลื่อนไหวของกระแสโลก ซึ่งกลไกที่สำคัญในการจัดการศึกษา คือ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ยุคใหม่เกี่ยวกับศาสตร์หลักสูตรและการสอน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในยุคนี้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามทิศทางของประเทศและสังคมโลกในปัจจุบันและอนาคต (วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 2563)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

2. คำถามวิจัย

สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชียเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) โดยมุ่งศึกษาถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้ มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กรอบมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิตและมาตรฐานบัณฑิตปริญญาโททางการศึกษา (วิชาชีพครู)
2. แนวคิดความต้องการจำเป็น (สุมิล ร่องวานิช, 2550) เพื่อสำรวจความต้องการและการวิเคราะห์จำเป็นเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง

3. แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

- 3.1 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร Tyler (1949)

- 3.2 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร Taba (1962)

- 3.3 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร Saylor & alexander (1981)

5. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและการประถมศึกษา จำนวน 15 คน และสาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา จำนวน 15 คน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 25 คน ครูสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน และครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน รวมจำนวน 97 คน

ตัวแปรต้นที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา จำนวน 97 คน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

ตัวแปรตามที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ความคิดเห็นของ ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้

สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้

7. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาดุริยศาสตร์และการประถมศึกษา จำนวน 15 คน และสาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา จำนวน 15 คน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 25 คน ครูสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน และครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน รวมจำนวน 97 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60 – 1.00

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้การวิเคราะห์ความต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นดำเนินการเรียงลำดับของผลต่างของคะแนนเฉลี่ย โดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index : PNI Modified สูตร $PNI\ Modified = (I-D)/D$ ซึ่งเป็นวิธีหาความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นใช้การเรียงค่าดัชนีจากมากไปหาน้อย

8. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการเก็บแบบสอบถามการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ ประกอบด้วยผลการศึกษา 2 ส่วน ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบัน ในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ซึ่งสามารถสรุปผลการสำรวจดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน พบว่า

1.1.1 สภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ มีผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.16) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาในอนาคตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.18) รองลงมาคือ องค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.16) และลำดับสุดท้าย คือ ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการศึกษาของประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.15) ตามลำดับ

1.1.2 สภาพที่คาดหวัง ในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ มีผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.17) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.18) รองลงมาคือ การพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.16) และลำดับสุดท้าย คือ ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการศึกษารองของประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.16) ตามลำดับ

1.1.3 ความต้องการจำเป็น ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการศึกษารองของประเทศไทย (PNI modified=0.07) ลำดับรองลงมาคือ ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาในอนาคต (PNI modified=0.05) และความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการประกอบอาชีพและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติวิชาชีพครูในอนาคต (PNI modified=0.03) ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง

รายการ	สภาพที่จริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	4.55	0.17	มากที่สุด	4.52	0.16	มากที่สุด	0.00	5
2. องค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	4.65	0.16	มากที่สุด	4.55	0.18	มากที่สุด	0.02	4
3. ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาในอนาคต	4.70	0.18	มากที่สุด	4.47	0.19	มากที่สุด	0.05	2
4. ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการประกอบอาชีพและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติวิชาชีพครูในอนาคต	4.56	0.18	มากที่สุด	4.40	0.17	มากที่สุด	0.03	3
5. ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการศึกษารองของประเทศไทย	4.45	0.15	มาก	4.15	0.16	มาก	0.07	1
ค่าเฉลี่ยรวม	4.58	0.16	มากที่สุด	4.41	0.17	มาก		

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

ผลการศึกษาสภาพที่คาดหวัง สภาพที่เป็นจริง และความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า

2.1.1 สภาพที่เป็นจริง มีโดยผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.14) และพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อ

เตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.16) รองลงมา คือ มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถประกอบอาชีพครูในอนาคต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.18) และลำดับสุดท้าย คือ มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถของผู้เรียนในการเป็นครูมืออาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.18) ตามลำดับ

2.1.2 สภาพที่คาดหวัง มีผลโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.17) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถประกอบอาชีพครูในอนาคต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.16) รองลงมาคือ มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.19) และลำดับสุดท้ายคือ มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.18) ตามลำดับ

2.1.3 ด้านความต้องการจำเป็น คือ มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต (PNI modified=0.07) รองลงมาคือ มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน (PNI modified=0.06) และมีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถประกอบอาชีพครูในอนาคต (PNI modified=0.01) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

รายการ	สภาพที่จริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถของผู้เรียนในการเป็นครูมืออาชีพ	4.17	0.18	มาก	4.17	0.16	มาก	0.00	5

รายการ	สภาพที่จริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
2. มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	4.40	0.17	มาก	4.37	0.18	มาก	0.00	4
3. มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต	4.73	0.16	มากที่สุด	4.40	0.19	มาก	0.07	1
4. มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถประกอบอาชีพครูในอนาคต	4.53	0.18	มากที่สุด	4.45	0.16	มาก	0.01	3
5. มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	4.38	0.17	มาก	4.12	0.18	มาก	0.06	2
	4.44	0.14	มาก	4.30	0.17	มาก		

9. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ อภิปรายได้ว่า

1. สภาพที่เป็นจริงในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ มีผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.58, S.D.=0.16) สภาพที่คาดหวัง ในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ มีผลรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.17) ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย

และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะที่สำคัญจำเป็น และมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ จันดีวันทา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรแบบเร่งรัดเพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านภาษาจีน สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาระบบขนส่งทางราง ก่อนศึกษาต่อในสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของภาษาจีนสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.16) และ สภาพปัจจุบันของภาษาจีนที่เป็นสภาพจริงที่ควรจะเป็น โดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.19) และ สอดคล้องกับ สายัณห์ ผาน้อย และคณะฯ (2563) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง สภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นชุมชน อัจฉริยะ และจัดลำดับความสำคัญของชุมชนหนองใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม และการประชุม ผลการวิจัย พบว่า ทุกชุมชนมีความต้องการการพัฒนาชุมชนอัจฉริยะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้าน สุขภาพอนามัย เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ด้านกีฬา ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านความรู้ด้านกฎหมายใน ชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตามลำดับ นอกจากนี้ชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม ระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชน ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาที่ว่า “โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน”

2. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา หลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ โดยภาพรวมทุกด้านมีความจำเป็นทุกรายการ โดยมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified) อยู่ ระหว่าง 0.00 – 0.07 ซึ่งด้านที่มีความจำเป็นอย่างเต็มที่ที่ได้รับการพัฒนา คือ มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านพัฒนาหลักสูตร และวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อจบหลักสูตรฯ นี้แล้วสามารถได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองในอนาคต มีค่าความต้องการ จำเป็น (PNI=0.07) ทั้งนี้ เนื่องจาก มีเป้าหมายที่จะพัฒนาครู หรือผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบจัดการศึกษาทุกระดับให้มีความรู้ความ เข้าใจในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยอาศัยการบูรณาการ (Integration) สภาพ ปัญหาและความต้องการของสังคมยุคใหม่ รวมทั้งลักษณะธรรมชาติของสาระความรู้ที่มีทั้งทฤษฎีหรือหลักการที่ค่อนข้าง ตายตัวและมีทั้งส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลายุคสมัยและวิทยาการที่ค้นพบใหม่ๆ ในสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีการขยายตัวแขนงวิชาหลายแขนง ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรนี้จึงมุ่งเน้นการสร้างผู้นำทางวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญา ของการ อุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษามาตรฐานวิชาการ มาตรฐานวิชาชีพที่เป็นสากล สอดคล้องกับ คมสันต์ หลาวเหล็ก (2564) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้าน ภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความจำเป็นที่ต้องสร้างหลักสูตรนี้ไปใช้ในสถานศึกษา

10. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา หลักสูตรและวิทยาการการเรียนรู้ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานแนวคิดในการวิจัยพัฒนาหลักสูตรในศาสตร์สาขาวิชาอื่นในด้านการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในอนาคต

2.2 ควรมีการศึกษาแบบเจาะลึกโดยการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะเป็นการสะท้อนภาพแนวทางการพัฒนาหลักสูตรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามเท่านั้น ดังนั้นหากมีการวิจัยต่อไป ควรจะนำแนวทางที่ได้ไปทดลองปฏิบัติและทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษา ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2559. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

คมสันต์ หลาวเหล็ก. (2564). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำด้านภูมิคุ้มกันโรค พยาธิใบไม้ดับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิทยาลัย บัณฑิตเอเชีย, 11(3), 138 – 150.

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. (2563). แผนกลยุทธ์วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีการศึกษา 2563-2567.

ศราวุธ จันดีวันทา. (2564). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรแบบเร่งรัด เพื่อเตรียมความพร้อมความสามารถด้านภาษาจีน สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาขาระบบ ขนส่งทางราง ก่อนศึกษาต่อในสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 13(1), 148 – 163.

สายัณห์ ผาน้อย และคณะ. (2563). สภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นชุมชนอัจฉริยะ. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 10(2), 25 – 29.

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Saylor, J.G., W. Alexander and A. J. Lewis. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Taba, Hilda. (1962). Curriculum development: theory and practice. New York: Brace & World.

Tyler, R. W. (1949). Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago : University of Chicago Press.

รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีการศึกษา 2564

Subject: Supervision Model with Professional Learning Community with the Development
of Lessons to Promote the Proactive Learning Management Abilities of Students
of the Teacher Vocational Certificate Program, College of Asian Scholars,
in the 2021 Academic Year

ธนาศักดิ์ ศิริปัญญนันท์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
พร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาชีพครู 2) ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาที่ได้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น
การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศ และระยะที่ 2 การศึกษาความสามารถใน
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาที่ได้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้
ได้แก่ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84 และแบบสังเกตชั้นเรียน มีค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.56$) การศึกษา
เอกสารแผน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการสังเกตการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์
เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ที่ได้รับการพัฒนามี 2 องค์ประกอบ
คือ 1) องค์ประกอบด้านบุคคล ได้แก่ นักศึกษาผู้พัฒนาบทเรียน นักศึกษาคู่มือพัฒนาบทเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา
ศึกษานิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ และครูผู้สร้างแรงบันดาลใจ หรือผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ และ 2) องค์ประกอบด้าน
กระบวนการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ในการนิเทศ ขั้นที่ 3 การลงมือ
ปฏิบัติการนิเทศ และขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ
2. นักศึกษาที่ได้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศนี้ มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงขึ้น ทั้งด้าน
การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยนักศึกษาทุกคนมีการเปลี่ยนแปลง
ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด ในการนิเทศครั้งที่ 3
3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงความสามารถในระดับมากที่สุด โดยด้านการออกแบบ
และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นผลมาจากคำแนะนำของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในกิจกรรมการเขียนแผนการ

⁴อาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

จัดการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมปรับปรุงบทเรียน ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นผลมาจากคำแนะนำในกิจกรรมการปฏิบัติการจัดการ การเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน ร่วมกับกิจกรรมสะท้อนผลหลังการสอน

คำสำคัญ : ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research was a development research. The objectives were to 1) develop a supervision model with the Professional Learning Community together with the development of lessons to promote the proactive learning management abilities of students in the Teacher Vocational Certificate Program. 2) to study the proactive learning management abilities of supervised students with a developed supervision model. The research was divided into 2 phases: phase 1, the development of supervision model, and phase 2, the study of proactive learning management abilities of students who received supervision with the developed supervision model. The quantitative data were collected and the used tools included Proactive Learning Management Plan, Assessment Form and Class Observation Form. The data were analyzed by finding Percentages, Mean and Standard Deviation. The qualitative data were collected using semi-structured interview form with an in-depth interview. The proactive learning plan document was studied and the proactive learning management in the classroom was observed. The data were analyzed by content analysis method.

The results of the research found that:

1) Supervision model with professional learning community joined the lesson development to promote the proactive management collaborative learning's abilities among students in the Graduate Certificate Program in teaching profession. 2 components were divided into: 1) the personal component, i.e. students and student pairs who develop lessons, mentors, school administrators, and inspirational teachers or learning management experts. 2) process components consisted of 4 steps: step 1 was supervision planning, step 2 was knowledge of supervision, step 3 was operation of supervision which carried out 7 activities, namely, activity 1 was problem condition analysis. Find the problems and the cause of the problems. Activity 2 was searching for patterns, methods, and innovations in problem solving. Activity 3 was designing and writing a proactive learning management plan. Activity 4 was a presentation of proactive learning management plan. Activity 5 was a teaching practice and a classroom observation. Activity 6 was the feedback after the students' teaching. Activity 7 was the improvement of the lessons. Step 4 was an evaluation of supervision.

2) Supervised students with this form of supervision have a higher ability to proactively manage learning, both in the design and writing of learning management plan and learning activities in the classrooms. All students had a highest level of proactive change in their abilities to manage learning in the 3rd supervision.

3) Results of the in-depth interview. Students had a highest degree of change in their proficiency. In terms of designing and writing a proactive learning management plan, it was the result of the guidance of

the professional learning community. In the writing activities of the learning management plan, there were also the lesson improvement activities. As for the learning activities in the classroom, it was the result of instruction in the classroom activities, the learning management and observation, together with the feedback activities after the teaching of the supervised students.

Keywords: Professional Learning Community, Development of Lessons, Proactive Learning Management Abilities

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เยาวชนของประเทศเติบโตขึ้นมาด้วยการเป็นคนทั้งเก่ง ดี และมีความสุขสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นได้อย่างแท้จริง และสามารถคิดเป็นรูปธรรมที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้ และจะต้องสร้างให้เยาวชนไทยสามารถยืนอยู่บนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย สามารถเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียนตลอดจนเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ ดังนั้น วิธีการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องตอบโจทย์ในการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี Active Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป (Bonwell and James, 1991 อ้างถึงใน ฐานา จ้อยเจริญ, 2563) ผู้เรียนเริ่มจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Co-creator) (Felder & Brent, 1996) จึงเห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีแนวทางที่สามารถตอบโจทย์ของการจัดการศึกษาเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี (กมล โพธิเย็น, 2564) อย่างไรก็ตาม จากรายงานสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560) พบว่า ผู้สอนยังจัดการเรียนรู้แบบเดิม หรือพยายามจัดการเรียนรู้เชิงรุกแต่ทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งขาดความเข้าใจในการเลือกวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงขาดความมั่นใจในการให้คำแนะนำเพื่อนครูและนักศึกษาที่อยู่ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างจริงจัง (สุรกันต์ จิงหาร, 2553 และ Muhammad, 2016) ผนวกกับปัญหาที่มีอยู่เดิม คือ การขาดทักษะในการวางแผนการเรียนรู้ ทักษะในการจัดการเรียนรู้ และทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ยังคงจัดการเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) ที่เน้นการบรรยาย ไม่จัดการเรียนรู้ด้วยการสืบเสาะแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (เอมอร วันเอก นฤมล ยุตาคม และธีรศักดิ์ วีระภาสพงษ์, 2556; ฐานาพันธ์ ชันธะ, 2561)

จากปัญหาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความรู้ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูดังนั้น มีนักวิชาการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการใช้กระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ ตลอดจนค่านิยม และการทำงานร่วมกันในการทำงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้ Glickman and other (2004) กล่าวถึงกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมจะสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของครูในการพัฒนาตนเองทั้งนี้การนิเทศยังมีความสำคัญส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างมาก เพราะประสิทธิภาพในการนิเทศนั้นส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติงานครูด้านอื่น ๆ ตลอดจนเจตคติต่อวิชาชีพครู อันจะส่งผลเกี่ยวพันไปถึงคุณภาพของครูในอนาคต (วัชร เล่าเรียนดี, 2550; สวนีย์ เสริมสุข และสุขแก้ว คำสอน, 2560; ศุภวรรณ สัจจพิบูล, 2560 และ Murata, 2011) ทำให้มีนักวิชาการพยายามศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

รูปแบบโดยการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานคือ 1) การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน 2) การรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน 3) การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน 4) การเรียนรู้ร่วมกัน 5) การส่งเสริมความสัมพันธ์และการจัดโครงสร้างบุคลากร (Hord, Roussin and Sommers, 2009) ซึ่งสามารถเติมเต็มข้อด้อยของการนิเทศ เช่น มีการสร้างความร่วมมือกันในการนิเทศจากผู้นิเทศหลากหลาย ทั้งจากครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญ มาเติมเต็มประเด็นมุมมอง การให้คำแนะนำ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการร่วมกันวางแผน การทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด เพื่อฝึกการฝึกคิดฝึกออกแบบการจัดการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์คำแนะนำและความรู้ไปออกแบบการจัด การเรียนรู้ของตนเองได้ ตลอดจนกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการนิเทศที่ไม่เป็นรูปแบบที่แน่นอน และขาดความต่อเนื่อง (ภานุพันธ์ ชันธะ, 2561; ศยามาน อินสะอาด จิตติยา เนตรวงษ์ และศิวินิต อรรถกฤตกุล, 2560; Jacob and Yendel-Hoppey, 2010 และ Spillane, Shirrell and Hopkins, 2016) ซึ่งในบริบทของการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมกับการใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนานักศึกษาผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของครู รวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานการณ์ที่เป็นชั้นเรียนจริง โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน มีการประเมินผลและให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม (ปริณดา ลิ้มปนานนท์ พรหมรัตน์ และพรเทพ จันทราอุทฤษฎ์, 2561 และชาธิณี ตรีวรัญญ, 2552) ซึ่งแนวทางของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มุ่งพัฒนานักศึกษาในบริบทของการปฏิบัติงานจริง (ชาธิณี ตรีวรัญญ, 2552) จึงทำให้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันช่วยเติมเต็มการทำงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนานักศึกษาครูได้ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นการพัฒนาการนิเทศภายในโดยอาศัยกระบวนการการสอนงาน การเป็นพี่เลี้ยง และการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากสภาพปัญหาและแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่อยู่ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาวิชาชีพ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน อันจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี มีความพร้อมต่อการเป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญของชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

2.2 เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ที่ได้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 องค์ประกอบของความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแนวคิดของ Jhonson, Jhonson and Smith (1998); Leeuwen and Janssen (2019); Al-Yaseen and WaFaa (2011); Dick and Carey (2005); พิมพันธ์ เดชะคุปต์

และเพียว ยินดีสุข (2561) ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้ และ 5) ความสามารถในการประเมินการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ ตามแนวคิดของ สงัด อุทรานันท์ (2529) ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การให้ความรู้ในการทำงาน 3) การลงมือปฏิบัติงาน และ 4) การประเมินผล

3.3 แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ตามแนวคิดของ Iksan et.al. (2014); Murata et.al. (2011) และ ชาริณี ตรีวรรณ (2552) ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายการศึกษาผ่านบทเรียน 2) การวางแผนบทเรียน 3) การสอนและการสังเกตในชั้นเรียน 4) การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน และ 5) การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน

3.4 ขั้นตอนการปฏิบัติของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามแนวคิดของ Dufour, Dufour, Eaker and Many (2006); ชาริณี ตรีวรรณ (2552); พิมพันธ์ เดชคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2561); เรณีย์ ชัยเขาวรัตน์ (2556) ประกอบด้วย 1) วินิเคราะห์ 2) ขั้ววางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้วปฏิบัติและสังเกตการณ์ 4) ขั้วสะท้อนความคิด และ 5) ขั้วปรับปรุงใหม่

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศ และระยะที่ 2 การศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในขั้นพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน รวมทั้งสิ้น 70 คน ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ครูพี่เลี้ยง 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษานิเทศก์ 4) อาจารย์นิเทศ และ 5) ครูผู้สร้างแรงบันดาลใจ หรือผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่อยู่ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) นักศึกษาคู่วิทยา

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตร 2) ความรู้ความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 4) ความสามารถในการจัดการชั้นเรียน และ 5) ความสามารถในการประเมินผู้เรียน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศ ประกอบด้วย 1) ร่างรูปแบบการนิเทศ และ 2) เอกสารคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการนิเทศ ได้แก่ คู่มือการนิเทศ และคู่มือการฝึกประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษา ประกอบด้วย 1) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) แบบสังเกตชั้นเรียน และ 3) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.4 การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) ร่างรูปแบบการนิเทศ และเอกสารคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการนิเทศ มีค่าความตรงเชิงโครงสร้าง เท่ากับ 1.0 2) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ

0.84 3) แบบสังเกตชั้นเรียน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 และ 4) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.30)

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ก่อนเข้าร่วมการอบรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา ด้วยวิธีการ 1) การศึกษาเอกสารแผนการจัดการเรียนรู้ (Documentary Research) 2) การสังเกตชั้นเรียน (Classroom Observation) 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิดในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลการให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) และค่าความเที่ยงตรงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability) ใช้การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater Agreement Index: RAI)

5. ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

1. องค์ประกอบด้านบุคคล ประกอบด้วย 1) นักศึกษาผู้พัฒนาบทเรียน 2) นักศึกษาผู้ร่วมพัฒนา 3) ครูพี่เลี้ยง 4) ผู้บริหารสถานศึกษา 5) ศึกษานิเทศก์ 6) อาจารย์นิเทศก์ และ 7) ครูผู้สร้างแรงบันดาลใจ หรือผู้เชี่ยวชาญการจัดการเรียนรู้
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ (Supervision Planning) ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ในการนิเทศ (Preparation) ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติการนิเทศ (Supervision Operation) ในขั้นนี้มีการปฏิบัติเป็น 7 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา กิจกรรมที่ 2 การแสวงหารูปแบบ วิธีการนวัตกรรมในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่ 3 การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมที่ 4 การนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กิจกรรมที่ 5 การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน กิจกรรมที่ 6 การสะท้อนผลหลังการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมที่ 7 การปรับปรุงบทเรียน และขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ (Evaluation)

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ได้รับการนิเทศตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงโดยพัฒนาขึ้นทุกด้าน กล่าวคือในระยะ เวลาเริ่มต้นการวิจัยความสามารถเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$) และในระยะสิ้นสุดการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.42$) และระดับคะแนนความสามารถรายด้าน ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ในระยะ เวลาเริ่มต้นการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) และในระยะสิ้นสุดการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.24$) 2) ความสามารถในการกำหนดกิจกรรม

การเรียนรู้ในระยะ เวลาเริ่มต้นการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) และในระยะ สิ้นสุดการวิจัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$) 3) ความสามารถในการกำหนดสื่อการเรียนรู้ในระยะ เวลาเริ่มต้นการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.14$) และในระยะสิ้นสุดการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.37$) 4) ความสามารถในการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ในระยะ เวลาเริ่มต้นการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) และในระยะสิ้นสุดการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$)

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยภาพรวมในระยะเวลาเริ่มต้นการวิจัยคะแนนความสามารถเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.06$) และในระยะสิ้นสุดการวิจัยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$) โดยระดับคะแนนความสามารถด้านประกอบด้วย 1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในการนิเทศครั้งที่ 1อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$) และในการนิเทศครั้งที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$) 2) ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนในการนิเทศครั้งที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) และในการนิเทศครั้งที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.45$) 3) ความสามารถในการประเมินผู้เรียนในการนิเทศครั้งที่ 1อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) และในการนิเทศครั้งที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$)

3) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการรับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า นักศึกษาสามารถให้การอธิบายถึงแนวทางในการออกแบบและเขียนแผน การจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการจัด การเรียนรู้เชิงรุกได้เป็นอย่างดี และรับรู้ถึงพัฒนาการของตนเองในด้านต่าง ๆ โดยอธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงความสามารถของตนนั้นเกิดจากการได้รับการนิเทศตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นผลมาจากการได้รับการนิเทศตามรูปแบบดังกล่าว ในกิจกรรมการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับกิจกรรมการปรับปรุงบทเรียน ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นผลมาจากคำแนะนำในกิจกรรมการปฏิบัติการจัด การเรียนรู้และการสังเกตชั้นเรียน ร่วมกับกิจกรรมการสะท้อนผลหลังการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความพึงพอใจในการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. การอภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุก ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

1.1 รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นตอบสนองต่อนโยบายการผลิตและพัฒนาครูในสถานการณ์ปัจจุบัน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่เน้นการพัฒนาการนิเทศภายในโดยอาศัย กระบวนการการสอนงาน การเป็นที่เลี้ยง และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น เน้นการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยการสร้างความร่วมมือกันจาก ผู้นิเทศที่หลากหลาย ทั้งจากครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ มีการร่วมกันวางแผนการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด และมีกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมีความรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับ ภาณุพันธ์ ชันระ (2561) ศยามน อินสะอาด ลูติยา เนตรวงษ์ และศิวินดี อรรถวุฒิกุล (2560) พิมพ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2561) Jacob and Yendel-Hoppey (2010) และ Spillane, Shirrell and Hopkins (2016) ที่ได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบการนิเทศ ที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากหลักการนิเทศร่วมกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับหลักการพัฒนาความเป็น ครูมืออาชีพด้วยการนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร และการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการพัฒนาครู

1.2 รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่อยู่ในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ กล่าวคือรูปแบบการนิเทศที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ คำนึงถึงการ

พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งในมิติด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะ รูปแบบการนิเทศดำเนินงานในลักษณะของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และเพิ่มพูนทักษะจากสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ Yoshida and Fernandez (2004) และชารีณี ตีรวิญญู (2552) ที่กล่าวถึงการพัฒนาบทเรียนร่วมกันว่าเป็นการพัฒนาครูด้วยบริบทการทำงานจริง ที่ทำให้ครูได้พัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และวัฒนธรรมในการทำงาน

1.3 รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งการเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ได้ กล่าวคือ กระบวนการนิเทศตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความจำเพาะต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังจะเห็นได้จาก 1) องค์ประกอบด้านบุคคลที่เป็นผู้นิเทศ มีความรู้ความชำนาญตรงตามสาขาวิชา และมีประสบการณ์หลากหลายในการทำงาน 2) ด้านกระบวนการนิเทศที่มีขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน มีขั้นเตรียมผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศที่มีความสำคัญในลักษณะของการปฐมนิเทศ เพื่อสร้างเข้าใจตรงกันทั้งด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และวิธีการนิเทศ ทั้งยังช่วยพัฒนาความร่วมมือของสมาชิกในการนิเทศตลอดจนการดำเนินการด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานร่วมกันในชั้นต่าง ๆ ของการนิเทศ 3) ขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศมีลำดับการปฏิบัติ การนิเทศชัดเจน มีระยะเวลา และความต่อเนื่อง มีเอกสารประกอบการนิเทศคู่มือการนิเทศที่เหมาะสม มีการสะท้อนคิดเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง ซึ่งเมื่อข้อมูลจากขั้นตอนการอธิบายและสรุปผลการนิเทศแล้วนั้น ทำให้ผู้รับการนิเทศมีแนวทางในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง Borders (1991), Cavanagh and Garvey (2012) และ Harris and Michelle (2010) ที่อธิบายถึงการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จต้องมีกระบวนการนิเทศที่กระบวนการชัดเจน มีบุคคลผู้นิเทศในลักษณะที่เป็นเพื่อนคู่คิด และมีระยะเวลาต่อเนื่องในการนิเทศ

2. การศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ได้รับการนิเทศตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.1 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงที่สูงขึ้น ในระยะเวลาเริ่มต้นการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง และในระยะสิ้นสุดการวิจัยในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการนิเทศที่ใช้ในครั้งนี้ มีหลักการของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะการพัฒนาบทเรียน (แผนการจัดการเรียนรู้) เป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Yoshida and Fernandez (2004) และ Hord (2004) ที่ระบุว่า การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอน และผู้เรียน ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมากขึ้น

2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ระยะเวลาเริ่มต้นการวิจัยคะแนนความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง และในระยะสิ้นสุดการวิจัยในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาได้ทราบแนวทาง และฝึกปฏิบัติ จนมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สามารถประยุกต์แนวทาง เทคนิคต่าง ๆ มาใช้ รวมถึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ Lewis (2002) Hord (2004) และ Latifah (2014) ระบุว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอน และผู้เรียน ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมากขึ้น

2.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับการนิเทศ พบว่า นักศึกษาสามารถอธิบายถึงแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน สะท้อนการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้เป็นอย่างดี และรับรู้ถึงพัฒนาการของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศโดยการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในขั้นตอนแรกซึ่งเป็นระยะก่อนการนิเทศจะต้องมีการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ ที่แสดงถึงความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงทำให้นักศึกษาจับประเด็นที่ตนเองต้องพัฒนา

และความเปลี่ยนแปลงของตนเองที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้มีเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถสะท้อนพัฒนาการของตนเองได้ คือการบันทึกท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์และเพียว ยินดีสุข (2561) ที่ระบุว่า การให้ผลย้อนกลับ หรือการสะท้อนคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการเยี่ยมชั้นเรียน และการเขียนอนุทิน จะช่วยให้สามารถมองเห็นจุดเด่น จุดด้อย สิ่งที่ต้องพัฒนา และแนวทางที่จะพัฒนาได้ดีขึ้น นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการนิเทศครั้งนี้ เนื่องจากมีกระบวนการทำงานแบบครบวงจรเริ่มตั้งแต่การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีนักศึกษาผู้ร่วมพัฒนามาเป็นเพื่อนคู่คิด จนมาถึงวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียนและการพิจารณาแผนร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งมีการให้คำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร และมีหลากหลายมุมมองจากสมาชิกที่มีความความชำนาญหรือมุมมองที่ต่างกันทำให้นักศึกษารู้สึกว่า บรรยากาศของการนิเทศไม่น่ากลัวและทำให้เกิดความเครียด การร่วมมือร่วมพลังกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การให้การยอมรับ การเปิดใจ จะส่งผลทางบวกต่อการทำงานและทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการพัฒนาความสามารถของตนเอง

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่นำรูปแบบการนิเทศนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาครู ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่อยู่ในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งนอกจากความสามารถในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุกแล้ว ยังมีความสามารถด้านอื่นที่อาจจะใช้รูปแบบการนิเทศในลักษณะนี้ในการพัฒนาได้ จึงควรมีการศึกษาการใช้รูปแบบการนิเทศนี้ในการส่งเสริมความสามารถด้านอื่น ๆ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม -มิถุนายน) หน้า 11-28.
- ชาโรณี ตรีวิญญู. (2552). การศึกษาผ่านบทเรียน (Lesson Study): ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. **วารสารครูศาสตร์**. 37(3), 131- 149.
- _____. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. **วารสารครูศาสตร์**. 45(1), (มกราคม-มีนาคม), 299-319. TCI 1.
- ปริญดา ลิ้มพานนท์ พรหมรัตน์ และพรเทพ จันทราอุทฤษฎ์. (2561). ผลของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่มีต่อความสามารถในการ ออกแบบและปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบที่เน้นการเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนิสิตมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์. **วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้**, 9(2), หน้า 250-263.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภานุพันธ์ ชันธะ. (2561). การวิเคราะห์พฤติกรรมการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน
สถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา An Online Journal
Education: OJED*, 13(1), มกราคม – มีนาคม: 516-529.
- เรวณี ชัยเขวาร์ตัน. (2556). กระบวนการเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาปฏิบัติการ
วิชาชีพครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: การวิจัยกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน: Supervision of Instruction. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ศยามน อินสะอาด ฐิตยา เนตรวงษ์ และศวินิต อรรถภูมิกุล. (2560). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างชุมชน
นักปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ไอซีทีของครู สังกัด สพฐ. *Veridian E-journal, Silpakorn
University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(2).
- ศุภวรรณ สัจจิตบูล. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้ของนิสิตครู. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มศว*, 11(2).
- สัจด์ อุทรนันท์. (2529). การนิเทศการศึกษา : หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวนีย์ เสริมสุข และสุขแก้ว คำสอน. (2560). การศึกษาความต้องการในการนิเทศตามการรับรู้ของนักศึกษา ชุดวิชาการ
ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship 2) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสาร Veridian
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(3).
- สุภัทรา ภูษิตรัตน์วาลี (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- สุรกันต์ จักร. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์
ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร. פרק הוואנאפיק.
- เอมอร วันเอก และคณะ. (2556). ความเข้าใจและการปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักศึกษาฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์. *วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, ปีที่ 34 : 456-470.
- Al-Yaseen and WaFaa. (2011). Expectations of a Group of Primary School Teachers Trained on Cooperative
Learning on the Possibility of Successful Implementations. *ERIC. Education* 132(2), 273-284.
- Bonwell, Charles C., and James A. Eison. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. *ERIC
Digest*. [Online] Available.
- Borders, L. A. (1991). A systematic approach to peer group supervision. *Journal of counseling and Development*,
69(3), 248-252.
- Cavanagh, M. S., & Garvey, T. (2012). A professional experience learning community for pre-service secondary
mathematics teachers. *Australian journal of teacher education*, 37(12).
- Dick, W., Carey L. and Carey, J.O. (2005). *The Systematic Design of Instruction*. 5th ed. New York: Addison-
Wesley, Longman.

- DuFour, R., DuFour R., Eaker, R., & Many, T. (2006). **Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work**. Bloomington.
- Felder, R. & Brent, R. (1996). Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction. **Journal of College Teaching**. 44(2), 43-47.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & RossGordon, J. M. (2001). **SuperVision and Instructional leadership (5th ed.)**. Boston: Allyn & Bacon.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2004). **Supervision and Instructional leadership: A developmental approach**. Boston, Mass: Allyn and Bacon.
- Harris, Alma & Jones, Michelle. (2010). Professional learning communities and system improvement. **Improving Schools**. 13. 172-181.
- Muhammad, H. A. (2016, April). Active learning & teaching: Challenges & tips for teachers. In **7th International Visible Conference of Educational Studies & Applied Linguistics**, Erbil, Kurdistan, Iraq (pp. 23-24).
- Hord, S. M. (2004). **Professional learning communities: An overview**. In S. Hord (Ed.), *Learning together, leading together: Changing schools through professional learning communities* (pp. 20-30). New York: Teachers College Press.
- Hord, S. M., Roussin, J. L., & Sommer, W. A. (2009). **Building professional learning communities: Inspiration, challenge, surprise and meaning**. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Iksan, Zanaton & Nor, Siti & Mahmud, Siti & Zakaria, Effandi. (2014). Applying the Principle of "Lesson Study" in Teaching Science. **Asian Social Science**. 10(4),108.
- Jacob and Yendel-Hoppey. (2010). Supervision transformation within a professional learning Community. **Teacher educationa quarterly**, 37, 97-113.
- Johnson, D.W., Johnson, R. and Smith, K. (1998). **Active learning: Cooperation in the college classroom**. Interaction Book Company, Edina.
- Latifah, Diah. (2014). The role of in-service teacher in supervising pre-Service teachers during teaching practicum program. **Harmonia: Journal of Arts Research and Education**, 14. 88.
- Lewis, C. (2002). Does Lesson Study have a future in the United States?. **Nagoya Journal of Education and Human Development** 1(1), 1-23.
- Leeuwen, A. V. and Janssen, J. (2019). A systematic review of teacher guidance during collaborative learning in primary and secondary education. **Educational Research Review**, 27, 71-89.
- Murata A. (2011). Introduction: Conceptual Overview of Lesson Study. **Lesson Study Research and Practice in Mathematics Education**. 1-12.
- Spillane, Shirrell and Hopkins. (2016). Designing and Deploying a Professional Learning Community (PLC) Organizational Routine: Bureaucratic and Collegial Arrangements in Tandem. **Travail collect if des enseignants**, 35(3). 97-122.
- Yoshida, M. and Fernandez, C. (2004). **Lesson study: A Japanese approach to improving mathematics teaching and learning**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associate.

นวัตกรรมภาวะผู้นำ กับสื่อการบรรยาย ในยุค New Normal ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป

Open Broadcasting Studio (OBS)

Leadership Innovation with lecture media in the New Normal era with OBS Program

จุฬารักษ์ โสตะ¹, กษม ชนวงษ์²,
สุวกิจ ศรีปัดดา³, อานาจ ชนวงษ์⁴,
อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์⁵

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ New normal และ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในยุคก้าเวิร์ล ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและกระบวนการขั้นตอนของการจัดทำสื่อการบรรยายที่เหมาะสมในยุค New Normal ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป Open Broadcasting Studio (OBS) โดยการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นหมวดหมู่ ความหมายของ โปรแกรม สำเร็จรูป Open Broadcasting Studio (OBS)

ซึ่งมีความสำคัญต่อการบรรยาย การเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ โดยผ่านสื่อ PPT ที่มีการบรรยายประกอบของผู้บรรยาย ควบคู่กันไปกับรายละเอียดใน Power point หรือ แนวสื่อการสอนอื่นๆรวมด้วยอย่างเหมาะสม คุณลักษณะที่ดี โปรแกรม สำเร็จรูป Open Broadcasting Studio (OBS) คือ 1) เป็นโปรแกรมฟรี 2) OBS สามารถ ใช้กับ OBS.com Window /Mac/ Linux 3) OBS เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดการใช้ PPT พร้อมกับเห็นผู้สอนบรรยายไปด้วย 4) ผู้เรียนสามารถ เรียนได้เวลาใดก็ได้ ที่ไหนก็ได้ องค์ประกอบสำคัญ 1) Note book ที่มี Web cam 2) PPT เนื้อหา ที่จะถ่ายทอด 3. ความพร้อมของผู้บรรยาย หน้าจอ ของโปรแกรม OBS มี 5 หน้าต่าง (หน้าจอ) ได้แก่ Sec 1 scenes Sec 2 Source Sec3 Audio Sec4 transitions และ Sec5 Control ส่วน วิธีการและขั้นตอนในการสร้างสื่อด้วย โปรแกรม OBS ที่สำคัญ ได้แก่ 1. เตรียม PPT ให้สมบูรณ์ 2) Scene ที่ file ตั้งชื่อ 2. Source เพื่อ capture PPT และ ภาพใบหน้าผู้บรรยาย 3. Audio Setting 4) บันทึกการบรรยาย ด้วยระบบ Control 5) ส่งผลการบันทึกไปยัง You tube/Face book

ข้อเสนอแนะ การเตรียมการบรรยาย ด้วยโปรแกรม OBS เพื่อถ่ายทอดความรู้ ผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถ ได้เรียนรู้จาก Power point และ คำพูด สีหน้าท่าทางของผู้บรรยาย ได้อย่างดียิ่งเสมือนอยู่ในห้องบรรยายจริง และสามารถเรียน/ฟังได้ทุกหนแห่งและทุกเวลาที่สะดวก เพียงแต่มี computer หรือโทรศัพท์และ wifi

คำสำคัญ : นวัตกรรมภาวะผู้นำ สื่อการสอน New Normal ระบบ OBS

Abstract

This academic article suitable for new normal period, and VUCA world which promote for learning anywhere anytime, aimed to explain the meaning, importance, components and processes of the preparation of appropriate lecture materials in the New Normal era with OBS Program or Open Broadcasting

¹⁻⁵อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมภาวะผู้นำ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Studio by reviewing relevant documents and literature. Then bring it to the conclusion into categories. The meaning of the OBS program, which is important for the lecture. teaching Knowledge transfer through PPT media with lectures accompanying speakers Along with the details in the Power point or attach other teaching materials as appropriate. The good features of OBS are 1) It is a free program 2) OBS can be used with OBS.com Window /Mac/ Linux 3) OBS is a medium that can convey the use of PPT while watching the teacher lecture. 4) Learners. can study at any time Anywhere important elements 1) Note book with Web cam 2) PPT content to be conveyed 3) Readiness of the speaker.

The OBS Program has 5 windows (screens), which are Sec 1 scenes, Sec 2 Source Sec3 Audio Sec4 transitions and Sec5 Control. The main methods and steps for creating media with OBS Program are: 1. Prepare the PPT completely; 2) Scene that file named 2) Source to capture PPT and a picture of the speaker's leaves 3. Audio Setting 4) Record lectures with control system 5) Result the recording to You tube/Face book with OBS Program to transfer knowledge to learners effectively that enable students to Learned from the Power point and the speaker's speech, facial expressions. as well as being in a real lecture room and can study/listen anywhere and whenever it's convenient, just have a computer or phone and wifi.

Keywords : Leadership Innovation, Social Media , New Normal , OBS Program.

1. บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา ปัจจุบันทั่วโลก ถึงแม้สถานการณ์โควิด กำลังผ่อนคลาย สุ่ระยะชีวิตวิถีใหม่อย่างแท้จริง (New Normal) อีกทั้ง โลกกำลังเข้าสู่ยุค VUCA World มีทั้งความผันผวน ความไม่แน่นอน ความสลับซับซ้อน และความคลุมเครือ ซึ่งมีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ พฤติกรรม ของคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การสื่อสารต่างๆ ต้องอาศัยเทคโนโลยี อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้นำของแต่ละองค์กร และครูอาจารย์ จำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ อย่างเหมาะสม ในการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การสื่อสาร ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งจำเป็นต้องนำทักษะสำคัญของผู้นำเพื่อปรับแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ อย่างเหมาะสมและราบรื่น ที่สามารถสื่อสารได้ ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลา (everywhere every time)

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ภาวะผู้นำหรือภาวะความเป็นผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด แต่สามารถสร้างขึ้นได้ เป็นเรื่องที่เรียนรู้และฝึกฝนได้ โดยต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการ คือ ผู้นำต้องรู้จักยกย่องชื่นชม เพิ่มค่าและความหมายให้คนอื่น พอใจและภูมิใจกับงานที่ตนเองทำและหาทางทำให้มีค่ามีความหมายมากขึ้น และพัฒนาตนเองให้เป็นคนมีประโยชน์อยู่เสมอจึงจะเหมาะสมกับยุคสมัย (กระแส ชนช่วงค์, 2564) ผู้นำจึงต้องพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน และการสื่อสาร กษม ชนช่วงค์ (2564) กล่าวว่า ผู้นำสมัยใหม่ ต้องมีนวัตกรรม ภาวะผู้นำ โดยเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการที่ดี และทำหน้าที่ในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ (Speed and quality) ซึ่ง แบสส์ (Bass, 2006) กล่าวว่า ผู้นำ มีอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยการเปลี่ยนแปลงการตระหนักรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญ ให้ผู้ตามได้วิเคราะห์ตนเอง มองโอกาส และความท้าทายในมุมมองใหม่ๆ มองหาข้อดีในการพัฒนาบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร โน้มน้าวผู้ตามเพื่อให้เกิดความพยายาม เพื่อศักยภาพที่สูงขึ้น และเพื่อยกระดับของศีลธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้นด้วย ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างในการนำเทคโนโลยี มาใช้ อย่างเหมาะสม

การเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึงในยุคปัจจุบัน ยุคโลกแห่งการพลิกผัน (VUCA World) เกิดนวัตกรรมแบบพลิกผัน (Disruptive Innovation) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงที่ทำให้สิ่งเดิม ๆ ที่มีอยู่บางสิ่งบางอย่างต้องหายไป โลกเปลี่ยนทุกวินาที การจินตนาการใหม่ (Re-Imagine) ภาวะผู้นำในโลกยุคใหม่ ที่จะต้องพัฒนาให้รอบด้านในทุกมิติ เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำหรือมีภาวะความเป็นผู้นำ 360 องศา เป็นผู้นำที่จะต้องดึงศักยภาพบุคลากร ต้องสร้างทุกคนให้เป็นผู้นำ มีทักษะผู้นำในยุค New Normal มีความเข้าใจ Digital leadership เป็นการสร้าง Mindset, รวมถึงมีการ Reskill และ Upskill ภาวะผู้นำเป็นทั้งพรสวรรค์และพรแสวง ที่สำคัญคือ การเรียนรู้และฝึกฝนจึงจะเกิดภาวะผู้นำอย่างแท้จริงได้ (จิรยุทธ พุทธรักษาพิทักษ์, 2564)

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการให้ผ่านภาวะวิกฤติไปได้ด้วยดีนั้น ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีทักษะในการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและตอบโต้ของสังคม ยุค New Normal ได้อย่างดี ซึ่ง OBS เป็น สื่อการสอน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดที่สำคัญ ที่ทำให้ ถ่ายทอดด้วยตัวอักษร (Power point) และ เสียง คำพูด การแสดงสีหน้า ท่าทาง เสมือน อยู่ในสถานการณ์จริง กับผู้เรียน

บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ ศึกษา ความหมาย องค์ประกอบและขั้นตอนการทำ OBS ของการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคโควิด ยุค New normal เพื่อให้ การเรียนการสอน การบริหารจัดการ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจ เนื้อหาสาระ อย่างแท้จริง สามารถ รับข้อมูลข่าวสาร ตลอดเวลา ที่ต้องการ และรับได้ทุกหนทุกแห่ง

2. วัตถุประสงค์

เพื่ออธิบายความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมภาวะผู้นำด้วย OBS

3. วิธีการศึกษา

โดยการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นหมวดหมู่ ทั้งด้านความหมายของ OBS ความสำคัญ องค์ประกอบและ ขั้นตอนการ จัดทำ OBS จากเอกสารตำรา และการสืบค้นข้อมูลจากวารสาร ฐานข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสรุปขั้นตอนการทำ OBS และเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตัวของผู้นำในยุคโควิดต่อไป

4. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ ทั้งด้านความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและและ ขั้นตอนการ จัดทำ OBS ดังต่อไปนี้

ภาพรวมของโปรแกรม OBS

4.1 ความหมายของ OBS หรือ Open Broadcasting Studio คือโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการบันทึกเพื่อ การถ่ายทอดความรู้ สู่ผู้เรียน ที่เห็นหน้าอาจารย์ผู้สอน ทั้งลักษณะท่าทาง คำพูด การบรรยายเนื้อหา และมีการฉาย Power point ควบคู่กัน ที่สามารถ เชื่อมโยงกับ Face book หรือ You tube โดยผู้เรียนสามารถเรียนที่ไหนก็ได้ เมื่อไหร่ก็ได้ ที่มี Wifi

4.2 ความสำคัญของ OBS ระบบ OBS ซึ่งมีความสำคัญต่อการสื่อสาร การเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ โดยผ่านสื่อ PPT ที่มีการบรรยายประกอบของผู้บรรยาย ควบคู่กันไปกับรายละเอียดใน Power point หรือ แบนสื่อ การสอนอื่นๆร่วมด้วยอย่างเหมาะสม ผู้เรียนสามารถเรียนได้ ทุกหนทุกแห่ง และทุกเวลา เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันในยุค New Normal

4.3 คุณลักษณะที่ดีของ OBS คือ 1) เป็นโปรแกรมฟรี 2) OBS สามารถ ใช้กับคอมพิวเตอร์ ได้ หลากหลายระบบ ทั้งระบบ Window /Mac/ Linux 3) OBS เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดการใช้ PPT พร้อมกับเห็นผู้สอนบรรยายไปด้วย

4.4 ผู้เรียนสามารถ เรียนได้เวลาใดก็ได้ ที่ไหนก็ได้ 5) สามารถเชื่อมโยงกับ Face book และ You tube ได้

4.5 องค์ประกอบสำคัญ 1). Note book ที่มี Web cam 2). PPT เนื้อหาที่จะถ่ายทอด เตรียมพร้อม

3) ความพร้อมของผู้บรรยาย

4.6 วิธีการ Load OBS มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

สามารถเลือกใช้กับคอมพิวเตอร์ระบบต่างๆได้ ทั้ง Window 7 (64 bit)/mac/Linux >>> กด Run >>>กดNext >>>กดNext>>>กดInstall>>>กดFinish จะปรากฏ Icon OBS ขึ้นมา ดังภาพที่ 1 และมีสัญลักษณ์ ของ OBS ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 หน้าตา ของ Program OBS เมื่อ Download

ภาพที่ 2 สัญลักษณ์ของโปรแกรม OBS

4.7 แนะนำหน้าจอ OBS มี 5 หน้าต่าง (หน้าจอ) ดังนี้

Sec 1 scenes เป็นฉาก หรือ ชื่อสิ่งที่จะสร้าง

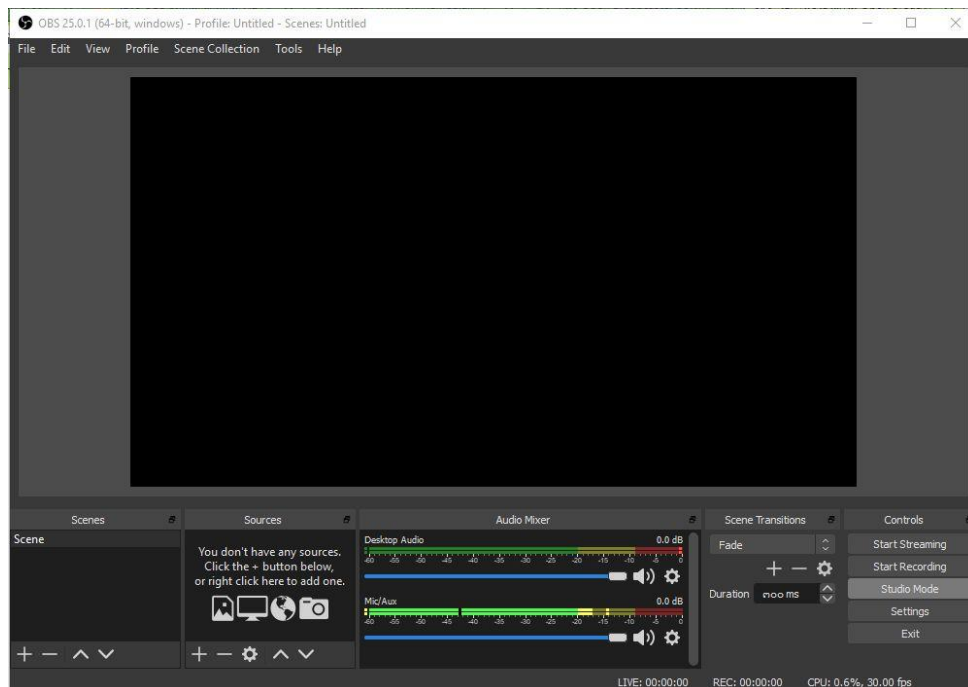
Sec 2 Source เป็นองค์ประกอบของsceneเช่น VDO Capture device เป็นการฉายภาพผู้บรรยาย และ window capture device เป็นการฉายภาพ Power point

Sec3 Audio เป็นเรื่องของเสียง จึงต้องมี Audio Input เสมอเมื่อมีการบรรยาย Audio จะปรากฏ คลื่น ให้เห็น

Sec4 transitions เป็นหน้าจอ ที่ต้องการสลับฉาก

Sec5 Control เป็นหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การ บันทึกขณะบรรยาย และ การหยุด การพักขณะบรรยาย

ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 หน้าต่าง ต่างๆ ของ OBS

4.8 ขั้นตอนการสร้าง สื่อ ด้วย OBS

1. Scene ที่ file ตั้งชื่อ
2. Source เพื่อ capture
 1. Scenes ฉาก

ฉาก มีวัตถุ หลายอย่างมาประกอบกัน เป็นภาพใน Source
 2. Source ฉาก
 1. VDO Capture device กล้องถ่ายใบหน้าของผู้บรรยาย
 2. Window capture หน้า computer
3. Audio เกี่ยวกับเครื่องเสียง ระดับเสียงขณะบันทึก ซึ่งประกอบด้วย
 1. Setting
 2. Out put ระบุที่เก็บข้อมูล
 3. VDO FULL 1920
 4. ธรรมดา 1280
 5. MP4

ต้องมั่นใจว่า ได้กด Audio input จึงจะสามารถบันทึกเสียงได้

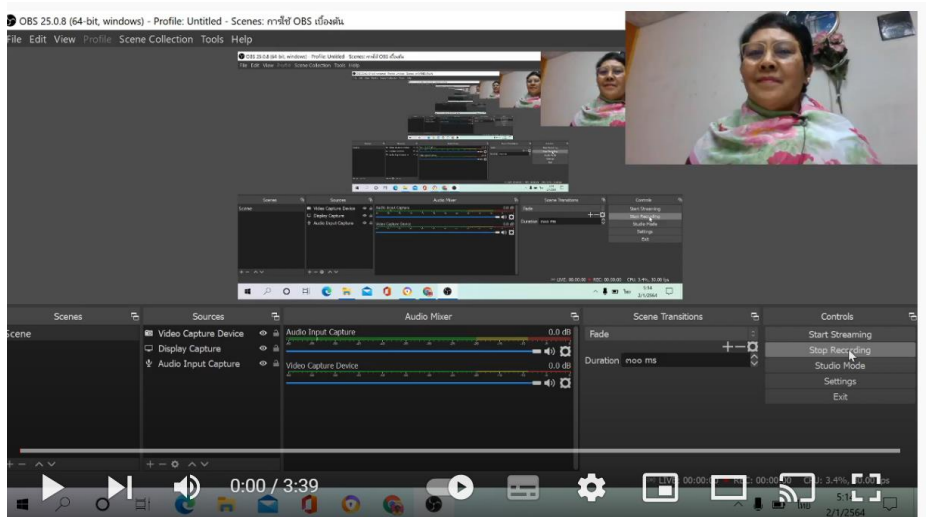
Sec 4 transitions เอาไว้ใช้ในกรณีต้องการสลับฉาก

Sec 5 Control

1. ใช้เมื่อต้องการ Record
2. Start recording เพื่อบันทึกการบรรยาย
3. Stop Recording เพื่อหยุดการบันทึก
4. Exit เพื่อออกจากการบันทึก

การบันทึก ด้วยโปรแกรม OBS ที่สำคัญดังนี้คือ

1. ให้เปิด PPT ค้างไว้ก่อน
2. เลือกกด Slide show
3. เลือก Individual
4. กด OK
5. และบรรยายไปเรื่อยๆพร้อมกับเปิด PPT ที่ละ frame ดังแสดงในภาพที่ 4

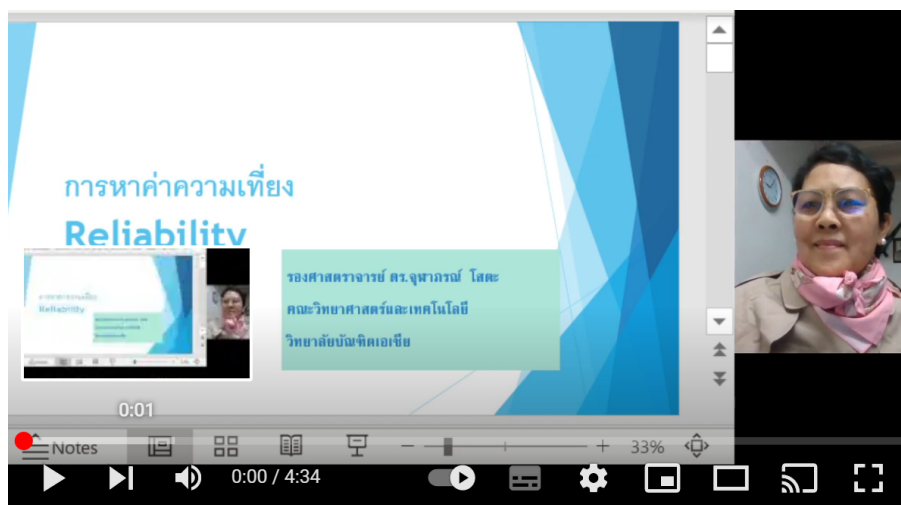

ภาพที่ 4 กำลังบันทึกการเรียนการสอนด้วยระบบ OBS

LIVE FB/YT

เมื่อบันทึก OBS & PPT เสร็จแล้ว

สามารถส่งผลการบันทึก (stream) ไปยัง You tube & Facebook ได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 บันทึกด้วยระบบ OBS แล้ว ส่งภาพไปยัง Face book หรือ You tube กรณีตัวอย่างเมื่อนำไปใช้จริง

ผู้เขียน ได้ นำโปรแกรม OBS มาใช้ในการจัดทำสื่อการสอน โดย ก่อนอื่นต้องเตรียม Power point เพื่อการเรียนการสอน ให้เรียบร้อยก่อน แล้ว นำมาบันทึกในโปรแกรม OBS ตามขั้นตอนต่างๆ ที่ระบุไว้ดังกล่าวทุกขั้นตอน ก่อนที่จะ Upload เข้าไปในระบบ You tube ต่อไป และ แจ้งให้นักศึกษา ทราบ และทำให้นักศึกษา สามารถ เรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านใน You tube ได้ ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลา ที่สะดวก และ Power point นั้น จะแขวนอยู่ในระบบ Online ตลอดไป ทุกคนสามารถ เข้าถึง เพื่อศึกษาเรียนรู้ด้วย เป็นวิทยาทาน แก่ ผู้สนใจได้

ข้อดีและข้อจำกัดของโปรแกรม OBS

การใช้โปรแกรม OBS ต้องใช้ความเพียรพยายาม ทำความเข้าใจทุกขั้นตอน ให้ชัดเจน และถูกต้อง แต่เมื่อทำเสร็จแล้ว จะสามารถใช้งานเพื่อการเรียนการสอน ได้ ตลอดไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อดี	ข้อจำกัด
สามารถใช้เผยแพร่ ได้ตลอดเวลา ทุกหนทุกแห่ง ผู้เรียนสามารถ เรียนศึกษาค้นคว้าได้ตลอดเวลา ผ่าน You tube หรือ face book	อาจจะใช้เวลานาน ในการบันทึก จนกว่า จะเป็นที่น่าพอใจ อาจจะ มีการปรับแก้ไข หลายๆ ครั้ง จนกว่าจะสำเร็จ ซึ่งความผิดพลาด อาจเกิดขึ้นได้ ระหว่างบันทึกเป็นหลายๆ ครั้ง จึงใช้เวลานานในการเตรียมการ
ทำงานครั้งเดียวสามารถใช้ได้ตลอดไป	ผู้จัดทำ ต้องทำความเข้าใจ กับระบบ ให้แจ่มแจ้ง ทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน
ผู้เรียนสามารถ มองเห็นPower point และ การบรรยายของอาจารย์ ได้ พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เสมือนอยู่ในห้องเรียนจริง	ต้องใช้ความอดทน ความเพียรพยายาม และเวลามากพอสมควร ทั้งการเตรียม Power point การบันทึกด้วยโปรแกรม ก่อน upload ไปยัง You tube ได้

เนื่องจากโปรแกรม OBS มีวัตถุประสงค์ สำหรับ เตรียมการสร้างสรรค์ เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอน เป็นไปได้ ด้วยความราบรื่น โดยให้ผู้เรียนสามารถ มองเห็นภาพผู้สอนขณะบรรยาย ที่บันทึกไว้ พร้อมกับ เนื้อหา ใน Power point ที่ผู้สอนเตรียมไว้ และเป็นสื่อสำเร็จรูป ที่สามารถใช้ได้ ทุกแห่ง ทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา ไม่สามารถ เปรียบเทียบกับ Google meet หรือ Zoom ได้ เนื่องจาก วัตถุประสงค์แตกต่างกัน กล่าวคือ Google meet หรือ Zoom ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียน พูดคุยกัน ได้ตามเวลาจริง ประชุมจริง ณ เวลานั้นๆ ที่กำหนดไว้ (real time)

จึงสรุปได้ว่า โปรแกรม OBS เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น ในยุคปัจจุบัน ที่ เป็น New Normal และยุคVUCA world หรือ การสื่อสาร การเรียนการสอน ที่สามารถ ทำได้ ทุกหน ทุกแห่ง ทุกเวลา ที่ผู้เรียนปรารถนา จะเรียน เพียงแต่มี computer, wifi ,และ ผู้บรรยาย มีการเตรียมเนื้อหาด้วย Power point และบันทึกการบรรยายไว้ล่วงหน้าในโปรแกรม OBS เมื่อเรียน ผู้เรียนจะมองเห็นอาจารย์บรรยายและได้ยินเสียง และมองเห็น Power point ไปพร้อมกัน เสมือนอยู่ในห้องเรียนจริง

5. ข้อเสนอแนะ

1. การใช้โปรแกรม OBS จะเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ให้เหมาะสมในยุคปัจจุบัน ที่ทำให้ผู้สนใจเรียนรู้ที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้
2. OBS เป็น Program free สามารถ ใช้ได้กับ computer ทุกชนิด
3. สร้าง หนึ่งครั้ง สามารถ Upload ขึ้นใน Face book/You tube ที่ใช้ได้ตลอดไป

ภาพที่ 6 เมื่อสร้างสื่อด้วยระบบ OBS และ Upload สู่ You tube ผู้เรียนจะเห็นและได้ยินเสียง อาจารย์บรรยายและมองเห็น Power point ไปพร้อมกัน เหมือนอยู่ในห้องเรียนจริง

6. เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ โสตะ. (2564). <https://www.youtube.com/watch?v=A6Ae3fuyCsU> [สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2565] Saint Louis College (2564).วิธีการใช้งานโปรแกรม OBS ง่ายๆ ภายใน 5 นาที <https://www.youtube.com/watch?v=tDWeUfr0PmM> [สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2565].
- ITEPDOME. (2564). สอนใช้ OBS เบื้องต้นในการอัดคลิป + การตั้งค่าให้ภาพชัด. <https://www.youtube.com/watch?v=gmPxqlnMK58> [สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2565].
- OBS studio ตอนที่ 1 การใช้งานโปรแกรมเบื้องต้น (2564). T-Tong-Pai ที่ต้องไป Channel <https://www.youtube.com/watch?v=vziKYURvMY> [สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2565].

การออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุ Design and development of applications for the welfare of the elderly

ทศพร สังข์กังวาล¹

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสุดยอดในปีพ.ศ.2579 จากสัดส่วนผู้สูงอายุที่มากขึ้น ในขณะที่มีวัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุจะต้องรับภาระในการทำงานมากขึ้น รวมถึงมีการขยายอายุเกษียณเพื่อทดแทนกำลังคนวัยทำงานที่ขาดหายไป ดังนั้นการดูแลสวัสดิภาพของผู้สูงอายุให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีแอปพลิเคชันมือถือใดที่จะช่วยดูแลในด้านสวัสดิภาพของผู้สูงอายุ งานวิจัยแบบการทดลองขั้นต้นนี้เป็นการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันมือถือในการใช้ดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุ นอกจากนี้ในส่วนของการออกแบบแอปพลิเคชันมือถือจะถูกรวบรวมระดับคุณภาพทั้งในด้านการออกแบบและด้านประสิทธิภาพการใช้งานจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และในส่วนแบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันมือถือจะถูกประเมินโดยประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ผลลัพธ์พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.04 อยู่ในระดับดีและในด้านประสิทธิภาพการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.0 อยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันนี้สำหรับการดูแลสวัสดิภาพของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน, สวัสดิภาพ, ผู้สูงอายุ, สังคมผู้สูงอายุ

Abstract

At present, Thailand has entered a complete aging society and will enter a super aging society in 2031. From an increasing proportion of elderly people, but the number of people of working age remains the same or decreases, resulting in the elderly having to work more burdens, including the extension of the retirement age to replace the missing working-age people. Therefore, it is important to take care of the welfare of the elderly to have a better life. In Thailand, there is no mobile application to help care for the welfare of the elderly. This pre-experimental study in the design and development of mobile applications for the welfare of the elderly. The objective was to test the effectiveness of a mobile application in the elderly welfare care. The mobile applications used as research tools were assessed for quality in terms of both usability and design by three experts. The influence on mobile application usage was assessed by a sample population of 50 elderly residents in Bangkok. The results showed that the sample population was satisfied. in application design It has an average of 4.04, is good and in terms of performance. A mean of 4.00 is good. This suggests the possibility to apply mobile application for the welfare of the elderly.

Keywords: Applications, Welfare, Elderly, Aging Society

¹อาจารย์สาขาวิชามีเดียทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

1. บทนำ

โดยทั่วไป ผู้สูงอายุ หรือ ผู้ย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี และในปัจจุบันประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2564 และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสุดยอดในปีพ.ศ.2579 (ปรีชา นวลเป็นโย, 2561) ซึ่งจากรายงานวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช การที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากทั้งในด้านสุขภาพและในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้นขณะที่มีวัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลงซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุจะต้องรับภาระในการทำงานมากขึ้นเพื่อทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดหายไปซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ และสิ่งที่จะส่งผลตามมา คือปัญหาด้านสุขภาพด้วยปัจจัยจากอายุที่มากขึ้น ผู้สูงอายุจะมีสุขภาพร่างกายเสื่อมโทรม ไม่แข็งแรง และยังมีโรคต่าง ๆ รุมเร้ามากขึ้น ดังนั้นดังนั้นการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2557)

ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือ (Smartphone) มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกช่วงอายุรวมถึงผู้สูงอายุได้หันมาใช้โทรศัพท์มือถือมากขึ้นด้วย โดยพิจารณาแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือของประชากรอายุ 6 ขึ้นไป ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2561–2565 (ไตรมาส1) พบว่า ในระยะ 5 ปีนี้ ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.8 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 86.6 ในปี 2565 (ไตรมาส 1) (จาก 36.0 ล้านคน เป็น 56.7 ล้านคน) และ เมื่อพิจารณาการใช้โทรศัพท์มือถือระหว่าง ปี 2561 – 2565 (ไตรมาส 1) พบว่า ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 89.6 ในปี 2561 เป็นร้อยละ 94.8 ในปี 2563 และมีแนวโน้มลดลง เล็กน้อยเป็นร้อยละ 92.7 ในปี 2565 (ไตรมาส 1) สำหรับประเภทโทรศัพท์มือถือที่ใช้ระหว่างปี 2561 (ไตรมาส 1) – 2565 (ไตรมาส 1) ประชาชน ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.6 ในปี 2561 (ไตรมาส 1) เป็นร้อยละ 94.1 ในปี 2565 (ไตรมาส 1)(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) อินเทอร์เน็ตและสมาร์ตโฟนที่สามารถลงแอปพลิเคชันได้ จึงมีบทบาทสำคัญในการรับรู้ข้อมูลรูปแบบใหม่ ๆ อำนวยความสะดวกและยังต้องสามารถอัปเดตเรื่องราวต่างผ่านการปรับปรุงตัวแอปพลิเคชัน ซึ่งการเลือกออกแบบแอปพลิเคชันให้เหมาะสม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ต้องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้ง่าย รวมถึงไม่จำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ต จึงมีความสำคัญอย่างมากเพราะกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้สูงอายุนั้นมีแนวโน้มที่จะสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้น้อย (เอก ธนะสิริ, 2565) ในประเทศไทยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์เป็นระบบปฏิบัติการที่ได้รับความนิยมมากที่สุดร้อยละ 73.59 รองลงมาคือระบบปฏิบัติการ iOS ร้อยละ 26.19 (Statcounter GlobalStats, 2563)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุบนระบบปฏิบัติการ Android ในการใช้ดูแลสุขภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ปุ่มโทรออกฉุกเฉิน ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น มีตัวเลือกการเตือนภัยในชีวิตประจำวัน รวมถึงข้อมูลในการติดต่อโรงพยาบาลเบื้องต้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุซึ่งเป็นการผสมผสานความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ากับข้อมูลด้านสุขภาพ เพื่อให้ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
2. เพื่อประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองขั้นต้น(pre-experimental research) เพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันและเพื่อประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครโดยมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีสัญชาติไทยและเชื้อชาติไทย สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ ไม่มีความบกพร่องทางการได้ยินหรือการมองเห็น และไม่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีผลต่อการเรียนรู้ จำนวน 50 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

1. แอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นสื่อแอปพลิเคชันบนมือถือที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ โดยทางผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือไว้ทั้งหมด 2 ขั้นตอนดังนี้

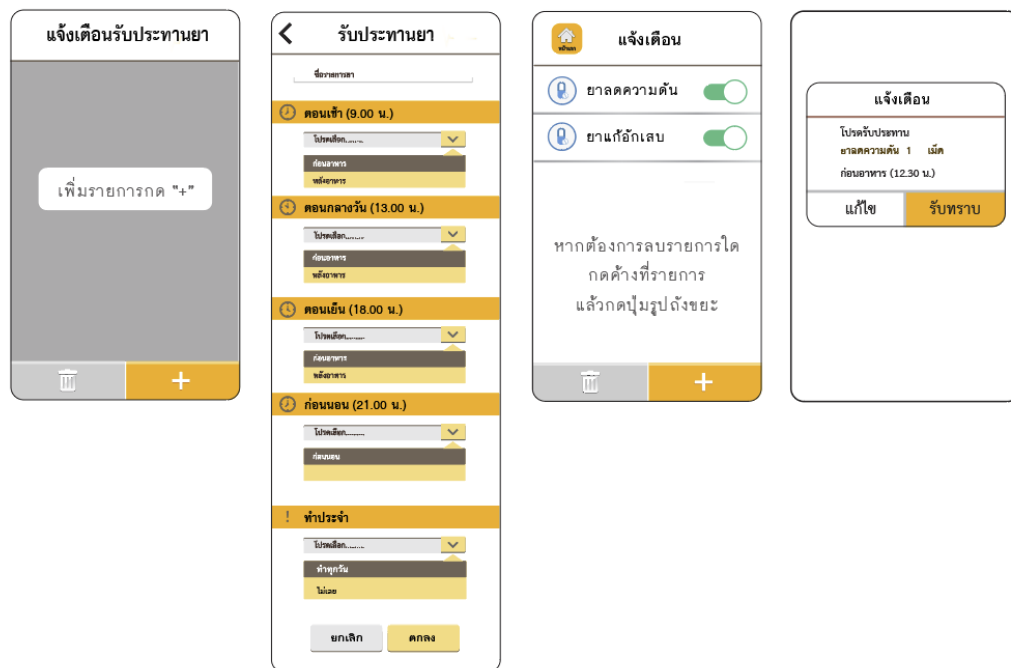
ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการศึกษา รวบรวมข้อมูลและกำหนดขอบเขตของฟังก์ชันการทำงานของแอปพลิเคชัน โดยทำการรวบรวมและศึกษาข้อมูลที่จะนำมาใช้ในออกแบบแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและความหมายของวัยผู้สูงอายุ ข้อมูลเกี่ยวกับโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการรับรู้และตอบสนองของผู้สูงอายุ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบแอปพลิเคชัน และการสัมภาษณ์เพื่อขอข้อชี้แนะในเรื่องของการดูแลสุขภาพจากแพทย์ประจำโรงพยาบาลผู้สูงอายุบางขุนเทียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางผู้วิจัยจึงกำหนดฟังก์ชันในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในเบื้องต้นทั้งหมด 3 ฟังก์ชัน ได้แก่ ฟังก์ชันในการโทรออกฉุกเฉิน, ฟังก์ชันการค้นหาโรงพยาบาล, ฟังก์ชันการเตือนรับประทานยาของผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 คือขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน การออกแบบหน้าหลักของแอปพลิเคชัน (Home) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ในการออกแบบหน้าหลักของแอปพลิเคชัน ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกวางเมนูเพื่อใช้ฟังก์ชันต่าง ๆ ไว้ที่หน้าหลักทั้งหมด โดยจะกำหนดลำดับฟังก์ชันตามความสำคัญ หรือเร่งด่วนไว้อันดับแรกเพื่อให้ผู้สูงอายุสังเกตได้ง่ายเข้าถึงได้ทันที และเมนูควรอยู่ในตำแหน่งกึ่งกลาง เพราะอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ไกลจนกดถึงลำบากและไม่ไกลจนมือบังเอิญไปโดนง่ายเกินไป โดยฟังก์ชันที่อยู่ตรงกลางหน้าจอหลักจะเป็นฟังก์ชันการโทรด่วนเมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น ซึ่งหากผู้ใช้ไม่ได้มีการตั้งค่าใดๆ การกดโทรออกจะเป็นการโทรไปที่สายด่วนฉุกเฉิน 1669

การออกแบบหน้าฟังก์ชันการเตือนกินยา ทางผู้วิจัยได้ออกแบบหากผู้ใช้งานเปิดใช้งานจะเป็นการเตือนกินยาโดยกำหนดเวลาไว้อัตโนมัติ เพื่อให้มาตรฐานสำหรับการรับประทานยาของผู้สูงอายุโดยยาแต่ละมื้อควรรับประทานห่างกัน 4-6 ชั่วโมงหากเป็นยาที่ต้องกินช่วงเช้า เวลาจะรับประทานจะถูกตั้งในเตือนในเวลา 9.00 น. ช่วงเที่ยง 13.00 น. และช่วงเย็น 18.00น. สำหรับช่วงเวลาก่อนนอนจะเป็นเวลา 21.00 น. ซึ่งการแจ้งเตือนจะเป็นการแจ้งเตือนที่หน้าจอหลักแม้ว่าจะปิดแอปพลิเคชันไปแล้วก็ตาม

การออกแบบฟังก์ชันข้อมูลโรงพยาบาล เป็นฟังก์ชันเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถค้นหาโรงพยาบาล โดยจะมีอธิบายประเภทของโรงพยาบาล ที่อยู่ของโรงพยาบาลและ มีฟังก์ชันโทรไปหาโรงพยาบาลนั้น ๆ โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เลือกโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานครจำนวน 10 แห่งที่กระจายอยู่ทั่วกรุงเทพเพื่อเป็นตัวอย่างในการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันในเบื้องต้น

ในส่วนของการพัฒนาแอปพลิเคชัน แอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุนี้ถูกพัฒนาด้วย การใช้โปรแกรมสร้างภาพกราฟิกผ่าน Adobe Illustrator (Adobe Inc., CA, USA) และเขียนแอปพลิเคชันด้วยโปรแกรม Android Studio

การตรวจสอบคุณภาพส่วนของแอปพลิเคชันจะถูกประเมินผ่านแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการ ออกแบบแอปพลิเคชันทั้งหมด 2 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 1 คน

2. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามที่ใช้ประเมินด้านความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชัน ทั้งด้านการออกแบบแอปพลิเคชันและในด้านประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งจะถูกประเมินโดยประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และแบบสอบถามนี้มีระบบการให้คะแนนแบบ Rating scale 5 ระดับ มีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

คะแนน 3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่โดยใช้เครื่องมือวิจัยแบบสอบถามร่วมกับแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแล สวัสดิภาพผู้สูงอายุ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าอยู่ใน ระดับที่ตั้งวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

4.51-5.00 แปลความหมาย มีระดับดีมาก

3.51-4.50 แปลความหมาย มีระดับดี

2.51-3.50 แปลความหมาย มีระดับพอใจปานกลาง

1.51-2.50 แปลความหมาย มีระดับพอใจน้อย

1.00-1.50 แปลความหมาย มีระดับปรับปรุง

4. ผลการศึกษา

การออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุในด้านผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัย ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ในด้านการตรวจสอบคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

เพื่อให้แอปพลิเคชันสามารถใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้การดูแลของผู้สูงอายุ ได้จริง ผู้วิจัยจึงนำแอปพลิเคชันที่พัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินตรวจสอบระดับคุณภาพของแอปพลิเคชัน ก่อนนำไปให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้ โดยแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสวัสดิภาพผู้สูงอายุถูกประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแอปพลิเคชันทั้งหมด 2 คนและผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 1 คน ซึ่งผลการ วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพด้านการออกแบบแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

รายการประเมินเรื่องของการออกแบบแอปพลิเคชัน (n=3)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ปุ่มกดรายการต่าง ๆ มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	4.00	0	ดี
2. การใช้สีและสัญลักษณ์มีความชัดเจนเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	4.00	0	ดี
3. การจัดลำดับและการเข้าถึงฟังก์ชันผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่าย	4.00	4.00	ดี
5. รูปแบบของการโต้ตอบปฏิสัมพันธ์มีความชัดเจนเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	3.33	0.57	ปานกลาง
6. ภาพรวมของแอปพลิเคชันมีความสวยงามและน่าสนใจเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ	4.67	0.57	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย	4.00	0.47	ดี

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าในด้านผลการประเมินคุณภาพด้านการออกแบบแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ที่ดี แสดงให้เห็นว่าแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ถูกพัฒนาในงานวิจัยนี้มีออกแบบที่ดีเหมาะสมที่ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าใจและใช้งานได้

ตารางที่ 2 ระดับคุณภาพด้านประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน

รายการประเมินเรื่องประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน (n=3)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. แอปพลิเคชันสามารถตอบสนองได้รวดเร็ว	3.67	0.57	ดี
2. แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ไม่เกิดอาการค้างหรือปิดตัวเอง	3.33	0.57	ปานกลาง
3. แอปพลิเคชันมีขนาดความจุที่เหมาะสม	4.67	0.57	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย	3.89	0.69	ดี

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าในด้านผลการประเมินคุณภาพด้านประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.89 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ดี แสดงให้เห็นว่าแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถใช้งานได้จริง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสเปคของโทรศัพท์มือถือผู้ใช้อยู่เช่นกัน

2. ผลการวิเคราะห์ในด้านความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชันทั้งด้านการออกแบบและในด้านประสิทธิภาพการทำงาน

ตารางที่ 3 ระดับพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชันทั้งด้านการออกแบบและในด้านประสิทธิภาพการทำงาน

รายการประเมินเรื่องความพึงพอใจของแอปพลิเคชัน (n=50)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านการออกแบบและพัฒนาในส่วนของผู้ใช้			
1. แอปพลิเคชันมีความสวยงามน่าใช้	4.12	0.52	ดี
2. แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้ง่าย	4.1	0.79	ดี
3. ตัวอักษร สี และสัญลักษณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	3.81	0.48	ดี
4. ปุ่มกดและเมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.14	0.54	ดี
ด้านประสิทธิภาพการทำงานฟังก์ชันของแอปพลิเคชัน			
5. ฟังก์ชันภายในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมไม่ซับซ้อน	4.02	0.62	ดี

รายการประเมินเรื่องความพึงพอใจของแอปพลิเคชัน (n=50)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
6. ฟังก์ชันต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน	4.04	0.67	ดี
7. ฟังก์ชันข้อมูลโรงพยาบาลมีข้อมูลครอบคลุมชัดเจนครบถ้วน	3.95	0.78	ดี
8. ปุ่มกดภายในแอปพลิเคชันมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.04	0.67	ดี
9. ฟังก์ชันต่างๆสามารถใช้งานได้ดีไม่เกิดอาการค้างหรือปัดตัวเอง	3.97	0.59	ดี
ค่าเฉลี่ย	4.02	0.24	ดี

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าในด้านผลการประเมินพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชันทั้งด้านการออกแบบและในด้านประสิทธิภาพการทำงาน โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 50 คน โดยการประเมินจะแบ่งออกเป็น 2 หมวดหมู่ครอบคลุมในส่วนด้านการออกแบบและด้านประสิทธิภาพการทำงาน หมวดหมู่ที่ 1 ด้านการออกแบบและพัฒนาในส่วนของผู้ใช้ ได้แก่ ด้านความสวยงาม 4.12 ความง่ายในการใช้งาน 4.1 ความเหมาะสมของตัวอักษร สีและสัญลักษณ์ 3.81 ความชัดเจนและเข้าใจง่ายของปุ่มกดและเมนูคำสั่งต่าง ๆ 4.14 หมวดหมู่ที่ 2 ในด้านประสิทธิภาพการทำงานฟังก์ชันของแอปพลิเคชัน ความเหมาะสมไม่ซับซ้อนภายในแอปพลิเคชัน 4.02 ฟังก์ชันต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน 4.04 ฟังก์ชันข้อมูลโรงพยาบาลมีข้อมูลครอบคลุมชัดเจนครบถ้วน 3.95 ปุ่มกดภายในแอปพลิเคชันมีความชัดเจน เข้าใจง่าย 4.04 ฟังก์ชันต่างๆสามารถใช้งานได้ดีไม่เกิดอาการค้างหรือปัดตัวเอง 3.97 ในภาพรวมทั้ง 2 หมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ยในด้านการออกแบบอยู่ที่ 4.04 อยู่ในระดับเกณฑ์ดี และในด้านประสิทธิภาพอยู่ที่ 4.00 อยู่ในระดับเกณฑ์ดี แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันนี้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

6. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุพบว่าในด้านการตรวจสอบคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุได้จริงโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านการออกแบบ ปุ่มกด การใช้สี สัญลักษณ์ การจัดลำดับฟังก์ชันรวมถึงการโต้ตอบกับผู้ใช้ มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุแล้วไม่ดูยากซับซ้อนจนเกินไปและมีความน่าสนใจ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในเกณฑ์ดี และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ในด้านประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญ แอปพลิเคชันตอบสนองได้รวดเร็ว แต่ยังมีอาการค้างบ้าง หรือเกิดอาการดับปิดตัวไปเองในบางช่วง ขนาดของแอปพลิเคชันมีขนาดเหมาะสมกับแอปพลิเคชันที่ไม่จำเป็นต้องมีอินเทอร์เน็ตโดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกหัวข้อค่าเฉลี่ย 3.89 อยู่ในเกณฑ์ดี และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ปัจจุบันมีแอปพลิเคชันที่ช่วยในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอยู่รวมถึงข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องทราบต่าง ๆ สามารถหาได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ของทางราชการและโรงพยาบาล อย่างไรก็ตามจากการสำรวจโดยกรมกิจการผู้สูงอายุพบว่าในปี พ.ศ. 2564 กลุ่มผู้สูงอายุก็ยังมีความไม่มั่นใจในการเข้าถึงบริการสุขภาพ (ที่ไม่เร่งด่วน) ในโรงพยาบาลได้ลดลง และพบมากกว่าทุกช่วยวัยอีกด้วย และผู้สูงอายุในประเทศไทยมากกว่า 54.6% ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต (เอก ธนะสิริ, 2564) ดังนั้นจึงเป็นไปได้อย่างมากที่จะสามารถนำแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมาช่วยในการทำให้ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยแสดงได้จากผลการประเมินความพึงพอใจการใช้งานแอปพลิเคชันทั้งด้านการออกแบบและในด้านประสิทธิภาพการทำงานโดยประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุทั้ง 50 คน ผลจากการทดสอบการใช้งาน คะแนนทั้งในด้านการออกแบบและด้านประสิทธิภาพการทำงานมีค่าเฉลี่ยที่ 4.02 อยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งตอบเจตจำนงของวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์หากประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในการใช้ร่วมกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในปัจจุบัน

8. เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา นวลเป็นใย. (2561). ภาครัฐและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. **วารสารข้าราชการ**, 4 ; 4-5.
- เฉก ธนะสิริ. (2565). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564**. https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/05/Elderly-Situation-2021-20220725_compressed.pdf.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). **สังคมผู้สูงอายุ**. <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/lom12/05-01.html>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **สำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565 (ไตรมาส 1)**. http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านCT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2565/report_ict_q1_65.pdf.
- Statcounter GlobalStats. (2563). **Mobile Operating System Market Share in Thailand**. <https://gs.statcounter.com/os-market-share/mobile/thailand>

ปัญหาและความต้องการด้านการดูแลของผู้ดูแลผู้สูงอายุ: บริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

Problems in Care of Older People and Caregivers' needs:

Context of Semi Urban, Semi Rural Society

สาคร อินทโล¹,

วัชร อมรโรจน์วรฤทธิ²,

ฐิติมา ชายพระอินทร์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท แบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว จำนวน 350 คน ใช้แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการบันทึกภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 100 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก 80 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง 20 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.61$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าแต่ละด้านอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ระบบดูแลผู้สูงอายุอยู่ลำพังในเวลากลางวัน การส่งเสริมสุขภาพจิตหลังโควิดระบาด และการบริการสุขภาพเชิงรุก ผลการศึกษา นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบในการดูแลผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ปัญหาด้านการดูแล, ผู้ดูแลในครอบครัว, สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

Abstract

The research aimed to determine problems in care of older people and caregivers' needs in context of semi urban, semi-rural society. The study was divided into 2 parts, consisting of 1) a quantitative study. The sample consisted of 350 family caregivers. Data were collected by using health literacy questionnaires and analyzed by descriptive statistics. 2) qualitative study. Key-informants were 100 persons selected by purposive sampling. Data were collected by using interview, group discussion and field note recording. Content analysis was used for data analysis.

The results showed that family caregivers had a good level of overall health literacy ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.61$) when considering each aspect. It was found that each aspect was at a good level as well. Problems in care of older people and caregivers' needs consist of 4 themes, there were promoting self-care for the older person, day care system for the older who lived alone, promoting mental health after the

¹⁻²อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเขื่อนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

³พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนท่อน องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

pandemic COVID-19 and proactive health care services. The suggestions of this research led to recommendations for the development of a model for caring for the older people in context of semi urban, semi-rural society.

Keywords: problems in care, family caregiver, semi urban, semi-rural society

1. บทนำ

การเพิ่มจำนวนของประชากรสูงอายุจนสังคมไทยใกล้ที่จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ไม่เพียงแต่ส่งผลให้ระบบบริการสุขภาพต้องเน้นการดูแลต่อเนื่องและการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ จนส่งผลความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันลดลง แต่ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตของผู้ดูแลในครอบครัวอีกด้วย เนื่องจากปัจจุบันโครงสร้างของครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว จึงทำให้ภาระหนักของการดูแลผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องพึ่งพิงตกอยู่ที่ผู้ดูแลหลักในครอบครัวเป็นสำคัญ (ภาสกร สวนเรือง, 2561) ซึ่งหากครอบครัวนั้นมีสมาชิกเพียงไม่กี่คนย่อมส่งผลกระทบรุนแรงเพราะผู้ดูแลหลักจำเป็นต้องหยุดงานมาดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (ภูษณิศ ยังอยู่, 2560) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน ซึ่งเป็นการจัดบริการสาธารณสุขและบริการสังคมที่ช่วยเหลือบุคคล หรือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือมีความยากลำบาก ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยมุ่งบริการเน้นการฟื้นฟู บำบัดและการส่งเสริมสุขภาพครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านบริการสาธารณสุขและด้านสังคม การได้รับบริการดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุและครอบครัวได้เพียงบางช่วงของเวลาเท่านั้น ผู้ที่ต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุในเวลาที่ยาวนานก็ต้องเป็นบทบาทของผู้ดูแลในครอบครัวเช่นเดิม ซึ่งผู้ดูแลจึงเป็นผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจผู้สูงอายุและให้การดูแลได้อย่างเหมาะสม (Ellis-Smith C, 2017)

จากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ส่งผลต่อบทบาทของผู้ดูแลในครอบครัวอย่างมาก อีกทั้งยังมีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของสังคม ทั้งนี้ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็วในปัจจุบันส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป (สาคร อินทโธ, 2563) ทำให้เกิด “ช่องว่างของคนต่างวัย” มากขึ้น สัมพันธภาพและความผูกพันระหว่างบุคคลใกล้ชิดเริ่มห่างหาย ทำให้เกิดปรากฏการณ์ “การเพิกเฉยต่อผู้สูงอายุ” ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น และอาจนำไปสู่ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุอย่างไม่เหมาะสม (ยมนา ชนะนิล, 2560) โดยปรากฏการณ์เช่นนี้เริ่มจะมีมากขึ้นในบริบทของชุมชนที่เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษา ประเด็นปัญหาและความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลในครอบครัว บริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งผลการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการในบริบทของสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

3. คำถามในการวิจัย

สถานการณ์ปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทเป็นอย่างไร

4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดูแลสุขภาพเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำเพื่อดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพดี โดยการที่บุคคลจะดูแลสุขภาพได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย และความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมดูแลสุขภาพของบุคคล (ศิริวรรณ ขอบธรรมสกุล, 2562) โดยความเข้าใจในองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ, ความรู้ความเข้าใจ, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการตัดสินใจ, การจัดการตนเองและการรู้เท่าทันสื่อ จะช่วยทำให้บุคคลเลือกวิถีทางในการดูแลตนเอง มีการจัดการสุขภาพตนเองเพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดี (กองสุศึกษา, 2559) การมีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เพียงพอส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพการดูแลตนเองของบุคคล (หทัยกานต์ ห่องกระจก, 2559) จะเห็นได้ว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสำคัญต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาความต้องการด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยมีการศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุร่วมด้วย เพื่อประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับปัญหาด้านการดูแล ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้ดูแลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการ

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยรูปแบบผสมผสาน (Mixed method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Survey) ศึกษาสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ดูแลหลักผู้สูงอายุในครอบครัว จาก 14 ชุมชน ในเขตเทศบาลโนนท่อน อ.เมือง จ.ขอนแก่น จำนวนทั้งหมด 2,794 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลหลักผู้สูงอายุในครอบครัว จำนวน 350 คน จาก พื้นที่ 14 ชุมชน ในเขตเทศบาลโนนท่อน อ.เมือง จ.ขอนแก่น คำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973)

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n คือ กลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดกลุ่มประชากร 2,794 คน

e คือ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (เท่ากับ 0.05)

จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 350 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเลขที่บ้านของผู้ดูแลผู้สูงอายุจากจำนวน 14 ชุมชน ชุมชนละ 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงของผู้ดูแลผู้สูงอายุในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน จำนวน 53 ข้อ ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 23 ข้อ 2) แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความรอบรู้สุขภาพ มีดังนี้

1 คะแนน = ระดับไม่ดี, 2 คะแนน = ระดับไม่ค่อยดี, 3 คะแนน = ระดับปานกลาง, 4 คะแนน = ระดับดี และ 5 คะแนน = ระดับดีมาก

ในการวิเคราะห์ผล มีการกำหนดเกณฑ์ แปลความหมาย ดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับความรอบรู้สุขภาพในระดับดีมาก, 3.51 – 4.50 หมายถึง มีมีระดับความรอบรู้สุขภาพในระดับดี 2.51 – 3.50 หมายถึง มีมีระดับความรอบรู้สุขภาพในระดับปานกลาง, 1.51 – 2.50 หมายถึง มีมีระดับความรอบรู้สุขภาพในไม่ค่อยดี, 1.00 – 1.50 หมายถึง มีมีระดับความรอบรู้สุขภาพไม่ดี

ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลชุมชน จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) หลังจากนั้นแก้ไขตามเสนอแนะ และรวบรวมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content validity index; CVI) ได้ค่าเท่ากับ 1 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ตำบลกุศกกว้าง อ.หนองเรือ ซึ่งมีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์ค ได้ค่าเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2565 ก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยจัดเตรียมความพร้อมให้ผู้ช่วยนักวิจัยโดยการจัด ประชุมเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 1 วัน ชี้แจงเรื่องวิธีการใช้เครื่องมือวิจัยวัตถุประสงค์ของเครื่องมือวิจัยการจัด ให้ฝึกสาธิตการใช้เครื่องมือวิจัย และเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยนักวิจัยได้ทบทวนความเข้าใจจนใช้เครื่องมือวิจัยได้ถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative study) เพื่ออธิบายปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ดูแลในครอบครัวผู้สูงอายุช่วยเหลือตนเองได้ปานกลาง (ADL= 9-11) ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองพอได้ (ADL= 5-8) และ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย (ADL ≤ 4) จาก 14 ชุมชน ชุมชนละ 5-6 คน จำนวน 80 คน คัดเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ (purposive sampling) โดยเป็นผู้ดูแลหลักในครอบครัว มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน 20 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน จำนวน 14 คน คัดเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ (purposive sampling) โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรม (care giver: CG) หรือเป็น อสม. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว อย่างน้อย 2 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.2 ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน คัดเลือกแบบเจาะจงคุณสมบัติ (purposive sampling) โดยเป็นผู้นำชุมชน/คณะกรรมการบริหารของเทศบาล มีประสบการณ์ อย่างน้อย 2 ปี มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.3 บุคลากรสุขภาพที่ผิดชอบงานดูแลระยะยาว 1 คน บุคลากรผู้รับผิดชอบงานด้านสังคม 1 คน มีประสบการณ์ อย่างน้อย 2 ปี มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม โดดมุ่งเน้นการค้นหาสถานการณ์ปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผู้วิจัยนำแนวคำถามไปหาความตรงด้านเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ก่อนนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2565 โดยผู้วิจัย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนทบทวนหลักการทำวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนั้นผู้วิจัยและทีมผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ชุมชนที่ศึกษาเพื่อสานสัมพันธ์ภาพกับคนในชุมชน ในระยะแรก ผู้วิจัยใช้สังเกตแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการสนทนาคู่ตามธรรมชาติ การศึกษาครั้งนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล 80 คน ใช้เวลา ครั้งละ 35-60 นาที ส่วนการสนทนากลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลรวม 20 คน โดยจัดกลุ่มละ 10 คน 2 ครั้ง ผู้วิจัยเปิด โอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลกำหนดวัน เวลาและสถานที่ด้วยตนเองทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ไปไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) (Ryan & Bernard, 2003) เริ่มจากการอ่าน ข้อความที่ถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ (Verbatim transcriptions) ร่วมกับบันทึกภาคสนาม ใช้การอ่านซ้ำไปซ้ำมา ก่อนให้รหัสข้อมูลด้วยดัชนี ที่กำหนดขึ้น หลังจากนั้นจำแนกดัชนีและจัดหมวดหมู่ข้อมูล เริ่มตีความเนื้อหา โดยพิจารณาแก่นสาระย่อยด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มีความเหมือนความต่าง แล้วจึงสร้างข้อสรุปภายใต้ วัตถุประสงค์การวิจัย

ความเข้มงวดในการศึกษา (Rigorous) ผู้วิจัย ดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านผู้วิจัย ผู้วิจัยผู้ที่มีประสบการณ์ผ่านการฝึก ทักษะการทำวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยเชิงคุณภาพ และมีประสบการณ์การทำวิจัยเชิงคุณภาพ ช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความไวเชิงวัฒนธรรม โดยสามารถพูดและฟังภาษาถิ่นได้ในระดับดีมาก นอกจากนั้นมีทีมผู้วิจัย เป็นนักวิจัยเชิงคุณภาพ ช่วยให้ทีมผู้วิจัยเข้าถึงชุมชนและสร้างความไว้วางใจในการเก็บข้อมูลได้อย่างดี

2. ด้านข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลหลายวิธี การคืนข้อมูลแก่ผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจทานความหมาย ก่อนนำมาสรุปและตีความ

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง ‘การพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ: บริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท’ ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่น (IRB-BCNKK-34-2021) มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และผู้ให้ข้อมูลลงนามยินยอมเป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อน ทุกครั้ง รวมทั้งแจ้งสิทธิในถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อที่ต้องการ

6. ผลการศึกษา แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว จำนวน 350 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 276 คน คิดเป็นร้อยละ 78.86 และเป็นเพศชาย 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.14 ผู้ดูแลอยู่ในช่วงอายุ 40- 59 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 193 คน คิดเป็นร้อยละ 51.14 รองลงมาคือช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ส่วนใหญ่มีสถานภาพคู่ โดยมีจำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 69.72 จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด 174 คน คิดเป็นร้อยละ

49.71 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 68 คน คิดเป็นร้อยละ 19.43 และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86 ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอ จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 53.14% ผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นบุตรชาย / บุตรสาว/สะใภ้/บุตรเขย จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือเป็นคู่สมรส 48 คน คิดเป็นร้อยละ 13.72 ยังพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนอยู่ลำพังโดยไม่มีผู้ดูแลถึง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.43 ประสบการณ์ในการดูแลมากที่สุดคือ 16-20 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 49.14 รองลงมาคือ 6-10 ปีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 23.72 ประเภทผู้สูงอายุที่ให้การดูแล ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ปานกลาง (ADL= 9-11) จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (ADL= 5-8) จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.29 และ 88 ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย (ADL ≤ 4) มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.71 ผู้ดูแลส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสุขภาพ จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 75.43 ดังข้อมูลแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลผู้สูงอายุ

	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ		
ชาย		74 (21.14)
หญิง		276 (78.86)
อายุ		
< 20 ปี		12 (3.43)
20- 39 ปี		68 (19.43)
40- 59 ปี		193 (51.14)
60 ปี ขึ้นไป		77 (22)
สถานภาพ		
โสด		65 (18.57)
คู่		244 (69.72)
หม้าย/หย่า/แยก		41 (11.71)
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ		3 (0.86)
ประถมศึกษา		174 (49.71)
มัธยมศึกษาตอนต้น		68 (19.43)
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า		55 (15.71)
อนุปริญญา/เทียบเท่า		21 (6)
ปริญญาตรีขึ้นไป		29 (8.29)
รายได้		
เพียงพอ		164 (46.86)
ไม่เพียงพอ		186 (53.14)
ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ		
คู่สมรส		48 (13.72)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ร้อยละ)
บุตรชาย / บุตรสาว / สะใภ้ / เขย	238 (68)
หลาน	37 (10.58)
ญาติ	14 (4)
ผู้ดูแลที่ว่าง	1 (0.29)
ไม่มี	12 (3.43)
ประสบการณ์ในการดูแล	
1-5 ปี	58 (16.57)
6-10 ปี	83 (23.72)
11-15 ปี	37 (10.57)
16-20 ปี	172 (49.14)
ประเภทผู้สูงอายุที่ให้การดูแล	
ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย ผู้ดูแลต้องช่วยทุกกิจกรรม (ADL 0-4)	6 (1.71)
ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ผู้ดูแลช่วยบางกิจกรรม (ADL 5-8)	36 (10.29)
ช่วยเหลือตนเองได้ปานกลาง ผู้ดูแลช่วยอำนวยความสะดวก (ADL 9-11)	308 (88)
ปัญหาสุขภาพของผู้ดูแล	
มี	86 (24.57)
ไม่มี	264 (75.43)

ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างโดย รวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.61$) เมื่อพิจารณาความรอบรู้ด้านสุขภาพรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับดี ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ($\bar{X} = 3.64$, $SD = 0.71$) ความรู้ความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพ ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.67$) ทักษะการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.69$) ทักษะการตัดสินใจด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.66$) และทักษะการจัดการตนเองด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.70$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงของผู้ดูแลผู้สูงอายุในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท (N=350)

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	3.64	0.71	ระดับดี
ความรู้ความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพ	3.50	0.67	ระดับดี
ทักษะการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ	3.57	0.69	ระดับดี
ทักษะการตัดสินใจด้านสุขภาพ	3.61	0.66	ระดับดี
ทักษะการจัดการตนเองด้านสุขภาพ	3.72	0.70	ระดับดี
ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยภาพรวม	3.61	0.61	ระดับดี

ส่วนที่ 2 ปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถสรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ได้ 4 ประเด็น ดังภาพที่ 1

การส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ คือ เนื่องจาก สถานการณ์การดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุเป็นหลักในครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นคู่สมรส สามี-ภรรยา เนื่องจากโครงสร้างครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป ประชากรวัยแรงงานที่เป็นลูกหลานในครอบครัวมักเดินทางไปทำงานในต่างถิ่น ต่างจังหวัด จึงมีเพียงผู้สูงอายุที่เป็นคู่สมรส-ภรรยา ดูแลกันและกันเพียงลำพัง ความต้องการของผู้ดูแลในประเด็นนี้คือ ต้องการได้รับการส่งเสริมความรู้เพื่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ดังที่ผู้ดูแลให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“บางครอบครัว ผู้สูงอายุก็ไม่มีลูกหลานอยู่ด้วย เพราะเขาไปทำงานต่างจังหวัด ช่วงวันหยุดยาวถึงจะกลับมาเยี่ยมพ่อแม่ แต่ก็ส่งเงินมาให้พ่อแม่เป็นครั้งคราว ผู้เฒ่าอยู่ด้วยกันก็ดูแลกันไป ถ้ามีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง ก็คงจะดีนะ เราจะได้ดูแลตัวเองและดูแลผู้สูงอายุด้วยกันด้วย”

ระบบดูแลผู้สูงอายุอยู่ลำพังในเวลากลางวัน คือ จากผลการศึกษาพบบริบททางสังคมของสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท คือ กลุ่มวัยแรงงานที่ไม่ได้ไปทำงานต่างถิ่น ก็จะไปทำงานในพื้นที่เขตเมือง โดยเดินทางเข้าไปเย็นกลับ ทำให้ช่วงเวลากลางวันผู้สูงอายุมักจะอยู่ลำพัง ไม่มีผู้ดูแลอยู่ด้วย ซึ่งผู้ดูแลจะมีการเตรียมอาหาร และของที่จำเป็นไว้ให้กับผู้สูงอายุก่อนจะเดินทางไปทำงาน ในกรณีที่ผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้อาจไม่พบปัญหา แต่ในกรณีที่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก็จำเป็นต้องฝากเพื่อนบ้านหรือ อสม. ช่วยดูแล จึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลในช่วงเวลากลางวัน ดังข้อมูลจากผู้ดูแลให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

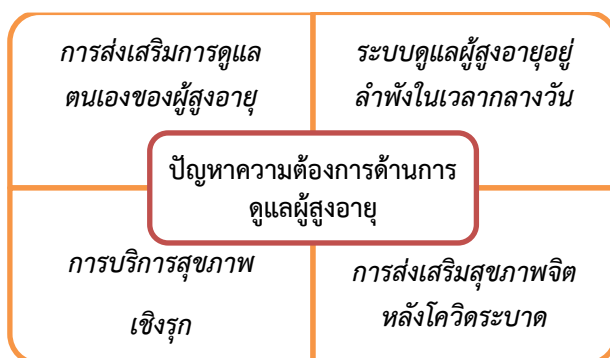
“ช่วงกลางวันคุณยายจะอยู่บ้านลำพังคนเดียว เพราะว่าแม่ไปทำงานในเมือง ทำงานโรงงานเหวอน ก็ตื่นแต่เช้าเตรียมอาหารการกินไว้ให้ ถ้าวันไหนยายไม่สบายก็จะฝากญาติบ้านข้างๆ แวะมาดูแลเป็นระยะ แต่บางทีญาติเพี้ยนๆ ก็อาจจะไม่ได้มาดูแลให้ ถ้ามีระบบการดูแลในช่วงเวลากลางวันในกรณีที่ผู้ดูแลไม่สามารถดูแลได้ ก็ดีนะแม่ว่า”

การส่งเสริมสุขภาพจิตหลังโควิดระบาด คือ จากผลกระทบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ผู้สูงอายุไม่ค่อยไปร่วมทำกิจกรรมนอกบ้านร่วมกับผู้อื่น และคนในชุมชนก็มักจะหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่มกันน้อยลง จึงทำให้บางครั้งการติดต่อสื่อสารกันไม่ทั่วถึง ไม่ได้ไปมาหาสู่กัน ทำให้ความคุ้นเคยสนิทสนมอาจจะลดน้อยลง หรือจากผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีผลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ดังข้อมูลจากผู้ดูแลให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“แต่ก่อนใครมีการมีงานก็ไปช่วยกัน ไปโสมบุญด้วยกัน แต่พอโควิดมาเท่านั้นแหละ คนไม่ค่อยไปเยี่ยมยามถามข่าวกัน นานๆ เจอกันที มันก็รู้สึกไม่ค่อยดีเหมือนเดิม ความสนิทสนมก็ไม่เหมือนเดิมนะ หรือบางทีผู้สูงอายุอยู่แต่บ้านอยู่คนเดียว ก็ไม่ค่อยสดชื่นไม่มีเพื่อนพูดคุย อยากให้มีการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจ ให้กับผู้สูงอายุ แต่คงต้องรอโควิดหยุดการระบาดก่อน”

การบริการสุขภาพเชิงรุก คือ ข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุส่งผลให้การเดินทางไปรับบริการสุขภาพไม่สะดวก ไม่คล่องตัว และในการไปรับบริการแต่ละครั้งต้องมีคนพาไปจึงจะสามารถไปได้ ประเด็นข้อจำกัดนี้จึงทำให้ผู้สูงอายุไม่ยอมไปรับบริการสุขภาพเมื่อมีปัญหาสุขภาพ และส่งผลให้เกิดอาการรุนแรงได้ ประเด็นนี้ผู้ดูแลได้เสนอแนะ อยากให้มีการออกบริการสุขภาพเชิงรุกสำหรับผู้สูงอายุที่เดินทางลำบาก ดังข้อมูลจากผู้ดูแลให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“เวลาจะพาผู้สูงอายุไปหาหมอแต่ละครั้งจะลำบากมาก เพราะไม่อยากไป ไม่อยากเดินทาง ไม่คล่องตัวเดินเหินลำบาก บางทีต้องไปรอหมอตรวจ กว่าจะได้ตรวจก็เหนื่อย กว่าจะได้กลับบ้าน และบางครั้งหมอก็ดูถ้าผลตรวจน้ำตาลสูงขึ้น คุณยายก็หมดกำลังใจ เลยไม่อยากไปหาหมอ พอไม่ไปก็ขาดการติดตามรักษา อาการก็ทรุดลง กรณีคนที่ไปโรงพยาบาลไม่ไหว หรือมีข้อจำกัดไม่มีคนพาไป ถ้ามีระบบให้บริการตรวจที่บ้านคงดีนะ”

ภาพที่ 1 ปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุ

7. การอภิปรายผล

ความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทภาพรวมอยู่ในระดับดี และระดับความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ดูแลทุกด้าน ทั้ง การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ, ความรู้ความเข้าใจ, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการตัดสินใจ, การจัดการตนเองและการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับดี อธิบายได้ว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพ (เทพไทย โชติชัย, 2563) นอกจากนี้ผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นบุตรของผู้สูงอายุ ซึ่งค่านิยมของคนไทยคือการตอบแทนบุญคุณบุพการี ดังนั้นจึงส่งผลให้ระดับความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุได้ (ยงยุทธ บุราสิทธิ์, 2561; ปาริชาติ รัตนราช, 2563) โดยผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในกลุ่ม อสม. พบว่า ส่วนใหญ่ มีระดับความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับดี (จิตติยา ใจคำ, 2564)

ปัญหาความต้องการด้านการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยผู้ดูแลมีความต้องการในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้เพื่อจะได้ดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ความดูแลด้วย สอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่า หากผู้ดูแลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ ดูแลรักษาภาวะของโรคย่อมจะเกิดผลดีต่อการดูแล (ภูษณิศา ยังอยู่, 2560; ปาริชาติ รัตนราช, 2563) ระบบดูแลผู้สูงอายุอยู่ลำพังในเวลากลางวันและการบริการสุขภาพเชิงรุกเนื่องจากบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป ผู้ดูแลมีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุน้อยลง โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางวัน สอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติ รัตนราช และคณะ ที่ข้อเสนอแนะให้มีการติดตามเยี่ยมและให้บริการตรวจรักษาผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดไม่สามารถไปรับบริการสุขภาพได้ และการส่งเสริมสุขภาพจิตหลังโควิดระบาด เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ จึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ และมีผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ผู้ดูแลมีการเสนอแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุภายหลังจากสถานการณ์ของโรคโควิด 19 ดีขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุแล้วยังถือเป็นการส่งเสริมความมีคุณค่าของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา มีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปพัฒนารูปแบบในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนี้

1. หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่นำผลการศึกษาไปพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และความรอบรู้ด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุกลุ่มที่เป็นผู้ดูแลหลัก
2. ผู้นำชุมชนนำผลการศึกษาไปออกแบบกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุและคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความรักและความผูกพันและเจตคติที่ดีต่อการดูแลผู้สูงอายุ

3. ภาควิชาที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวนำผลการศึกษาไปพัฒนาแนวปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มที่อยู่ลำพังและไม่มีผู้ดูแลหลักในช่วงเวลากลางวัน

9. เอกสารอ้างอิง

- จิตติยา ใจคำ, จักรกฤษณ์ วัชรราชกูร์, อักษรา ทองประทุม. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน. **วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ, 8(2)**. 1-24.
- เทพไทย โชติชัย, เสาวลักษณ์ ศรีดาเกษ, กิรณา แต่อารักษ์, สายันท์ ปัญญาทรง และ อ้อยทิพย์ บัวจันทร์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง ของประชากรกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 7(1)**. 45-56.
- ปาริชาติ รัตนราช, กขพงศ์ สารการ และ ไพรวลัย โคตรตะ. (2563). ศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน. **วารสารพยาบาลทหารบก, 22(1)**. 147-156.
- ประภาพร เมืองแก้ว, นกตล เลื่อนนักรบ, อนัญตญา จันทรมณี. (2564). รูปแบบการขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงในเขตพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 13(2)**. 30-44.
- ภาสกร สอนเรือง, อาณัติ วรรณศรี และสัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์. (2561). การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้ช่วยเหลือในชุมชนภายใต้นโยบายการพัฒนากระบวนการดูแลระยะยาว ด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(3)**. 437-451.
- ภูษณิศร ยังอยู่, สุภัทรา จันทร์คำ, วีรศักดิ์ เมืองไพศาล, ปิณฑิรา สิริทิพากร, ดุจปรารถนา พิศาลสารกิจ, นภาพร เพ็งสอน, สุทิศา ปิตินาน. (2560). ปัญหาและความต้องการของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อม. **วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 16**. 57-69.
- ยงยุทธ บุราสิทธิ์, ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2561). การส่งเสริมค่านิยมไทย “คุณค่าและศักดิ์ศรี” ของผู้สูงอายุในสังคมเมือง. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 37 (2)**. 130-150.
- ยมนา ชนะนิล และ พรชัย จุลเมตต์. (2560). การพยาบาลเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม. **วารสารพยาบาลกระทรวง, 27(3)**. 29-41.
- สาคร อินทโธ, ผดุงศิษฐ์ ขำนาญบริรักษ์, จารุณี อินทฤทธิ์, ศิราณี อิ่มน้ำขาว และณัฐฉัตร สุริยะ. (2563). การรับรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนกิ่งเมืองกิ่งชนบท. **วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม, 17(2)**. 13-22.
- หทัยกานต์ ห่องระจก. (2559). อิทธิพลของความแตกต่างด้านสุขภาพ การรับรู้สมรรถนะแห่งตน และการสื่อสารระหว่างผู้ป่วยกับบุคลากรสุขภาพ ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงปฐมภูมิ. **วารสารแพทยนาวิ. 43(2)**.
- อารียา สนบุญ อุไร จำปาเวดี ทองมี ผลาผล. (2562). วิธีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน: ความหมายและการจัดการ. **วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(1)**. 241-248.
- Ellis-Smith C, Evans CJ, Murtagh FE, Henson LA, Firth AM, Higginson IJ, et al. (2017). Development of a caregiver-reported measure to support systematic assessment of people with dementia in long-term care: The Integrated Palliative Care Outcome Scale for Dementia. **Palliat Med, 31(7)**. 651-660.
- Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2003). Techniques to identify themes. **Field methods, 15(1)**. 85-109.
- Yamane, Taro. (1973), **Statistics: An Introductory Analysis**. London: John Weather Hill, Inc.

ผลของการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Effect of Using Curriculum on a Prevention Course of Liver Fluke and Bile Duct Cancer
in School for Upper Secondary Student Level in The Northeast Region, Thailand

ธิดารัตน์ เลิศวิทยากุล¹,

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²,

วัชรินทร์ ลอยลม³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ กระบวนการ และพฤติกรรมสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 51 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 17 โรงเรียน และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม กลุ่มละ 17 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และ แบบวัดประสิทธิผลของหลักสูตรฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ประกอบด้วย ก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรฯ โดยใช้สถิติ paired t-test และ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังใช้หลักสูตร ระหว่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม โดยใช้ สถิติ ANOVA ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน (p-value=.000) คะแนนเฉลี่ยด้านคุณลักษณะ หลังการใช้สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร (p-value =.000) คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะกระบวนการระหว่าง 3 กลุ่ม หลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน และ นักเรียนทุกกลุ่มมีภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร และกลุ่มทดลองมีการปฏิบัติการณ์สุขภาพดี (H2) เป็นสัดส่วนมากกว่ากลุ่มควบคุม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี, ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, การนำหลักสูตรไปใช้

Abstract

The purpose of this experimental research was to study effect of using curriculum on a prevention course of liver fluke and bile duct cancer in school for upper secondary student level in the northeast region, Thailand in terms of knowledge, attributes, process skills and health behaviors. The sample group included upper secondary school in northeastern region consisted of 51 schools, 17 schools divided into experimental group and 2 control groups, in 17 schools each group. Research tools are a prevention Course of Liver Fluke and Bile Duct Cancer a high school in school for upper secondary student Level in the

¹คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

northeast region, Thailand and the curriculum effectiveness measure form. The data were analyzed by compare the average scores on immunity for liver fluke and bile duct cancer, consisting of: before and after using paired t-test statistics and comparing the average scores before and after of using the prevention course for liver fluke and bile duct cancer, between 3 groups was the experimental group and 2 control groups were analyzed by ANOVA statistics. The results showed that; average knowledge score after using the curriculum of all 3 groups, it was found that all 3 groups differed ($p\text{-value}=0.000$), average rating for attributes after the course using was higher than before the course ($p\text{-value}=0.000$), the mean score on process skills between the 3 groups after the course was different, and the students in all groups had healthy behavioral immunity (H1) was higher before using a course, and the experimental group had a greater proportion of healthy (H2) than the control group at the statistical significance level of 0.05.

Keywords: Prevention Course of Liver Fluke and Bile Duct Cancer, Upper Secondary Student Level, Using Curriculum

1. บทนำ

สุขภาวะ (Well-being) เป็นกรอบแนวคิดเรื่องสุขภาพในปัจจุบัน ที่ประกอบด้วยมิติ ทางกาย ทางใจ ทางสังคม ทางปัญญา (จิตวิญญาณ) รวมทั้งมิติของคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้นการดูแลสุขภาพจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ การดำเนินงานทางสาธารณสุข การจัด บริการสาธารณสุข และภาวะการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมเพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งด้านบวกและด้านลบ องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์เพียงอย่างเดียวแต่เป็นเรื่องความร่วมมือกันของสังคมที่จะมาร่วมกันสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และเอื้อต่อการมีสุขภาพดีร่วมกันสร้างวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นและร่วมกันสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ในสภาพที่เป็นสุข และเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา (ประเวศ วะสี, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2559 ที่ว่า “ภายในทศวรรษต่อไป คนไทยทุกคนจะมีสุขภาพแข็งแรงเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างยั่งยืน” (กระทรวงสาธารณสุข, 2559)

“มะเร็ง” จึงเป็นโรคที่สร้างความตระหนักให้กับคนทั่วไปด้วยความเข้าใจว่า มะเร็งเป็นโรคที่รักษาไม่หาย เป็นแล้วตายอย่างเดียว ซึ่งไม่ว่าจะเกิดกับอวัยวะส่วนไหนของร่างกาย ผลสุดท้ายมักลงเอยด้วยความตายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในปี พ.ศ. 2555 องค์การอนามัยโลก พบว่ามีผู้เสียชีวิตจากโรคมะเร็งทั่วโลกราว 8.2 ล้านคน (โดย 3 อันดับแรก คือ มะเร็งปอด มะเร็งตับ (รวมถึงมะเร็งท่อน้ำดี) และมะเร็งกระเพาะอาหาร) ซึ่งสูงจากในปี พ.ศ. 2551 ที่เสียชีวิตจำนวน 7.6 ล้านคน ทำให้โรคมะเร็งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับต้นๆ ของประชากรทั่วโลก มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนสูงขึ้นในทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของประเทศไทยที่โรคมะเร็งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับ 1 รองลงมาคืออุบัติเหตุ และโรคหัวใจ กระทรวงสาธารณสุขรายงานไว้ในแต่ละปีคนไทยเสียชีวิตจากโรคมะเร็งประมาณ 60,000 ราย หรือเฉลี่ยชั่วโมงละเกือบ 7 ราย โดยเสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีและตับสูงเป็นอันดับที่ 1 เฉลี่ยปีละ 14,000 ราย คิดเป็นประมาณ 38 รายในแต่ละวัน จากการเสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีของคนไทย จำนวน 10,000-20,000 รายต่อปี ผู้ป่วยมักตรวจพบมะเร็งท่อน้ำดีในระยะสุดท้ายจึงส่งผลให้มีผู้รอดชีวิตจำนวนน้อย โดยกว่าครึ่งของผู้เสียชีวิตเป็นประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถือเป็นโรคที่รุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม (โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ,

2559) ปัจจัยที่เชื่อว่าเป็นสาเหตุก่อโรคที่สำคัญประการหนึ่งคือการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ *Opisthorchis Viverrini* (OV) ซึ่งติดต่อสู่คนโดยการกินปลาดิบที่มีพยาธิใบไม้ปนอยู่ (กิตติ อินทุยศ, สมชาย ปิ่นละออ และพวงรัตน์ ยงวนิชย์, 2555)

ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ราว 20 ล้านคน เป็นกลุ่มเสี่ยง 6 ล้านคน คิดเป็นหนึ่งในสามของคนที่ยังเสี่ยงต่อโรคมะเร็งท่อน้ำดี และพบว่ามีผู้ป่วยใหม่ต่อปี ราว 1-2 หมื่นคน และแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 3 หมื่นคน ซึ่งเป็นโรคที่รุนแรงและสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศอย่างมาก โดยผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 40 ปีถึง 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว โรคนี้จึงส่งผลทำให้เกิดความสูญเสียของครอบครัวและสถาบันเศรษฐกิจอย่างมหาศาลในภูมิภาค ดังนั้นการแก้ไขปัญหาในมุมมองแบบเดิมคือการรักษาตามอาการ การผ่าตัดและผู้ป่วยอาจเสียชีวิตในที่สุด จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แนวคิดใหม่ในการบูรณาการและยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางจึงเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ โครงการ CASCAP จึงบูรณาการและสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยบูรณาการด้านปฏิบัติการ (Operational Integration) เป็นการบูรณาการด้านการรักษาตั้งแต่ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ โดยระดับปฐมภูมิเป็นการบูรณาการการรักษาทุกมิติทั้งด้านการป้องกัน การคัดกรอง วินิจฉัย ดูแลรักษา ซึ่งต้องบูรณาการสหสาขาวิชา ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดโรค เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน

สำหรับด้านการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรตามแนวคิดของ Saylor & Alexander (1974) โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นอย่างรอบด้าน มีกระบวนการออกแบบและยกร่างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ วางแผนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือการใช้หลักสูตรที่รัดกุม รวมถึงมีการประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาสู่การปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญของการไปสู่เป้าหมายสูงสุดของโครงการคือ “การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญส่วนหนึ่งของการกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดสิ้นจากสังคมไทย”

การวิจัยนี้จึงนำเสนอผลการทดลองในระยะที่นำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้านความรู้ เจตคติ ทักษะกระบวนการ และพฤติกรรมสุขภาพ

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินการ

วิธีการวิจัย : เชิงทดลอง (True-Experimental Designs) (องอาจ นัยวัฒน์, 2551) กลุ่มทดลองได้แก่ ครูแม่ข่าย กลุ่ม A ที่ได้รับการอบรมและนำหลักสูตรฯ ไปใช้ จำนวน 17 โรงเรียน กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม คือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม B ที่ไม่ได้รับการอบรม แต่นำหลักสูตรฯ ไปใช้ จำนวน 17 โรงเรียน และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม C ที่ไม่ได้รับการอบรม และไม่ได้นำหลักสูตรฯ ไปใช้ จำนวน 17 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2) แบบวัดประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ประกอบด้วย ก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรฯ โดยใช้สถิติ paired t-test

2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีก่อนและหลังใช้หลักสูตรฯ ระหว่าง 3 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม โดยใช้ สถิติ ANOVA

วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2) นัดหมายผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนระดับชั้นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลและรายละเอียดการดำเนินการวิจัย
3) ดำเนินการวิจัยโดยครูผู้สอนที่ได้รับการอบรมการใช้หลักสูตรฯ นำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งใช้การอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังนี้

- (1) อบรมครูกับแม่ข่ายโดยทีมวิจัย และวางแผนกับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในการนำหลักสูตรฯ ไปใช้
- (2) ครูเครือข่ายนำหลักสูตรฯ ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติในห้องเรียน
- (3) มีการนิเทศติดตามจากทีมวิจัย
- (4) เก็บและรวบรวมข้อมูล นำมาเปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตร

4) ประเมินประสิทธิผลหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

5) วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลหลักสูตรฯ โดยใช้สถิติพื้นฐานเชิงปริมาณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการศึกษา

5.1 คะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านความรู้ (K) จำแนกรายกลุ่มพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A ($n = 292$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม B ($n = 125$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) และ นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C ($n = 74$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ ก่อนและหลังใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .529$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านความรู้ (K) จำแนกรายกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านความรู้ (K)				Paired t-test	df	p-value
		Pre-Test		Post Test				
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
A1	27	11.63	2.92	11.63	2.92	-9.066	26	.000*
A2	24	16.13	3.69	16.13	3.69	-8.513	23	.000*
A3	37	16.43	4.92	16.43	4.92	-11.963	36	.000*
A4	23	5.83	1.97	14.26	2.83	-11.641	22	.000*
A5	29	7.69	1.85	14.10	2.02	-14.774	28	.000*
A6	22	6.41	1.56	12.45	1.60	-10.647	21	.000*
A7	26	7.08	1.57	15.00	2.17	-16.961	25	.000*
A8	17	5.71	1.26	11.76	2.77	-7.270	16	.000*
A9	30	8.70	2.98	20.33	1.45	-17.310	29	.000*
A10	26	6.85	2.03	17.04	2.60	-14.525	25	.000*
A11	31	8.00	1.41	12.26	1.50	-13.398	30	.000*
รวม กลุ่ม A	292	7.37	2.70	14.87	3.82	-33.803	291	.000*
B1	22	6.50	1.85	11.82	1.79	-11.742	21	.000*
B2	18	6.89	2.17	14.72	2.40	-9.145	17	.000*
B3	15	5.47	1.13	13.00	2.07	-15.801	14	.000*
B4	17	6.71	1.26	10.71	1.45	-8.816	16	.000*
B5	13	9.23	1.79	10.54	1.66	-1.734	12	.109
B6	40	6.45	1.40	9.90	1.72	-10.454	39	.000*
รวม กลุ่ม B	125	6.73	1.84	11.48	2.47	171.027	124	.000*
C1	22	4.18	1.33	5.00	1.72	-19.75	21	.062
C2	28	5.07	1.46	5.00	1.09	.238	27	.813
C3	24	5.29	1.68	5.00	1.44	1.127	23	.271
รวม กลุ่ม C	74	4.88	1.55	5.00	1.39	-.632	73	.529

$p < 0.05^*$

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ของนักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรของครูแม่ข่ายกลุ่ม A มากกว่ากลุ่มลูกข่าย B และ C หากเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตร รายกลุ่มระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และกลุ่ม C

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5937.014	2	2968.507	281.533	.000*
ภายในกลุ่ม	5145.512	488	10.544		
รวม	11082.525	490			

 $p < 0.05^*$

จากตารางที่ 2 สรุปว่าภูมิคุ้มกันด้านความรู้ ทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่าค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้หลังการใช้หลักสูตรระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C แตกต่างกัน ทุกคู่ ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านความรู้ หลังใช้หลักสูตรรายคู่ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และกลุ่ม C

กลุ่ม	Mean Difference	Std. Error	Sig.
ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	ครูลูกข่ายกลุ่ม B 3.39329*	.31420	.000*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C 9.87329*	.27619	.000*
ครูลูกข่ายกลุ่ม B	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A -3.39329*	.31420	.000*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C 6.48000*	.27388	.000*
ครูลูกข่ายกลุ่ม C	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A -9.87329*	.27619	.000*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม B -6.48000*	.27388	.000*

 $p < 0.05^*$

จากตารางที่ 3สรุปว่าภูมิคุ้มกันด้านความรู้ทั้ง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันทุกคู่ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านความรู้หลังการใช้หลักสูตรของ กลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าทุกกลุ่ม ($\bar{X} = 14.87$, S.D. = 3.82) รองลงมาคือกลุ่ม B ($\bar{X} = 11.48$, S.D. = 2.47) และ กลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 1.39)

5.2 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านคุณลักษณะ (A) นักเรียนได้รับการประเมินภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านคุณลักษณะ (A) ที่แสดงถึงเจตคติต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนเพื่อมีสุขภาพดี และความรับผิดชอบต่อตนเองครอบครัวและสังคมในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี คะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านคุณลักษณะ (A) จำแนกรายกลุ่มพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A ($n = 292$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูลูกข่ายกลุ่ม B ($n = 125$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) และ นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C ($n = 74$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการประเมินภูมิคุ้มกันสูงกว่าก่อนประเมินภูมิคุ้มกัน ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านคุณลักษณะ (A) จำแนกรายกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะ (A)				Paired t-test	df	p-value
		Pre-Test		Post-Test				
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
A1	27	11.50	1.03	11.88	1.06	-3.483	26	.002*
A2	24	11.95	0.63	12.31	0.61	-3.499	23	.002*
A3	37	11.40	1.48	12.00	0.69	-3.043	36	.004*
A4	23	11.53	0.93	11.95	1.27	-1.381	22	.181
A5	29	11.40	1.02	11.68	0.78	-1.193	28	.243
A6	22	11.92	0.66	12.20	0.50	-3.180	21	.005*
A7	26	11.51	0.94	11.93	0.70	-2.196	25	.038
A8	17	11.89	0.64	12.43	0.79	-2.875	16	.011*
A9	30	11.72	0.77	12.23	0.95	-2.751	29	.010*
A10	26	11.91	0.65	12.39	0.80	-3.565	25	.001*
A11	31	11.54	0.82	12.05	0.73	-2.763	30	.010*
ภาพรวม กลุ่ม A	292	11.66	0.25	12.10	0.22	-7.786	291	.000*
B1	22	11.75	0.91	12.23	0.75	-3.861	21	.001*
B2	18	11.92	0.88	12.40	0.63	-3.582	17	.002*
B3	15	12.12	0.72	12.48	0.61	-3.128	14	.007*
B4	17	12.21	0.79	12.62	0.63	-3.538	16	.003*
B5	13	12.05	0.71	12.61	0.55	-3.532	12	.004*
B6	40	12.08	0.77	12.52	0.61	-5.540	39	.000*
ภาพรวม กลุ่ม B	125	12.02	0.08	12.48	0.07	-9.753	124	.000*
C1	22	11.94	0.91	12.51	0.65	-4.578	21	.000*
C2	28	11.68	1.02	12.36	0.79	-4.124	27	.000*
C3	24	12.00	0.88	12.53	0.63	-4.928	23	.000*
ภาพรวม กลุ่ม C	74	11.87	0.07	12.47	0.09	-7.500	73	.000*

$p\text{-value} < .05^*$

จากตารางที่ 4 สรุปว่าทุกกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะ หลังใช้หลักสูตรสูงกว่า ก่อนใช้หลักสูตร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

หากเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะหลังการใช้หลักสูตร รายกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และกลุ่ม C

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	17.995	2	8.997	14.958	.000*
ภายในกลุ่ม	293.530	488	.601		
รวม	311.525	490			

$p < 0.05^*$

จากตารางที่ 5 สรุปว่าภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่าค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C แตกต่างกัน 2 คู่ คือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านคุณลักษณะแตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม B ($p\text{-value} = .000$) และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านคุณลักษณะแตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม C ($p\text{-value} = .001$) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านคุณลักษณะหลังใช้หลักสูตรรายคู่ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และกลุ่ม C

กลุ่ม		Mean Difference	Std. Error	Sig.
ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	-.39436*	.08290	.000*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	-.38227*	.10094	.001*
ครูลูกข่ายกลุ่ม B	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	.39436*	.08290	.000*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	.01209	.11376	.994
ครูลูกข่ายกลุ่ม C	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	.38227*	.10094	.001*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	-.01209	.11376	.994

$p < 0.05^*$

จากตารางที่ 6 สรุปว่าภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะทั้ง 3 กลุ่มมี 2 คู่ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ ของกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 12.48$, S.D. = 0.07) รองลงมาคือ กลุ่ม C ($\bar{X} = 12.47$, S.D. = 0.09) และกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 12.10$, S.D. = 0.22)

5.3 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านกระบวนการ (P) ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีจะได้รับการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมโดยครู จะพิจารณาภาระงานชิ้นสุดท้ายของหลักสูตร จากการวางแผน การลงมือปฏิบัติ ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม การนำเสนอผลงาน การปฏิบัติตนและการสื่อสาร คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีหลังการใช้หลักสูตรด้านกระบวนการ (P) ของนักเรียนกลุ่มครูแม่ข่ายกลุ่ม A และกลุ่มครูลูกข่ายกลุ่ม B พบว่า นักเรียนกลุ่มครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะกระบวนการภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.05) และ นักเรียนกลุ่มครูลูกข่ายกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะกระบวนการภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.19) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านกระบวนการ (P) ของกลุ่ม A และ กลุ่ม B หลังการใช้หลักสูตร

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านทักษะกระบวนการ (P)		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
A1	27	4.15	0.70	มาก
A2	24	4.13	0.70	มาก
A3	37	3.78	0.66	มาก
A4	23	3.87	0.72	มาก
A5	29	3.23	0.65	ปานกลาง
A6	22	3.71	0.70	มาก
A7	26	4.20	0.63	มาก
A8	17	4.35	0.57	มาก
A9	30	3.93	0.77	มาก
A10	26	4.15	0.71	มาก
A11	31	4.09	0.71	มาก
ภาพรวม กลุ่ม A	292	3.96	0.05	มาก
B1	22	4.42	0.61	มาก
B2	18	3.84	0.63	มาก
B3	15	3.97	0.87	มาก
B4	17	4.25	0.30	มาก
B5	13	4.06	0.46	มาก
B6	40	4.04	0.51	มาก
ภาพรวม กลุ่ม B	125	4.10	0.19	มาก

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านกระบวนการของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .021$) ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้าน กระบวนการระหว่างครูแม่ข่ายกลุ่ม A และ ครูลูกข่ายกลุ่ม B

Equal variances not assumed	Levene's Test for Equality of Variances		t	df	p - value
	F	Sig.			
	21.475	.000	-2.322	289.391	.021

$p\text{-value} < 0.05^*$

จากตารางที่ 8 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านกระบวนการระหว่างครูแม่ข่าย กลุ่ม A และ ครูลูกข่ายกลุ่ม B หลังการใช้หลักสูตร แตกต่างกัน และกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านกระบวนการ ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.05) น้อยกว่ากลุ่ม B ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.19)

5.4 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านพฤติกรรมสุขภาพ ดี (H) นักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม ได้รับการประเมินพฤติกรรม โดยการสำรวจอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับในครอบครัว และพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ผลการสำรวจอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H1) และ 2) ผลพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H2)

1) ผลการสำรวจอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H1) คะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรด้านอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับในครอบครัว (H1) จำแนกรายกลุ่มพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A (n = 292) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร (p -value = .000) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม B (n = 125) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร (p -value = .000) และนักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C (n = 74) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการประเมินภูมิคุ้มกัน สูงกว่าก่อนประเมิน (p -value = .000) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้ หลักสูตรด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) จำแนกรายกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (1)				Paired t-test	df	p-value
		Pre-Test		Post-Test				
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
A1	27	2.22	0.44	2.57	0.32	-3.603	26	.001*
A2	24	2.29	0.42	2.59	0.37	-2.786	23	.011*
A3	37	2.15	0.35	2.44	0.37	-4.008	36	.000*
A4	23	2.33	0.32	2.43	0.30	-1.938	22	.066
A5	29	2.15	0.49	2.67	0.35	-4.717	28	.000*
A6	22	2.20	0.55	2.78	0.27	-4.493	21	.000*
A7	26	2.24	0.31	2.42	0.38	-2.970	25	.006*
A8	17	2.21	0.35	2.50	0.34	-2.887	16	.011*
A9	30	2.23	0.43	2.55	0.40	-3.526	29	.001*
A10	26	2.27	0.38	2.53	0.36	-3.182	25	.004*
A11	31	2.18	0.33	2.42	0.36	-3.733*	30	.001*
ภาพรวม กลุ่ม A	292	2.22	0.08	2.54	0.04	-11.352	291	.000*

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (1)				Paired t-test	df	p-value
		Pre-Test		Post-Test				
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
B1	22	2.33	0.38	2.42	0.32	-3.524	21	.002*
B2	18	2.33	0.39	2.44	0.28	-2.694	17	.015*
B3	15	2.37	0.39	2.50	0.32	-1.710	14	.109
B4	17	2.20	0.39	2.27	0.35	-1.093	16	.291
B5	13	2.30	0.39	2.42	0.31	-1.404	12	.186
B6	40	2.31	0.39	2.42	0.33	-2.447	39	.019*
ภาพรวม กลุ่ม B	125	2.31	0.00	2.41	0.02	-4.834	124	.000*
C1	22	2.29	0.43	2.39	0.36	-3.411	21	.003*
C2	28	2.30	0.40	2.39	0.34	-3.486	27	.002*
C3	24	2.26	0.42	2.31	0.37	-2.245	23	.035
ภาพรวม กลุ่ม C	74	2.28	0.02	2.36	0.02	-5.341	73	.000*

$p\text{-value} < .05^*$

จากตารางที่ 9 สรุปว่า นักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม มีภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) ที่แสดงถึงว่านักเรียนมีพฤติกรรมสำรวจอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคมะเร็งในครอบครัว เพิ่มมากขึ้น

หากพิจารณาจากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C พบว่า มีอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) รายกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.262	2	1.131	9.200	.000*
ภายในกลุ่ม	59.984	488	.123		
รวม	62.245	490			

$p < 0.05^*$

เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่าค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคมะเร็งในครอบครัวและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C แตกต่างกัน 2 คู่ คือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A แตกต่างจาก ครูแม่ลูกข่ายกลุ่ม B ($p\text{-value} = .003$) และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A แตกต่างจาก ครูแม่ลูกข่ายกลุ่ม C ($p\text{-value} = .002$) ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมสุขภาพดี หลังใช้หลักสูตรรายคู่ระหว่าง กลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C

กลุ่ม		Mean Difference	Std. Error	Sig.
ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	.11844*	.03558	.003*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	.16375*	.04597	.002*
ครูลูกข่ายกลุ่ม B	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	-.11844*	.03558	.003*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	.04531	.04976	.741
ครูลูกข่ายกลุ่ม C	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	-.16375*	.04597	.002*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	-.04531	.04976	.741

$p < 0.05^*$

จากตารางที่ 11 สรุปว่า นักเรียนทุกกลุ่มมีภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร มี 2 คู่ที่แตกต่างกัน โดย กลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยด้านสุขภาพดี (H1) มากที่สุด ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.04) รองลงมาคือ กลุ่ม B ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.02) และกลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยด้านสุขภาพดี (H1) น้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.02)

2) ผลพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคมะเร็งไบบีไม่ดับ และมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H2)

พฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี นักเรียนได้รับการประเมินพฤติกรรมของตนเอง ในลักษณะคำตอบว่า ปฏิบัติ / ไม่ปฏิบัติ ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่ที่เหมาะสมตามหลักสุขอนามัยที่ดี 10 ประการ 2) พฤติกรรมตามแนวทางการควบคุมโรคมะเร็งไบบีไม่ดับในครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน 3) พฤติกรรมตามแนวทางการสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว สถานศึกษาและชุมชนเรื่องสุขภาพ 4) ความเชื่อของชาวอีสานเกี่ยวกับการกินดิบ และ 5) ความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน พบว่าสัดส่วนของพฤติกรรมการปฏิบัติในพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี ในแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) ตารางที่ 12

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบสัดส่วนพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี (H2) ของนักเรียนที่ปฏิบัติในพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรจำแนกรายกลุ่ม

กลุ่ม ตัวอย่าง	n	สัดส่วนพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี(H2)									
		Pre-Test					Post-Test				
		$\bar{x}$	S.D.	$\chi^2\text{-test}$	df	$p\text{-value}$	$\bar{x}$	S.D.	$\chi^2\text{-test}$	df	$p\text{-value}$
A1	27	30.74	6.65	10.889	10	.366	32.26	5.80	14.667	8	.066
A2	24	31.04	5.53	10.833	10	.371	32.92	2.89	3.000	8	.934
A3	37	30.22	6.23	17.865	13	.163	33.30	3.40	8.000	8	.433
A4	23	33.00	4.41	16.522	8	.035*	34.87	3.45	22.348	6	.001*
A5	29	28.24	7.50	414.525	22	.000*	30.76	6.54	293.456	15	.000*
A7	26	30.46	7.45	17.651	15	.281	32.96	2.75	26.070	9	.002*
A8	17	30.76	4.74	6.294	11	.853	33.53	2.27	14.529	7	.043*
A9	30	31.27	5.00	11.333	9	.254	33.10	2.66	4.800	8	.779

กลุ่มตัวอย่าง	n	สัดส่วนพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี(H2)									
		Pre-Test					Post-Test				
		$\bar{x}$	S.D.	χ^2 -test	df	p-value	$\bar{x}$	S.D.	χ^2 -test	df	p-value
A10	26	31.58	5.09	17.385	11	.097	34.04	2.65	7.231	7	.405
A11	31	30.61	5.35	11.968	11	.366	32.61	2.63	13.419	8	0.98
ภาพรวมกลุ่ม A	292	30.61	1.11	320.534	21	.000*	32.89	1.48	160.240	12	.000*
B1	22	28.00	6.70	3.091	11	.989	31.09	4.48	3.455	9	.944
B2	18	29.94	6.01	4.000	10	.947	31.44	4.67	3.333	11	.986
B3	15	28.73	6.08	3.000	9	.964	31.53	4.41	4.8000	10	.904
B4	17	29.06	6.03	5.941	9	.746	32.29	4.47	8.294	9	.505
B5	13	28.69	6.45	3.154	9	.958	30.69	5.14	3.077	10	.980
B6	40	28.13	6.67	4.000	9	.911	31.30	4.74	8.500	9	.485
ภาพรวมกลุ่ม B	125	28.76	0.32	45.872	12	.000*	31.39	0.27	45.040	12	.000*
C1	22	28.68	6.21	6.182	9	.722	30.55	4.32	9.000	10	.532
C2	28	28.29	6.22	10.733	12	.552	31.11	4.74	5.933	10	.821
C3	24	29.21	4.52	10.667	7	.154	31.50	3.27	8.250	8	.409
ภาพรวมกลุ่ม C	74	28.73	0.98	44.378	11	.000*	31.05	0.76	40.189	12	.000*

$p < 0.05^*$

หากเปรียบเทียบความแตกต่างสัดส่วนของการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติ ของพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขภาพดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี หลังการใช้หลักสูตรฯ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้ สถิติ Non Parametric (The Kruskal-Wallis One-Way ANOVA Test) ที่ระดับสถิติ 0.05 พบว่า สัดส่วนของการปฏิบัติตนเพื่อการมีสุขภาพดี (H2) มีอย่างน้อย 1 คู่ที่มีสัดส่วนแตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$) ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติ ของพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขภาพดี (H2) หลังการใช้หลักสูตรฯ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	Mean Rank	χ^2	df	Sig
ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	292	268.98	20.185	2	.000*
ครูลูกข่ายกลุ่ม B	125	220.20			
ครูลูกข่ายกลุ่ม C	74	198.89			
รวม	491				

$p\text{-value} < 0.05^*$

หากพิจารณาความแตกต่างรายคู่ โดยการวิเคราะห์การเปรียบเทียบเชิงพหุคูณ (Multiple Comparison Test) พบว่ามี 2 คู่ที่แตกต่างกันคือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีสัดส่วนการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี แตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม B ($p\text{-value} = .001$) และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีสัดส่วนการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี แตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม C ($p\text{-value} = .001$) ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบสัดส่วนด้านการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี หลังใช้หลักสูตรรายคู่ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C

กลุ่ม		Mean Difference	Std. Error	Sig.
ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	1.47559*	.44728	.001*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	1.79202*	.54462	.001*
ครูลูกข่ายกลุ่ม B	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	-1.47559*	.44728	.001*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม C	.31643	.61378	.606
ครูลูกข่ายกลุ่ม C	ครูแม่ข่ายกลุ่ม A	-1.79202*	.54462	.001*
	ครูลูกข่ายกลุ่ม B	-.31643	.61378	.606

$p < 0.05^*$

จากตารางที่ 14 สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี โดยมีการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี เป็นสัดส่วนมากกว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูลูกข่ายกลุ่ม B และ C ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

6. การอภิปรายผล

ผลของหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

1) ด้านความรู้ (K) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value}=.000$) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม B มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value}=.000$) และ นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านความรู้ ก่อนและหลังใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .529$) สรุปภูมิคุ้มกันด้านความรู้ทั้ง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันทุกคู่ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านความรู้หลังการใช้หลักสูตรของ กลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าทุกกลุ่ม ($\bar{X} = 14.87$, S.D. = 3.82) รองลงมาคือกลุ่ม B ($\bar{X} = 11.48$, S.D. = 2.47) และ กลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยด้านภูมิคุ้มกันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 1.39) อภิปรายได้ว่า ครูแม่ข่ายกลุ่ม A และครูลูกข่ายกลุ่ม B มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระ และจัดการเรียนการสอนได้ตามแนวทางการจัดประสบการณ์ในหลักสูตร และนักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้สูงกว่าทุกกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าการอบรมครูก่อนการใช้หลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ การพัฒนาครูตามรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นจะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหลายประการ ที่สำคัญที่สุด คือ ด้านครูผู้สอน ประวิต เอรารวรรณ (2545) ได้เสนอลักษณะสำคัญของเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ ด้านครูผู้สอน ควรมีลักษณะที่ส่งผลต่อการพัฒนา

ครูอยู่ 4 ลักษณะ คือ การมีความรู้และทักษะพื้นฐานวิชาชีพครู มีความต้องการในการพัฒนาตนเอง มีการเข้าร่วมฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ และความตระหนักในวิชาชีพครู

2) ด้านคุณลักษณะ (A) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูลูกข่ายกลุ่ม B มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) และ นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการประเมินภูมิคุ้มกันสูงกว่าก่อนประเมินภูมิคุ้มกัน ($p\text{-value} = .000$)

คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ หลังการใช้หลักสูตรของทั้ง 3 กลุ่มพบว่าอย่างน้อย 1 คู่ที่แตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$)

คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะทั้ง 3 กลุ่มมี 2 คู่ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านคุณลักษณะ ของกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 12.48$, S.D. = 0.07) รองลงมาคือ กลุ่ม C ($\bar{X} = 12.47$, S.D. = 0.09) และกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 12.10$, S.D. = 0.22)

จะเห็นว่าแม้ว่า กลุ่ม C ไม่ได้ได้รับความรู้ตามหลักสูตร คะแนนเฉลี่ยด้านคุณลักษณะที่แสดงถึงเจตคติ ความเชื่อสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการใช้หลักสูตร อภิปรายได้ว่า เป็นปรากฏการณ์ช่องว่างของความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ (KAP-GAP) ทศนคติและพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไปเมื่อมีการสื่อสารยอมก่อให้เกิดความรู้ และ ทศนคติทางบวก แต่ขั้นตอนในการยอมรับปฏิบัติ อาจมีผลในทางตรงข้าม ในการปิดช่องว่างของความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ Rogers (1978) ได้เสนอวิธีแก้ไขไว้ 4 ประการคือ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้มากขึ้น 2) ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ 3) การให้รางวัล 4) ใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ ซึ่ง Schwartz (1975) ได้ศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทศนคติและพฤติกรรมซึ่งสามารถสรุปได้ว่าหนึ่งในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และเจตคติต่างกันทำให้เกิดการปฏิบัติได้โดยที่ความรู้และเจตคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

3) ด้านทักษะกระบวนการ (P) นักเรียนกลุ่มครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะกระบวนการภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.05) และ นักเรียนกลุ่มครูลูกข่ายกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะกระบวนการภาพรวม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.19)

คะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านทักษะกระบวนการของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน ($p\text{-value} = .021$)

สรุปว่า นักเรียนมีภูมิคุ้มกันด้านทักษะกระบวนการระหว่างครูแม่ข่ายกลุ่ม A และ ครูลูกข่ายกลุ่ม B หลังการใช้หลักสูตร แตกต่างกัน และกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.05) น้อยกว่ากลุ่ม B ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.19)

อภิปรายผลได้ว่า ทักษะกระบวนการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ของกลุ่ม A และกลุ่ม B ส่งผลมาจากภูมิคุ้มกันด้านความรู้ที่ได้รับจากการใช้หลักสูตร โดยกลุ่ม A จะมีคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ทักษะกระบวนการน้อยกว่ากลุ่ม B จากรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง KAP ไปในทิศทางเดียวกับ กลุ่ม A ที่มีคะแนนเฉลี่ยภูมิคุ้มกันด้านคุณลักษณะน้อยที่สุดเช่นกัน

4) ประสิทธิภาพของหลักสูตรด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H) ดังนี้

(1) สรุปผลการสำรวจอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับในครอบครัว ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H1)

นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A ($n = 292$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม B ($n = 125$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$) และนักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้หลักสูตร จากครูลูกข่ายกลุ่ม C ($n = 74$) มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการประเมินภูมิคุ้มกัน สูงกว่า ก่อนประเมิน ($p\text{-value} = .000$)

ค่าเฉลี่ยภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตร ระหว่างกลุ่ม A กลุ่ม B และ กลุ่ม C แตกต่างกัน 2 คู่ คือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A แตกต่างจาก ครูแม่ลูกข่ายกลุ่ม B ($p\text{-value} = .003$) และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A แตกต่างจาก ครูแม่ลูกข่ายกลุ่ม C ($p\text{-value} = .002$)

สรุปว่า นักเรียนทุกกลุ่มมีภูมิคุ้มกันด้านพฤติกรรมสุขภาพดี (H1) หลังการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร มี 2 คู่ที่แตกต่างกัน โดยกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยด้านสุขภาพดี (H1) มากที่สุด ($\bar{X} = 2.54$, S.D. = 0.04) รองลงมาคือ กลุ่ม B ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 0.02) และกลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยด้านสุขภาพดี (H1) น้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.02) อภิปรายผลได้ว่า พฤติกรรมสุขภาพดีเป็นผลจากนักเรียนมีความรู้จากการใช้หลักสูตร ของกลุ่ม A และกลุ่ม B

(2) สรุปผลพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร (H2) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรมีสัดส่วนของพฤติกรรมปฏิบัติในพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขอนามัยที่ดี แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ($p\text{-value} = .000$)

ความแตกต่างระหว่างสัดส่วนของการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติ ของพฤติกรรมและความเชื่อในการมีสุขภาพดี เพื่อหลีกเลี่ยงอาหารที่มีความเสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี หลังการใช้หลักสูตรฯ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า สัดส่วนของการปฏิบัติตนเพื่อการมีสุขภาพดี (H2) มีอย่างน้อย 1 คู่ที่มีสัดส่วนแตกต่างกัน ($p\text{-value} = .000$)

ความแตกต่างรายคู่ มี 2 คู่ที่แตกต่างกันคือ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีสัดส่วนการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี แตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม B ($p\text{-value} = .001$) และ ครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีสัดส่วนการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี แตกต่างจาก ครูลูกข่ายกลุ่ม C ($p\text{-value} = .001$)

สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี โดยมีการปฏิบัติเพื่อมีสุขภาพดี เป็นสัดส่วนมากกว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูลูกข่ายกลุ่ม B และ C ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่า กลุ่ม A นักเรียนมีความรู้ส่งผลให้เกิดทักษะกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้มีพฤติกรรมสุขภาพดีกลุ่ม B นักเรียนมีความรู้ ส่งผ่านคุณลักษณะ จึงส่งผลให้เกิดทักษะกระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อพฤติกรรมสุขภาพดีส่วน กลุ่ม C มีคุณลักษณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพดี

จากการอภิปรายผลประสิทธิผลของหลักสูตร ด้าน KAPH ผู้วิจัยสรุปความสัมพันธ์ด้านความรู้ (K) คุณลักษณะ (A) ทักษะกระบวนการ (P) และพฤติกรรมสุขภาพดี (H) ที่ได้จากการใช้หลักสูตรได้ดังนี้

1) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูแม่ข่ายกลุ่ม A นักเรียนมีความรู้ (K) และคุณลักษณะ (A) ส่งผลให้เกิดทักษะกระบวนการ (P) และพฤติกรรมสุขภาพดี (H) ซึ่งความรู้ (K) ไม่สัมพันธ์กับคุณลักษณะ (A)

2) นักเรียนที่ได้รับการใช้หลักสูตรจากครูลูกข่ายกลุ่ม B นักเรียนมีความรู้ (K) ส่งผ่านคุณลักษณะ (A) ให้เกิดทักษะกระบวนการ (P) และพฤติกรรมสุขภาพดี (H)

3) นักเรียนของครูลูกข่ายกลุ่ม C ยังไม่ได้ใช้หลักสูตร นักเรียนมีคุณลักษณะ (A) ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพดี (H) โดยยังไม่ได้มีความรู้ (K) และยังไม่ผ่านทักษะกระบวนการ (P) และหาก ครูนำหลักสูตรไปใช้ รูปแบบความสัมพันธ์ของ

กลุ่ม C จะมีลักษณะรูปแบบความสัมพันธ์ โดยความรู้ (K) ที่ได้รับจะเสริมสร้างคุณลักษณะ (A) ที่มีอยู่ในตัวนักเรียนให้เกิดทักษะกระบวนการ (P) และพฤติกรรมสุขภาพดี (H)

ความสัมพันธ์ของภูมิคุ้มกันทั้ง 4 ด้านที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร เป็นแบบแผนความสัมพันธ์บนพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการวัดภูมิคุ้มกันโรคในบริบทที่แตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่มน้ำ ชี มูล สงคราม ณ ช่วงเวลา พื้นฐานผู้เรียน สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ระดับความเชื่อด้านพฤติกรรมสุขภาพและการบริโภค ความเจริญด้านเทคโนโลยี ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากผลการทดลองของครูแม่ข่ายกลุ่ม A และครูลูกข่ายกลุ่ม B นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่ถูกต้องและทันสมัย มีเจตคติ และค่านิยมที่เป็นบวกต่อการระวังและการป้องกันตนเอง ครอบครัวและชุมชน จากการติดเชื่อพยาธิใบไม้ตับ นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัวด้านพฤติกรรมสุขภาพดี และห่างไกลจากโรคมะเร็งท่อน้ำดี ในทางตรงกันข้ามกับครูลูกข่ายกลุ่ม C นักเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่ถูกต้องและทันสมัย แต่มีเจตคติ (A) และค่านิยมที่ดี นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื่อพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งหากไม่มีความรู้ นักเรียนจะมีโอกาสเจตคติเปลี่ยนไปในทางลบ กลับมามีพฤติกรรมเสี่ยงได้อีก ดังนั้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่สมบูรณ์ นักเรียนต้องได้รับวัคซีนด้านความรู้เพิ่มขึ้นนั่นเอง

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การเชื่อมโยงความรู้ด้านสุขภาพอย่างบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างองค์รวม การกำหนดสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพจึงควรมีแกนหลักร่วมสำคัญสำหรับครูผู้สอนได้ใช้เป็นหลักยึดในการจัดการเรียนการสอนที่เข้าถึงพื้นฐานอันเป็นหลักการสำคัญของการมีสุขภาพที่ดี ดังนั้นแล้ว ในระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการสนับสนุนให้เกิดเวทีของการสร้างฐานคิดร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่เข้าถึงแก่นขององค์ความรู้อย่างรอบด้าน

2) หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ถือเป็นแบบอย่าง que แสดงถึงการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนในการนำปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เขตพื้นที่จึงควรมีการแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรนี้ขยายผลสู่สถานศึกษาต่างๆ ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) วิจัยเพื่อพัฒนาการขยายผลหลักสูตรไปใช้ในชุมชน (หลักสูตรชุมชน)
- 2) ศึกษาพฤติกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการบริโภคปลาดิบ หลังจากมีการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนและชุมชน

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). **ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข**. (เอกสารอัดสำเนา)
- กิตติ อินทุยศ สมชายปิ่นล่อ และพวงรัตน์ ยงวนิชย์. (2555). กระบวนการก่อมะเร็งท่อน้ำดีในระดับโมเลกุล: ปฏิสัมพันธ์การตอบสนองจากโฮสต์ต่อพยาธิใบไม้ตับ. **ศรีนครินทร์เวชสาร**. 27 ฉบับพิเศษ (มะเร็งท่อน้ำดี), 356-363.
- โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2559). **วารสารโครงการ CASCAP**. 2(5), มกราคม-มีนาคม.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2545). **การวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางสายใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตแลสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Rogers, D. (1978). **The psychology of Adolescence**. New York: Appleton Century Crofts.
- Saylor, J. Galen & Alexander, William M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Schwartz, N.E., (1975). **Nutrition, knowledge, attitude, and practice of high school graduates**. California: WB. Saunders

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล

Instructional Leadership of the administrator in Digital Era

พนธกานต์ นฤทธิมนต์¹,อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์²,กุลลาบ ปุริสาร³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Study) ผู้เขียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่จากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศจำนวน 20 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ใหม่นี้ไปสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาบริบทประเทศไทยในยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ ในที่นี้จะนำเสนอองค์ความรู้เนื้อหาประกอบด้วย 1. ความหมายภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3. แนวทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล และ 4. สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัลได้ 14 ตัวชี้วัดดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมด้านดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ 3) การพัฒนาวิชาชีพครูยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการ PLC 4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 6) วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 7) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ 8) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 9) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 10) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 11) การนิเทศติดตามและสะท้อนผลการเรียนรู้ 12) การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กรดิจิทัล 13) การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ และ 14) การสร้างฐานคุณภาพการศึกษาสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปประยุกต์ในการบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจของสถานศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศและสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารโรงเรียน, ยุคดิจิทัล

Abstract

This academic article on Instructional Leadership of the administrations in the Digital Age by using a documentary research method, the authors analyzed and synthesized into a new body of knowledge from the ideas of 20 academics both in Thailand and abroad with the objective to present the concept of instructional leadership of school principals in the digital era. This new body of knowledge can be used to inspire school administrators to apply them in educational administrations in educational institutions in the context of Thailand in the digital era with high quality. In this paper, the body of knowledge will be presented, consisting of 1. Definition of instructional leadership of school administrators,

¹นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณบดีศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

2. Components of Instructional leadership of school administrators, 3. Guidelines for educational administration in the Digital Era, and 4. Summary of instructional leadership components of the administrators in the Digital Era: 1) Having a shared vision for digital, 2) Creation of digital networks for academic cooperation, 3) Professional development of teachers in the digital era through PLC process, 4) Curriculum and learning management with technology, 5) Using digital technology for learning, 6) Learning culture Knowledge in the digital age, 7) Research for innovation development to enhance achievement, 8) Effective communication skills, 9) Promotion of learning atmosphere, 10) Creativity, 11) Supervising, monitoring and reflecting on learning outcomes, 12) Inspiring a digital organization, 13) Spiritual leadership and 14) Building a quality base for education towards sustainability. We hope that both public and private educational administrators can apply it in instructional administration which is the heart of the school management in order to achieve excellence and towards international and world class schools.

Keywords: Instructional leadership, School administrator, Digital era

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลมีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและมีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมโลก โรงเรียนต้องเตรียมพร้อมผู้เรียนสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 โดยโรงเรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้นที่มุ่งเน้นการพัฒนาในภาพรวม โรงเรียนต้องสร้างหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะผู้เรียนทุกคนในศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถคิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารได้ รวมทั้งมีความสามารถทางเทคนิค ผู้บริหารและครูต้องปลูกฝังความรู้และทักษะที่จำเป็นโดยแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าความรู้ และทักษะนี้ใช้กับโลกความเป็นจริงได้ และต้องพยายามเพิ่มความใฝ่รู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โรงเรียนควรมีกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร และการออกแบบการเรียนการสอน โรงเรียนสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นเพื่อประสบความสำเร็จในการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์จริงทางสังคม และเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น โรงเรียนควรมีการจัดการรวมความรู้และทักษะที่จำเป็นเข้าไว้ด้วยกัน มีระบบสนับสนุนที่ได้มาตรฐาน มีการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอนและเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาพร้อมที่จะเจริญเติบโตในโลกยุคดิจิทัลที่ (สุทธิวรรณ ตันติธรรณวงศ์, 2560)

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ โดยมีประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ คือการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดยการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนโฉมครูให้เป็นครูยุคใหม่ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับทุกประเภท การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและวิทยาศาสตร์, 2561)

เป้าหมายการจัดการศึกษาชาติเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะของผู้เรียน และเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้มีความก้าวหน้าตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทั้งหมดในโรงเรียนผืนกกำลังเป็นหนึ่งเดียว ประสานสัมพันธ์ให้มีพลังผลักดันให้เกิดการปฏิรูปทั้งโรงเรียน บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้ร่วมกันจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบปัญหาหลายประการ คือ ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยรวมแล้วคะแนนต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ซึ่งปัญหามาจากหลายปัจจัยที่สำคัญคือ การขาดแคลนครูทั้งปริมาณและคุณภาพ กระบวนการบริหารทั้งทางด้านวิชาการ การเรียนการสอนยังเป็นระบบบรรยายให้ท่องจำที่ล้าหลัง ในการประเมินสถานะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาไทย เนื่องจากผู้บริหารเป็นจักรสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศและสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการสร้างสรรค์คุณภาพการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานวิชาการ ที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่องหลักสูตรและการปฏิรูปการศึกษา บทบาทผู้บริหารจึงเป็นบทบาทที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถกระตุ้นและเสริมสร้างทั้งทางด้านวิชาการและด้านขวัญและกำลังใจ (อัจฉรา นิยามา, 2561)

จากสภาพปัญหาของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยยัง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังอาจจะไม่ให้ความสำคัญในด้านวิชาการและการจัดการเรียนรู้เท่าที่ควร ขาดการถ่ายทอดให้บุคลากรในสถานศึกษาของตนให้รับทราบถึงเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการบริหารวิชาการที่ครอบคลุมตามขอบข่ายงานวิชาการส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมาย การช่วยเหลือ ระบบดูแลนักเรียนยังปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคดิจิทัลทำให้เกิดช่องว่าง ระหว่างครูและนักเรียนอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นความร่วมมือบริหารจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมีน้อย กระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่ยั้งยืนยงเป็นศูนย์กลาง ขาดสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9, 2562) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหารของตนเองให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลและควรสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความกล้าคิด กล้าทำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงถือเป็นแบบปฏิบัติที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษา (อารี กังสานุกุล, 2553)

ในบทความทางวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงใคร่ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยวิธีวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร (Documentary Study) ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องอย่างแน่นอน และจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

2.แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ความหมายภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

Girvan (2001) ได้กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการว่าผู้บริหารเป็นแกนกลางของความพยายามในฐานะผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้จัดระเบียบองค์การ ผู้นำและผู้ประเมิน เพื่อเป็นการรับประกันความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้น

McEwan (2003) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง ภาวะนำที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยครู ผู้สอน นักเรียนและหลักสูตรมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

Dimmock, & Walker (2005) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตำแหน่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากครู ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

อำนาจ ทองโปร่ง (2555) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความสำเร็จขององค์กร ขึ้นอยู่กับคุณภาพของภาวะผู้นำเป็นสำคัญ

จิตติมา วรณศรี (2557) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทที่ต้องปฏิบัติตนและปฏิบัติงานใน 8 บทบาท ดังนี้ 1) บทบาทผู้นำ 2) ผู้ประสานงานและสร้างเครือข่าย 3) บทบาทนักแก้ปัญหา 4) บทบาท นักพัฒนาระบบ 5) บทบาทนักวิชาการ 6) บทบาทสร้างทีมงาน 7) บทบาทพัฒนาทรัพยากรบุคคล และ 8) บทบาทนักสื่อสาร

วิโรจน์ สารรัตน์ (2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานวิชาการโดยให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจและมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาและงานวิชาการ งานวิจัย งานประกันคุณภาพและงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร และคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศกล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ดังนี้

Mielcarek, & Hoy (2005) ได้ศึกษาวิจัย และวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการได้เป็นรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาวิชาชีพครูทั้งโรงเรียน 2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันและสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย และ 3) การกำกับติดตามและจัดให้มีการสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน

Gickman (2007) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ (Knowledge)
2. ด้านภาระหน้าที่ (Tasks)
3. ด้านทักษะ (Skills)

Quah Cheng Sim (2011) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศมาเลเซีย พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย ประสบความสำเร็จในการนำบทบาทผู้นำ ประกอบด้วย

1. เสริมบรรยากาศการเรียนการสอน
2. สนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

Gorton (2018) กล่าวว่า คุณลักษณะ ของความเป็นผู้นำดิจิทัล มีดังนี้

1. การพัฒนาทักษะดิจิทัลทั่วทั้งองค์กร ไม่ใช่แยกเฉพาะในแผนกต่างหาก
2. การมอบอำนาจและงบประมาณให้ผู้ใช้ในการตรวจสอบและปลูกฝังเทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการทำงาน

ที่คล่องตัว

3. สร้างแรงบันดาลใจทีมงานและบอร์ดเกี่ยวกับผลที่ได้ของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลพร้อมด้วยการพิสูจน์แนวคิดที่เป็นรูปธรรม แม้ว่าการทดลองที่ประสบความสำเร็จจะมีขนาดเล็ก

ดำรง มูลป้อม (2557) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กไว้โดยกำหนดองค์ประกอบหลักได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้

วิจิตา สุขทั่วญาติ (2557) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนการสอนโดยเทคโนโลยีการสื่อสารในสถานศึกษา

จิตติมา วรณศรี (2557) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู

ชวนะ ทวีอุทิศ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

กนกอร สมปราชญ์ (2560) ได้สรุปผลการวิจัยภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาทฤษฎีฐานราก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติการหลักสำคัญคือ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และมุ่งเน้นเรื่องการเรียนรู้ของทุกคน

กัญญาณ อินหว่าง (2560) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ และการเปิดเผยกล้าแสดงออก 2) ด้านความสามารถ ได้แก่ สามารถจัดทำงานวิชาการและโครงการวิจัยเข้าสู่คณะวิชาและการวางระบบการบริหารวิชาการ และ 3) ด้านพฤติกรรม ได้แก่ การใช้ความรู้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

นิตยา วงษ์กันยา (2560) ได้สรุปผลการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามืองค์ประกอบหลักด้านความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การวางแผนวิชาการ การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล 2) องค์ประกอบหลักด้านความสำเร็จของงาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อยได้แก่ การวิจัยทางการศึกษา การกำหนดเป้าหมาย และการมุ่งมั่นพัฒนา 3) องค์ประกอบหลักด้านสัมพันธภาพ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ประสิทธิภาพของงาน การจูงใจ การมีส่วนร่วม และบรรยากาศการเรียนรู้ 4) องค์ประกอบหลักด้านความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และการสร้างนวัตกรรม

จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีแนวคิดใหม่ในการบริหารการศึกษาเพื่อให้รองรับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การสร้างพลังเชิงบวก (Positive Energy)
2. การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership)

สรุป องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ มี 10 องค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1. การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล
- องค์ประกอบที่ 2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ
- องค์ประกอบที่ 3. การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร
- องค์ประกอบที่ 4. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
- องค์ประกอบที่ 5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 6. วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 7. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์

องค์ประกอบที่ 8. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 9. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 10. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 แนวทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

แนวทางการก้าวสู่ความเป็นผู้นำยุคดิจิทัล การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลองค์กรจะต้องมีสมรรถนะในการจัดการด้านการเปลี่ยนแปลงในหลายประการ ทั้งด้านการตอบสนองความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสร้างสถานการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายในยุคดิจิทัลได้อย่างตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร

ทินกร บัวชู, และทิพภาพร บัวชู (2562) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์สามารถแลกเปลี่ยนถ่ายถอดวิสัยทัศน์ หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรด้วยการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์กร การเข้าใจกลยุทธ์ที่สนับสนุนเป้าหมายจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันขององค์กรด้วยนวัตกรรมดิจิทัล

2. การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว (Professional Practice) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่าจะต้องเป็นผู้ดำเนินการใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว เชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยี (Digital Native) สามารถจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างมืออาชีพ ออกแบบสถานที่ทำงานเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการเสริมสร้างพลังอำนาจด้วยเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่าง ๆ

3. ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ (Data Driven) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้อย่างอิสระ (Free flow of information) โดยนำมาใช้ได้อย่างไม่จำกัดทำให้เกิดประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรตั้งแต่การทำงานประจำวัน การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร (Talent Manager Ent)

5. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture)

สุชนา โกมลวนิช (2563) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication)

2. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Vision)

3. การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)

สรุป แนวทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ของนักวิชาการมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล
2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้
3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
4. การบริหารและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
5. การเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี

6. การสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ยุคดิจิทัล

3. สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล

ศิริพงษ์ กลั่นไพบูลย์ (2564) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้ 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ 4) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 6) การมีวิสัยทัศน์เท่าทันแนวโน้มอนาคต 7) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 8) การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร 9) วัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 10) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังมีความหมายต่อไปนี้

1. **การบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้** หมายถึง การวางแผนวิชาการ การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล การกำกับ ติดตาม การนิเทศ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

2. **การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ** หมายถึง การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวิชาการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการให้เกิดขึ้น เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพิ่มช่องทางการเชื่อมโยงทางวิชาการได้อย่างหลากหลาย

3. **การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์** หมายถึง การสร้างการวิจัยเพื่อพัฒนางาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา ใช้กระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์งานวิจัย เพื่อมุ่งผลสำเร็จ ประสิทธิภาพของงาน และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4. **ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ** หมายถึง ทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าว การจูงใจกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถกระตุ้นการตัดสินใจร่วมกันในงานวิชาการ

5. **การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้** หมายถึง การพัฒนา หรือการจัดบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. **การมีวิสัยทัศน์เท่าทันแนวโน้มอนาคต** หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสร้าง ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตและยุคดิจิทัล

7. **ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์** หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ ความคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การใช้กลยุทธ์ดิจิทัลในการบูรณาการกระบวนการและเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในสถานศึกษา

8. **การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร** หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาครูบุคลากรในสถานศึกษา ให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการ และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

9. **วัฒนธรรมการเรียนรู้** หมายถึง การสร้างอัตลักษณ์ขององค์กร และเป็นแบบอย่างที่ดีใช้ทักษะความเป็นผู้นำดิจิทัลเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ต้ององค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา พัฒนางานและสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพทางวิชาการ ปรับทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล

10. **การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล** หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในองค์กร การรู้ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้คล่องแคล่ว ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

4. การสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถแสดงดังตารางที่ 1 มี 14 องค์ประกอบดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล	องค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการ	องค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล
1. วิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล	1. การมีวิสัยทัศน์เท่าทันแนวโน้มอนาคต	1. การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล
2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อ การเรียนรู้	2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทาง วิชาการ	2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความ ร่วมมือทางวิชาการ
3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3. การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้า บุคลากร	3. การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้า บุคลากร
4. การบริหารและการจัดการ เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี	4. การบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้	4. การบริหารหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
5. การเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี	5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้
6. การสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ยุค ดิจิทัล	6. วัฒนธรรมการเรียนรู้	6. วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล
	7. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับ ผลสัมฤทธิ์	7. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับ ผลสัมฤทธิ์
	8. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	8. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
	9. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	9. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้
	10. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	10. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
		11. การนิเทศติดตามและสะท้อนผลการ เรียนรู้
		12. การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กร ดิจิทัล
		13. การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ
		14. การสร้างฐานคุณภาพการศึกษาสู่ ความยั่งยืน

จากการสังเคราะห์เนื้อหาองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลได้ 14 องค์ประกอบได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ 3) การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร 4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 6) วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 7) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ 8) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 9) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 10) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 11) การนิเทศติดตามและสะท้อนผลการเรียนรู้ 12) การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กรดิจิทัล 13) การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ และ 14) การสร้างฐานคุณภาพการศึกษาสู่ความยั่งยืน ดังมีความหมายต่อไปนี้

1. **การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล** หมายถึง การที่ผู้นำองค์กรสามารถสร้างภาพในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจเข้าหาการเรียนรู้ และแผนกลยุทธ์นำมาใช้บริหารองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยให้ความสำคัญสูงสุดกับงานวิชาการ

2. **การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ** หมายถึง การที่กลุ่มคนหรือกลุ่มที่มีการประสานงานด้วยระบบอินเทอร์เน็ต หลากหลายช่องทางในการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวิชาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน และตระหนักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ

3. **การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมและพัฒนาครูบุคลากรในสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการปฏิบัติงานแบบไร้ขีดจำกัด และมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

4. **การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี** หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนยุคดิจิทัล สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติและประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมินหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการ

5. **การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้** หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในองค์กร ใช้เครื่องมือทางดิจิทัล มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัล เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาให้ทันยุคดิจิทัล

6. **วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล** หมายถึง การสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรและเป็นแบบอย่างที่ดี โดยใช้ทักษะความเป็นผู้นำดิจิทัลเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของบุคลากร สามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้และบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างทั่วถึงเพื่อพัฒนางานและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพทางวิชาการ ปรับทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล

7. **การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์** หมายถึง การสร้างการวิจัยเพื่อพัฒนางาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา ใช้กระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์งานวิจัย เพื่อมุ่งผลสำเร็จ ประสิทธิภาพของงาน และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. **ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ** หมายถึง ทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าว การจูงใจคำแนะนำ ช่วยเหลือสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารกับบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจร่วมกันในงานวิชาการ และใช้การสื่อสารด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารกับองค์กรภายในและระหว่างองค์กรเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิชาการ

9. **การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้** หมายถึง การพัฒนา หรือการจัดบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

10. **ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์** หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ ความคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การใช้กลยุทธ์ดิจิทัลในการบูรณาการกระบวนการและเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในสถานศึกษา รวม 12

11. การนิเทศติดตามและสะท้อนผลการเรียนรู้ หมายถึง การนิเทศการเรียนการสอนของครูผู้สอน ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นทีมกัลยาณมิตร และมีการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในทุกสาระการเรียนรู้ของครูทุกคน

12. การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กรดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี กระตุ้นส่งเสริมสร้างแนวคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอนและการทำงาน

13. การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ หมายถึง ผู้บริหารเป็นตัวอย่างในการนำทางวิชาการที่ทุ่มเทเสียสละพัฒนานวัตกรรม วิชาชีพครูด้วยจิตวิญญาณเพื่อศิษย์ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

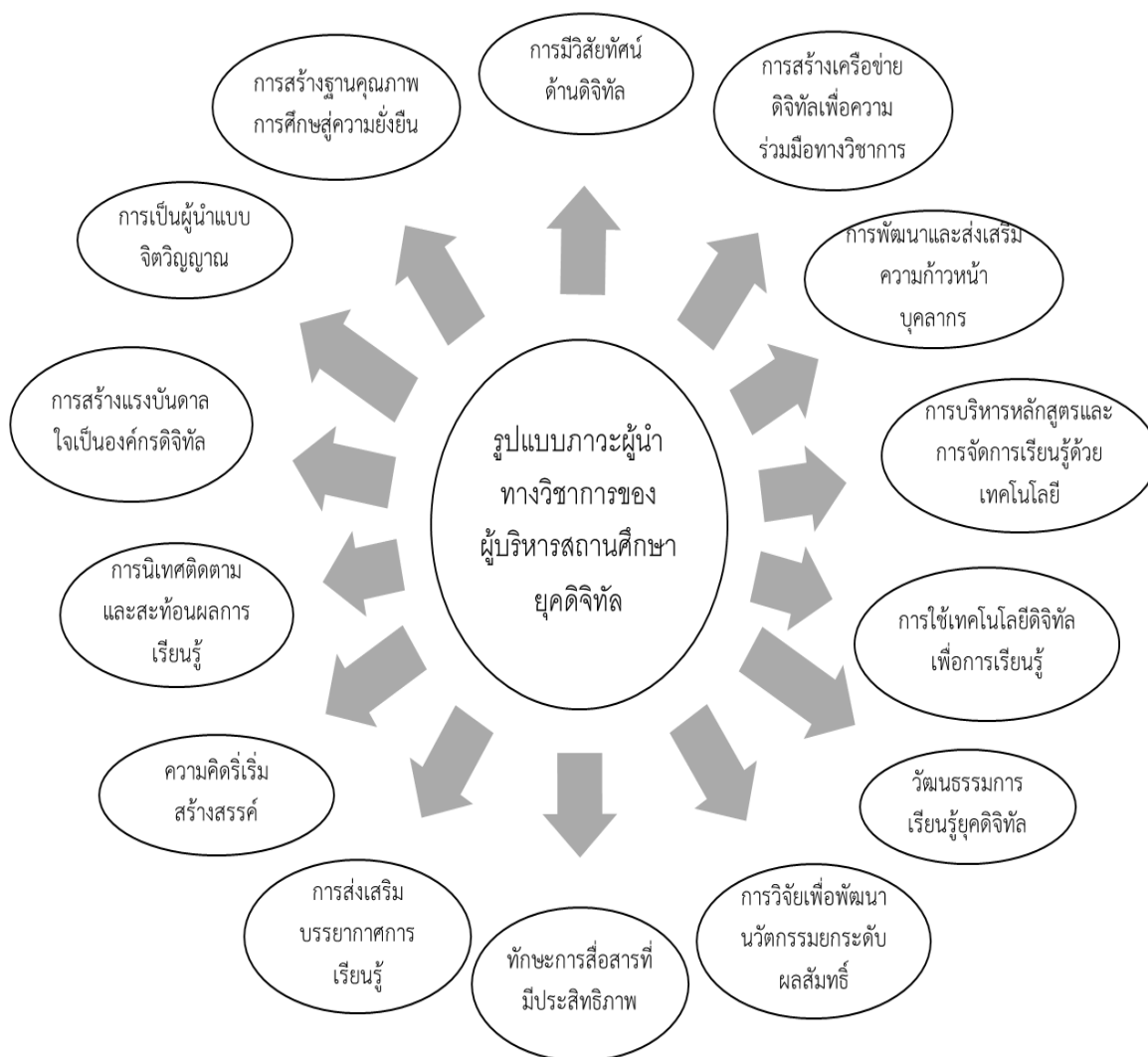
14. การสร้างฐานคุณภาพการศึกษาสู่ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ คุณภาพชีวิตของผู้เรียนสู่เป้าหมายทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

5. บทสรุป

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลได้ 14 องค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1. การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล
- องค์ประกอบที่ 2. การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ
- องค์ประกอบที่ 3. การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร
- องค์ประกอบที่ 4. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
- องค์ประกอบที่ 5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 6. วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล
- องค์ประกอบที่ 7. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์
- องค์ประกอบที่ 8. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- องค์ประกอบที่ 9. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 10. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- องค์ประกอบที่ 11. การนิเทศติดตามและสะท้อนผลการเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 12. การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์กรดิจิทัล
- องค์ประกอบที่ 13. การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ
- องค์ประกอบที่ 14. การสร้างฐานคุณภาพการศึกษาสู่ความยั่งยืน

จากบทสรุป สามารถแสดงเป็นรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคดิจิทัลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุดต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

6. เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. วิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 51-66.
- กัญญาณ อินทว้าง. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารระดับคณะวิชาที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนตจอร์จ.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จิตมา วรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: รัตนสุวรรณาการพิมพ์.
- ชวนะ ทวีอุทิศ. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ดำรง มูลป้อม. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทินกร บัวชู, และทิพาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- นิตยา วงษ์กันยา. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสาร มจร., 6(2).
- วิจิตา สุขทั่วญาติ. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2557). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนวัตทัศน์ร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคุชฎบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารสถานศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุชญา โกมลวานิช. (2563). องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. สืบค้น 2 เมษายน 2563, จาก <https://app.gs.kku.ac.th>.
- อำนวย ทองโปร่ง. (2555). ภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์.
- Alig-Mielcarek, & Hoy, W.K. (2005). *A theoretical and empirical analysis of the nature, meaning, and influence of instructional leadership*. U.S.A.: The Ohio State University.
- Dimmock, C., & Walker, A. (2005). *Educational leadership: Culture and diversity*. Gateshead: Athenaem Press.
- Girvan, N. (2001). *Reinterpreting the Caribbean*. In B. Meeks & F. Lindahl (Eds.), *New Caribbean thought: A reader*. Jamaica: University of the West Indies Press.
- Glickman, C. D. (2007). *Super Vision and instructional leadership: A developmental approach*. (7th th). Boston: Pearson.
- Gorton, C. (2018). *6 characteristics of digital leadership*. Retrieved July 1, 2019, from <https://digileaders.com/6-characteristics-digital-leadership>.
- McEwan, E. K. (2003). *7 steps to effective instructional leadership*. California: Corwin Press.
- Quah Cheng Sim. (2011). *Instructional leadership among principals of secondary schools in Malaysia*. International Research Journals, 2(12), 1784-1800.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร

Digital leadership of administrators in Organization

ยงยุทธ นฤทธิมนตรี¹,กษม ชนะวงศ์²,กุลลาป ปุริสาร³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร โดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Study) ผู้เขียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่จากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 18 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กรซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้บริหารองค์กรเพื่อการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บทความนี้ ในที่นี้จะนำเสนอองค์ความรู้เนื้อหาประกอบด้วย 1. ความหมายของผู้นำยุคดิจิทัล 2. ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัลมี 4 ตัวชี้วัด 1) พัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 2) พัฒนาขีดความสามารถใหม่และเต็มใจที่จะทดลอง 3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมและธุรกิจ และ 4) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแบบรวมพลัง 3. ด้านบทบาทภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 7 ตัวชี้วัด 1) เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมในองค์กรและทำให้เกิดความคล่องตัว 2) เกิดความมีเหตุผลในการพัฒนาองค์กร 3) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 4) เกิดความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม 5) องค์กรมีการเติบโตและสามารถแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล 6) สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดี และ 7) เกิดภูมิปัญญาที่ไม่เคยมีมาก่อน 4. ด้านการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 12 ตัวชี้วัด 1) วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) มีความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ 4) วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลสารสนเทศ 5) สะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง 6) การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวมและขอบเขตความเป็นส่วนตัว 7) มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์เชิงวิชาชีพ 8) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล 9) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน 10) แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และการไกล่เกลี่ย 11) มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นบวก และ 12) การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม และ 5. ด้านทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล มีตัวชี้วัด 5 ด้าน 1) ด้านความสามารถ สามารถสร้างความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) สามารถควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมายนโยบายและมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล (Digital Governance, Standard, and Compliance) สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร (Digital Technology) สามารถออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ (Digital Process and Service Design) สามารถบริหารกลยุทธ์และการจัดการโครงการ (Strategic and Project Management) สามารถเป็นผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และ สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (Digital Transformation) 2) ด้านความรู้ มี 18 ตัวชี้วัด ด้านความรู้ ดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศกับหน่วยงานและแผนการดำเนินงานขององค์กร ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมองค์กรและการกำกับดูแล (Enterprise Architecture) ความรู้ด้านการจัดการโครงการ (Project Management) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างทีม

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

(Team Building) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน (Human Resource Management and Development) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิเคราะห้และสังเคราะห์ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเป็นหัวหน้างานที่ดีการสอนงาน (Coach and Mentor) และการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการบริหารผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Management) ความรู้เกี่ยวกับการทำงานและประยุกต์ใช้งานแบบอไจล์ (Agile) ความรู้ด้านการกระบวนกรขั้นตอนการจัดทำ ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงดิจิทัล (Digital Risk Management) ความรู้เกี่ยวกับแนวทางวิธีการในการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล เทคนิคการจัดการข้อตกลงระดับการให้บริการและการทำงาน (Service-Level Agreement Management) เทคนิคการออกแบบการให้บริการ ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Cyber Security) ความรู้ด้านการจัดการการให้บริการด้านไอที (IT Service Management) และ มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาซอฟต์แวร์ 3) ด้านประสบการณ์ จะประกอบด้วย 13 ตัวชี้วัดย่อย ดังนี้ ประสบการณ์การจัดทำแผนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหน่วยงาน (Policy Making) การนำกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ (Implementation) การทำงานแบบเป็นเครือข่ายกับองค์กรและประชาชน เพื่อผลสำเร็จร่วมกัน การใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การทำงานบริหารจัดการ ควบคุม กำกับโครงการของหน่วยงาน การบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงาน การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน การบริหารจัดการคุณภาพองค์กร การแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาองค์กรกับส่วนราชการที่มีการปรับเปลี่ยนเป็นหน่วยงานดิจิทัล การวิเคราะห์และออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture) การบริหารจัดการระบบ IT ขององค์กร การพัฒนาซอฟต์แวร์ และการทำงานด้าน IT Security 4) ด้านคุณลักษณะ จะมี 5 ตัวชี้วัดย่อยดังนี้ มุ่งเป้าหมาย คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้ เปิดรับประสบการณ์ใหม่ ริเริ่ม สร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นกล้าตัดสินใจ พร้อมรับความเสี่ยงรับผิดชอบ และมีคุณธรรมจริยธรรม และ 5) ด้านสมรรถนะ จะมี 4 ตัวชี้วัดย่อยดังนี้ วิสัยทัศน์ (Visioning) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation) ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (Change Leadership) และการสอนงานและมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Other) ทั้งนี้ ผู้บริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจะสามารถนำแนวคิดและองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กรนี้ไปพัฒนาตนเองและหน่วยงานองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารในองค์กร

Abstract

This academic articles on Digital Leadership of Executives in Organizations by using documentary research. The authors analyzed and synthesis to set new body of knowledge from the ideas of 18 academics both in Thai and abroad, with the objective of presenting knowledge about digital leadership of executives in organizations. Which can be applied to inspire corporate executives to change strategies for managing organizations in the digital era with efficiency and effectiveness. This article will present knowledge, content consisted of **1. Definition of Digital Leadership** **2. Digital Leadership Characteristics;** There are 4 indicators 1) develop digital fluency, 2) develop new capabilities and be willing to experiment, 3) understand how technology affects digital transformation, social and business change indicators; and 4) promote an inclusive environment. **3. As for the role of digital leadership of corporate executives;** there are 7 indicators: 1) creating innovation in the organization and enabling flexibility, 2) rationalization in organizational development,

3) strengthening communities 4) where Credibility and fairness; 5) the organization grows and can effectively solve problems; 6) good adaptability to change, and 7) unprecedented wisdom. **4. Organizational executives** have 12 indicators 1) vision, Leadership, 2) creativity, 3) knowledge of platforms and new technologies, 4) analyze quality digital content from information, 5) reflect the digital image within oneself, 6) public time management and privacy domain 7) have a professional online branding strategy, 8) build a network of communication Personal learning, 9) integrate digital technology into presence leadership, 10) cyber conflict resolution and mediation, 11) have a positive, creative activity-based digital decision-making strategy, and 12) social media use. For social benefits and **5. Digital leadership skills for digital organization transformation**, there are 3 indicators: **1) ability to create understanding** and use of digital technology (Digital Literacy) to be able to control and regulate and compliance with laws, policies and digital management standards (Digital Governance, Standard, and Compliance) Can use digital technology to enhance organizational potential (Digital Technology) Able to design processes and services with digital systems for improving the quality of government work (Digital Process and Service Design) able to manage strategy and project management (Strategic and Project Management) Able to be a digital leader (Digital Leadership) and able to drive digital transformation (Digital Transformation). **2) Knowledge there are 18 knowledge indicators as follows:** knowledge about the linkage of the country's policy direction and strategy with agencies and corporate action plan, knowledge of digital transformation, knowledge of organizational architecture and governance (Enterprise Architecture), knowledge of project management, knowledge of team building techniques, knowledge of human resource management and manage development, analyze and synthesize data, knowledge of techniques for being a good supervisor, coaching and mentoring and performance management, knowledge of stakeholder management techniques, work and apply the agile method (Agile), knowledge of the process of preparation, knowledge of digital risk management (Digital Risk Management), knowledge of approaches and methods for linking work between agencies for digital government transformation, service-level agreement management techniques, service design techniques, knowledge of information technology security (Cybersecurity), knowledge of IT service management (IT Service Management) and knowledge of software development. **3) Experience consists of 13 characters;** Sub-measures are as follows: Experience in making plans for information technology and communication of the agency (Policy Making), implementation of organizational strategies, networking with organizations and people for mutual success using data for analysis and synthesis working on the management, control, and supervision of the project of the agency, organization budget management administration and human resource development of the agency, organizational quality management exchange of organizational development experiences with government agencies that have been transformed into digital agencies, analysis and design of enterprise architecture (Enterprise Architecture), management of the organization's IT system, software development and work in IT Security. **4) On features, there are 5 sub-metrics as follows:** goal-oriented, analytical, problem-solving, open Get new experiences, be creative, learn by yourself, communicate and work with others to make decision, ready to accept responsibility and have morals and

ethics and 5) In terms of competency, there will be 4 sub-metrics as follows: visioning, strategic orientation, change leadership, and coaching and empowering others. Finally, public and private organizations will be able to apply the concepts and knowledge of digital leadership of executives in this organization to develop themselves and their organizational units to achieve progress of their goals.

Keywords: Digital leadership, Administrators in organization

1. บทนำ

สถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การระบาดของโรคภัยต่าง ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้น ความเจริญด้านเทคโนโลยีสูงขึ้น เกิดความก้าวหน้าวิชาการ ทั้งทางอินเทอร์เน็ต การติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล ความเจริญขึ้น ยุคดิจิทัลนำไปสู่การพัฒนาหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางนโยบายรัฐบาล และกระทรวง เกษตรและสหกรณ์, World economic forum (2017) ได้กำหนดอัจฉริยะทางเทคโนโลยีดิจิทัล (digital intelligence), การปฏิวัติดิจิทัล (digital revolution), แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล (organization development), การสื่อสารเพื่องานชลประทานในยุค disruption, การพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารของกรมชลประทาน, แนวทางการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลกรมชลประทาน และการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของกรมชลประทาน (กรมชลประทาน “ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี”, 2560)

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศไทยที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนบนหลักปรัชญาพอเพียง จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐซึ่งเป็นแกนหลักในการพัฒนาประเทศ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปรับกรอบความคิด พฤติกรรม วัฒนธรรมองค์กร วิธีการทำงาน และการให้บริการภาครัฐใหม่ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล หรือการเป็นภาครัฐที่เชื่อมโยงเสมือนเป็นองค์กรเดียว และเป็นภาครัฐที่เปิดให้ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมบริการและการทำงานให้กับชุมชน สังคมและประเทศ โดยภาครัฐเป็นฐานต่อยอดการพัฒนาและสร้างคุณค่าร่วมกันกับทุกภาคส่วน (Government as a Platform for Business and Citizen) อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดร่วมกันตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐที่กำหนดให้ภาครัฐมีขีดสมรรถนะสูง เทียบเท่ามาตรฐานสากลและมีความคล่องตัว อันมีระดับ Digital Government Maturity Mode (Gartner) เป็นตัวชี้วัดรวมทั้งตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2561-2565 ที่มุ่งหมายสร้างภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนสามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนที่หลากหลายผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ (กรมชลประทาน “ยุทธศาสตร์ 20 ปี”, 2560)

กรมชลประทานในฐานะผู้นำการปรับเปลี่ยนหน่วยงานสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับกลยุทธ์และองค์ภาพของหน่วยงานให้มีความทันสมัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาภาครัฐที่ขับเคลื่อน โดยความต้องการและช่วยแก้ไข้ปัญหาที่แท้จริงของประชาชนผู้รับบริการ (Citizen-driven) การพัฒนาการบริการและการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความสะดวกรวดเร็ว เชื่อมโยงและเป็นบูรณาการ การเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การสร้างความเป็นธรรมให้กับสังคม และการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน รวมทั้งเป็นภาครัฐที่มีการดำเนินงานบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ ความโปร่งใสปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเปิดให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรมมาใช้อย่างเต็มศักยภาพในการนี้ เพื่อสร้างความชัดเจนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัลอันจะก่อให้เกิดการประสาน

บูรณาการ และการเชื่อมต่อการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัลทั้งในระดับภาครัฐในภาพรวมส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวมเดียวกัน และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กร (Digital Government Transformation) ตั้งแต่การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ในการไปสู่รัฐบาลดิจิทัลการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการและการทำงานภาครัฐให้ทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการและการจัดองค์กรอย่างพลิกโฉม ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ผู้รับบริการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและระหว่างประเทศ (กาญจจินทร์ สระประทุม, 2560)

ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ หรือ Government Chief Information Officer เรียกโดยย่อว่า GCIO เป็น ผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Transformation in Chic) ตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศรวมถึงนโยบายและแผนที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติตามความเห็นของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคณะกรรมการพัฒนาารัฐบาลดิจิทัล โดยมีบทบาทในการบูรณาการและนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรม เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์องค์กร นำการพัฒนาการบริการและปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของภาครัฐ (Business and Operating Model) ให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ สอดรับกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชนและผู้รับบริการ จัดระเบียบองค์กร กระบวนการทำงาน ข้อมูล และเทคโนโลยีภาครัฐ ให้มีลักษณะเปิดกว้าง กะทัดรัดเป็นบูรณาการเชื่อมโยงกันแบบไร้รอยต่อมีการแบ่งปันและใช้ประโยชน์ร่วมกันรวมทั้งพัฒนาระบบนิเวศและวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นส่วนบุคคล (กรมชลประทาน กองแผนงาน “นโยบายการกำกับองค์กรที่ดี”, 2564)

ในส่วนของกรมชลประทาน มีวิสัยทัศน์ “กรมชลประทานเป็นองค์กรอัจฉริยะ ที่มุ่งสร้างความมั่นคงด้านน้ำ (Water Security) เพื่อเพิ่มคุณค่าการบริการ ภายในปี 2580” พันธกิจ “พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล, บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม, ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม, เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ” และประเด็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin-based Approach) , การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ตามวัตถุประสงค์การใช้น้ำ, การป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ, การเสริมอำนาจประชาชนในระดับพื้นที่ (Empowering การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน, ในงานบริหารจัดการน้ำชลประทาน (Networking Collaboration Participation), การปรับเปลี่ยน สู่องค์กรอัจฉริยะ (Turnaround to Intelligent Organization)” (กรมชลประทาน รายงานประจำปี, 2564)

ในบทความทางวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงใคร่ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กรด้วยวิธีวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร (Documentary Study) ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารองค์กรและผู้เกี่ยวข้องอย่างแน่นอน และจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร

1. ความหมายของผู้นำยุคดิจิทัล

Flanagan, Jacobson (2003) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มีภารกิจต่อนักเรียน เป็นความแน่วแน่มุ่งคงต่อการกิจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีวิสัยทัศน์ที่กำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษา

Nak Ai (2006) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการบริหารงานของผู้ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายของเทคโนโลยี โดยใช้คุณลักษณะของผู้นำ ตลอดจนกระบวนการบริหารปฏิบัติทางวิชาชีพ

Kerdtip (2006) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถใช้เทคโนโลยีเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และรู้จักนำความรู้เหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมาย

Stodd (2014) กล่าวว่าคือ รูปแบบของการเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่เชื่อมช่องว่างระหว่างองค์กรที่เป็นทางการและกึ่งทางการ ให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่เกี่ยวข้อง จัดเป็นรูปแบบของผู้นำที่สำคัญในยุคนี้ที่องค์กรต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้การบริหารงานจำเป็นต้องมีความคล่องตัว รับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

Woodward, & DeMille (2015) กล่าวว่าคือ รูปแบบของการเป็นผู้นำที่อุทิศชีวิตและทุ่มเทกำลังความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อการพัฒนาสังคม โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคม ความมั่งคั่งหรือสิทธิผู้นำในยุคนี้เป็นผู้นำให้ และนำความปรารถนาดีต่อ ผู้อื่น สร้างความงามแก่โลก ยกระดับวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล และความเป็นไปได้ที่เหมาะสมเพื่อมนุษยชาติ และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กล้าแกร่งยิ่งขึ้น ปกป้องสิทธิเสรีภาพ รักษาสันติภาพ และนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองเท่าที่เป็นไปได้

สรุปได้ว่า ผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง ลักษณะของผู้บริหารที่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการบริหารองค์การให้เจริญรุ่งเรืองเท่าที่เป็นไปได้

2. คุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัล

Sieber, Kaganer, & Zamora (2013) ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเป็นผู้นำแบบดิจิทัลว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. พัฒนาความคล่องทางดิจิทัล (Become digitally fluent) ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเข้าสู่โลกดิจิทัล ตระหนักถึงความจำเป็นของความคล่องทางดิจิทัล และการบูรณาการความคิดเชิงดิจิทัลเข้าสู่อะไรก็ตามในชีวิตประจำวัน

2. พัฒนาขีดความสามารถใหม่ (Develop new capabilities) กระตุ้นให้พนักงานทุกคนพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล เพราะยังมีคนงานมีความสามารถทางดิจิทัลมากขึ้นเท่าไร ก็ยังมีเพิ่มพูนศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่า

3. เต็มใจที่จะทดลอง (Willingness to experiment) ใช้เครื่องมือโซเซียลมีเดียแบบเรียลไทม์ เช่น ทวิตเตอร์ ความรวดเร็วจะกลายเป็นวิสัยสำคัญในการรับข้อมูลเชิงลึกทันทีในการพัฒนาต้องการของลูกค้าอย่างรวดเร็ว เพื่อรับรู้อารมณ์สาธารณะ เพื่อรักษาลูกค้าและเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า ซึ่งต้องอาศัยความคล่องแคล่ว Professor Kaganer ให้คำแนะนำคือ “ยอมรับการสูญเสียการควบคุมและเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันใหม่กับลูกค้าและพนักงานที่มีอำนาจผ่านทางดิจิทัลในวันนี้”

4. ทำความเข้าใจว่าเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงสังคมและมีผลกระทบต่อองค์กรทางธุรกิจ (Understand how technology is transforming society, and translate into business impact) Professor Zamora ผู้นำด้านดิจิทัล ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (พฤติกรรมเศรษฐกิจ สังคม) เทคโนโลยีกำลังสร้างเช่นโทรศัพท์มือถือเครือข่ายสังคมออนไลน์ขนาดใหญ่ ผู้นำจะต้องเพิ่ม Professor Kaganer กล่าวว่า "ความเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่สำคัญเหล่านี้เป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับอุตสาหกรรมองค์กรและคน"

5. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแบบรวมพลัง (Promote collaborative environment) ฝ่ายไอทีไม่สามารถแยกออกจากกันได้อีกต่อไปและไม่ถือว่าเทคโนโลยีเป็นพื้นที่ธุรกิจแบบแยกอิสระได้ เห็นว่าดิจิทัลแทรกซึมทั้งองค์กรและส่งผลกระทบต่อทุกขั้นตอนในห่วงโซ่ของคุณค่าในลักษณะเดียวกับที่ผู้จัดการสามารถตีความงบดุลได้เขาจะสามารถรู้ได้ว่าเทคโนโลยีจะส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัทได้อย่างไร

Hearsum (2015) ให้แนวทางการพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำด้านดิจิทัล ดังนี้

1. การกำหนดเงื่อนไขและสมมติฐานพื้นฐานเกี่ยวกับดิจิทัลในบริบทเฉพาะของตนเอง

- 1.1 รวดเร็วและมีสติจะเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพ
- 1.2 บุคคลและชุมชนควรมีการติดต่อด้านดิจิทัลกับบุคคลและสังคม เพราะอาจมีการเพิ่มของการแยกตัวของบุคคลในสังคมได้
- 1.3 จากบนลงล่างและรากหญ้า ดิจิทัลสร้างแรงกดดันให้องค์กรจะเป็นการดีกว่าถ้าเราปรับปรุงเสียงจากระดับล่างเพื่อไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในองค์กร
- 1.4 รายละเอียดกับภาพรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์แต่ก็กินเวลา
- 1.5 ความยืดหยุ่นและมั่นคงการเปลี่ยนแปลงในองค์กรต้องมีความยืดหยุ่นเราต้องทำตัวเป็นของเหลว เพราะความยืดหยุ่นคือความแข็งแกร่งของมัน

2. ยอมรับว่าตนเองกำลังทำงานที่มีความเข้าใจกันไม่ได้ ซึ่งสามารถจัดการได้ แต่ไม่สามารถแก้ไขได้แก่นของสมรรถนะการเป็นผู้นำด้านดิจิทัลไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างรวดเร็วแต่หมายถึงทักษะการอำนวยความสะดวกของผู้นำที่มีต่อองค์กรบุคคลและวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลง

3. ไม่สร้างวงล้อความสัมพันธ์ต่อการเป็นผู้นำแบบดิจิทัล มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนความเป็นผู้นำสมรรถนะที่ผู้นำด้านดิจิทัล ควรมีคือ

- 3.1 ความสามารถในการปรับตัว
- 3.2 การทำงานร่วมกับความสมดุลระหว่างการสนับสนุนและความท้าทายความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และท้าทายกับเพื่อนร่วมงานไม่ว่าระดับใด จะเหมาะสมหรือไม่
- 3.3 นวัตกรรมมีความเสี่ยงและล้มเหลวและเรียนรู้
- 3.4 ศูนย์กลางผู้ใช้ข้อมูล
- 3.5 การเข้าใจตนเองและผู้อื่น
- 3.6 ความฉลาดเชิงระบบ
- 3.7 การป้องกันเสียงเรียกร้องจากระดับล่าง
- 3.8 เข้าใจความแตกต่างระหว่างดิจิทัลเทคโนโลยี และดิจิทัลด้านวัฒนธรรม
- 3.9 รู้ เข้าใจ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้ และก้าวทันข้อมูลในโลกดิจิทัล

ณัฐฉา พงศ์ศิริ (2560) กล่าวถึงผู้นำแบบดิจิทัลในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลว่าจะมีบทบาทและหน้าที่ในการผลักดันองค์กรที่แตกต่างจากเดิมในหลายมิติ เช่น

1. เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างรวดเร็วผู้นำต้องผสมผสานปัจจัย “3C” เข้าด้วยกัน คือ Climate สภาพแวดล้อมการทำงาน Culture วัฒนธรรมองค์กร และ Creativity ความคิดสร้างสรรค์ตัวอย่างเช่น Google ใช้การออกแบบสถานที่ทำงานเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้พนักงานเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ตลอดเวลาเพื่อการทำงานเป็นทีม รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมการยอมรับความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ใน “Google Plex” พนักงานแต่ละคนมี “เดสก์” ส่วนตัว แต่ใช้วัสดุโปร่งใสทำให้แต่ละคนรู้สึกถึงความเป็นอิสระในการทำงาน ขณะเดียวกันก็ยังสามารถสบตาในลักษณะ “Eye Contact” ทำให้รู้สึกเหมือนตนเองเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น การดีไซน์เครื่องตกแต่งในสำนักงานให้เป็นลักษณะวิถีโอเพ่นที่มีผนังและประตูเป็นอะคริลิกโปร่งใส ยังให้ความรู้สึกด้านเป็นส่วนตัวและเปิดรับต่อความคิดใหม่ ๆ จากภายนอก

2. ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องผลักดันให้หน่วยงานคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องหากไม่มี S-Curve ใหม่ หรือมีช้าเกินไปการเติบโตจากหยุดนิ่งและดิ่งลงอย่างรวดเร็ว เพราะธุรกิจในยุคดิจิทัลจะอยู่ได้ยาว ผู้นำจะชนะครั้งเดียวไม่พอ สตีฟ จ๊อบส์ (Steven Jobs) เป็นตัวอย่างของผู้นำที่ผลักดันบริษัทแอปเปิลให้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สร้างประสบการณ์ให้ผู้ใช้งานที่แตกต่างกว่าเดิมออกสู่ตลาดทุกปี

3. เมื่อถึงเวลาต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้นำในยุคดิจิทัลสามารถปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ขององค์กรโดยการสร้างรูปแบบธุรกิจใหม่ทั้งหมด หรือเปลี่ยนไปทำธุรกิจที่ใกล้เคียง สามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ เช่น บริษัท IBM ที่มุ่งเน้นการเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ (IBM Business Consulting) จนสามารถสร้างการเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง Fujifilm ที่ใช้กลยุทธ์ในการแตกไลน์สินค้าใหม่โดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่โดยเฉพาะในด้านเคมีและนาโนเทคโนโลยี จนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ เครื่องสำอางบำรุงผิวและลดริ้วรอย ในบางครั้งเมื่อเห็นว่าไม่สามารถแข่งขันต่อไปได้ ผู้นำต้องตัดสินใจที่จะหยุดและออกจากการแข่งขันโดยทันที ซึ่งอาจจะขายธุรกิจเพื่อดึงเงินทุนกลับมาในขณะที่ธุรกิจยังมีมูลค่าอยู่ เช่น บริษัทอีสต์แมน โคดัก ขายสิทธิบัตรด้านถ่ายภาพดิจิทัลให้กับกูเกิลและแอปเปิล เพื่อนำเงินที่ได้ไปผ่อนชำระหนี้และคงธุรกิจบางส่วนไว้ เป็นต้น

4. การทำธุรกิจในยุคดิจิทัลต้องเผชิญกับแรงกดดันจากเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและทำลายธุรกิจที่ปรับตัวไม่ทันจนสมสลาย “Disruptive Technology” ผู้นำในยุคดิจิทัล ต้องกล้าที่จะพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ มาแทนที่สินค้าหรือบริการเดิมที่เริ่มล้าสมัย เช่น อเมซอน สามารถรักษาสถิติการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มาแทนที่ผลิตภัณฑ์เดิมของตนเอง เช่น Kindle e book มาแทนการจำหน่ายหนังสือทางออนไลน์ Amazon Prime ให้บริการดูภาพยนตร์จำนวนมากทางอินเทอร์เน็ตแทนการจำหน่าย DVD ทางออนไลน์ เป็นต้น

5. ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องเข้าใจคุณลักษณะของ “Digital Worker” เชื้อมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยี (Digital Native) มีคนเหล่านี้มี และเปิดโอกาสให้สามารถแสดงความคิด มีอิสระในการตัดสินใจสร้างผลงานเต็มที่ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ กล้าทดลองนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ แนวทางที่ผู้นำในยุคดิจิทัลควรนำมาใช้คือการมีส่วนร่วม เรียกว่ากรอบการทำงานแบบ ICT ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ระดับ คือ ขั้นที่ 1 influence + Co-operate +Engage ขั้นที่ 2 initiate + Collaborate + Enhance และขั้นที่ 3 Integrate + Co-create + Empower ตัวอย่าง เช่น บริษัท Honda ที่สนับสนุนการทำงานของพนักงานโดยการมอบอำนาจเด็ดขาด ให้อิสระทางความคิด ตัดสินใจเอง ทำให้นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์จนสามารถผลิตหุ่นยนต์ Asimo ที่ทำงานได้คล้ายมนุษย์ก่อนหน้าบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำอื่น ๆ เป็นต้น

6. องค์กรในยุคดิจิทัลเริ่มมีการนำระบบยนต์ (Robot) เข้ามาทำงานร่วมกับมนุษย์มากขึ้นเรียกว่า “Collaborative Robot” หรือ “Cobot” ตามกฎ 3 ข้อของ Isacc Asimov บิดาแห่งนิยายวิทยาศาสตร์ที่ใช้เป็นกรอบในการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และหุ่นยนต์ คือ 1) หุ่นยนต์มีอาภรณ์ทำการอันตรายต่อผู้ที่เป็นมนุษย์หรือนิ่งเฉยปล่อยให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ตกอยู่ในอันตรายได้ 2) หุ่นยนต์ต้องเชื่อฟังคำสั่งของมนุษย์ เว้นแต่คำสั่งนั้นขัดแย้งต่อกฎข้อแรก 3) หุ่นยนต์ต้องปกป้องสถานะความเป็นตัวตนของตนเองไว้ตราบนานเท่าที่การกระทำนั้นมิได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อกฎข้อแรกและข้อที่สอง หุ่นยนต์ต้องออกแบบให้ปลอดภัย และมีหน้าที่ช่วยเหลือการทำงานของมนุษย์ น้ำหนักเบา เคลื่อนย้ายและดูแลรักษาง่าย ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องบริหารองค์กรที่มีการใช้ “Cobot” ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะของพนักงานให้ใช้หรือควบคุมระบบ Automation และหุ่นยนต์ได้อย่างเป็นปกติ องค์กรในยุค Digital Economy ต้องมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน มีการจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความคิดเชิงนวัตกรรมเพื่อทำงานสำหรับอนาคต ต้องมีผู้นำดิจิทัลที่สามารถปรับเปลี่ยนองค์กรและบุคลากรให้ทำงานได้ดีภายใต้สิ่งแวดล้อมแบบดิจิทัล ติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาผสมผสานกับการสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีความรวดเร็วในการตัดสินใจ นอกจากนี้ผู้นำยังต้องเข้าใจ คือความสามารถของเทคโนโลยีและการนำมาใช้ ซึ่งจะช่วยสร้างความโดดเด่นแบบแตกต่างและให้ประสบการณ์ (Customer Experience) ที่เหนือความคาดหมายกับลูกค้าที่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ

สรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัล มี 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) พัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 2) พัฒนาขีดความสามารถใหม่และเต็มใจที่จะทดลอง 3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมและธุรกิจ และ 4) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแบบรวมพลัง

3. บทบาทภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร

ความเข้าใจบทบาทของภาวะผู้นำในดิจิทัล จะทำให้ผู้นำสามารถประสบความสำเร็จได้ ซึ่งมีบทบาทแตกต่างกันตามแต่ละองค์กร จากการศึกษาของ Stodd (2014) พบว่าบทบาทที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กร องค์กรที่มีระบบการทำงานที่เป็นทางการ และทำงานแบบเดิม ๆ ทำให้เกิดการหยุดชะงักของความคิดที่เป็นอิสระ และทำลายองค์กรที่มีนวัตกรรม จะมีความท้าทายกับสิ่งที่รู้ว่าจะทำในวันนี้ และสิ่งที่อาจจะประสบความสำเร็จในวันข้างหน้า ผู้นำจะมีบทบาทในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันคิดและถกเถียงความคิดต่าง ๆ จนเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นได้

2. ทำให้การทำงานเกิดความคล่องตัว ผู้นำในองค์กรจะต้องพัฒนาความสามารถรองรับกับการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเป็นระบบ ทำให้การบริหารงานนั้นเกิดความคล่องตัว นอกจากนั้นการมีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นจะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานได้คล่องตัวขึ้น

3. ทำให้เกิดความมีเหตุมีผลในการพัฒนาองค์กร ผู้นำที่มีเหตุมีผลที่ดีนั้น จะมีความสามารถในการถกเถียงความรู้ใหม่ ๆ และบอกเล่าเรื่องราว และแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้ร่วมงานอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร

4. ทำให้ชุมชนที่อยู่เกิดความเข้มแข็ง ผู้นำที่ให้การดูแล สร้างความไว้วางใจและสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นทั้งภายในองค์กรและชุมชน โดยการกำหนดนโยบายที่มีความเป็นธรรมและพร้อมให้ตรวจสอบได้ ย่อมจะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดการรวมกลุ่มกันของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

5. ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ผู้นำสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคลต่อองค์กร จะนำไปสู่การยอมรับจนเกิดความเชื่อถือทำให้มีชื่อเสียงในทางที่ดี และการมีชื่อเสียงที่ดีนั้น จะทำให้ผู้นำคนนั้นได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ

6. ทำให้เกิดความเป็นธรรม ผู้นำที่มีความเป็นธรรมทั้งในคำพูดและการกระทำจะดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาร่วมงาน ทำให้องค์กรเติบโตได้ความเป็นธรรมทำให้งานสามารถทำต่อไปได้ภายใต้กรอบการทำงานที่เหมาะสม การรับฟังและการเรียนรู้จากชุมชน ทำให้มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

7. ทำให้องค์กรมีการเติบโต ผู้นำต้องทำความเข้าใจโครงสร้างที่เป็นพื้นฐานขององค์กรและความร่วมมือกับชุมชนจึงจะทำให้องค์กรเติบโตได้ จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้

8. ทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมทั้งในตลาดที่รู้จักและตลาดที่เกิดขึ้นใหม่ มีความท้าทายและซับซ้อนมากขึ้น ทำให้รูปแบบของธุรกิจประสบกับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น แต่องค์กรยังต้องการการเติบโต ดังนั้นการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพเราต้องรับฟังความคิดเห็นที่กว้างขวางและหลากหลายที่มาจากชุมชนที่ไว้วางใจเรา เท่ากับว่า แนวทางการแก้ปัญหาผ่านการรณรงค์ทางสังคม ทำให้เกิดการยอมรับและส่งผลดีต่ออำนาจของผู้นำ

9. ทำให้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดี กระแสโลกาภิวัตน์สะท้อนถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อโลกอย่างรวดเร็วและรุนแรง ดังนั้นประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด ก็สามารถรับรู้สัมผัสหรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ผู้นำจะทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนความคล่องตัวในการออกแบบองค์กรที่สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งต่างจากผู้นำในยุคก่อน ๆ ที่จะพยายามรักษากฎเกณฑ์และควบคุม สิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามแผนเท่านั้น

10. ทำให้เกิดภูมิปัญญาที่ไม่เคยมีมาก่อน ผู้นำให้ความสำคัญกับสังคมมากขึ้น จึงสร้างโอกาสในการรับรู้ภูมิปัญญาที่ไม่เคยทำมาก่อน ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่เราต้องการจะทำ จึงเป็นอีกแนวทางที่ทำให้ภูมิปัญญาใหม่เกิดขึ้นได้จะเห็นได้ว่าบทบาทของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ทำให้เราเปิดมุมมองใหม่ของผู้มีอำนาจว่าองค์กรจะเติบโตได้นั้นจำเป็นต้องมีความคล่องตัว (Agility) การทำความเข้าใจในบทบาท ของผู้นำยุคดิจิทัลจะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งได้ และเป็นอีกแง่มุมหนึ่งของการมีอำนาจของผู้นำโดยผ่านชุมชน มีการปรับตัว มีการตอบสนองและร่วมกันสร้างด้วยความเป็นธรรม

สรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้านบทบาทภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 7 ตัวชี้วัด 1) เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กรและทำให้เกิดความคล่องตัว 2) เกิดความมีเหตุผลในการพัฒนาองค์กร 3) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 4) เกิดความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม 5) องค์กรมีการเติบโตและสามารถแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ 6) สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดี และ 7) เกิดภูมิปัญญาที่ไม่เคยมีมาก่อน

4. องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัลไว้อย่างหลากหลายผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

Ribble, Baily, & Ross (2004) ได้พัฒนาเกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้นำแบบดิจิทัลว่ามี 10 องค์ประกอบ ได้แก่

1. มีความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ
2. วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง
3. รู้จักตนเองสะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง
4. การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวม ทั้งสร้างขอบเขตความเป็นส่วนตัว
5. มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์ เชิงวิชาชีพ
6. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล
7. บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน
8. แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และการไกล่เกลี่ย
9. กลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมที่เป็นบวก และมีความเป็นผู้นำที่แท้จริงและกิจกรรม

สร้างสรรค์

10. การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม

Duickert (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพันธกิจของผู้บริหารระบบดิจิทัล สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัล ได้ว่า

1. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความไว้วางใจและกล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ
2. โปรโมทสื่อดิจิทัลและฐานงาน (Platform) เพื่อเพิ่มความเร็วและความยืดหยุ่นของงาน ผ่านระบบเครือข่ายดิจิทัล
3. สนับสนุนการจัดการความรู้ มีการปรับความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ ใช้ความรู้ที่ดีที่สุดในการทำงาน
4. การพัฒนาผู้บริหารไปพร้อมกับบุคลากรและสนับสนุนบุคลากรในการเรียนรู้ที่ทันสมัย ที่ครบวงจรอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินชีวิตในอนาคต
5. มีความโปร่งใสในหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าปลอดภัยและชัดเจนสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้อง

Zhu (2016) ผู้นำทางความคิดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอเมริกาและการค้าระหว่างประเทศได้เขียนบทความทางองค์ประกอบสำคัญในภาวะผู้นำแบบดิจิทัล องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำแบบดิจิทัลประกอบด้วย

1. **วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ** คือ การมองการณ์ไกลเพื่อดูความต้องการในอนาคตขององค์กรความมุ่งมั่นที่จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่จำเป็นในการย้ายองค์กรไปในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยมที่จะทำเช่นนั้นได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ที่สุดสำหรับองค์กร วันนี้เป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับความเป็นผู้นำเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และคุณลักษณะของยุคดิจิทัลของ VUCA

2. **ความคิดสร้างสรรค์** ความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำแบบดิจิทัล ซึ่งมักได้รับแรงบันดาลใจจากความอยากรู้อยากเห็นให้ค้นพบวิธีใหม่ในการทำสิ่งต่าง ๆ ความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์หลีกเลี่ยงขั้นตอนและลำดับขั้นที่ไม่จำเป็น

3. **การเอาใจใส่** ฟังดูท้าทายและสรุปในเชิงบวกในแง่ที่ว่าบุคคล/กลุ่มผู้นำเข้าใจองค์กรในระดับใด รู้ว่าทีมงานของตนมีจุดแข็งจุดอ่อน เป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีความสามารถในการมองเห็นและปฏิบัติต่อผู้คนได้อย่างดี หลายนคนไม่รู้การทำงานและอาศัยอยู่ในกล่องของตัวเองและมักจะมองไม่เห็นเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็น คน การเป็นเช่นนี้จะทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพของการทำงานทั้งหมดในขอบเขตที่กว้างขึ้น ผู้นำระดับโลกในปัจจุบันต้องเข้าใจวัฒนธรรมหลายมุมมองหลาย ๆ แนวโน้มการย้ายความเป็นผู้นำจากความไม่แยแสไปสู่การเห็นอกเห็นใจต่อการเอาใจใส่

4. **การทำงานร่วมกัน** การทำงานร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องสร้างแรงบันดาลใจให้คนอื่น ๆ อยากร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายความเป็นผู้นำคือการทำงานร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างความสำเร็จร่วมกันมีผลตอบแทนมากกว่าผลงานของแต่ละบุคคล ความเป็นผู้นำคือการทำให้อื่นทำในสิ่งที่คุณต้องการให้พวกเขาทำเพราะต้องการทำผู้นำสามารถกระตุ้นผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลและทีมงานได้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการสนับสนุนภารกิจขององค์กรในขณะที่มั่นใจได้ว่าสมาชิกในชุมชนแต่ละคนมีการสนับสนุนแหล่งข้อมูลและแนวทางในการประสบความสำเร็จความเป็นผู้นำคือความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ผันผวนไม่แน่นอนซับซ้อนและกลุ่มเครือข่ายที่จะสร้างชุมชนเพื่อรับมือกับความท้าทาย

5. **พื้นฐานความรู้ความสามารถเท่านั้นที่สามารถเหนือกว่าความเป็นผู้นำจากดีไปหายิ่งใหญ่** หน้าที่สำคัญของผู้นำคือการตัดสินใจพื้นฐานความรู้ความสามารถเกี่ยวข้องกับความต้องการของการตัดสินใจพื้นฐานความรู้ความสามารถส่วนใหญ่ประกอบด้วย การมีประสบการณ์และอยากทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อใดที่จะลงมือประสบการณ์นั้น เมื่อคุณมาถึงความรู้ใหม่ ๆ พรหมแดนใหม่เพื่อความรู้ที่มีอยู่พื้นฐานความรู้ความสามารถเป็นชุดของการเรียนรู้ การยกเลิกการเรียนรู้ การเรียนรู้บวกกับความคิดที่เปิดกว้าง

Gerald C. (Jery) Kane (2018) ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัลไว้ว่าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. **ได้วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์นี่คือลักษณะผู้นำแบบดิจิทัล** ที่ต้องการมากที่สุดและแรงบันดาลใจที่ชัดเจนที่ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศในการชี้แนะทีมงานในขณะที่ทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมแบบกระจายที่พวกเขา มักจะมีอิสระในการตัดสินใจมากขึ้น ทว่า วิสัยทัศน์นั้นอาจไม่เพียงพอ ผู้นำจะต้องให้อิทธิพลในการดำเนินการ ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล คุณต้องมีวิสัยทัศน์ที่แข็งแกร่งมาก รายการที่คุณจะไปไหนและมันจะแตกต่างอย่างไร George Westerman นักวิทยาศาสตร์การวิจัยหลักของโรงเรียนการจัดการสโลแกน "คุณต้องการมีส่วนร่วมอย่างมากกับคนของคุณในการเป็นเจ้าของและทำให้วิสัยทัศน์นั้น" คลี่คลายลงและคุณต้องมีการกำกับดูแลที่ดีมาก เข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างเพียงพอที่จะพัฒนาวิสัยทัศน์นั้น

2. **สร้างเงื่อนไขที่จะทดสอบผู้บริหารต้องการให้ผู้นำแสดงความอยากรู้อยากเห็นวางแผนฟอร์มเสมือนหรือทางกายภาพในที่ที่ผู้คนสามารถทดลองกับแนวคิดและรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ รวมถึงกับบุคคลอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยหรือ**

ผู้ประกอบการ ไม่มีใครเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าสภาพแวดล้อมดิจิทัลจะพัฒนาไปอย่างไรเพื่อให้ทันกับแนวโน้มดิจิทัลและหาวิธีนำไปใช้กับธุรกิจของคุณการทดลองเป็นสิ่งจำเป็น

3. ช่วยให้เห็นที่คิดแตกต่างกัน การคิดที่แตกต่างกันนั้นเกี่ยวข้องกับการรู้ไม่เพียงแต่สิ่งที่พนักงานมองเห็นเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ยังรวมถึงสิ่งที่ลูกค้าคาดหวัง ผู้นำดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ต้องสร้างวิสัยทัศน์เท่านั้น แต่ยังต้องเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่ครอบคลุม

4. ให้ความร่วมมือข้ามพรมแดน เมื่อเราขอให้องค์กรแบ่งปันอุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดในการทำงานร่วมกันพวกเขาเน้นไปที่วัฒนธรรมความคิดและไซโลเป็นหลัก โลกดิจิทัลต้องการและเปิดใช้งานการทำงานร่วมกันได้ดีกว่าการสื่อสารภายในองค์กรที่เรียบง่าย

สมศักดิ์ จีวันนา (2555) ได้นำเสนอตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ 1) ทัศนคติภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) การเรียนการสอน 3) ความเป็นองค์กรวิชาชีพต้นแบบและความชำนาญเชิงวิชาชีพ 4) แนวคิดและกระบวนการจัดการเทคโนโลยี 5) การวัดผลและประเมินผล และ 6) สังคม จรรยาบรรณ และกฎหมาย

มลิวีย์ ธรรมแสง (2558) ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลเพื่อการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ผู้นำทางดิจิทัล 2) การบริหารจัดการเทคโนโลยีในโรงเรียน 3) วัฒนธรรมเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 5) การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา 6) การประเมินและการนิเทศด้วยเทคโนโลยี 7) สังคม จริยธรรม และกฎหมายสำหรับพลเมืองยุคดิจิทัล และ 8) ความเป็นมืออาชีพ

ชูชาติ พุทธลา, และกนกอร สมปราษฎ์ (2561) ศึกษาทฤษฎีแนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัล สรุปได้ว่าองค์ประกอบของสภาวะผู้นำทางดิจิทัล มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 10 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างเครือข่ายทางเทคโนโลยี 2) การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมใหม่เพื่อการเรียนรู้ทางเทคโนโลยี 3) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี 4) ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางดิจิทัล 5) การสร้างแบรนด์ (ตราสินค้า) 6) การวางแผนงานแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 7) การพัฒนาวิชาชีพ 8) การสำรวจและการคัดเลือกข้อมูลที่ต้องการและทันสมัย 9) การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎความปลอดภัยของข้อมูลทางดิจิทัล และ 10) การวัดและประเมินผล

ปรกรณ์ ศรีสกุล (2561) ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบดิจิทัลไว้ว่าประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. Data - driven ดิจิทัลทำให้เราสามารถเก็บข้อมูลและนำมาใช้ได้อย่างไม่จำกัด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดส่ง ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ ข้อมูลความพึงพอใจของลูกค้า เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำในยุคนี้จะต้องมีความสามารถในการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร

2. Vision คือ ทุกสิ่งทุกอย่างของดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล เป็นโอกาสในการแข่งขันและเพื่อแข่งขัน คุณต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีและกลยุทธ์ที่สนับสนุนเป้าหมายขององค์กรของคุณทั้งจากมุมมองระยะยาวและระยะสั้น ผู้นำดิจิทัลที่แข็งแกร่งมักจะมาจากภายนอกอุตสาหกรรมของคุณและนำความคิดที่สดใหม่มาสู่อุตสาหกรรม ซึ่งมันทำให้พวกเขาพร้อมที่จะเขย่าอุตสาหกรรมและสร้างความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริงที่เปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมนั้น

3. Experimental นับเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้นำยุคใหม่ ต้องเข้าใจว่า ความล้มเหลวของการทดลองเป็นส่วนหนึ่งของนวัตกรรม ธุรกิจในปัจจุบันต้องขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเป็นหลัก ผู้นำที่ดีต้องสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานตัดสินใจเลือกได้อย่างสร้างสรรค์ เพราะเนื่องจากเราสนใจแต่ผลลัพธ์เป็นหลัก จำนวนความล้มเหลวของการทดลองมีผลโดยตรงกับจำนวนนวัตกรรมขององค์กร

4. Talent Management ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กรรวมถึงการบริหารจัดการ และสร้างสมดุลของทักษะความสามารถให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขององค์กร ณ เวลานั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น องค์กรที่กำลังต้องการสร้าง S-Curve ใหม่ จำเป็นที่จะต้องมีคนในองค์กรเน้นหนักไปทางความเป็นผู้ประกอบการและนักประดิษฐ์คิดค้นเป็นหลัก

5. Network & Collaborative Environment รูปแบบองค์กรแบบสายงานบังคับบัญชาเคยมีประสิทธิภาพในอดีต แต่ในปัจจุบันโลกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา สายงานบังคับบัญชาอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัล รวมถึงลดความสร้างสรรค์ในการทำงาน องค์กรที่มีลำดับชั้นในการทำงานที่ไม่มากจนเกินไป จะส่งผลให้ผู้นำตัดสินใจแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กนกพร สมปราชญ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเกิดแบรนด์ของโรงเรียน พบว่า มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญของภาวะผู้นำแบบดิจิทัล มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล 2) การพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรและผู้บริหาร 3) สมรรถนะและความสามารถทางดิจิทัลของผู้บริหาร 4) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 5) จริยธรรมองค์การและสังคมดิจิทัล สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชื่นำ ผลักดันให้ตนเองและบุคคลอื่นในองค์กร มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยง พร้อมสร้างนวัตกรรมและศักยภาพ เพื่อผลักดันโอกาสและความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการทำงานในยุคดิจิทัล

สรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้านการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 12 ตัวชี้วัด 1) วิสัยทัศน์ความเป็นผู้นำ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) มีความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ 4) วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลสารสนเทศ 5) สะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง 6) การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวมและขอบเขตความเป็นส่วนตัว 7) มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์เชิงวิชาชีพ 8) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล 9) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน 10) แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และการไกล่เกลี่ย 11) มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นบวก และ 12) การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม

5. ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล

ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นของข้าราชการและบุคลากรเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ความสามารถ (2) ความรู้ (3) ประสบการณ์ (4) คุณลักษณะ และ (5) สมรรถนะ

1. ความสามารถ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมและความสามารถในการปฏิบัติงานที่บุคลากรต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วง จัดแบ่งเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ความสามารถด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) หมายถึง ความสามารถในการนำประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อการพัฒนางานและพัฒนาองค์กร ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 หน่วยความสามารถ ดังนี้

- 1) เข้าถึงและตระหนักดิจิทัล
- 2) ใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันขั้นต้นสำหรับการทำงาน
- 3) ใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกัน
- 4) ประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน
- 5) ผลิตชุดข้อมูลเพื่อการบริการสาธารณะ (Open Public Data)
- 6) ใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

7) ใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานประจำ

1.2 ความสามารถด้านการควบคุมกำกับ และการปฏิบัติตามกฎหมายนโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล (Digital Governance, Standard, and Compliance) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ความรู้ ความเข้าใจด้านนโยบายกฎหมาย และมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงแนวทางการทำงานให้ดีขึ้น ประกอบด้วย 6 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) ปฏิบัติตามกฎหมาย กรอบธรรมาภิบาล (Governance Framework) และหลักปฏิบัติ (Principles) ที่ดีด้านดิจิทัล

2) กำกับและตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย กรอบธรรมาภิบาล (Governance Framework) และหลักปฏิบัติที่ดีด้านดิจิทัล

3) ประยุกต์ใช้กรอบการดำเนินงานร่วมกันสำหรับพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government Interoperability Framework)

4) ปฏิบัติตามข้อตกลงระดับการให้บริการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Service-Level Agreement; SLA)

5) บริหารความเสี่ยงดิจิทัล (Digital Risk Management)

6) จัดทำ แก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกกฎหมายเพื่อการปรับเปลี่ยนไปสู่รัฐบาลดิจิทัล

1.3 ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร (Digital Technology) หมายถึง ความสามารถในการคัดสรร เลือก หรือนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในองค์กร เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบ/กระบวนการ การดำเนินงาน และการให้บริการให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ประกอบด้วย 7 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัล

2) จัดทำสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture) เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล

3) กำกับการใช้งานสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture)

4) บริการเทคโนโลยีดิจิทัล

5) พัฒนาแผนบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยและความต่อเนื่องการให้บริการแบบดิจิทัล

6) วิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) เพื่อตีความและหาข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

7) พัฒนาซอฟต์แวร์ตามแนวทางพลวัตรปรับตัวต่อเนื่อง

1.4 ความสามารถด้านการออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ (Digital Process and Service Design) หมายถึง ความสามารถในการออกแบบและปรับปรุงกระบวนการทำงานหรือการให้บริการ โดยคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ เพิ่มความรวดเร็ว และลดข้อผิดพลาดต่าง ๆ โดยให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมายกระดับคุณภาพงานบริการ ประกอบด้วย 7 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) กำหนดกรอบการให้บริการแบบเชื่อมโยง และเทคนิคการออกแบบกระบวนการ

2) วางกลยุทธ์การให้บริการสมาร์ตดิจิทัลและนำสู่การปฏิบัติ

3) ออกแบบนวัตกรรมบริการ

4) สร้างเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล

5) สร้างนวัตกรรมบริการเกณฑ์ที่ใช้การได้และสำเร็จได้ (Minimum Viable Service) ในระยะเวลาสั้น และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

6) ปรับปรุงกระบวนการงานและพัฒนาวัฒนธรรมบริการเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

7) บริหารจัดการประสิทธิภาพการให้บริการและการทำงานดิจิทัล

1.5 ความสามารถในการบริหารกลยุทธ์และการจัดการโครงการ (Strategic and Project Management)

หมายถึง ความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล ทั้งในมิติของการสร้าง/บริหารการเปลี่ยนแปลง องค์กรเพื่อไปสู่องค์กรดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล การสื่อสารองค์กร การสร้างแนวร่วม/การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกกระดับ ประกอบด้วย 6 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) กำหนดทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาองค์กรดิจิทัลที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานข้ามหน่วยงาน

2) ออกแบบองค์กรดิจิทัล (Future Design)

3) จัดเตรียมทรัพยากรเพื่อการบูรณาการสำหรับองค์กรดิจิทัล

4) ริเริ่มและวางแผนโครงการภายใต้รัฐบาลดิจิทัล (Project Initiation and Planning)

5) ดำเนินโครงการและควบคุมโครงการดิจิทัล

6) ทบทวนโครงการและปิดโครงการ

1.6 ความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) หมายถึง ความสามารถในการเป็นผู้นำองค์กรดิจิทัล (Digital Leadership) ในมิติของการทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการทีมที่มีคุณภาพ การตัดสินใจที่มีคุณภาพ การสื่อสารเชิงใจและเจรจาต่อรอง การกระตุ้นการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่าง (Role model) การพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่บุคลากร เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ประกอบด้วย 3 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) นำการพัฒนาคนพันธุ์ใหม่ (Digital DNA) สำหรับพัฒนาองค์กรดิจิทัล

2) นำการพัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นทีมแบบข้ามหน่วยงาน (Across Boundaries)

3) เก่งกระบวนการ เข้าใจองค์กรดิจิทัล และสื่อสารต่อยอดการเปลี่ยนแปลง

1.7 ความสามารถด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (Digital Transformation) หมายถึง ความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล ทั้งในมิติของการสร้าง/บริหารการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล การสื่อสารองค์กร การสร้างแนวร่วม/การมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกกระดับ ประกอบด้วย 3 หน่วยความสามารถ ดังนี้

1) ขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Transformation)

2) บริหารจัดการกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล

3) สนับสนุนการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องและ

2. ความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาการและวิชาชีพที่บุคลากรต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วง จำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้

2.1 ความรู้พื้นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลความรู้พื้นฐานที่บุคลากรภาครัฐทุกกลุ่มควรต้องมีเพื่อการทำงานในบริบทการเป็นรัฐบาลดิจิทัล จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

(1) เทคนิคการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และการทำงานร่วมกัน

(2) ความรู้ด้านการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย รวมถึง ประเด็นทางสังคม ความเป็นส่วนตัว และจริยธรรม

(3) ความรู้เกี่ยวกับหลักการสำคัญเกี่ยวกับข้อมูล การเลือกใช้และการตีความข้อมูล (Data Literacy)

(4) ความรู้ด้านกรอบธรรมาภิบาล มาตรฐาน หลัก แนวปฏิบัติที่ดี กฎหมายดิจิทัลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(5) ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมาย พันธกิจ กระบวนการทำงานและการให้บริการของหน่วยงาน

2.2 ความรู้ที่จำเป็น ในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลความรู้ที่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐแต่ละกลุ่มควรต้องมี เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ จำนวน 18 เรื่อง ดังนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศกับหน่วยงาน และแผนการดำเนินงานขององค์กรเพื่อการเป็นรัฐบาลดิจิทัล

(2) ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation)

(3) ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมองค์กรและการกำกับดูแล (Enterprise Architecture)

(4) ความรู้ด้านการจัดการโครงการ (Project Management)

(5) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างทีม (Team Building) และจัดการเครือข่ายการทำงาน

(6) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน (Human Resource Management and Development)

(7) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อการวางแผนและการตัดสินใจ

(8) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเป็นหัวหน้างานที่ดี การสอนงาน (Coach and Mentor) และการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management)

(9) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการบริหารผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Management)

(10) ความรู้เกี่ยวกับการทำงานและประยุกต์ใช้งานแบบอไจล์ (Agile)

(11) ความรู้ด้านการกระบวนกรขั้นตอนการจัดทำ แก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกกฎหมาย

(12) ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงดิจิทัล (Digital Risk Management)

(13) ความรู้เกี่ยวกับแนวทาง วิธีการในการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล

(14) เทคนิคการจัดการข้อตกลงระดับการให้บริการและการทำงาน (Service-Level Agreement Management)

(15) เทคนิคการออกแบบการให้บริการ

(16) ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Cyber Security)

(17) ความรู้ด้านการจัดการการให้บริการด้านไอที (IT Service Management)

(18) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาซอฟต์แวร์

3. ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่บุคลากรเคยทำหรือความสำเร็จในอดีตที่บุคลากรต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จจุลช่วงจำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้

3.1 ประสบการณ์พื้นฐาน เพื่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลประสบการณ์พื้นฐานที่บุคลากรภาครัฐทุกกลุ่มควรต้องมีเพื่อการทำงานในบริบทการเป็นรัฐบาลดิจิทัล จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

(1) ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลในการทำงานและในชีวิตประจำวัน อย่างถูกต้องและปลอดภัย

(2) ประสบการณ์การใช้และตีความข้อมูลเพื่อการทำงาน

(3) ประสิทธิภาพการให้บริการตามภารกิจของหน่วยงาน หรือมีประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลความต้องการใช้งาน (Requirement) ของผู้รับบริการหรือผู้ใช้งาน จนสามารถนำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการมาปรับปรุงระบบการทำงานและการให้บริการได้

(4) ประสิทธิภาพการทำงานที่หลากหลายทั้งภารกิจหลัก ภารกิจรองและภารกิจสนับสนุนของส่วนราชการ ในระดับที่เข้าใจภารกิจ กฎระเบียบ กระบวนการและความเชื่อมโยงของส่วนงานต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมองค์กร ทั้งภายใน และระหว่างหน่วยงาน

(5) ประสิทธิภาพในการตีความ และ/หรือ บังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมาย

3.2 ประสิทธิภาพที่จำเป็น ในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลประสิทธิภาพที่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ แต่ละกลุ่มควรต้องมี เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ได้ จำนวน 13 เรื่อง ดังนี้

(1) ประสิทธิภาพการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน กลยุทธ์ของหน่วยงาน หรือแผนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐ (Policy Making)

(2) ประสิทธิภาพการนำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือกลยุทธ์ขององค์กรไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ (Implementation)

(3) ประสิทธิภาพการประสานความร่วมมือหรือทำงานแบบเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือประชาชน เพื่อผลสำเร็จร่วมกัน

(4) ประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ หรือเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

(5) ประสิทธิภาพการทำงานบริหารจัดการ ควบคุม กำกับ โครงการของหน่วยงาน

(6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณของหน่วยงาน

(7) เคยเป็นกรรมการหรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน

(8) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการคุณภาพองค์กรหรือคุณภาพของกระบวนการหรือการบริการตามมาตรฐาน

(9) ประสิทธิภาพการทำงาน การศึกษาดูงาน หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาองค์กร กับส่วนราชการที่มีการปรับเปลี่ยนเป็นหน่วยงานดิจิทัล

(10) ประสิทธิภาพการวิเคราะห์และออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture)

(11) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบ IT ขององค์กร

(12) ประสิทธิภาพการพัฒนาซอฟต์แวร์

(13) ประสิทธิภาพการทำงานด้าน IT Security

4. คุณลักษณะ หมายถึง นิสัย ความชอบ และแรงจูงใจของบุคลากรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและความสำเร็จในงาน ประกอบด้วย 5 หน่วยคุณลักษณะ โดยกำหนดให้ทั้ง 5 หน่วยคุณลักษณะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ข้าราชการทุกกลุ่มจำเป็นต้องมีเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ดังนี้

(1) มุ่งเป้าหมาย คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้

(2) เปิดรับประสบการณ์ใหม่ ริเริ่ม สร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

(3) สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นกล้าตัดสินใจ

(4) พร้อมรับความเสี่ยง รับผิดชอบ

(5) มีคุณธรรมจริยธรรม

5. สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กร ในการนี้ได้นำสมรรถนะทางการบริหาร ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1008/ว27 ลงวันที่ 29 กันยายน 2552 เรื่อง มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ จำนวน 4 สมรรถนะ มาใช้เพื่อการนี้ด้วย ดังนี้

(1) วิสัยทัศน์ (Visioning)

(2) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation)

(3) ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (Change Leadership)

(4) การสอนงานและมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Other)

สรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้านทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล มีตัวชี้วัด 5 ด้าน 1) ด้านความสามารถ สามารถสร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ออกแบบกระบวนการการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ 2) ด้านความรู้ ความรู้ด้านการจัดการโครงการ (Project Management) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างทีม (Team Building) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงาน (Human Resource Management and Development) 3) ด้านประสบการณ์ ประสบการณ์การจัดทำแผนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหน่วยงาน (Policy Making) การทำงานแบบเป็นเครือข่ายกับองค์กร การใช้ข้อมูล การบริหารจัดการคุณภาพองค์กร 4) ด้านคุณลักษณะ มุ่งเป้าหมาย คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้ เปิดรับประสบการณ์ใหม่ ริเริ่ม สร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นกล้าตัดสินใจ พร้อมรับความเสี่ยง รับผิดชอบ และมีคุณธรรมจริยธรรม และ 5) ด้านสมรรถนะ วิสัยทัศน์ (Visioning) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ (Strategic Orientation) ศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง (Change Leadership) การสอนงานและมอบหมายงาน (Coaching and Empowering Other)

6. บทสรุป

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร ได้ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัล มี 4 ตัวชี้วัด

1) พัฒนาความคล่องทางดิจิทัล

2) พัฒนาขีดความสามารถใหม่และเต็มใจที่จะทดลอง

3) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมและธุรกิจ

4) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแบบรวมพลัง

2. ด้านบทบาทภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 7 ตัวชี้วัด

1) เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กรและทำให้เกิดความคล่องตัว

2) เกิดความมีเหตุผลในการพัฒนาองค์กร

3) ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

4) เกิดความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม

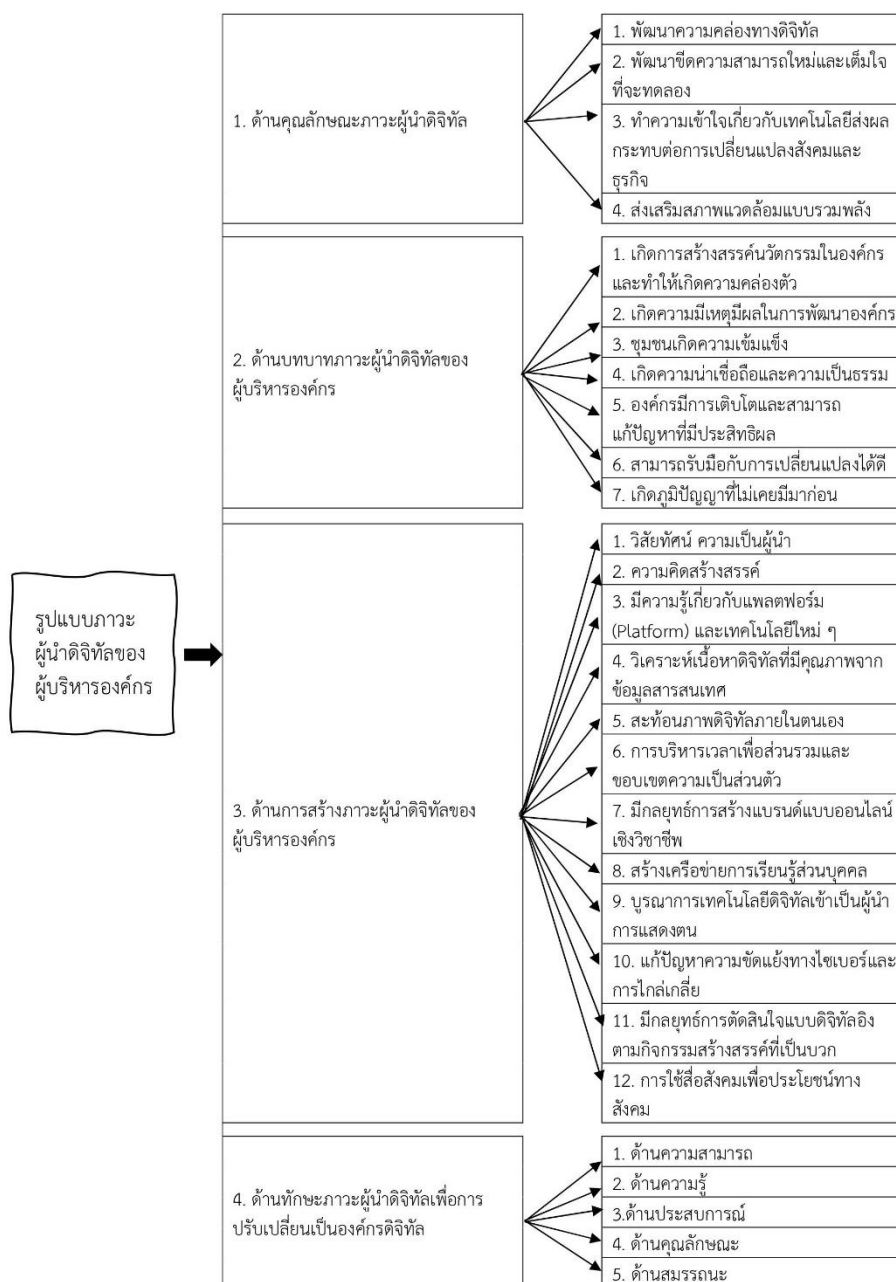
5) องค์กรมีการเติบโตและสามารถแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล

6) สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดี

- 7) เกิดภูมิปัญญาที่ไม่เคยมีมาก่อน
3. ด้านการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร มี 12 ตัวชี้วัด
 - 1) วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ
 - 2) ความคิดสร้างสรรค์
 - 3) มีความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ
 - 4) วิเคราะห์เนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพจากข้อมูลสารสนเทศ
 - 5) สะท้อนภาพดิจิทัลภายในตนเอง
 - 6) การบริหารเวลาเพื่อส่วนรวมและขอบเขตความเป็นส่วนตัว
 - 7) มีกลยุทธ์การสร้างแบรนด์แบบออนไลน์เชิงวิชาชีพ
 - 8) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล
 - 9) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าเป็นผู้นำการแสดงตน
 - 10) แก้ปัญหาความขัดแย้งทางไซเบอร์และการไกล่เกลี่ย
 - 11) มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัลอิงตามกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นบวก
 - 12) การใช้สื่อสังคมเพื่อประโยชน์ทางสังคม
4. ด้านทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรดิจิทัล มีตัวชี้วัด 3 ด้าน
 - 1) ด้านความสามารถ
 - 2) ด้านความรู้
 - 3) ด้านประสบการณ์
 - 4) ด้านคุณลักษณะ
 - 5) ด้านสมรรถนะ

จากบทสรุปสามารถแสดงเป็นรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในองค์กร ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรให้มีคุณภาพสูงสุดต่อไป ดังแสดงในรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 แสดงรูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารองค์กร

8. เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2560). ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี (พ.ศ.2560-2579). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมชลประทาน. (2561). แผนพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา/โครงการชลประทาน และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมชลประทาน. รายงานประจำปี 2563 Annual Report 2020. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมชลประทาน. รายงานประจำปี 2564 Annual Report 2021. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กองแผนงาน. (2564). นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี. กรมชลประทาน.

กาญจนาดิษฐ์ สระประทุม และคณะ. แผนยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศ กรมชลประทาน พ.ศ.2560 – 2564.

กนกอร สมปราชญ์. (2562). **ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนา**. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ชูชาติ พุทธลา, และกนกอร สมปราชญ์. (2561). **องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางดิจิทัลสำหรับบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). **ผู้นำในยุคดิจิทัล**. สืบค้น 19 เมษายน 2562, จาก <http://www.dharmniti.co.th/digital-economy>.

ปกรณ์ ศรีสกุล. (2561). **ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล**. สืบค้น 6 สิงหาคม 2562, จาก <https://today.line.me/th/pc/article/Leadership+in+Digital+Era>.

มลิวัลย์ ธรรมแสง. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเฉพาะความพิการ. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**, 11(2), 10-11.

สมศักดิ์ จีพัฒนา. (2555). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สำนักงาน ก.พ. (2552). **เรื่อง มาตรฐานและแนวทางการกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ**. สืบค้น 3 ตุลาคม 2565, จาก <http://web.lp-pao.go.th/person/wp-content/uploads/study1/03.pdf>.

Duickert, J. (2016). **Digital leadership: Changing paradigms for changing times**. New Jersey: Prentice-Hall.

Flanagan, L., & Jacobsen, M. (2003). Technology leadership for the twenty-first century principal. **Journal of Educational Administration**, 41(2), 124-142.

Gerald, C. (Jerry) Kane. (2018). **Common traits of the best digital leaders**. Retrieved July 1, 2019, from <https://sloanreview.mit.edu/article/commontraits-of-the-best-digital-leaders>.

Hearsum, S. (2015). How to develop digital leadership capability. **Strategic HR Review**, 14(5), 112.

Kerdtip, C. (2006). **Development model of education technology leadership for school administrators under the office of basic education commission in southern Thailand**. (Doctoral Dissertation). Thailand: Songkla University.

Ribble, B., & Ross. (2004). **Addressing appropriate technology behavior**. Learning & Learning with Technology.

Sieber, S., Kagner, E., & Leader. (2013). **How to be a digital**. Retrieved August 1, 2019, from <http://www.forbes.com/sites/iese/2013/>.

Stodd, J. (2014). **10 Reasons for social leadership**. Retrieved August 1, 2019, from <https://julianstodd.wordpress.com/2016/07/09/10-reasons-for-socialleadership/>.

Nak Ai, N. (2006). **The factors of E-leadership characteristics and factors affecting E-Leadership effectiveness for basic education principals** (Doctoral Dissertation). Bangkok: Srinakharinwirot University.

Woodward, O., & DeMille, O. (2015). **What is social leadership?** Retrieved August 1, 2020, from <http://www.thesocialleader.com/socialleadership>

Zhu. (2016). The plant cell. **Journal Description**, 18(9), 102.

รูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล The model of Super Leadership in Effectiveness

มนตรี สีมงคลสกุล¹,กษม ชนวงษ์²,กุลลาป ปุริสาร³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล (The model of Super Leadership in Effectiveness) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Study) ผู้เขียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่จากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดรูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ใหม่นี้ไปสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้บริหารองค์กร เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรได้อย่างมีคุณภาพ ในที่นี้จะนำเสนอบทสรุปองค์ความรู้รูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล ประกอบไปด้วย 1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 3. กระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและคำทักทายอย่างสร้างสรรค์ 6. การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ทั้งนี้ ภาวะผู้นำเหนือผู้นำจะทำให้บุคลากรได้รู้จักตัวเองดีขึ้น ทำให้ผู้นำเห็นความสามารถพิเศษในตัวและดึงความสามารถนั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะ使得การทำงานเกิดประสิทธิภาพ บุคลากรมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในการเป็นผู้นำของแต่ละคน ทั้งนี้ผู้นำองค์กรภาครัฐต้องสร้างวัฒนธรรมองค์การในการทำงานร่วมกัน การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ใกล้ชิดกัน การปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ตลอดจนตัวผู้นำองค์กรเองที่จะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงาน ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้เหมาะสม เพื่อให้ตนเองเป็นผู้นำเหนือผู้นำ สร้างผู้ตามให้มีภาวะผู้นำในตนเอง และกลายมาเป็นผู้นำที่ดีในรุ่นต่อไป ที่จะนำพาองค์กรภาครัฐและเอกชนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ, องค์กรที่มีประสิทธิผล

Abstract

Academic Articles on Leadership Styles Over The model of Super Leadership in Effectiveness by using a documentary study method, the authors analyzed Synthesis is a new body of knowledge from the ideas of academics both at home and abroad. with the purpose of presenting the concept Leadership style over leadership in an effective organization which can bring this new knowledge to inspire corporate executives for application in the management of the organization with quality Here, a summary of knowledge is presented. The model of Super Leadership in Effectiveness, there are: 1. Making people lead

¹นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

themselves 2. Showing a model for people to lead themselves. 3. Encouraging personnel to set goals for themselves 4. Forming positive thinking patterns 5. Facilitating self-leadership by creatively rewarding and criticizing 6. Supporting self-leadership by building a team 7. Facilitating the creation of their own leadership culture. Allows leaders to see their own special abilities and to bring out those abilities to the maximum benefit. which will make the work more efficient Personnel understand each other. accepting the leadership of each In this regard, government organization leaders must create an organizational culture to work together. Creating a working atmosphere that encourages employees to be close to each other. More flexible policy adjustments as well as the organization's own leaders who have to change their attitudes at work Adjust management methods to suit to make himself a leader above the leader Build followers to have leadership in themselves. and become the next generation of good leaders that will lead the public and private organizations to further progress.

Keywords: Super Leadership, Effective organization

1. บทนำ

ผู้นำเหนือผู้นำ (Super Leader) เป็นผู้นำที่มุ่งพัฒนาผู้ตามให้สามารถนำตนเองได้จนแปรสภาพไปเป็นผู้นำได้โดยปริยาย เราอาจเรียกผู้นำแบบนี้ว่า "ผู้นำแบบมอบอำนาจเบ็ดเสร็จ" (Empowering Leader) หรือ "ผู้นำที่เป็นเลิศ" ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่ยึดเอาจุดแข็งของผู้ตามเป็นสำคัญ ทำให้รู้จักนำตัวเอง (Lead Others to Lead Themselves) พยายามให้กำลังใจ ช่วยเสริมแรงของผู้ตามให้คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ รู้จักรับผิดชอบของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จได้ด้วยตนเอง มองโลกเชิงบวก มองเห็นปัญหาเป็นเรื่องท้าทาย มองวิกฤตเป็นโอกาส และรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งผู้นำ ซึ่งจะตรงกันข้ามกับ "ผู้นำเชิงศรัทธาบารมี (Charismatic Leader)" ซึ่งมีคุณลักษณะเป็นผู้นำที่มี "อำนาจพิเศษ (Extraordinary Power)" มีความสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม ทำให้ผู้ตามรักและอุทิศตนให้แก่ผู้นำ มีอิทธิพลเหนือผู้ตามโดยไม่ได้อาศัยตำแหน่ง หากอยู่ที่ความสามารถพิเศษของตัวผู้นำเอง ซึ่งก่อให้เกิดอำนาจบารมีในตัวของผู้ตามที่มีความสามารถพิเศษนั้น ดังที่กมลมาลย์ ไชยริธัญญ์ (2560) ได้ทำการวิจัยภาวะผู้นำเชิงบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงบารมีของผู้บริหาร ประกอบด้วย การใช้อำนาจส่วนบุคคล การใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ และการสื่อสารด้วยความมั่นใจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การใช้อำนาจส่วนบุคคล การใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ ความกล้าเสี่ยง และการสื่อสารด้วยความมั่นใจส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน 4) การสื่อสารด้วยความมั่นใจ และการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตามส่งผลต่ออัตราการออกกลางคันของนักเรียน และ 5) การใช้อำนาจส่วนบุคคล การสื่อสารด้วยความมั่นใจ และการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ดังนั้น ผู้นำที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้ตามหรือบุคลากรในองค์กรได้ค้นพบความสามารถของตน และใช้ความสามารถให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยผู้นำจะให้อำนาจแก่ผู้ตามทำงานให้กับหน่วยงานได้อย่างเต็มความสามารถ การเป็นผู้นำแบบ "ผู้นำเหนือผู้นำ" ควรเริ่มจากการเปิดโอกาสให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเองโดยการกระตุ้นให้ผู้ตามมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน โดยมีการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ให้รางวัลตนเอง และสามารถลงโทษ หรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเองในกรณีที่ไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการทำงานให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดคุณค่าโดยใช้ความรู้ความสามารถและควบคุมตนเอง สร้างความคิดเป็นระบบ และฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการของภาวะผู้นำเหนือผู้นำจึงมุ่งเน้นเพื่อเปลี่ยนแปลงลักษณะพฤติกรรมตนเองของผู้ตามให้สามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรมจากการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ตนเองและเป็นผู้คิดทำงานด้วยตนเองซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยหลักการของภาวะผู้นำเหนือผู้นำมุ่งที่การมอบอำนาจให้แก่ผู้ตาม (Empowerment) เพื่อกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้ตามได้พัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมกำกับดูแลตนเองได้ และสามารถควบคุมดูแลตนเองซึ่งผู้ตามจะได้รับอิสระในการปฏิบัติงานโดยที่ผู้นำไม่จำเป็นต้องกำกับดูแลมากนักและเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ตามเท่านั้น ในบทความนี้ผู้เขียนได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ภายใต้สภาวะการของกระแสการเปลี่ยนแปลงการบริหารองค์การในปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การทั้งภาครัฐ เอกชน อยู่ได้ด้วยการที่มีผู้นำคอยควบคุม ดูแลและกำกับ สั่งการอยู่ตลอดเวลาอย่ามเป็นไปไม่ได้ หากแต่จะต้องมีการสร้างผู้นำใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์การอยู่เสมอ ทั้งนี้ ผู้นำที่สามารถสร้างผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ประสิทธิผลได้ คือ ผู้บริหารที่มี "ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ"

ความหมายของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ

แมนซ์ และซิมส์ (1991 อ้างถึงใน วรรณดี ขายสมุทร, 2559) ได้ไว้กล่าวว่า ผู้นำเหนือผู้นำ หมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น การใช้สิ่งจูงใจภายนอก การวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลภายนอกและมอบหมายงานให้เป็นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง

เศวานิต เศตตณานนท์ (2548) ได้กล่าวว่า ผู้นำเหนือผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้อิทธิพลซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวของผู้นำ มุ่งที่จะให้ผู้ตามหรือสมาชิกร่วมงานเกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยอาศัยศิลปะเพื่อจูงใจให้เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ตามเกิดความพึงพอใจเต็มใจ ร่วมกันที่จะใช้ความรู้ ความคิดความสามารถของตนในการช่วยแก้ปัญหา พุ่มเท กำลังในการปฏิบัติงาน

แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเหนือผู้นำกับผู้ตาม จะเกิดสมมูลด้านอำนาจจะหว่างกันค่อนข้างดี หากยึดผู้ตามเป็นหลักผลที่คาดหวังจากการใช้แบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือการเป็นผู้นำของผู้ตามต่องาน หรือต่อหน่วยงานที่จะเพิ่มมากขึ้นผลเชิงจิตวิทยาคือความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์การของผู้ตามจะเกิดขึ้น และสิ่งสำคัญของผู้นำเหนือผู้นำก็คือจะต้องมี "ภาวะผู้นำในตนเอง (Self-Leadership)" หรือเรียกอีกอย่างว่า "การฝึกกลุ่นองให้เก่ง" ด้วยการพัฒนาทักษะด้านความเป็นผู้นำในตนเองสู่ผู้บริหารมืออาชีพโดยมีศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจในงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ จนสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำในตนเองได้ และจะสามารถพัฒนาผู้อื่นให้สามารถนำตนเองได้เช่นกัน โดยส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถตัดสินใจตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายในบทบาทหน้าที่ของตน สิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการเป็นผู้นำได้ในตนเองได้ คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้สามารถจูงใจตนเอง โดยยึดเอาจุดแข็งของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ และพยายามกระตุ้นให้รู้จักจุดแข็งและความสามารถของตนเอง ส่งเสริมให้รู้จักนำตัวเองโดยให้กำลังใจช่วยเสริมแรงให้คิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆให้รู้จักรับผิดชอบในงานของตนเองมั่นใจในตนเอง และสามารถกำหนดเป้าหมายสู่การพัฒนาองค์กรด้วยตนเองเป็นสำคัญ

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำ

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ (Super leadership) ได้พัฒนาจากแนวคิดหลักเชิงพฤติกรรมของผู้นำว่าเป็นภาวะผู้นำของผู้นำที่นำคนอื่นเพื่อให้คนอื่นสามารถนำตนเองได้ โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้สอนและแนะนำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนารอบความคิดเชิงเหตุผล และสร้างสรรค์ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองจนมีความมั่นใจ มีความเป็นอิสระในตน จนมีความเป็นผู้นำเกิดขึ้นในตนเอง โดยผู้นำจะใช้วิธีการสร้างแรงบันดาลใจผู้อื่น (Inspiration) ให้สามารถจูงใจตนเองและนำตนเองได้ และเมื่อเขาสามารถนำตนเองได้ (Self Directing) เขาจะไม่มีความต้องการได้รับการควบคุมจากภายนอก (External Control) แนวคิด

เกี่ยวกับผู้นำเหนือผู้นำนั้นเป็นผู้นำที่มีความกล้าเสี่ยงกับคน และมีความเชื่อว่าถ้าเปิดโอกาสให้เขานำตนเองแล้ว เขาก็จะพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพสูงสุดที่เขาจะมีและจะทำงานนั้นด้วยตนเองอย่างได้ผลดีสูงสุดเช่นเดียวกัน กฎเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำเหนือผู้นำ คือ การมี "ความสามารถในการสอนและให้รอบความคิดที่ถูกต้อง" แก่ผู้ตามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2556) ที่ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ Super leadership จะต้องมีการปฏิบัติดังนี้ 1) เตรียมตัวเตรียมใจ ก่อนนำ 2) ตระหนักในการนำคน 3) ใช้อำนาจให้เหมาะสม 4) นำสมาชิกสู่เป้าหมาย 5) ไม่หยุดพัฒนาตนเอง ส่วนเนตรพัฒนา ยาริราช (2549) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ Super leadership หมายถึง ผู้นำที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นผู้ที่ทำให้บุคลากรได้ผลงาน ทำงานเป็นอิสระ ผู้นำจะสอนให้รู้ว่าจะคิดอย่างไรด้วยความคิดที่เป็นอิสระของตัวเอง ไม่คิดในทางลบ เพราะเชื่อว่าบุคลากรและองค์กรจะเป็นไปในทางที่ดี องค์ประกอบสำคัญของ Super leadership คือการสร้างเชื่อมั่นในตนเองให้แก่บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถของตนเอง เชื่อว่าในศักยภาพตนเอง สามารถที่จะทำงานในสถานการณ์ที่ยาก สลับซับซ้อน และท้าทายได้สำเร็จจนทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญในองค์กร

ส่วนแนวคิดของ Manz and Sims (2001) เสนอว่าการเป็นผู้นำเหนือผู้นำ โดยเริ่มจากการให้บุคลากรสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยมีจุดเน้นยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การปฏิบัติทางพฤติกรรม จะมีแนวคิดในการให้รู้จักสังเกตด้วยตนเองในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การตั้งเป้าหมายด้วยตนเองการฝึกฝนร่างกายให้เข้มแข็ง การให้รางวัลตนเอง และสามารถลงโทษหรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง กรณีที่ไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามที่ต้องการได้

2. ยุทธศาสตร์ด้านความรู้ความเข้าใจในการทำงาน โดยการทำให้รู้จักการทำงานให้เกิดคุณค่า การใช้ความรู้ความสามารถและควบคุมตนเองสร้างความคิดเป็นระบบและฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้นำต้องมีพฤติกรรมสนับสนุน และกระตุ้นให้บุคลากรสามารถบรรลุจุดหมายปลายทางได้โดยผ่านกระบวนการของภาวะผู้นำที่จะทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง(พิชญภา ยืนยาว, 2560)โดยเริ่มจากการให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ ซึ่งเป็นการยึดยุทธศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ **ลักษณะแรก** เน้นการปฏิบัติทางพฤติกรรม เช่นให้รู้จักสังเกตด้วยตนเองในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง การฝึกฝนร่างกายให้เข้มแข็ง การให้รางวัลตนเอง และสามารถลงโทษหรือวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง กรณีที่ไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามที่ต้องการได้ **ลักษณะที่สอง** จะเน้นทางด้านความรู้ความเข้าใจในการทำงานเช่น ให้รู้จักการทำงานให้เกิดคุณค่า การใช้ความรู้ความสามารถและควบคุมตนเอง สร้างความคิดเป็นระบบและฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

3. คุณลักษณะผู้นำเหนือผู้นำ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเหนือผู้นำกับผู้ตาม จะเกิดสมดุลด้านอำนาจระหว่างกันค่อนข้างดี จากการใช้แบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือความผูกพันของผู้ตามต่องาน หรือ ต่อหน่วยงานจะเพิ่มมากขึ้น ผลเชิงจิตวิทยา คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์การของผู้ตามจะเกิดขึ้นตามมา และสิ่งสำคัญของผู้นำเหนือผู้นำก็คือต้องมี "ภาวะผู้นำในตนเอง (Self-Leadership)" ด้วยการพัฒนาทักษะด้านความเป็นผู้นำในตนเองให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อมีหลักในการสามารถพัฒนาตนเองสู่ผู้บริหารมืออาชีพได้ คุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ ศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจในงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ จนสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำในตนเองได้ และสามารถพัฒนาผู้อื่นให้สามารถนำตนเองได้เช่นกันโดยส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้สามารถตัดสินใจตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายในบทบาทหน้าที่ของตน ด้วยการกระทำตนให้ดูเป็นแบบอย่าง รวมทั้งสอนงาน และให้คำแนะนำจนกระทั่งผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการพัฒนารอบความคิดเชิงเหตุผล และสร้างสรรค์ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองจนมีความมั่นใจ มีความเป็นอิสระในตนเอง จนพัฒนาความเป็นผู้นำในตนเองได้ในที่สุด

ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจให้สามารถจูงใจตนเองโดยยึดเอาจุดแข็งและเป็นสำคัญพยายามกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้จักจุดแข็งและความสามารถของตนเอง ส่งเสริมให้นำตัวเองให้กำลังใจช่วยเสริมแรงให้คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ให้รู้จักรับผิดชอบงานของตนเอง มั่นใจในตนเอง รู้จักกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง โดยกระบวนการของภาวะผู้นำที่จะทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองตามแนวคิดของ Manz & Sims (2001) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง (Become a Self-leader) ผู้บริหารจะแนะนำส่งเสริมให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถเป็นผู้นำตนเองและผู้อื่นได้ ส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองด้วยการสังเกตตนเองเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี การแนะนำกระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรนำข้อมูลที่สังเกตได้ไปปฏิบัติและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสำหรับตนเองได้ ผู้บริหารควรแนะนำและส่งเสริมบุคลากรให้มีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบและมีสัดส่วนที่แน่นอน การบังคับบัญชาเป็นไปตามลำดับชั้น จัดให้แต่ละบุคคลได้ทำงาน และมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งได้รับมอบหมายงานที่ทำทนาย เพิ่มความรับผิดชอบและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถควบคุมตนเอง กล้าที่จะตัดสินใจ จนกระทั่งสามารถกำหนดนโยบาย และมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเองได้ในที่สุด

2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง (Model Self-leadership) ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมให้บุคลากรนำไปเป็นแบบฉบับในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง จนสามารถเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นต่อไป ด้วยการแสดงพฤติกรรมของตนเองให้บุคลากรสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ ผู้บริหารต้องแสดงออกถึงการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ทั้งด้านร่างกายและจิตใจเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในหน่วยงาน และสาธารณชนทั่วไป กระตุ้นแนะนำ และส่งเสริมให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่เห็นแก่ตัว มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละ แสดงออกถึงการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ และทักษะในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

3. กระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง (Self-set Goals) ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถกำหนดเป้าหมายได้ เป็นการสร้างความคาดหวัง ความต้องการ และความสำเร็จของบุคลากร และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือให้บุคลากรสามารถตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้ เพื่อจูงใจบุคคลนั้นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลป้อนกลับและการเสริมแรงที่เหมาะสมสร้างความเชื่อความศรัทธาให้เกิดในตัวบุคลากรได้ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักต่อเป้าหมายขององค์การ มีความเชื่อมั่นต่อตนเองและต่องาน มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จสามารถสร้างความคาดหวังให้กับตนเองและหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมการทำงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ

4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก (Create Positive thought Patterns) ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่จะกระตุ้น และให้ข้อเสนอแนะในการแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ตระหนักถึงปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหายอย่างมีเหตุผล สามารถตัดสินใจ และนำแนวคิดทฤษฎีในการปฏิบัติงานมาใช้อย่างเป็นระบบ สร้างรูปแบบความคิดที่ดีและปลูกฝังนิสัยให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรโดยการกระตุ้นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและแง่คิดในทางที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ รวมทั้งตระหนักถึงปัญหา สามารถเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหายอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ เป็นผู้นำที่มั่นคงทางอารมณ์ และพร้อมที่จะทำให้อำนาจสำเร็จเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในองค์การสามารถค้นหาทางเลือกได้หลากหลาย เพื่อการแก้ไขปัญหายที่ดีและถูกต้องทั้งการศึกษาวเคราะห์ปัญหายอย่างละเอียด รอบคอบ และเสนอแนวความคิดทางความคิดเพื่อสร้างสรรค์องค์กร

5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ (Facilitate Self-leadership through Reward and Constructive Reprimand) ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถเพื่อจูงใจหรือใช้อิทธิพลให้เกิดการทำงานร่วมกัน มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรตามความต้องการ และตามความสนใจ สนับสนุนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนางานตามสมควร ผู้นำหรือผู้บริหารต้องดำเนินการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากร ให้การช่วยเหลือสนับสนุน ให้คำปรึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ให้เกียรติหรือรางวัล ยกย่องชมเชยอย่างยุติธรรม ส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมในระหว่างการทำงาน ส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ และยอมรับนับถือเมื่อบุคลากรทำงานจนประสบความสำเร็จทั้งด้านอาชีพและส่วนตัว สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ โดยให้รางวัลและการตำหนิอย่างสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาบุคลากรตามความต้องการและความสนใจ สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีศิลปะในการตำหนิหรือติชม โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ให้รางวัลแก่บุคลากรที่ทำงานได้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติด้วยความยุติธรรม

6. การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน (Promote Self-leadership through Teamwork) ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและทีมงาน สามารถสร้างคณะทำงานได้เป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สนับสนุนส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนางานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในกลุ่มปฏิบัติงาน จัดบรรยากาศองค์การเป็นแบบรับผิชอบร่วมกัน สร้างความเข้าใจและยอมรับความคิดที่แตกต่าง มีการประสานงานที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยนวิธีการสื่อความหมายที่ดีมาใช้กับสมาชิกในกลุ่ม ที่สำคัญผู้นำจะต้องสร้างความสามัคคีตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจภายในทีมงานได้เป็นอย่างดี

7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง (Facilitate Self-leadership Culture) ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการสร้างความพึงพอใจ สร้างระบบความคิดให้บุคลากรเกิดความรักความศรัทธา ความประทับใจ ความภักดีและผูกพันต่อหน่วยงาน สร้างแรงจูงใจโดยให้กำลังใจ ให้การเสริมแรงแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหน่วยงาน กระตุ้นให้บุคลากรสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และทุกคนในหน่วยงานรู้หน้าที่ของตนเองมี การทำงานร่วมกันส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบวินัย ประเพณีและค่านิยมที่ดีงามก่อให้เกิดความรักและความศรัทธาต่อหน่วยงาน ทำให้เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมที่ดีสร้างศักยภาพในการเป็นผู้นำของบุคลากร เป็นการสร้างระบบความคิดให้บุคลากรเกิดความรัก ความศรัทธา เกิดความประทับใจ จงรักภักดีและความผูกพันต่อหน่วยงาน

กฎแห่งความสำเร็จของการเป็นผู้นำเหนือผู้นำ คือ ผู้นำที่สามารถในการสอนงาน และให้กรอบความคิดที่ถูกต้อง (Right Thought Pattern) แก่ผู้ตามผู้นำจะต้องสอนสมาชิกทีมงานให้พัฒนาวิธีการคิดอย่างมีเหตุผล (Positive Thinking) จุดมุ่งหมายของการคิดอย่างมีเหตุผลหรือการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Thinking) เป็นการคิดโดยรู้จักการควบคุมพฤติกรรมตนเองเป็นหลัก โดยผู้นำเหนือผู้นำจะแสดงตนเป็นแบบอย่างของการมีกรอบความคิดอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการแสดงพฤติกรรมโดยมองโลกในแง่บวก ละเว้นการวิจารณ์หรือตำหนิต่อสมาชิกทีมงาน และสามารถพัฒนาทักษะ โดยการเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมของตนเอง ดังนี้

1. ค้นหาและหาทางปรับปรุงแก้ไขความเชื่อและข้อสมมติที่ไม่ดี (Identification and Replacement of Destructive Beliefs and Assumption) การค้นหาจุดอ่อนด้านความคิดเชิงลบของตนแล้วทดแทนด้วยทัศนคติใหม่ในเชิงบวก ในกรณีความคิดที่เป็นลบจะถูกระบุและแก้ไขให้เกิดความคิดที่ถูกต้องแน่นอนและสร้างสรรค์

2. ใช้วิธีการพูดเชิงบวกที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับตนเอง (Positive and Constructive Self-Talk) สามารถเปลี่ยนความคิดที่เป็นลบให้เป็นบวกได้ ซึ่งการเปลี่ยนวิธีคิดและคำพูดให้เป็นเชิงบวก สามารถสร้างสรรค์โอกาสที่ดีในการพัฒนาและการทำงานได้

3. สร้างความสามารถในการมองเห็นวิธีการต่างๆ ในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (Visualization of Methods for Effective Performance) โดยไม่ละเว้นความพยายามในการค้นหาวิธีการทำงานใหม่ๆ ที่ท้าทายเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้นำการใช้วิธีการแบบการบริหารตนเอง (Self-Management) ให้มากยิ่งขึ้น การฝึกการทำงานให้ขยันหมั่นเพียรในสถานการณ์จริงเพื่อสร้างขีดความสามารถให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

สรุปผู้นำเหนือผู้นำ คือความท้าทายของผู้นำในการทำให้ผู้ตามค้นพบศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ได้โดยการสร้างภาวะผู้นำด้วยตนเองในอนาคตผลทางสังคมที่คาดว่าจะกระทบต่อภาวะผู้นำมีอยู่ 2 ประการ คือ การที่มีการศึกษาสูงขึ้น แรงงานมีความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการที่สอง การแข่งขันทางเศรษฐกิจของโลกที่รุนแรงถึงขั้นที่จะต้องมีการประเมินทุกด้าน เป็นที่เชื่อว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่จะเหมาะสมสำหรับอนาคต ผู้นำต้องมีพฤติกรรมกระตุ้นให้บุคลากรมีความสามารถควบคุมตนเองในการปฏิบัติงานให้ถึงจุดหมายปลายทางได้มากขึ้น และบุคลากรมีความต้องการที่จะพัฒนากลยุทธ์ในการที่จะควบคุมตนเอง เช่น การจัดการด้วยตนเอง(Self-Management) และการมีภาวะผู้นำด้วยตนเอง(Self-Leadership) (Maxwell, 2013)

4. กลยุทธ์การเป็นผู้นำเหนือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์การเป็นผู้นำเหนือผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่จะทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์การสร้างความเป็นผู้นำในตนเองเพื่อให้การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Self-leadership Strategies for Effective Action) มีวิธีการดังต่อไปนี้

1) **ตั้งเป้าหมายให้กับตนเอง** (Self -Set Goals) ที่มีความท้าทายว่าคืออะไร และสามารถทำสิ่งนั้นให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2) **การจัดบรรยากาศของการทำงานให้เอื้ออำนวย** (Management of Cues) เป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดมีการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นการจัดสถานที่แบบสบายๆ ในระหว่างการทำงาน ลดเสียงดังที่ทำให้เสียสมาธิหรือปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3) **การฝึกฝน** (Rehearsal) ผู้นำเหนือผู้นำจะต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานได้ฝึกหัดคิดแก้ปัญหา และพัฒนาสร้างสรรค์งานที่ต้องรับผิดชอบอยู่เป็นประจำเสมอ

4) **การฝึกการเป็นคนช่างสังเกต** (Self-Observation) จะทำให้ผู้ปฏิบัติรู้ว่าอะไรที่ควรปรับเปลี่ยนแปลง หรืออะไรที่ควรจะทำก่อน และจะทำให้บุคคลสามารถที่จะรู้สถานการณ์และประเมินค่าตนเองและการทำงานได้

5) **การให้รางวัลกับตนเอง** (Self-Rewards) เป็นการสร้างแรงพลังใจให้การทำงาน เพราะการให้รางวัลกับตนเองเช่นนี้จะเป็แรงกระตุ้นให้การทำงานจนสำเร็จ

6) **การทบทวนตนเอง** (Self-Correcting Feedback) เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะความรู้สึกผิดหรือการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองจะนำไปสู่การสูญเสียความมั่นใจและความเคารพต่อตนเอง ส่งผลต่อการทำงานต่อไป การทบทวนตนเองด้านการกระทำหรือความคิดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปเพื่อลงโทษตนเองหรือต้องการที่จะปรับปรุงเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดนั้นๆ อีก

2. กลยุทธ์การให้รางวัลกับความสำเร็จตามเป้าหมายที่เกิดจากการทำงาน (Use Natural Rewards) ด้วยการที่ตนเองได้ชื่นชมต่อผลสำเร็จของงาน การให้รางวัลกับตนเองด้วยการได้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบสิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงกระตุ้นทำให้คนอยากทำงานนั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการสร้างรางวัลผู้ปฏิบัติจึงต้องการหาสิ่งที่กระตุ้นที่ทำให้การทำงานน่าสนใจมากขึ้น ทั้งยังทำให้เกิดการผ่อนคลายหลังจากที่ได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถตามเป้าหมายที่ถูกกำหนดไว้ การไปพักผ่อนหลังจากทำงานสำเร็จ การให้รางวัลกับตนเองเช่นนี้จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำในตนเองได้

เพราะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการทำงาน เป็นส่วนหนึ่งของกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ บุคคลมักจะค้นหาโอกาสที่จะสามารถแสดงให้เห็นว่าตนเองก็มีความคิดสร้างสรรค์รู้สึก ว่า ตนเองมีจุดมุ่งหมาย แม้ว่างานจะทำให้เราได้แสดงความสามารถ แต่สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การบรรลุเป้าหมายที่ตนเองตั้งความหวังไว้ได้อย่างภาคภูมิใจนอกจากนี้การสร้างความสุขในการทำงาน การสร้างความเป็นผู้นำในตนเองให้สำเร็จได้ จึงต้องสร้างความสุขในการทำงาน โดยการเปลี่ยนแปลงทำให้งานง่ายขึ้น และ การหาความรู้เพิ่มเติมจากการทำงานทั้งนี้และทั้งนั้น ผู้ปฏิบัติหรือผู้ที่ทำงานจะต้องเห็นความสำคัญของการทำงานให้สนุก

3. กลยุทธ์ส่งเสริมความคิดที่มีประสิทธิภาพ (Promote Effective Thinking and Feeling) การสร้างรูปแบบของความคิดของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำเช่นเดียวกับการพัฒนาพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำและความคิด ด้วยการจัดการความคิดด้วยแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพทั้งการทำงานและชีวิตส่วนตัว 5 ด้าน ดังนี้ **1) การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Changing the Way We Think)** การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเกิดขึ้นจากความเชื่อ (Beliefs) ประสบการณ์ (Imagined Experiences) และพูดกับตนเอง (Self-Talk) **2) ความเชื่อ (Beliefs)** เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หากเราเชื่ออย่างไรเราก็จะปฏิบัติเช่นนั้น เช่น หากคนมีความเชื่อว่าคนที่ได้ยินจะปฏิเสธเราก็จะทำให้เราไม่กล้าพูด เป็นต้นหากเราคิดในแง่บวกก็จะทำให้มีแรงใจในการสร้างสรรค์งานต่างๆ ความเชื่อจะถูกเรียกว่า ประสิทธิภาพแห่งตัวตน (Self-Efficacy) อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้กับตนเอง **3) ประสบการณ์ (Imagined Experiences)** ประสบการณ์มีทั้ง ความสำเร็จและที่ล้มเหลว ดังนั้นจึงสามารถนำมาสู่การสร้างสรรค์และทำลายตัวเองได้ ขึ้นอยู่กับความคิดและมุมมองต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นประสบการณ์ในอดีตจึงส่งผลต่อความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย **4) พูดกับตนเอง (Self-Talk)** เป็นการตั้งข้อสังเกตต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบกับตนเองด้วยการสร้างรูปแบบเฉพาะตนเองซึ่งจะช่วยให้ตนเองคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและ **5) การจัดการความคิดและอารมณ์ (Managing Thought Patterns and Emotional Intelligence)** วิธีการคิดของบุคคลจะส่งผลต่อแนวทางการดำเนินชีวิต หากมุมมองนั้นเป็นไปในแง่ร้ายก็ส่งผลต่อการปฏิบัติตนด้วยเช่นกัน แต่หากบุคคลที่สามารถควบคุมและมีความฉลาดทางอารมณ์ได้ทำให้ทำงานกับผู้อื่นได้ดีและมีมนุษยสัมพันธ์

5. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับองค์การภาครัฐและเอกชนที่มีประสิทธิผล

การทำงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีปัญหา และความต้องการที่เกิดขึ้นมากมาย การทำงานของภาครัฐและเอกชนต้องเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ มากขึ้นต้องทำงานในลักษณะของทีมงาน มากกว่าการฉายเดี่ยว เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้บุคคลที่มีบทบาทสำคัญคือผู้นำในการนำหน่วยงานให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ให้บุคลากรร่วมไม่ร่วมมือ ร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่

สำหรับการบริหารองค์การหรือหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นเป็นการทำงานเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หน่วยงานรัฐต้องรับผิดชอบต่อพันธกิจในการรับใช้ประชาชนตอบสนองความต้องการของประชาชน ชุมชน และประเทศชาติ ดังนั้นผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาจุลิศร ชุนอินทร์ และคณะ (2560) ในเรื่อง ผู้ว่าราชการจังหวัดกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย ได้เสนอคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ว่าราชการจังหวัดว่าต้องมีภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพราะ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง ต้องเป็นตัวประสานระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค และคอยกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสร้างคุณภาพของฝ่ายการเมืองและราชการประจำลดความขัดแย้งได้มากกว่าผู้บริหารท้องถิ่นที่เป็นนักการเมืองร่วมกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีภาวะผู้นำเหนือผู้นำ จะช่วยให้ผู้ว่าราชการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับฝ่ายต่างๆ ที่ต้องติดต่อประสานงานกัน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาของภาครัฐในระดับต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ทั้งในหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคด้วยตนเอง รวมถึงส่วนท้องถิ่นด้วย

ในส่วนการที่ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีภาวะผู้นำเหนือผู้นำจะช่วยให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนเอง สามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันขึ้นมาเป็นผู้นำในโอกาส หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม เพราะทุกองค์การต้องปฏิบัติภารกิจหลายด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ดังนั้นในการ ทำงานองค์กรไม่จำเป็นที่จะต้องผู้นำคนเดียว มาแก้ไขปัญหาทุกเรื่อง แต่ควรเปลี่ยนเป็นการสร้างภาวะผู้นำในตัวบุคลากรให้ ผลัดกันขึ้นมาเป็นผู้นำได้ เพื่อแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันทำให้ในการปฏิบัติ บุคลากรในองค์กรจะเกิดการยอมรับ และเคารพซึ่ง และกันมากขึ้น ตลอดจนเป็นการฝึกฝน และพัฒนาดตนเองให้เตรียมพร้อมในการเป็นผู้นำที่แท้จริงในอนาคต หรือเมื่อได้รับการ เลื่อนตำแหน่งงานที่สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้องค์การภาครัฐได้ผู้นำที่ดี และเก่งที่ผ่านการฝึกฝนการเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่อง

5. บทสรุป

การที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะใช้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ควรมีการปรับปรุงและ พัฒนา ดังนี้ 1) **ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การในการทำงาน** ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากรในองค์กร ให้สามารถ ทำงานร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคีกัน 2) **ปรับนโยบายให้มีความยืดหยุ่นเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร** อำนวยความสะดวก ในการทำงาน และการประสานงานของบุคลากรมากกว่าการยึดระเบียบที่ทำให้การทำงานล่าช้าหรือเกิดปัญหา และ 3) **ผู้นำ จะต้องมีความคิดที่เปิดกว้าง** ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ส่งเสริมการทำงานแบบทีมงานในองค์กรให้มากขึ้น ให้บุคลากรได้ใช้ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ลดการสั่งการของผู้นำลงเปลี่ยนเป็นผู้คอยสนับสนุนบุคลากรแทน

จากหลักคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำ จะทำให้บุคลากรได้รู้จักตัวเองดีขึ้น ทำให้ผู้นำเห็นความสามารถพิเศษใน ตัวของผู้ใต้บังคับบัญชาและดึงความสามารถนั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ บุคลากรมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในการเป็นผู้นำของแต่ละคน ทั้งนี้ผู้นำองค์กรภาครัฐต้องสร้างวัฒนธรรมองค์การ ในการทำงานร่วมกัน การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ใกล้ชิดกัน การปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีความ ยืดหยุ่นมากขึ้น ตลอดจนตัวผู้นำองค์กรเองที่จะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงาน ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้เหมาะสม เพื่อให้ตนเองเป็นผู้นำเหนือผู้นำ ในการผู้ตามให้สร้างมีภาวะผู้นำในตนเอง และกลายมาเป็นผู้นำที่ดีในรุ่นต่อไป ที่จะนำพา องค์กรภาครัฐและเอกชนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ในที่นี้จะสรุปเสนอแนวทางการเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ดังต่อไปนี้ 1) **ภาวะการเป็นผู้นำในตนเอง สามารถเรียนรู้ได้จากการเลียนแบบอย่างจากบุคคลอื่น (Initial Modeling)** ในการพัฒนาความเป็นผู้นำในตนเองในฐานะ ของการเป็นผู้นำเหนือผู้นำจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีโดยการแสดงให้เห็นถึงการมีภาวะความเป็นผู้นำในตนเองแก่ผู้ตาม ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 2) **การมีส่วนร่วมในการชี้แนะแนวทาง (Guided Participation)** คือ การกระทำของผู้นำเหนือ ผู้นำที่เกิดขึ้น เมื่อผู้ตามแสดงความเป็นผู้นำในตนเองออกมา และผู้นำเหนือผู้นำคอยแนะนำแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้ตาม เช่น อาจจะชี้แนะแนวทางแก่ผู้ตามโดยการถามคำถามให้สามารถคิดและวิเคราะห์คำตอบได้ 3) **การพัฒนาให้มีความเป็นผู้นำ อย่างค่อยเป็นค่อยไป (Gradual Development of Self-Leadership)** และต่อเนื่องผู้นำเหนือผู้นำจะคอยสนับสนุน ชี้แนะแนวทางและให้รางวัลเมื่อมีการฝึกความเป็นผู้นำของผู้ตามมากกว่าที่จะบอกอย่างตรงไปตรงมาหรือใช้คำสั่ง ภาวะผู้นำ เหนือผู้นำในบริบทของการบริหารการศึกษา ผู้บริหารที่กระตุ้นการเป็นผู้นำในตนเอง สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่สำคัญ หลากหลายสถานการณ์ในการพัฒนาความเป็นผู้นำในตนเองของบุคลากร ดังต่อไปนี้ 1) **ความเป็นธรรมชาติของงาน (The Nature of the Task)** ถ้าประเภทของงานนั้นต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆ ต้องการให้การวิเคราะห์ความเฉื่อย ฉลาดให้สำเร็จ ถ้ามีความเป็นผู้นำในตนเองอย่างเด่นชัดก็จะมีผลอย่างมาก ประเภทของงานอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการความ เป็นผู้นำในตนเองสูงก็คืองานที่ไม่ต้องมีคนคอยควบคุมดูแล งานเหล่านี้จะต้องมีความรับผิดชอบและใช้ความสามารถของตนเอง สูง 2) **ความยืดหยุ่นของเวลา (The Availability of Time)** เป็นงานหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา เป็นสถานการณ์ที่ต้อง

ตัดสินใจแทนที่ไม่สามารถรอได้ เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือต้องตัดสินใจในกรณีที่หัวหน้าไม่อยู่ และ 3) **ความสำคัญของการพัฒนาของผู้ตาม (The Importance of Followers' Development)** ช่วงระยะเวลานี้ ผู้นำเหนือผู้นำจะต้องฝึกความเป็นผู้นำในตนเองของผู้ตามโดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ชี้แนะวิธีที่ถูกต้องแก่ผู้ตามโดยที่ไม่เร่งรีบ ในช่วงเวลาของการฝึกผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำในตนเองนั้น ผู้นำเหนือผู้นำจะต้องมีความกล้าที่จะต้องยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากผู้ตามในบางครั้ง ซึ่งในระยะยาวแล้ว ผู้ตามจะสามารถเรียนรู้ได้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนจากการพึ่งผู้อื่นมาเป็นการพึ่งตนเอง จะเป็นการพัฒนาของผู้ตามในระดับล่างขององค์การให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างให้มีความเป็นผู้นำในตนเองการเป็นผู้นำในระดับบุคคล ทีมงาน และองค์การ ผู้นำเหนือผู้นำจะเน้นในการพัฒนาให้เกิดความเป็นผู้นำในตนเองในแต่ละบุคคลทุกคน ในทุกระดับชั้นและในองค์การ โดยเริ่มตั้งแต่ตัวบุคคล ทีมงาน และองค์การ หัวใจสำคัญของความเป็นผู้นำเหนือผู้นำ คือการทำให้ผู้อื่นเป็นผู้นำในตนเอง แต่ก่อนที่จะทำให้คนอื่นเป็นผู้นำได้นั้น บุคคลที่เป็นผู้นำเหนือผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำในตนเองก่อนโดยการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำนั้น

จากเนื้อหาที่นำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำมาโดยลำดับ สามารถสรุปเป็นรูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล (The model of Super Leadership in Effectiveness) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ในองค์กรที่มีประสิทธิผล
(The model of Super Leadership in Effectiveness)

6. เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). **Superleadership สู่ยอดภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย.
- ดาร์วรรณ ถวิลการ. (2558). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ แบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21. **วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 11(2), (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม): 23-35.
- พิชญภา ยืนยาว. (2560). **ผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เศวานิต เสวตณานนท์. (2548). **ภาวะผู้นำแบบสุดยอด ในภาวะผู้นำ**. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- อรพร คนสนิท และคณะ. (2555). ความเป็นผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร ลักษณะของงานและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อโรงเรียนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้ว เขต 1. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา**. 6(2), เมษายน - กันยายน 2555: 103-119.
- Manz, C. C., & Sims, H. P. (2001). **The New Superleadership Leading others to Lead Themselves**. San Francisco: Berrett - Koehler.
- Shah, Jahanzeb & Ali, Bakhtiar. (2012). Super-leadership: An approach to maximize idea generation and creative potential for creative culture. **African Journal of Business Management**. 6(1), DOI: 10.5897/AJBM11.213.

กลวิธีการแปลนิทานสองภาษา ไทย-อังกฤษ Strategies for translating bilingual stories Thai-English

เสาวณี ทับเพชร¹,อติเทพ ตาวัว²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “กลวิธีการแปลวรรณกรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโวหารภาพพจน์จากนิทานสำหรับเด็กจำนวน 3 เรื่องที่ได้รับ การแปลเป็นภาษาอังกฤษ จากนิทานสำหรับเด็ก นิทาน 2 ภาษาไทย - อังกฤษ 1. ก๊วนเพ็ดดิสเนียบุค ปราสาท แฟรงเกนสไตน์ 2. สี่ตระกูลจอมชนแห่งโลกดิสเนีย 3. ผจญแดร์กคูลา ราชาผีดูดเลือด ผลการวิจัยพบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์หลัก 3 ประเภท โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. อุปมาอุปไมย (Simile) 2. อุปลักษณ์ (Metaphor) และ 3. บุคลาธิษฐาน (Personification) กลวิธีที่ใช้ในการแปลโวหารภาพพจน์ส่วนใหญ่จะรักษาโวหารไว้ให้คล้ายคลึงต้นฉบับมากที่สุด มีเพียงบางกรณีที่โวหารเปลี่ยนรูปไปแต่ยังคงภาพพจน์ไว้ได้เหมือนเดิม นับว่าเป็นการรักษาความเท่าเทียมไว้ได้ในระดับดี ผู้วิจัยได้แสดงทัศนะผ่านข้อเสนอแนะสองส่วน ในส่วนแรกเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านและการแปลวรรณกรรมออกสู่สากล และในส่วนที่สองนั้นเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

คำสำคัญ: กลวิธีการแปล, นิทานสองภาษา ไทย-อังกฤษ

Abstract

An article titled "Literary Translation Strategies" examined the stylistic images in three children's fairy tales, bilingual tales, Thai-English 1. Frankenstein: featuring Mickey and Donald. 2. Little women featuring Minnie and Daisy 3. Dracula featuring Mickey and Donald. The results of the research revealed that there were 3 main types of stylistic use, in descending order as follows: 1. Simile, 2. Metaphor, and 3. Personification. It will keep the stylistics as similar to the original as possible. There are only some instances where the stylists have changed but the image remains the same. This is to maintain equality at a good level. The researchers expressed their views through a two-part recommendation. The first part is about promoting reading and international translation of literature and the second part is a recommendation for further research.

Keywords: translation strategies, Thai-English bilingual stories

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

²วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

1. บทนำ

ความสำคัญของการศึกษานิทาน 2 ภาษา เด็กควรได้เรียนตั้งแต่ก่อนวัยเรียนโดยส่วนใหญ่พ่อแม่ผู้อ่านให้ฟังและให้เด็กดูภาพประกอบซึ่งมีความน่าสนใจเป็นพิเศษในแง่การส่งผ่านความคิดและมุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกรอบตัวเด็กผ่านทางกลไกของภาษาและรูปภาพการปลูกฝังนิสัยการรักการอ่านหนังสือไปเกิดขึ้นแก่เด็กเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอันสำคัญยิ่งของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อส่งเสริมให้เขาเป็นคนดีทั้งกายวาจาใจและสติปัญญา อันประกอบด้วยมีความรู้ดีมีพละทานมีที่สมบูรณ์ดีสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม (เยาวพา เตชะอุบต์, 2551) เด็กปฐมวัยเป็นช่วงระยะที่มีพัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงามอย่างรวดเร็วการเรียนรู้ภาษาของเด็กเกิดจากการที่ได้ฟังและมีโอกาสได้พูดคุยกับผู้อื่นโดยมีสิ่งเร้าเช่นภาพฟังเพลงดูภาพจากนิทานเด็กจะสนใจและกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นอยากซักถามด้วยคำถามแบบเด็ก ๆ ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้น (วิลาวลีย์ โชตเบญจมาภรณ์, 2542)

ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กให้เด็กได้มีโอกาสฝึกการพูดฝึกการฟังฝึกการอ่านตลอดจนการฝึกให้เด็กช่วยกันลำดับเรื่องราวที่ได้ฟังเช่นเมื่อเด็กฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วฝึกให้เด็กเล่าเรื่องราวที่ฟังเปิดโอกาสให้เด็กพูดสนทนาซักถามแสดงความคิดเห็นร่วมกันหรือจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมบทบาทสมมุติประกอบการเล่านิทานการจัดสภาพแวดล้อมการสนับสนุนหรือการสร้างแรงจูงใจที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็กสิ่งต่างๆเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ความหมายของคำเรื่องราวต่าง ๆ และสามารถพัฒนาภาษาในการพูดสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) การจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานนับเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างหนึ่งที่เด็กสนใจเด็กทุกคนชอบฟังนิทานโดยเฉพาะเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปีจะสนใจกับสิ่งภายนอกมากขึ้นมีอารมณ์ขันรักสนุกชอบฟังนิทานต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์พูดได้

การแปลวรรณกรรมที่มุ่งเน้นความสละสลวยและการถ่ายทอดความหมายมากกว่าการรักษาโครงสร้างทางภาษาต้นฉบับ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีโวหารภาพพจน์ (Figurative Language) ซึ่งพบมากในงานวรรณกรรม โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถแปลตามตัวอักษรได้ ต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแปลผ่านการตีความ โวหารภาพพจน์แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ นามนัย (Metonymy) อนุนามนัย (Synecdoche) อุปมาอุปไมย (Simile) อุปลักษณ์ (Metaphor) บุคลาธิษฐาน (Personification) อธิพจน์ (Hyperbole) สัทพจน์ (Onomatopoeia) ปฏิพจน์ (Paradox) การเปลี่ยนคำไม่สุภาพ (Euphemism)

ดังนั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาโวหารภาพพจน์ของนิทานสองภาษาโดยศึกษาประเภทต่างๆของโวหาร และแยกประเภทของกลวิธีการแปล โดยนำกลวิธีการแปลขยายความมาช่วยเสริมให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีเพื่อช่วยให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมภาษาแปลสามารถจินตนาการภาพพจน์ได้ไม่ต่างไปจากผู้อ่านใน

2. วัตถุประสงค์

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโวหารภาพพจน์จากนิทานสำหรับเด็ก

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของการแปลและโวหารภาพพจน์

Newmark (1988) ได้แบ่งประเภทของการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลัก โดยแบ่งแยกประเภทดังกล่าวจากการเน้นภาษาต้นฉบับและภาษาแปล ดังนี้ 1. การแปลแบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (Source Language - SL emphasis) 2. การแปลแบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (Target Language - TL emphasis) ในทำนองเดียวกันนั้น Larson (1998) ได้แบ่งแยกประเภทการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลักเช่นกัน คือ การแปลแบบตรงตัว และการแปลแบบอิสระ

ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ Newmark (1988) กล่าวคือ การแปลแบบตรงตัวเน้นภาษาต้นฉบับ ส่วนการแปลแบบอิสระจะเน้นภาษาปลายทาง ซึ่ง Larson (1998) ได้แสดงให้เห็นถึงแผนภูมิของแบบจำลองชนิดของการแปล 7 ประเภทย่อย ดังนี้การแปลแบบ Very literal เป็นการแปลที่รักษาความเป็นต้นฉบับของภาษาต้นฉบับไว้ในภาษาแปลทั้งหมด โดยไม่ต้องการจะเน้นหรือสื่อถึงความหมายมากเท่ากับการแปลให้ตรงตัว Larson (1998) กล่าวว่าระดับการแปลที่เป็นเป้าหมายของผู้แปลมากที่สุด คือระดับ Idiomatic เพราะแปลแล้วเป็นภาษา ซึ่งสละสลวยเป็นธรรมชาติ สรุปได้ว่าชนิดของการแปลสามารถจำแนกได้หลายประเภทย่อย แต่หลักๆ แล้วสามารถจำแนกเป็น 2 ชนิดดังต่อไปนี้

1. การแปลแบบเอาคำ คือ การแปลที่เน้นภาษาต้นฉบับ ผู้แปลจะต้องคำนึงไวยากรณ์หรือลักษณะทางภาษาศาสตร์ (form) รวมถึงรักษารูปแบบของโครงสร้างของภาษาต้นฉบับไว้ เพื่อความแม่นยำในการแปล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Larson (1998, p.17-23) ที่เรียกการแปลประเภทนี้ว่า Form-based Translation หรือเรียกว่าการแปลแบบตรงตัว ซึ่งหาก 2 ภาษาต้นฉบับที่จะแปลไม่มีความใกล้เคียงกันก็จะเกิดปัญหาในการแปลได้ ในทำนองเดียวกัน แนวคิดของ Newmark (1988) เรียกการแปลลักษณะนี้ว่า SL emphasis ซึ่งประกอบด้วย Word-for-word หรือเรียกว่าการแปลคำต่อคำ และ Literal translation หรือการแปลโดยพยัญชนะ ซึ่งเป็นการแปลที่ยึดโครงสร้างพื้นผิว (Surface Structure) การแปลแบบเอาคำนั้นจะมีความถูกต้อง แม่นยำตรงกับภาษาต้นฉบับสูง เหมาะกับการแปลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย สัญญา เป็นต้น

2. การแปลแบบเอาความ คือ การแปลที่เน้นความหมายของภาษาต้นฉบับโดยให้ความสำคัญกับความสละสลวยของภาษาปลายทาง Newmark (1988) เรียกการแปลลักษณะนี้ว่า TL emphasis ซึ่งสอดคล้องกับการแปลแบบ Meaning-based Translation ของ Larson (1998) หรือที่เรียกว่า Idiomatic translation ซึ่งเป็นการแปลที่พยายามถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปสู่ภาษาแปลอย่างเป็นธรรมชาติการแปลประเภทหลังนี้จึงเหมาะกับการแปลวรรณกรรมที่มุ่งเน้นความสละสลวยและการถ่ายทอดความหมายมากกว่าการรักษาโครงสร้างทางภาษาต้นฉบับ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีโวหารภาพพจน์ (Figurative Language) ซึ่งพบมากในงานวรรณกรรม โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถแปลตามตัวอักษรได้ต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแปลผ่านการตีความ โวหารภาพพจน์แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ (Larson 1998; อวยพรพานิช และคณะ 2553) ดังต่อไปนี้

นามนัย (Metonymy) คือ การใช้คำหรือวลีที่บอกลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งด้วยสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา เชิงเหตุผล หรือนำลักษณะเฉพาะเชิงสัญลักษณ์บางส่วนมาแทนสิ่งหนึ่งทั้งหมด โดยพบได้ทั้งในวรรณกรรมหรือในบทสนทนาในชีวิตประจำวัน เช่น แก้วอี้ หมายถึง ตำแหน่ง (ในวลี “แย่งแก้วอี้กัน”) ชื่อ หมายถึง ชื่อเสียง (ในวลี “เสียชื่อ”) ลอนดอนมีการเลือกตั้ง หมายถึง ประชาชนในกรุงลอนดอนมีการเลือกตั้ง

อนุนามนัย (Synecdoche) คือ การเปรียบเทียบโดยนำส่วนย่อยที่มีลักษณะเด่นของสิ่งหนึ่ง มากล่าวแทนสิ่งใหญ่กว่าหรือองค์รวมที่ต้องการกล่าวถึง เช่น ชายคา หมายถึง บ้าน (เช่น ไม่ต้องการให้เขามาร่วมชายคา) หัวใจ หมายถึง ตัวคน (เช่น หัวใจเปล่าเปลี่ยวย่อมต้องการคนดูแล) อุปมาอุปไมย (Simile) คือการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งที่ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน แต่มักมีลักษณะเฉพาะที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยจะใช้เมื่อต้องการเน้นย้ำลักษณะเด่นของสิ่งนั้น เพื่อให้เห็นภาพได้ตรงกันอย่างชัดเจน มักใช้คำว่า ดุจ ดัง รวกับ เปรียบดัง เสมอ เหมือน ประดุจ เทียบเทียม ยกตัวอย่างเช่น นิ้วเรียวยาวเหมือนลำเทียน แยกแยะดุจราชินีน้ำแข็ง ขาวราวกับหิมะ เรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้

อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การใช้คำหรือสำนวนในการเปรียบเทียบ โดยนำลักษณะของสิ่งหนึ่งมาเปรียบ คล้ายกับอุปมาอุปไมย แต่จะไม่ใช้การกล่าวเปรียบเทียบที่มีคำเทียบเหมือนอุปมาอุปไมย เพราะจะปรากฏร่วมกับคำว่า “เป็น” และ “คือ” หรืออาจจะต้องมีการตีความประกอบไปด้วย เช่น คุณเป็นดวงดาวส่องทางให้ผม เขาคือซูเปอร์แมน เธอเป็นดอกฟ้า ฉันเป็นหมาวัด

บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การทำให้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งของ ธรรมชาติ ความคิด หรือ สิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่คนแสดงอาการหรือกระทำเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต มักใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์และแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหว เช่น ฟาร้องไห้ เหล่าดอกไม้พากันเรียงระบำ ซากอิฐสระอื่น

อติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง เพื่อเป็นการเน้นย้ำ และทำให้เห็นภาพชัดขึ้น หรือ สะเทือนอารมณ์มากขึ้น เช่น หนาวจะตายอยู่แล้ว ร้อนตับแตก ร้องไห้จนน้ำตาท่วมฟ้า

สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงร้องของสัตว์ ซึ่งแต่ละประเทศใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติที่ไม่เหมือนกัน เช่น แมวร้องเหมียวๆ นกร้องจิบๆ ผดุงเปาะแปะ

ปฏิกพจน์ (Paradox) คือ การเปรียบเทียบโดยใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวร่วมกันได้อย่างกลมกลืนกัน เช่น ไฟเย็น หิมะเดือด

การเลี่ยงคำไม่สุภาพ (Euphemism) คือ การหลีกเลี่ยงคำไม่สุภาพหรือคำที่ไม่พึงปรารถนา โดยใช้คำ หรือวลีอื่นมาใช้แทน เพื่อลดความโจ่งแจ้ง เช่น คำว่า ตาย เลี่ยงมาใช้คำว่า เสีย ไปสวรรค์ ไปสู่สุคติหรือถึงแก่กรรม แก่ เลี่ยงมาใช้คำว่า อาวุโส คำว่า เด็กปัญญาอ่อน เลี่ยงมาใช้คำว่า เด็กพิเศษ

4. วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาการใช้ด้านการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา (Simile) อุปลักษณ์ (Metaphor) บุคลาธิษฐาน (Personification) อติพจน์ (Hyperbole) และนามนัย (Metonymy)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะการใช้คำการใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ในนวนิยายและบทละครโทรทัศน์ เรื่อง ผู้ดีอีสานมีส่วนเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร จากนิทานเรื่อง Frankenstein: featuring Mickey and Donald เขียนโดย Tea Orsi แปลโดย น้ำฝน แสงเป้า 2. Little women featuring Minnie and Daisy เขียนโดย Tea Orsi แปลโดย ปิยะดา น้อยผา 3. Dracula featuring Mickey and Donald เขียนโดย Tea Orsi แปลโดย พรนภัส วงษ์ประกอบ โดยศึกษาจำนวน ทั้งหมด 20 บท โดยศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการแปล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเป็นตารางการวิเคราะห์กลวิธีการแปลโวหารโดยเครื่องมือ ที่ใช้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนที่บันทึกข้อมูลประโยคภาษาต้นฉบับที่พบการใช้ภาพพจน์ 2) ส่วนที่บันทึกข้อมูลภาษาฉบับแปลเป็นภาษาไทยของการใช้ภาพพจน์นั้น 3) ส่วนของกลวิธีการแปล และ 4) ส่วนของการวิเคราะห์กลวิธีการแปล ดังแสดงใน ตารางที่ 1-5

5. ผลการศึกษา

จากข้อมูลวิจัย พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์หลักๆ 3 ประเภทเท่านั้น โดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. อุปมาอุปไมย (Simile) 2. อุปลักษณ์ (Metaphor) และ 3. บุคลาธิษฐาน (Personification) กลวิธีที่ใช้ในการแปลโวหารภาพพจน์ส่วนใหญ่ จะรักษาโวหารไว้ให้คล้ายคลึงต้นฉบับมากที่สุด มีเพียงบางกรณีที่โวหารเปลี่ยนรูปแบบแต่ยังคงภาพพจน์ไว้ได้เหมือนเดิม

1. บุคลาธิษฐาน (Personification)

บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การทำให้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น สิ่งของ ธรรมชาติ ความคิด หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่คนแสดงอาการหรือกระทำเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิต มักใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์และแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหว เช่น ฟาร้องไห้ เหล่าดอกไม้พากันเรียงระบำ ซากอิฐสระอื่น

ตาราง 1 การแปลโวหารภาพพจน์ (บุคลาธิษฐาน)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
ใต้ดาตฟ้าเรือ โดนัลด์ วอลตัน เปิด ห่มผู้ยากจน กำลังเขียนจดหมายถึง เดซี่ เม็ก ผู้เป็นที่รักของเขา	Below deck, the young Donald Walton, a <u>penniless duck</u> , was writing a letter to his beloved Daisy Meg	อุปมาอุปไมย เหมือน= , เปรียบ
เขาไม่เพียงแต่ตัวใหญ่กว่าสิ่งมีชีวิต ธรรมดาๆ เล็กน้อยเท่านั้น...แต่เขาตัว ใหญ่กว่ามาก! จริงๆก็เรียกว่าใหญ่ ยักษ์เลยละ	He wasn't only a little bigger than regular beings...but a lot bigger! Actually, <u>giant</u> !	อุปมาอุปไมย 1. Aposohive noun, ยักษ์
เราก็คพบสิ่งมีชีวิตที่น่าสงสารตนนั้น ซ่อนอยู่ในพุ่มไม้ <u>ตื่นตระหนกราวกับ</u> <u>เด็กน้อย</u>	We found that poor creature, hiding among the bushes, <u>as scared as a baby</u> .	เปรียบเทียบวัสดุสร้างขึ้น จากสิ่งไม่มีชีวิตให้เป็น สิ่งมีชีวิต โดยเปรียบเทียบ เป็นเด็กน้อย

2. การใช้สัญลักษณ์ (Symbol)

สัญลักษณ์ คือคำที่มีความหมายอย่างหนึ่งแต่นำไปใช้แทนความหมายอีกอย่างหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการ
กล่าวถึงค่านั้นๆโดยตรง

ตาราง 2 การแปลโวหารภาพพจน์ (การใช้สัญลักษณ์)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
แน่นอนค่ะ มินนี่เบทตอบ เพื่อนๆ ของมิกก็พากันปล่อยโฮด้วยความสุข	Mickey's friends burst into tears of happiness.	การใช้สัญลักษณ์ เปรียบเทียบน้ำตา = แห่งความสุข

3. อุปมาอุปไมย (Simile)

เป็นโวหารภาพพจน์ที่พบมากที่สุด อันประกอบด้วยการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งที่ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน
แต่มีลักษณะเฉพาะที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยพบการใช้คำว่า เหมือน ดูเหมือน ราว ราวกับ คล้าย เสมือน ประดุจ ซึ่งแปล
เป็นภาษาอังกฤษด้วยคำว่า like, as if, as though และ as ... as

ตาราง 3 การแปลโวหารภาพพจน์ (อุปมาอุปไมย)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
เขาไม่เพียงแต่ตัวใหญ่กว่าสิ่งมีชีวิต ธรรมดาๆ เล็กน้อยเท่านั้น...แต่เขาตัว ใหญ่กว่ามาก! จริงๆก็เรียกว่าใหญ่ ยักษ์เลยละ!	He wasn't only a little bigger than regular beings...but a lot bigger! Actually, a giant!	อุปมาอุปไมยเหมือน= like
มิกก็บอก “พอเธอได้พบเขา เธอก็ แทบจะกรี๊ดร้องออกมา”	When she saw him, she <u>almost screamed</u> .	อุปมาอุปไมยดูเหมือน = almost creamed

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
โดนัลด์และเฟทรีตะโกนด้วยความ ประหลาดใจพร้อมๆกัน พวกเขาสะดุ้ง โหยงราวกับเพิ่งจะเห็นวิญญาณสอง ตนมา	Donald and Fethry yelled in surprise at the same time, leaping up as if they had just seen two ghosts.	อุปมาอุปไมยราวกับ = as if
โชคยังดีที่กูฟฟ์ก็มากับฉันหลังจากที่ ค้นหาทั้งหลายรอบ เราก็พบสิ่งมีชีวิต ที่น่าสงสารคนนั้นซ่อนอยู่ในพุ่มไม้ ตื่น ตระหนกราวกับเด็กน้อย	Luckily, Goofy came with me, and after much searching, we found that poor creature, hiding among the bushes <u>as</u> <u>scared as a baby.</u>	อุปมาอุปไมย เหมือน= as scare as
เขาคิดถึงทั้งคู่เท่ากับที่คิดถึงโดนัลด์ และเฟทรี	He missed them as much as missed Donald and Fethy.	อุปมาอุปไมย ราวกับ= as much as

4. อพภาษ

อพภาษ คือ คำที่พยางค์แรกกับพยางค์ที่สองใช้พยัญชนะต้นเดียวกัน และสระของพยางค์แรกเป็นสระ/อะ/ เช่น ยะยืม, ระริก, ะถั่ง บงเนื่อก็เนื่อเต้น พิศเส้นสรริ้ว ทั่วร่างและทั้งตัว ก็ระริกกระริ้วไหว

ตาราง 4 การแปลโวหารภาพพจน์ (อพภาษ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
เขาแสดงความสนใจในกิจกรรม ธรรมดาทุกชนิด ฉันก็เลยสอนเขาเต้น ละเลียดกินซูปปแบบสุภาพ0...เอ้อ อย่างน้อยฉันก็พยายามแล้วนะ	He showed interest in every kind of normal activity, so I taught him to dance and <u>to sip</u> <u>soup in a polite way...</u> well, at least I tried,'	อุปมาอุปไมย เหมือน= ละเมียด

5. อุปลักษณ์ (Metaphor)

เป็นการใช้คำหรือสำนวนในการเปรียบเทียบ โดยนำลักษณะของสิ่งหนึ่งมาเปรียบ โดยจะปรากฏร่วมกับคำว่า “เป็น” และ “คือ” หรืออาจจะต้องมีการตีความประกอบไปด้วย โวหารภาพพจน์ประเภทนี้พบเป็นอันดับที่สอง โดยมีการใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” หรืออาจจะละคำดังกล่าว ซึ่งคำกริยา “คือ” และ “เป็น” นี้ เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วจะอยู่ในรูปกริยา verb to be และ/หรือ มีการแปลโดยปรับโครงสร้างไวยากรณ์ร่วมด้วย

ตาราง 5 การแปลโวหารภาพพจน์ (อุปลักษณ์)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล	การวิเคราะห์
นี่ช่างเป็นเรื่องน่าเศร้าสลดเหลือเกิน เราจะพาพวกนายกลับบ้านเอง ไม่ต้อง กังวลนะ	This is such a tragic story; we'll tke you home.	อุปลักษณ์ เรื่องราวเศร้าสลด = is such a tragic story

6. การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะเห็นว่าโวจารภาพพจน์แบบไทยได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษด้วยกลวิธีที่มีทั้งความเท่าเทียมและการปรับเปลี่ยนที่แยบยล และน่าจะทำให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางเข้าใจเรื่องราวที่นักเขียนสื่อสารออกไปได้เป็นอย่างดี เมื่อแปลแล้ว จึงควรได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างที่จะทำให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างภาษาและวัฒนธรรมที่อาจนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นักเขียนได้รับรู้ว่าผู้รับสารเหล่านั้น มีความคิดเห็นต่อผลงานของตนและมีจุดใดที่จะสามารถนำไปปรับปรุงหรือพัฒนางานขึ้นต่อไปได้บ้าง และนักแปลมีข้อใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป นอกเหนือจากการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการแปลแล้วขั้นตอนต่อไปคือการผลักดันให้งานที่ดีที่คัดสรรแล้วของไทยได้ออกไปสู่เวทีที่กว้างขึ้น สู่สังคมซึ่งมีนักอ่านที่เข้มแข็งและหลากหลาย สังคมไทยโดยเฉพาะรัฐบาลไทยควรสร้างองค์กรที่ช่วยสร้างมาตรฐานค่าตอบแทนนักเขียนอย่างเป็นธรรม สร้างสวัสดิการให้นักเขียน ดูแลด้านการแปลงานวรรณกรรมเพื่อเผยแพร่สู่สากลเป็นการขยายโอกาสที่จะซื้อขายลิขสิทธิ์หนังสือกับต่างประเทศเพื่อขยายพรมแดนวรรณกรรมข้ามภาษาและวัฒนธรรม

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การใช้ภาพพจน์ผู้วิจัยได้ศึกษาภาพพจน์ 5 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ นามนัย

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้เป็นการอธิบายแนวทางที่คาดว่าจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้ด้านการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

1. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยวรรณกรรมและวรรณศิลป์ของไทยทั้งการวิเคราะห์วิจารณ์ และการบรรณาธิการ โดยเปลี่ยนทัศนคติจากที่เคยมองว่าเป็นงานวิจัยที่ไม่สร้างมูลค่า ให้มองมุมใหม่ว่างานวิจัยเช่นนี้นำไปสู่การผลิตงานสร้างสรรค์ที่มีความเป็นเลิศทางวรรณศิลป์ยิ่งขึ้น ซึ่งหากสนับสนุนให้ถูกทางแล้ว สามารถเป็นผลผลิตทางศิลปวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ไม่แพ้งานศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพยนตร์ หรือจิตรกรรม

2. หอสมุดแห่งชาติร่วมกับรัฐบาลควรมีการรวบรวมรายชื่อหนังสือวรรณกรรมไทยทุกรูปแบบที่มีการแปลเป็นภาษาต่างประเทศแล้ว โดยหาทางช่วยให้มีการกระจายหนังสือเหล่านั้นไปยังห้องสมุดต่างประเทศ โดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ไทยศึกษา วรรณคดีเปรียบเทียบ และ/หรือ สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนวรรณกรรมแบบออนไลน์ (E-book) พร้อมสร้างฐานข้อมูลนักแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ อันจะนำพาวรรณกรรมไทยไปสู่สายตาต่างชาติมากขึ้น และขยายโอกาสในการซื้อขายลิขสิทธิ์ไปจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ต่างประเทศ

3. สถาบันการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนหลักสูตรด้านการแปล ควรบรรจุวิชาการแปลวรรณกรรมเป็นวิชาหลักด้วย นอกเหนือจากการแปลเชิงธุรกิจ หรือเชิงวิชาการ โดยรัฐควรส่งเสริมให้มีการประกวดการแปลวรรณกรรมทั้งในระดับสถาบันการศึกษาและระดับชาติ ซึ่งอาจร่วมมือกันหลายๆ หน่วยงาน โดยมีการจัดพิมพ์ผลงานที่ได้รับรางวัลการแปลวรรณกรรมเพื่อเผยแพร่ผ่านกระทรวงการต่างประเทศต่อไป

4. รัฐบาลควรจัดทำนิตยสารวรรณกรรมของชาติที่จะเป็นเวทีให้นักเขียนได้นำผลงานมารับการพิจารณาจัดพิมพ์ โดยอาจมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ หรือประสานกันหลายหน่วยงาน หรือแม้แต่ตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่เพื่อการนี้โดยเฉพาะ ซึ่งมีหน้าที่สร้างมาตรฐานค่าเรื่องและลิขสิทธิ์ด้วย

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2556). **ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม (Lotus Blooms in the Stream of Literature)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- เจตนา นาควัชระ. (2552). **ทางสายกลางแห่งวรรณคดีวิจารณ์**. วารสารวิชาภาษา, 1(17), 15 – 28.
- ชุติมา สัจจานันท์ และคณะ. (2543). **การพัฒนาเกณฑ์ประเมินค่าวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). **หอมโลกรวรรณศิลป์: การสร้างสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- วนนาถ วิมลเฉลา. (2543). **คู่มือสอนแปล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินิตา ดิถียนต์. (2533). **เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติการแปล**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริลักษณ์ ทวีกิจรุ่งทวี. (2547). **การแปลสำนวนจากนวนิยายภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชเป็นภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สตรีรัตน์ ไกรอ่อน. (2556). **กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทิน สุทธิเจริญ. (2564). **การใช้โวหารภาพพจน์**. แหล่งที่มา: <https://np.thai.ac>.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2555). **แปลผิดแปลถูก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินต์ติ้ง.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2548.) **แผนยุทธศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2548 – 2552**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). **รายงานประจำปีราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ (2552, 3 สิงหาคม) วร. เร่งแปลเอกสาร "ร.5" เป็นภาษาอังกฤษ เผยแพร่ทั่วโลกทางเว็บไซต์ หลังเป็นมรดกความทรงจำโลก. แหล่งที่มา: <https://www.matichon.co.th>
- อวยพร พานิช และคณะ. (2553). **การใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรองค์ ชาค. (2551). **รายงานการศึกษาวิเคราะห์ผ่านการสังเกตการณ์การจัดทำนโยบายภาษาแห่งชาติของราชบัณฑิตยสถาน**. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ใน โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2551 (ทุน Shadowing ในประเทศ ด้านการเรียนการสอน และการจัดการความรู้/การวิจัย). กรุงเทพฯ: สกอ.
- Kansa, M. (2002). **Linguistics: Body part-related metaphors in Thai and English**. (Doctoral dissertation, Ball State University, Indiana).
- Larson, M. (1998). **Meaning-Based Translation: A guide to cross-language equivalence**. London: University Press of America.
- Newmark, P. (1988). **Approaches to Translation**. London: Phoenix.
- Ruchirawan, M. (1984). **Linguistics: Towards a descriptive model of Thai-English translation**. (Doctoral dissertation, Georgetown University, Washington, D.C.).

Oral corrective practices of selected Filipino high school teachers amid limited face-to-face learning

Karen Lapniten Bosaing

Abstract

Through a qualitative case study, the present study explored the corrective feedback practices employed by teachers during the conduct of classes during face-to-face learning in the Philippines. The frequency of giving oral corrective feedback as well as the type of spoken errors corrected by teachers was considered. The results revealed that teachers correct grammatical, phonological, and lexical errors of learners but the frequency of oral CF depends on the learners' level of proficiency and the teacher's belief in language teaching. When correcting errors, teachers use different strategies. The overall result indicates that some teachers focus on both meaning and structure when providing oral CF while other teachers focus on meaning or structure only.

Keywords: oral corrective feedback, speech production, case study

1. Introduction

Corrective feedback (CF) refers to the responses of teachers and peers to the erroneous second language (L2) production of learners (Li, 2014). The feedback, which can be done orally or in written form, is a response to a range of errors which includes pragmatic, linguistic, discourse, content, and organization errors (Nassaji & Kartchava, 2017). Oral CF is provided during speech production while written CF is provided after the completion of a written task. Also, oral CF focuses purely on language-related errors while written CF may target both language and content of writing (Li & Vuono, 2019).

Across institutional contexts, there is a variation in the frequency of oral CF as well as the variables that mediate its effectiveness (Lyster, Saito, & Sato, 2013). The errors corrected by teachers also vary as revealed in Brown's (2016) meta-analysis on the type and linguistic foci of oral CF in the L2 classroom. Accordingly, grammatical errors receive the greatest load of CF followed by lexical errors and phonological errors.

Studies on oral CF practices during the conduct of limited face-to-face learning in the Philippines are scarce. Two published papers (Camansi, 2010; Vallente, 2020) provided a glimpse of the oral CF practices of teachers in the country but the scope is limited to the university level and during the pre-Covid-19 pandemic situation. Thus, this study focusing on high school teachers' oral CF practices is carried out to provide a different perspective on the application of oral CF in the classroom, especially during the onset of the Covid-19 pandemic.

2. Objectives

The questions answered in the study are:

1. What spoken errors do teachers provide feedback on and how frequently do they give feedback to learners' errors?
2. How do teachers provide oral corrective feedback on these errors?

3. Concepts, theories, and related research

Oral CF is effective in promoting interlanguage restructuring precisely because it is immediate (Doughty, 2001, as cited in Brown, 2016). In the L2 classrooms, teachers have a different focus as well as different strategies when correcting the errors of learners. Méndez and Cruz (2012) interviewed five language instructors in a university in Mexico to identify their perceptions of oral CF and how they implement corrective feedback in their classrooms. They found out that CF is directed toward morphosyntactic errors followed by errors in pronunciation, lexicon, and pragmatics. In terms of the strategies used in providing oral CF, teachers frequently use clarification requests, confirmation checks, and gestures. Overall, the teachers perceive the provision of oral CF positively because “they consider it necessary in language learning.” However, they need to know more about its effects and role in interlanguage development since the teachers look at CF only as a technique to improve accuracy in pronunciation and morphosyntax.

Bao (2019) also interviewed and observed the classes of eight university teachers in China. Results show that recasts were used by the teachers most frequently while prompts were least used when dealing with learner errors. In terms of the foci in error correction, the teachers corrected phonological errors more often than grammatical and lexical errors. Multiple errors which account for more than one type of error in a learner's utterance were scarcely corrected. The study revealed that the teachers have common beliefs when it comes to the provision of corrective feedback in the classroom and their beliefs influenced their frequency of providing CF. The study also highlighted the significant impact of the teachers' culture-shaped beliefs on their CF practices. The findings suggested that “a transition in teachers' beliefs is critical for a fundamental change in Chinese language pedagogy in general and in CF practices in particular.”

Using a semi-structured interview and classroom observations, Karimi and Asadnia (2015) investigated the oral CF strategies employed by Iranian teachers who are teaching at the elementary and intermediate levels. The findings revealed that teachers frequently employ explicit correction and elicitation when correcting errors at both levels. In particular, the use of recasts was higher at the intermediate level while the use of metalinguistic clues characterized by explanation and presentation of a set of examples was more frequent at the elementary level. The study also revealed that the teachers concentrate on morphosyntactic errors more than the phonological and lexical errors of learners.

In Vietnam, Ha and Murray (2020) investigated the oral CF beliefs and practices of primary English as a Foreign Language teachers. The data collected from classroom observations and semi-structured interviews showed that pronunciation errors received the highest correction followed by grammar and

vocabulary errors. The teachers most frequently used recasts as a form of oral CF and these recasts used were partial, didactic, and explicit. Interestingly, the didactic and explicit recasts used by the teachers do not differ significantly from explicit correction. This raises an important issue that future researchers can investigate.

Another classroom-based explanatory sequential design study was carried out by Yüksel, Soruç, and McKinley (2021) to determine the oral CF beliefs and practices of 20 university teachers in an intensive English language program in Turkey. The data revealed that in correcting the mistakes of their learners, the teachers made choices from a repertoire of oral CF types or techniques that ranged from implicit recasts to explicit correction. Among these techniques, the teachers used recasts and elicitations most frequently. Regarding the focus of the oral CF, the teachers provided more corrections to vocabulary errors than pronunciation and grammar errors. The teachers believed that their actions are correct and appropriate to their context and they stated that they would not change their choice if they had a chance. The study concluded that the teachers give greater value to topic continuation and fluency in speaking over-correction or accuracy.

The reviewed works of literature provided a glimpse of oral CF beliefs and practices in the L2 classroom. However, it only accounted for the experiences of university and elementary teachers. The investigation of oral CF practices at the high school level may provide a different perspective on the application of oral CF in the classroom, especially in the Philippine context since there is a scarcity of studies on oral CF in the country.

4. Method of operation

The study employed a qualitative case study approach to seeking the insights and perspectives of the case study subjects or participants (Duff, 2014). The participants are one male and two female English teachers from the Cordilleran region. Their average age is 32 and they have been teaching in public high schools for more than five years. The teachers were randomly selected, and their participation is voluntary. To safeguard the identity of the teachers, the pseudonyms Draco, Andromeda, and Carina were given.

The data were gathered from semi-structured interviews, which were conducted through phone and Facebook Messenger calls. During the interviews, the teachers were asked what spoken errors of learners they correct and how they provide oral corrective feedback on these errors. The answers were transcribed and sent back to the participants for review and confirmation. Afterward, the data were subjected to Nowell et al.'s (2017) six phases of analysis: familiarizing yourself with your data, generating initial codes, searching for themes, reviewing themes, defining and naming themes, and producing the report.

5. Results of the study

Question 1: What spoken errors of learners do you provide feedback on?

The spoken errors corrected by the teachers are grammatical, lexical, and phonological errors.

Table 1 Frequency of provision of oral CF to spoken errors of learners

Teacher	Frequency of oral CF provision		
	Grammar	Lexis	Pronunciation
Andromeda	Always	Always	Seldom
Carina	Always	Sometimes	Sometimes
Draco	Always	Always	Always

Question 2: How do you provide oral corrective feedback to learners' errors?

The teachers use different strategies when providing oral CF to learners' errors. Some prefer elicitation and clarification requests while others use repetition and clarification.

6. Discussion of results

The spoken errors corrected by the teachers are grammatical, lexical, and phonological errors. Based on the interview, the grammatical errors usually checked by teachers are incorrect subject-verb agreement and wrong verb tense and form while lexical errors include incorrect word use and incorrect word form. As for the phonological errors, teachers usually correct the mispronunciation of vowel and consonant sounds that are not found in the sound system of the Filipino language. Draco said:

My students have difficulty pronouncing words with the /ae/ sound as in squat or bat. They would say it as /skwat/... Also the voiced and unvoiced /th/. We don't have this sound in the Filipino language so some students will say /muh-der/ or /mot-bo/.

The frequency of provision of oral CF varies from one teacher to another as summarized in Table 1. The table shows that teachers always correct grammatical errors. In the interview, all of them reasoned out that grammatical errors interrupt the flow of communication, so they need to correct them. Andromeda and Draco echoed this line of reasoning on why they always correct lexical errors. On the other hand, Carina stated that she only corrects lexical errors if the error changes the meaning of the sentence uttered. The first sentence below is an example of an utterance that Carina does not correct while the second sentence is an utterance that she corrects.

Sentence 1: The teacher is beauty.

(beauty is used instead of beautiful)

Sentence 2: The driver does not have any patient.

(patient is used instead of patience)

Table 1 also shows that Draco is the only teacher who always corrects the pronunciation errors of learners. He believes that pronunciation errors like grammatical and lexical errors disrupt the flow of communication, thus he corrects the mispronunciation of learners. He also explained that since he handles Grade 7 learners, he almost always corrects a lot of errors. On the other hand, Andromeda admits that she

is lenient in correcting pronunciation errors because she advocates intelligibility over accuracy. She explained:

I tell my students that it is okay to mispronounce some words...especially when I call them to recite. I always tell them that we are not native speakers, so we tend to mispronounce some words. As long as I have understood what the student said, I'm fine with that.

The result shows that when providing oral CF to learners' errors, Draco and Andromeda pay attention to both meaning (grammar and lexis) and structure (pronunciation) while Carina pays more attention to meaning than structure.

In terms of the strategies used by teachers when giving oral CF, the results show that the teachers use different strategies when correcting learners' errors. Carina prefers elicitation and clarification requests because she wants to encourage her learners to self-correct their errors. She said that this is a more subtle way to correct the errors of learners than explicit correction. Carina also mentioned that she uses phrases like "Can say that again?" or "What was that?" to clarify a learner's utterance. She narrated how she employed elicitation in correcting grammatical errors:

When my students commit errors in S-V agreement, I repeat the sentence, but I pause before the error. This will prompt the learner to provide the correct verb. For example, if the student said, 'The barangay captain, together with the councilmen, attend the flag ceremony every day.' I will say, "The barangay captain, together with the councilmen...?"

Like Carina, Andromeda uses elicitation to correct the errors of learners. However, she admits that sometimes, learners fail to provide the correct form of language, so she resorts to other strategies like conversational recast and repetition. During the interview, Andromeda said:

As much as possible, I don't like to explicitly correct the errors of learners because I fear that they may be embarrassed, or they won't answer anymore... I let them think about which part of their utterance is wrong by clarifying what they said or by repeating their sentence and emphasizing the wrong word said.

From the responses of the teachers, it is clear that both Andromeda and Carina consider the feelings and emotions of their learners by leaning toward more implicit ways of correcting errors. The consideration of learners' emotions and feelings when providing oral CF is also noted by other scholars. Méndez and Cruz (2012), for example, found out that Mexican teachers prefer providing a general oral CF because they are concerned with their learners' feelings and emotions and "their fear of interrupting and inhibiting participation."

Both Andromeda and Carina strongly express their dislike for the explicit correction of errors. For Draco however, this is the form of correction that he prefers to use apart from didactic recast. Draco argued that learners can benefit from direct correction of errors. He said:

The students will know what error to correct if I directly tell them what their errors are...when they mispronounce a word, for example, I tell them how to say the word correctly.

During the interview, Draco clarified that he used to employ other oral CF strategies like elicitation, repetition, and clarification. However, he noticed that many of his learners failed to recognize their errors, so he was prompted to point out the errors of learners. He said:

I do not find the relevance of reformulating a student's utterance when he is not aware that he committed a mistake anyway. Isn't it better to point out the error rather than going around the bush?

Based on the responses of the teachers, it can be gleaned that they use different oral CF feedbacks according to what they think is more appropriate for their learners. This is similar to Yüksel et al.'s (2021) findings where the teachers provide corrections and use oral CF strategies which they think are correct and appropriate to their context.

7. Summary and suggestions

This study aimed to provide insight into the oral CF practices employed by selected Filipino high school teachers during the conduct of limited face-to-face learning brought about by the Covid-19 pandemic. The findings reveal that teachers correct grammatical, phonological, and lexical errors of learners but the frequency of oral CF depends on the learners' level of proficiency and the teacher's belief in language teaching. The study further reveals that teachers use different strategies when correcting errors. The results indicate that some teachers focus on both meaning and structure when providing oral CF while other teachers focus on meaning or structure only.

There are some limitations of this study. First is the limited number of participants thus, the findings may not be consistent with other studies on oral CF practices. However, it may provide insight into the oral CF practices of Filipino high school teachers. Another limitation is the method of data gathering which is limited to semi-structured interviews only. Future research may want to consider classroom observations and other methods of data gathering for triangulation purposes.

8. References

- Bao, R. (2019). **Oral corrective feedback in L2 Chinese classes: Teachers' beliefs versus their practices.** System (Linköping), 82, 140-150. doi:<https://doi.org/10.1016/j.system.2019.04.004>.
- Brown, D. (2016). **The type and linguistic foci of oral corrective feedback in the L2 classroom: A meta-analysis.** Language Teaching Research, 20(4), 436-458. doi:<https://doi.org/10.1177/1362168814563200>.
- Camansi, E. C. (2010). Effectiveness of Oral Corrective Feedback on the Students' Oral Communicative Competence In English. **ADDU-SAS Graduate School Research Journal**, 7(1).
- Duff, P. (2014). **Case Study Research on Language Learning and Use.** Annual Review of Applied Linguistics, 34, 233-255. doi:<https://doi.org/10.1017/S0267190514000051>.
- Ha, X. V., & Murray, J. C. (2020). **Corrective feedback: Beliefs and practices of Vietnamese primary EFL teachers.** Language Teaching Research, 1-31.

- Karimi, M. N., & Asadnia, F. (2015). EFL teachers' beliefs about oral corrective feedback and their feedback-providing practices across learners' proficiency levels. *The Journal of Teaching Language Skills*, 7(2), 39-68.
- Li, S. (2014, April). **Oral corrective feedback**. *ELT Journal*, 68(2), 196-198. doi:<https://doi.org/10.1093/elt/cct076>.
- Li, S., & Vuono, A. (2019, August). **Twenty-five years of research on oral and written corrective feedback in System**. *System*, 84, 93-109. doi:<https://doi.org/10.1016/j.system.2019.05.006>.
- Lyster, R., Saito, K., & Sato, M. (2013). **Oral corrective feedback in second language classrooms**. *Language Teaching*, 46(1), 1-40. doi:10.1017/S0261444812000365.
- Méndez, E. H., & Cruz, M. d. (2012). Teachers' Perceptions About Oral Corrective Feedback and Their Practice in EFL Classrooms. *PROFILE Journal*, 14(2), 63-75.
- Nassaji, H., & Kartchava, E. (Eds.). (2017). **Corrective feedback in second language teaching and learning: Research, theory, applications, Implications**. Routledge.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*. doi:<https://doi.org/10.1177/1609406917733847>.
- Vallente, J. P. (2020). Sources of embarrassment or empowerment? Oral Feedback Strategies in English Language Teaching Classrooms. *TESOL International Journal*, 15(1), 31-52. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1257214.pdf>.
- Yüksel, D., Soruç, A., & McKinley, J. (2021). Teachers' beliefs and practices about oral corrective feedback in university EFL classes. *International Journal of Applied Linguistics*, 1-21. doi:<https://doi.org/10.1111/ijal.12336>.

Gauging Students' Visual Literacy Skills Through Picture Interpretation

Jocelyn L. Alimondo

Abstract

Students nowadays are highly visual. Still pictures, films, paintings, drawings, virtual educational games, and others accompany many students' classroom reports and presentations. Teachers, too, have to cope with this growing interest of students in order to sustain their attention in the classroom. The proliferation of these various visual materials eventually changed what it means to be literate in our modern world. This paper explores the level of Visual Literacy Skills of students enrolled in a writing class and their thought organization in analyzing the picture shown. The students were asked to write an essay interpreting a photo showing different kinds of clocks. Forty papers were randomly selected and were assessed for the students' visual literacy skills.

Findings show that majority of the respondents failed to interpret what was seen in the picture. For the few students who attempted to interpret the photo, the highest percentage settled on the literal level of interpretation, followed by the critical level, the inferential level, and creative level. It was also found that the thought organization of the students in writing their essays start from their schema about 'time' before focusing on the photo in which their interpretation goes from concrete to abstract. Implications and pertinent recommendations about the possible inclusion of Visual Literacy Instruction in the Language Curriculum conclude the paper.

Key words: Visual Literacy, Perceptual learning, Distinctive features, Levels of Interpretation Concrete to abstract Reasoning, Instructed visual literacy,

Introduction

Literacy skills are traditionally limited to reading, listening, speaking, and writing. From kindergarten through high school, traditional instruction focuses on reading, writing, and verbal forms of communication (Yeh, 2010). With the introduction of various visual or graphic arts that eventually conquered the academe, modern and creative teachers started to incorporate these materials in their teaching to enhance the presentation and the comprehensibility of the lesson. Still pictures, films, paintings, drawings graphic organizers, and virtual educational games are just few visual aids used widely by teachers in order to satisfy students of this generation who are described as highly visual. For this reason, the coverage of literacy skills nowadays is being extended to visual communication or perceptual learning.

While there is no doubt that due to the increasing interest of students on visuals that means lesser interests in textual materials, almost all teachers are doing their best in making use of visual aids in their instruction. The question is that, how many teachers have actually assessed the capacity of the students to read and interpret images? It is observed that very little attention is paid to the form and quality of visual messages. Direct measures of visual ability, aside from spatial rotation tests, are absent from most testing; in general, a student's visual ability is ignored in favor of a verbal one (Yeh, 2010). If this were a 21st century skill, then it should also be given a primary attention. Before giving students any activity involving their visual skills, teachers must foreground it on assessing students' visual literacy skills in order to inform them of better ideas on how to improve language teaching incorporating this skill.

The International Visual Literacy Association (IVLA) provided four "official definitions" of visual literacy (Pettersson, 1993, p. 140 as cited by Yeh, 2010):

Visual Literacy is a group of vision competencies a human being can develop by seeing and at the same time having and integrating other sensory experiences, (b) the learned ability to interpret the communication of visual symbols (images) and to create messages using visual symbols, (c) the ability to translate visual images into verbal language and vice versa, and (d) the ability to search for and evaluate visual information in visual media. These four definitions incorporate Debes' (1969) original definition of visual literacy as the competencies of interpreting, creating, and searching for visual messages. Today, IVLA uses Debes' original definition of visual literacy as its official definition which states, "Visual literacy refers to a group of vision competencies a human being can develop by seeing and at the same time having and integrating other sensory experiences. The development of these competencies is fundamental to normal learning. When developed, they enable a visually literate person to discriminate and interpret the visual actions, objects, and symbols, natural or manmade, that he encounters in his environment. Through the creative use of these competencies, he is able to communicate with others.

In Language Teaching, visual literacy, in its sense, is a component of reading comprehension. It is considered as a sub-skill of reading, but not given so much attention to in the instruction. Visuals are simply used without the users (teachers and students) conscious knowledge that students can enhance their literacy skills through these materials if used properly. In Australia, visual literacy is integrated in all literacy syllabus documentation across states and territories. This inclusion recognizes that students need to develop new literacy skills, multi-literacies, in order for them to negotiate the growing number of texts that populate their home and school lives (Leu, Kinzer, Coiro, & Cammack, 2004; New London Group, 2000, cited by Callow, 2008). On the contrary, in most schools here in the Philippines, if not all, assessing visual skills and understanding related skills that go with it is given less attention in classroom instruction. While it is true that it is still part of the whole teaching and learning process, it is reduced to a simple classroom activity such as a form of a quiz, group work activity, or extended activity for a reading lesson. In most cases, the students are not instructed about how to develop certain skills that go with interpreting images unlike in the teaching of Reading, Writing, Speaking, and Listening. Also, feedback as to which skill is their weakest

and strongest is not usually provided to them. To date, very little specific research has been done on the what of assessment with even less on the how of assessment within multimodal contexts, particularly when assessing the metalanguage students might have about visual images (Callow, 2008).

Picture interpretation is one of the several activities that call for visual skills. Teachers find this an easier classroom task since pictures are everywhere, but sometimes they do not realize that interpreting pictures can already inform them of various literacy skills that students possess, most particularly, those related to comprehension and cognition which are important in the learning process. Comprehension, in this situation, is making sense out of what the students see (Navarro, Cruz, Tovera, & Lucido, 1988).

Since graphical interpretation can be attributed to reading skill, the levels of reading comprehension skills may be adopted to gauge students' level in visual literacy. These are literal, inferential, critical and creative.

Particularly, the literal level includes skills such as context clues, synonyms, structural analysis, and identifying significant detail. In this study, **identifying significant details** will be the focus of the literal level. This entails recognizing important details or images and understanding its value in the picture. This can also be referred to as the perceptual skills of the students. These are skills that students need to master before progressing to the next level.

The second level of comprehension is the inferential level with the following sub-skills: making inferences, predicting outcomes, determining meaning of relationships, and forming conclusions or generalizations. The correctness of inferences to a particular situation depends on a large extent on the reader's ability to determine facts and their relationships, the depth and breadth of his prior knowledge and experience, and his ability to understand the language signals of the writer (Villamin, et al., 2001). Krantz and Kimmelman as cited by Villamin, et al., 2001, claimed that putting details together and sensing relationships that are not explicitly expressed but merely implied by the author are the sub-skills of inferring. This kind of reading is essential to our everyday life because most of the reading that we do each day, whether of printed media or non-verbal sign and symbols, require the ability to infer. This involves making logical conclusions from given or proven facts.

The third level of reading comprehension is the critical level. Like the inferential level, critical level is reading beyond the literal level. Making judgments is the center of the critical reading skill. Adams and Patterson (2010) quoted a well-known reading expert, Dr. Francis Triggs, who said that, "Critical reading requires a contribution by both the author and the reader and an interplay which usually results in a new understanding." This skill tests both the person's understanding of the image and his existing knowledge about the world. Background information or knowledge of the visual material refers to the reader's existing knowledge about human condition, social issues, and other topics about other fields of knowledge which are basically acquired when one has enough exposure to the world. In reading, this is called the **schemata**, a set of background information or existing knowledge and experiences that may be related to a reading matter

The fourth and the highest level of reading comprehension is the creative level. This entails related skills such as developing new insights/perspective about a given subject matter. This level is the most challenging to most students since creative level involves skills that involve internalizing the emotional experience embedded, reasoning, judging, and creating. This is supported by Gates' definition as cited by Fries (1963), i.e. reading is not just a mental activity; it involves dynamic and emotional processes where the reader does more than understand and contemplate—his emotions are stirred, his attitudes and purposes are modified; indeed, his innermost being is involved. Villamin, et al. (2001) wrote:

The end-goal of creative reading is production of divergent and varied responses, not put answers to questions. To be a creative reader, one must respond beyond the literal level, even beyond the inferential and critical levels. The reader should go beyond facts and literal details, and consider deeper meanings, implications, consequences, possibilities. The reader thus, extends his thinking beyond what are implied or expected and allows his imagination to soar.

All these four levels of reading comprehension are applicable in gauging students' visual literacy skills since what is being tested is also the students' understanding of what their eyes can see in a form of a nonverbal medium instead of printed words. Yeh (2010) cited in his study the need to look into the VL Skills of College students:

Matusitz (2005) suggested that college and university students gain at least a basic understanding of how visual communication works so as to promote the familiarity with signs, symbols, illustrations, diagrams, and graphics used in textbooks and instructions. Furthermore, Metros and Woolsey (2006) indicated college and university students often lack the skills, precision, and depth, as well as the education to understand, interpret, and create, today's information-age visuals.

Since the researchers have observed the same status of visual literacy in their university, they conceptualized this study to measure the Visual Literacy Skills of students taking up basic communication arts and to provide pertinent recommendations based on the findings that will help improve their university's program in English Language Teaching.

Methodology

The study is qualitative and it made use of descriptive method in measuring the visual literacy of first year students. The respondents were four classes of engineering students who were taking up Basic English (Communication Arts 2). Each class is composed of 40 to 50 students. Since the subject is focused on developing writing skills of students, the researchers gave an essay writing activity using a picture to be interpreted by the students as data. The subject matter of the picture is "Time." Each student was given a picture of clocks with different sizes. The class was instructed to write an essay about what they can understand as the message of the picture. Subsequently, ten compositions from each class were randomly selected for evaluation.

Fig. 1: The photo interpreted by the students

In gauging the students' level of visual literacy skills, the researchers adopted the levels of reading comprehension skill such as literal, inferential, critical, and creative with selected sub-skills that would satisfy the skills needed in visual literacy.

Below is a diagram showing the levels of visual literacy skills and the expected flow of the students' thought in their picture interpretation.

Fig.2: Levels of Visual Literacy Skills (adapted from reading comprehension skills)

The essays were also evaluated as to the students' thought organization in their attempt to interpret the photo. Findings regarding this are backed up by concepts in psychology regarding the test of cognition, particularly on visual processing.

Interpretation of Findings

Level of Visual Literacy Skills of Communication Arts Students

Figure 3 shows that out of 40 respondents, 24 students (60%) came up with essays with the same subject matter as the photo but not necessarily interpreting it; thus, labeling them as having poor VL skills. Only 16 students (40%) interpreted the picture; however, out of the sixteen, seven (17%) of them

were categorized under the literal level, three students (8%) were under inferential level, four students (10%) displayed critical level in interpreting the picture, and two students (5%) were labeled as having creative level of interpretation.

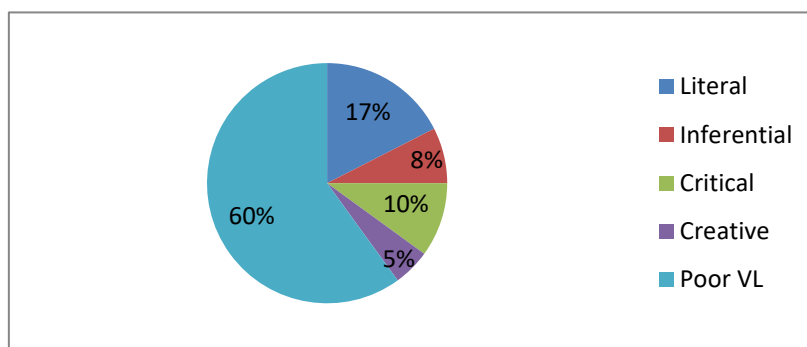

Fig. 3: Level of Visual Literacy Skills of the respondents

The high percentage of students who were not able to interpret the picture well is already a clear manifestation that many students lack a deeper understanding of the essence of what their eyes can see. They tend to just perceive the whole and not the parts which are more important in arriving at a logical interpretation of something. In other words, they lack the most fundamental skill in visual literacy which is identifying details—a helpful skill in arriving at the higher levels of comprehension.

You can move the hands of the clock, but never the hands of time. No matter how hard we try to rewind time, the circle of life continues, and the world will just spin. The world won't stop for you if you fall, so it's your choice whether or not to get back up and fight.

Psychologists say that people who can manage their time well are immune to negative thoughts. Meaning, people who do otherwise will most likely experience regret, which is very rampant today. Why do people feel regret anyway? Here are few reasons why. The first is they are not contented on the result. That the result was probably not what they had expected, and they tend to become the second which is doing their least effort. Sometimes, I wonder why people hide their true efforts and abilities. That happens because they are shy to admit that they can also make mistakes, but that's what spices up everyday life. To be carefree and conquer yourself can be the best reward of something you poured your time and effort to. People tend to retrogress, feeling discontented. Well, it's about time that you push yourself a million newtons further because you come here to be yourself, not anybody else. So, don't waste your time pretending to be the person who you are not. Do not care on what other people say. We are just humans and humans after all. We smile, make mistakes, jump, and go the extra distance. What matters is how we use our time to the best of our ability.

Finding reasons why things happen to us is just a waste of time. Life is short, when you're done, you're done. You live on this earth to prove something to humanity, and live a legacy.

While it is true that this student essay is talking about the subject matter of the picture which is ‘Time,’ we can infer that the student did not attempt to study the picture well. How do the clocks look like? What kind of clocks are there? What time is set in the clocks? These and other details in the picture could have helped the student arrived at a more relevant essay rather than just talking about time in general. Adams and Patterson (2005) quoted:

Think of total comprehension as diamond. If we want to look more closely at that diamond, we can look separately at each of its facets or polished sides. The more facets, the more glimmer to the diamond.

Looking at the picture of the clocks, a student who is observant enough can observe that the clocks come in different sizes, shapes, and designs. Perhaps, he would even notice that some of the clocks have similar time while the others have different time. This skill is what Gibson (1969) as cited by Reed (2010) refers to as Perceptual Learning Skills:

Perceptual learning occurs through the discovery of features that distinguish one pattern from another. Further, feature theories allow us to describe a pattern by listing its parts. For example, we might describe a friend as having long blond hair, a short nose, and bushy eyebrows. On the other hand, distinctive features refer to characteristics present in one pattern but absent in another, aiding one’s discrimination of the two patterns.

The absence of these two perceptual learning skills as manifested in the 24 student essays means that the writers of these essays lack discriminatory skills that could have been helped them thought of a deeper interpretation of the differences in the clocks’ features. Instead the photo simply served as a stimulus that activated their schema about the concept of time where most of these compositions revolved. While it is true that the 24 essays are talking about time and clocks in general, there is no evidence that the writers attempted to examine every facet of the picture that should have been the main idea of the essays. This further means that the visual literacy skill of the respondents is low; thus, it needs to be enhanced through instruction.

Figure 3 also shows that of the 40 students, there are seven or 17% who interpreted the picture only at the literal level. Literal level is the rudimentary level of reading comprehension, and the lowest among the four levels. At this level, the reader is expected to identify the basic details, follow instructions, and understand specific rules and orders (Bernardez, 2007). Applying this to visual comprehension, the students should be able to identify surface details of what their eyes perceive. The essay below is an example of a purely literal interpretation of the picture.

Clocks are the main instrument for us to know time. It will help us manage our time. People need to know time every hour or every minute. They use it to make their personal works, family bonding, resting, etc. Most people are time conscious. They need to see their watch, their phones, and clock for them to know time.

Our world now is engaged in modern technologies. Architects and Engineers are also inventing modern technologies. One of these technologies is making our clocks modernized. As we try look and notice the clocks in the picture, there are different styles, structures, and even their shapes. When I see a picture wherein there are different clocks, I have concluded that clocks can be what we think. Some are big and tall, others are small.

The result of the picture interpretation activity of the Communication Arts students, having the literal level as the highest level achieved by the students who interpreted the photo, informs us that the students' visual literacy skill is only superficial. On the other hand, the result also presents that even without being exposed to Instructed Visual Literacy, some students possess the basic skill in interpreting an image. With more practice and guidance, these students would soon probably reach the higher levels which are inferential, critical, and creative.

Critical level in comprehending the picture given to the students is the second highest among the four levels. This level can be explained as perceiving beyond the literal level. Making judgments is the center of the critical reading skill. A well-known reading expert, Dr. Francis Triggs, says, "Critical interpretation requires a contribution by both the author and the reader and an interplay which usually results in a new understanding" (Adams & Patterson, 2010). This skill tests both the person's understanding of what is seen and his existing knowledge about the world. Background information or knowledge of the reading material refers to the reader's existing knowledge about human condition, social issues, and other topics about other fields of knowledge which are basically acquired when one is well-exposed to the world. In reading, this is called the **schemata**, a set of background information or existing knowledge and experiences that may be related to a reading matter.

Although four students out of 40 is somewhat alarming when it comes to the critical level of visual literacy, the result shows that somehow, there are still students can think critically in interpreting images. The essay that follows is an example of one that has reached the critical level of interpretation.

Clock, it is one of our daily needs in our life. All I can see now in this image are different designs of clock. But they are all similar because they give the same time we want to know. We need a clock to check the time because many Filipinos say, "Time is gold," It is one of the famous sayings in our country.

What is the use of clock to us? We need to check the time in our different clocks when we are in school, office or even in our house—the time we need to go home, to eat, to sleep and even if we have a date. We need it so that we will not be late. We need to manage our time so we can live happily. Many things are important for us but for many people, clock is the number one that they need.

This sample student essay is said to have reached the critical level since the writer was able to relate some characteristics of the clock that he saw in the picture with his own experience about managing time. He did not only talk about his own knowledge about time but tried to establish a connection with how the clocks were presented in the picture. Despite this, in order to have a clearer picture of the students' idea, he could have developed his essay more.

This essay is also in support to the findings that many of the respondents have an excellent schema regarding the subject matter of the picture, which is time, since the writer of this essay, including the other three students, was able to relate the details that they see in the image with what they know or have learned and read about time.

The inferential level, which involves the skill in sensing relationship between and among details, is the third highest among the four levels of visual literacy. Three, out of 40 students have reached this level in interpreting the picture of the clocks. This means that after identifying the details they can see in the picture, they were able to give meaning to each characteristic of the clock that they have observed. This sample student essay, especially the second paragraph, presents how the writer noticed the differences in the features of the clocks and his wonderful interpretations of these features.

In the picture, there are seven clocks and they have different shapes and sizes. These clocks are important to us because if we don't have any basis of time, we don't use our time properly. It is also a basis for our schedules and other important things to do in a specific time.

The picture shows how important time is. For me seven clocks represent the seven days of the week and for each day we must use our time carefully, wisely and properly. The tallest clock represents the most important day or the day that you have important things to do while the smallest clock represents the day when you have lesser things to do.

An inference is a conclusion or an opinion drawn from reasoning based on known facts. For instance, when people smile we infer that they are happy. Our inference is based on experience and/or knowledge. In his famous book *Language in Thought and Action*, S.I. Hayakawa defines an inference as "a statement about the unknown made on the basis of the known." It's a good educated guess based on experience and knowledge. Without experience and knowledge, however, inferences we make are based on shaky ground (Adams & Patterson, 2005).

As evident in the essay, the writer made an attempt to sense the relationship between and among the clocks in the picture. Out of the 40 respondents, the writer of this essay is actually the only one who was able to notice the number of clocks in the picture and to come up with an excellent interpretation of the number. Other than that, the student was able to come up with a meaningful relationship between the smallest and the biggest clock. Adams and Patterson stated that children learn to identify an object by being able to identify differences between it and other objects. Perceptual learning can be facilitated by a learning procedure that highlights distinctive features. Obviously, the four students who reached this level of interpretation display these know how to identify and understand distinctive features of objects. In addition, Villamin, et al. (2001) quoted:

Krantz and Kimmelman claimed that putting details together and sensing relationships that are not explicitly expressed but merely implied by the author are the sub-skills of inferring. This skill is essential to our everyday life. Most of the reading that we do each day, whether of printed media or non-verbal sign and symbols, require the ability to infer. This involves making logical conclusions from given or proven facts.

The correctness of inferences to a particular situation depends on a large extent on the reader's ability to determine facts and their relationships, the depth and breadth of his prior knowledge and experience, and his ability to understand the language signals of the writer

Despite the success of the writer in this level, we can say that the essay did not yet progress to the higher level of comprehension. Moreover, only four, out of 40 students, who were able to interpret the picture at this level, is quite alarming. The study, therefore, proves that the respondents lack the mastery of these analytical skills which are important in any academic tasks. It is therefore important to note that these skills must be given emphasis in their education.

Finally, creative level which is supposed to be the highest level of comprehension is found to be the lowest level of visual literacy skills of the students as reflected in their essays. Creative interpretation entails related skill such as developing new insights and perspective. These skills are reflected in this student essay:

Clocks, big or small remind us the time and its importance. We must know what time it is so that we could manage our activities like school, work, meetings, dates, and appointments. Our time should be managed properly to increase our productivity and efficiency. Without knowing our time, the world would be in chaos and disorder. Quality bonding time should also be spent with our family, loved ones and friends because we do not know the dangers that might come along our way. Sometimes we also need a break and try to make our time pleasurable by going on vacations, attending a party and other fun activities.

Time is gold and should never be wasted because it will cost us a lot. We could never take back our lost and wasted time; therefore we must use it properly and efficiently to make the most out of it.

This is supported by Gates' definition as cited by Fries (1963), i.e. reading is not just a mental activity; it involves dynamic and emotional processes where the reader does more than understand and contemplate—his emotions are stirred, his attitudes and purposes are modified; indeed, his innermost being is involved. Villamin, et al. (2001) wrote:

The end-goal of creative reading is production of divergent and varied responses, not put answers to questions. To be a creative reader, one must respond beyond the literal level, even beyond the inferential and critical levels. The reader should go beyond facts and literal details, and consider deeper meanings, implications, consequences, possibilities. The reader thus, extends his thinking beyond what are implied or expected and allows his imagination to soar.

Having only two students who have interpreted the picture up to the creative level implies that the students' reading style is still superficial and the enrichment from reading is not yet heightened. There is a great need for students to widen the scope of their schemata to become sensitive viewers and to get the most from what they see.

Table 1: Summary of the Visual Literacy Skills of the Respondents

N = 40		
Level of VL Skills	No. of students categorized under the identified level	Percentage
Low/Poor	24	60%
Literal	7	17%
Critical	4	10%
Inferential	3	8%
Creative	2	5%

Table 1 presents the summary of the performance of students in the picture interpretation activity wherein having a poor level of VL Skills is the highest percentage, followed by the literal level, the critical level, the inferential level, and lastly the creative level.

In general, this study presupposes that the very reason why the respondents did not arrive at a favorable interpretation of the picture is that due to their non-mastery of the basic visual literacy skill (Literal Level), that is involving the skill on identifying and understanding certain distinctive features present in the picture. Though, this is considered as the lowest level of comprehension, the skills under it can be considered complex since they require complicated process before one can gain mastery.

Inferential level, critical level, and creative level of reading comprehension are said to constitute the Higher Order Thinking Skills (HOTS) since it goes beyond what is literal. All three levels require meta-cognitive strategies such as higher thinking skills of analysis, synthesis, evaluation, and integration skills. According to Wittrock and Baker (1991), a myriad of studies on reading comprehension (that includes nonverbal interpretation) gives clear evidence of the increases in reading achievement produced by teaching students to use strategies and metacognitive processes as they read stories or tests. These are complicated skills in themselves where students can become proficient only by mediating learning, constant practice and wide reading. Since interpreting graphics also tests the comprehension skills of students, it is but proper for language teachers to teach the different skills students need to develop in interpreting images and other visual materials in order to increase VL skills of the students.

Common Thought Organization Pattern Used by the Students in Interpreting the Picture

Out of the 16 essays that were somehow developed with reference to the picture of the clocks, the common thought organization evident in these essays is from the writers' prior knowledge about the subject matter, that is time, to more specific examples using the clocks in the picture, then to a generalization about life in relation to time. Disregarding the writer's introductory paragraphs about time in general, the common thought organization pattern seen in the majority of the essays is from concrete to abstract. The essay below is an example of this type of thought organization. Note that the essay is developed until the creative level of visual literacy skills.

Introduction

In our everyday life, clock has a very important role to us. It helps us determine whether if its morning, afternoon, evening or midnight. It builds our plan more accurately and efficiently by what time will we do our chores and what time it will be accomplished so we can move on to our next work and finish it from time to time. At school, clock is displayed everywhere on the campus, and in every 1 hour, the bell rings that signals the students that their classes are dismissed and go to their next class.

Concrete

As of today, many people make and design clocks, they do not only make simple clocks but also they make high quality clocks that can merely last forever and it has creative designs that the rich people tend to be attracted and buy to them for their houses.

Abstract

There are many kinds of clocks; a very good example of it, is the wall clock. It is placed almost everywhere like in the school campus, house, canteen, churches, and so many places. People do this so they can be aware of the time, and they can spend their time wisely because every second that will pass cannot be returned, and every time that we waste will end up with regret because as many of us say, “Time is gold.”

The first paragraph is talking about the student’s prior knowledge about time which is obviously recalled from what he had been hearing from his teachers, parents, and other people, or most probably from his own readings and his own experiences. In other words, the student talks about the general concept of time; not necessarily about what he can see in the picture considering the size, shape, and kinds of clocks.

In the second paragraph, there is already an attempt on the part of the student to look closely at the details of the clocks in the picture. So he has noticed the different designs which are so creative and not very simple. He also noticed one kind of clock in the picture which is the wall clock where his attention was fixated. Then he proceeded talking about the function of wall clocks associating it with his own experience or observation about why people use them. Here, it can be observed that the student has reached the critical level of interpretation already, but the student did not expound his ideas well. The last sentence in the essay contains an idea which is a manifestation of the students’ creative level of interpretation, although, just like in the other levels of interpretation, it was not elaborated well.

Despite the fact that the student’s interpretation of the picture lacks ideas and elaboration of what is seen from the picture, there is a clear manifestation that the student’s flow of thought when it comes to the interpretation of the picture moved from the surface level or what is concrete to a more creative interpretation which is abstract. The other fifteen essays which are products of the students’ interpretation of the essay displayed the same flow of thought organization which is from concrete to abstract, with the exemption of seven essays which simply settled on the literal level or concrete level. This means that their thought organization did not go beyond the concrete interpretation or what is

physically seen by the eyes. On the other hand, only nine students were able to interpret the picture beyond the literal level, but arriving at different levels of abstraction.

The ‘concrete to abstract’ pattern of thought organization is said to be the most relevant way of organizing ideas with regard picture interpretation. It is just proper that as a writer, the student has to start talking about the details of the picture so as to give the readers a clear picture of what he is talking about in the essay. On the other hand, to show that he has really comprehended the picture well, a concrete description of the picture is necessary. On the aspect of assessment, it is here where the evaluator would see if the student is really analyzing details of the picture shown to them. An article in the website (www.schoolpsychologistfiles.com) about this topic explains how the brain processes information perceived visually by a person:

When a person views the world, the brain will interpret what is seen through the visual processing. This allows us to identify what we see and derive meaning. Ideally the brain will correctly interpret size, perception, and distance, and be able to discriminate between differences and similarities among shapes. When the brain misinterprets, problems may occur.

This means that considering visual literacy skills, the first activity of the brain is the processing of details or information seen by the eye. The brain must correctly interpret what is being perceived such as color, shape, size, and other physical attributes of an object. These physical features that are being processed should then help the person arrive at a logical interpretation or meaning of what has been perceived by the eye.

After understanding the features of the object/s in the picture, the student is now ready to establish the relationship between and among the details found in the picture, then later proceeds to the higher level of interpretation, anchoring it on the concrete ideas established earlier. This is now the abstract interpretation. Following this thought organization, a student’s idea or interpretation about the picture can be understood better. This is also a clear evidence of how one’s brain processes the information he sees in the picture. Barry (2002) explained how the brain processes information perceived by the eyes:

The process of visual perception involves several basic parts, including the sensing of information; the use of past experience, both real and genetically acquired; and the processing of information along dual pathways. First, raw information is gathered from the external world. As we look at the world around us, the right hemisphere of the brain scans the environment and the left hemisphere jumps in when attention is needed. Both cognitive and emotional systems work in parallel, and both store separate memories of the experience. Second, templates of past experience are compared and matched by executive functions in working memory to what is experienced now. These templates act as maps for understanding new stimuli and events. In the process, emotional feelings, generated by different sub-symbolic systems and involving many brain systems, provide the vast amount of material in the process. Feelings, unconsciously developed and processed, prepare us to cognitively understand what we see.

In the case of the respondents, many ignored the details of the picture and it can be inferred that they did not take time in scrutinizing what the picture is trying to tell them. Many of them proceeded immediately to generalizations about ‘time’ which is the subject matter of the photo but with little or no reference to the different kinds of clocks included in the picture. An elaboration of the importance of emphasizing on the concrete to support abstract ideas is discussed below:

Why is it that we turn to abstractions and generalizations when we write? I think part of it is that we’re trying to offer ideas or conclusions. Your dad promises to pick you up at four o’clock, but leaves you standing like a fool on the corner until after six. Your boss promises you a promotion, then gives it instead to his boss’s nephew. From these and more specific experiences, you learn that you can’t always trust everybody. Do you tell your child these stories. More probably, you just tell your child, “You can’t always trust everybody.” It took a lot of concrete, specific experiences to teach you that lesson, but you try to pass it on with few general words. You may think you’re doing it right, giving your child the lesson without the hurt you went through. But the hurts teach the lesson, not the general terms. “You can’t always trust everybody” may be a fine idea for an essay or paragraph, and it may be all that you want your child or reader to grasp—but if you want to make that lesson clear, you’ll have to give your child or your reader the concrete, specific experiences (Friedlander).

This clearly elaborates that even if abstract thinking is higher than the concrete thinking, concrete ideas are as important as the abstract. In picture interpretation, it is suggested that in order to have a more organized way of presenting ideas and a better comprehension of where the writer is coming from, he should start writing about the details of the concrete (what is visible to the eyes) so that even if readers may not see the picture being talked about, they can still understand what the topic is all about. Abstract ideas may come after presenting the concrete ideas. This study shows that most of the respondents proceeded to abstraction immediately without even mentioning concrete examples that will support their ideas. It is a common observation that students, not only in language subjects, that they tend to jump to conclusions immediately without discussing details on how did they arrive at such. This is why teachers should not fail to incorporate the development of these skills, especially to improve their visual literacy skills since we believe that students these days mostly depend on visual learning. According to the cognitive models growing from recent researches, teaching influences achievement through changing the ways students think about, organize, and process information, including how they relate it to their experience and knowledge, and how they apply it to their daily lives. The research indicates that teaching influences achievements by inducing students to construct meaning from the instructions.

Conclusion and Recommendations:

Based on the findings of the study, the following conclusions were drawn:

The respondents (freshman university students enrolled in writing) displayed a poor or low level of Visual Literacy skills as manifested by the 60% students who did not develop their essays with reference to the clocks in the picture shown to them.

Only few attempted to really interpret the picture; however, most of these students displayed a literal level of interpretation only.

The students who interpreted the picture developed their essays following the concrete-to-abstract thought organization; however, lack of development of ideas, especially involving abstraction, was observed in all essays.

All the respondents began their essays with long presentations of their schema about time which is the subject matter of the picture, but not necessarily drawing it from the features or characteristics of the clocks in the picture. Little amount of ideas was given to the supposedly bulk of the discussion which is on the abstract level.

In the light of the findings of this study, the researchers recommend the following:

Teachers should prepare exercises for picture interpretation or other similar exercises for students to practice and develop their own VL skills in all levels of interpretation/ comprehension.

Inclusion of Instructed Visual Literacy in ELT, particularly the basic skill of perceptual learning procedure giving emphasis on distinguishing distinctive features; and Teachers and program developers should create a standard tool for measuring the visual literacy skills of students; and Schools must organize trainings for teachers regarding strategies on how to teach Visual Literacy to the students.

References

- Adams, W.R. and Patterson, B. (2005). **Developing reading versatility** (9th edition), New York, Thomson Wadsworth.
- Barry, A. (2002). Perceptual and visual communication theories. **Journal of Visual Literacy**, 22(1), 91-106.
- Bernardez, E. (2007). **Developmental reading**. Intramuros, Manila: Mindshapers Co., Inc.
- Callow, J. (2008). **Show me: principles of assessing visual literacy**. The Reading Teacher, 61 (8), 616-626.
- Friedlander, J. (2013). **Abstract, Concrete, General, and Specific Terms**. Retrieved from grammar.ccc.commnet.edu. on May 1.
- Fries, C.C. (1963). **Linguistics and reading**. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Reed, S. (2010). **Cognition : theories and application**. California, USA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Navarro, R., Cruz, A., Tovera, D. & Lucido, P. (1988). **Principles of teaching and instructional technology**. Quezon City: Katha Publishing Co., Inc.
- Villamin, A., Diaz, L., Talens, B., Santos, N. (2001). **Gateways and skyways to developmental reading**. Quezon City: Katha Publishing Co., Inc.
- Wittrock, M. & Baker, E. (1991). **Testing and cognition**. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Yeh, H.T. (2010). Towards evidence of visual literacy: assessing pre-service teachers' perception of instructional visuals. **Journal of Visual Literacy**, 29 (2), 183-197.

The Application of Restorative Justice in the City of Dasmariñas, Cavite, Philippines: A Developing Response to Crime Prevention

Aileen D. Ybañez¹,

Shelley Anne M. Masagca²,

Mark Jay H. Masagca³

Abstract

This study sought to determine how restorative justice was applied by the barangays in the City of Dasmariñas in the Province of Cavite as a response to crime prevention. Specifically, it sought to (1) determine the restorative justice processes implemented in the various barangays of the City of Dasmariñas, (2) determine the outcomes of the restorative justice processes in relation to the peace and order in the barangays, and (3) propose a restorative justice program for the barangay level. The restorative justice framework provided by Van Ness and Strong (2015) served as the foundation of this study. This study used descriptive research through the survey method in gathering data. Participants were 68 barangay captains out of 75 barangays in the city. Most of the respondents were males and many were between 40 to 60 years old. Results showed that the inclusion process and encounter procedures were always implemented in the barangay level. The outcomes in relation to reintegration process were always observed, and the results of the process of making amends were often observed. Findings revealed that the concept of restorative justice was partly implemented in the city and the process of building accountable and responsible constituents was still in the development stage. To address this concern, a three-year comprehensive restorative justice program was proposed.

Keywords: Restorative justice, Peace and order, Barangay justice system, Mediation process, Crime prevention

Introduction

Restorative justice has emerged as a new pattern of thinking in response to the dissatisfaction with modern criminal justice especially in the Western world. It is a shift in responsibility for addressing crime (Gavrielides, 2019). Traditionally, punitive justice was dominant in the criminal justice system. However, it was found that punishment, for instance, incarceration, has little effect on the offenders' behavioral changes, and relatively few initiatives helped to heal crime victims (Armour & Umbreit, 2018). On the other hand, restorative justice humanizes justice, bringing victims and offenders together where victims receive explanation and reparation, and offenders become accountable to the victim and community (Umbreit, 1998 as cited in Naude, 2006). It is a promising response as it acknowledges the interpersonal

¹⁻³School of Criminology, Emilio Aguinaldo College-Cavite Dasmariñas City, Cavite

nature of the crime. Through mediated dialogues between the victim and offender, the negative energy or pain from the harm done is channeled to the offenders bringing positive energy or healing, and offenders use that pain “to give back to the victims through remorse -driven responses and behaviors.” However, it should be clear that restorative justice practices complement rather than replace the existing criminal justice system.

Restorative justice is not a new concept in criminal justice. This victim -centered response has been evident in ancient Arab, Greek, Roman, and Asian civilizations, which required compensation for the victims of crime. It was also dominant in indigenous communities in South Africa, Australia, New Zealand, and Canada. In 1974, Western countries re-discovered restorative justice, refocusing on the rights and needs of crime victims. By the end of the 1990, most Western countries had embraced restorative justice programs and made legislative provisions for restorative justice (Naude, 2006).

Restorative processes possess values and follow principles for it to maintain their restorative nature. Values such as the inclusion of affected parties, encounter programs, making amends and reintegration of offenders into the community all contribute to a comprehensive restorative practice (Van Ness & Strong, 2018). Restorative justice is applicable in the barangays, courts, schools, and religious organizations (Garcia, 2019). However, this study will be focusing on restorative justice in the barangays taking into consideration the application of restorative values in the barangay justice system.

There is lacking evidence of the application of restorative justice in the local setting. Also, a review of foreign literature shows that the majority of the studies focused on the experiences of the victims and offenders. The need for studies obtaining the point of view of the government leaders and facilitators was strongly suggested as these entities are equally important in implementing and evaluating restorative justice programmes (UNODC, 2016).

In the Philippines, restorative justice was reflected in the role of the Katarungang Pambarangay or the Barangay Justice System, which manages community and family conflicts and disputes within its scope. The present study examined the restorative processes and outcomes of the Barangay justice system in the City of Dasmariñas, Cavite in addressing crimes and conflicts. A restorative justice program was developed to address peace and order in the barangays (villages).

Objectives of the Study

The study aimed to determine how restorative justice was applied by the barangays (villages) in the City of Dasmariñas in the Province of Cavite as a response to crime prevention. Specifically, this study sought to:

1. determine the restorative justice processes implemented in the various barangays (villages) of the City of Dasmariñas;
2. assess the outcomes of the restorative justice processes in relation to the peace and order in the barangays (villages); and,
3. propose a restorative justice program for the barangay level.

Theoretical Framework

This study was based on the restorative justice theory authored by Van Ness and Strong (2015). According to the authors, restorative justice emphasized repairing the harm caused or revealed by criminal behavior and is best accomplished through cooperative processes that include all stakeholders (i.e. victim, offender and affected communities including the families of victims and offenders).

Restorative processes and practices reflect certain values for it to maintain being restorative rather than destructive. Braithwaite (2002) claimed that restorative justice is founded by core values of “healing rather than hurting, moral learning, community caring, respectful dialogue, forgiveness, responsibility, apology and making amends” (p.11). Van Ness and Strong (2015) identified corner post values that should influence restorative justice programs and processes such as:

- (a) inclusion, which engages all affected parties in the restorative processes in response to crime,
- (b) encounter, which gives all affected parties the opportunity to meet in a safe environment to discuss the offense, harms and courses of action,
- (c) amends, which encourages offenders to take responsibility to repair the harm to the extent possible. An offender can make amends through apology, changed behavior, restitution and generosity;
- (d) reintegration, which gives parties the means and opportunities to rejoin and contribute to their communities.

In the present study, the role of the barangay government in crime prevention and participation in restorative justice was scrutinized. The application of restorative justice in the Barangay justice system was analyzed using the corner post values suggested by Van Ness and Strong (2015). As shown in Figure 1, this study examined the current practices of inclusion and encounter to provide insight on the restorative justice approaches implemented in the barangays (villages). The current practices on making amends and reintegration gave insights on their restorative justice outcomes. Altogether, the combination of best practices in both restorative justice processes and outcomes translated into a restorative justice program applicable to the barangays (villages).

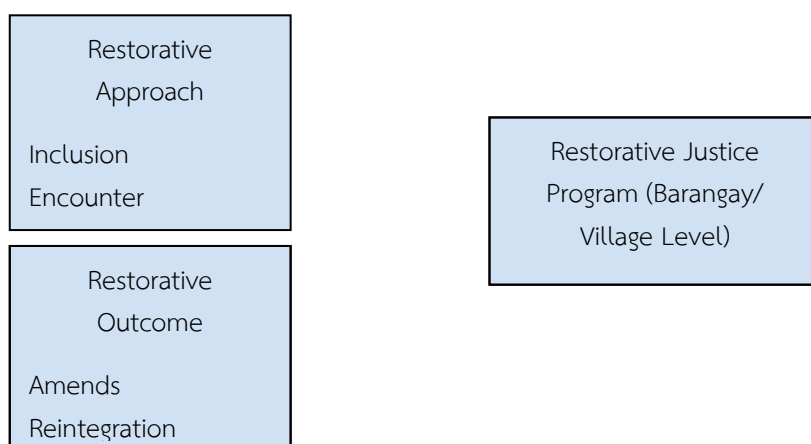

Figure 1. Paradigm of the Study

Scope and Limitations

This study focused mainly on determining the restorative justice processes and restorative outcomes of the Barangay justice system in the City of Dasmariñas, Province of Cavite, Philippines as the basis for designing a restorative justice program applicable for the barangays (villages). The City of Dasmariñas was chosen as the research locale due to the record of having the highest number of crimes incidents in Cavite in the year 2015 according to the Cavite Socio-economic and Physical Profile 2015.

Review of Related Literature

Restorative justice practices

The implementation of restorative justice in countries follows a set of standards. The UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, Canada approved a resolution to encourage countries, including the Philippines, to adopt the Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters. In 2002, this resolution was adopted by the Economic and Social Council of the UN Organization, which has become the standard in the field of mediation and restorative justice (Skelton, 2019). Since these standards are not country-specific, individual countries may set more detailed standards such as legislation or codes of conduct. However, it is more favorable to use a value-infused approach than to have a set of inflexible procedural rules, which may be more harmful as it defeats the purpose of what restorative justice aims to achieve (Skelton, 2019).

Restorative justice processes can be applied in a variety of contexts at the formal or informal levels. Naude (2006) stated that at a formal level, restorative justice can be applied during the pre-trial process, during the pre-sentencing process as part of a condition for a sentence, or in pre-release programmes. At the informal level, it can be applied to resolve corporate conflicts and disputes and community conflicts, such as bullying in schools, neighborhood conflicts, and family conflicts (alternative dispute resolution) (Naude, 2006).

The role of the restorative justice practitioners/facilitators can either hinder or contribute to the success of restorative justice. For instance, Chinese facilitators are more successful when they pay more attention to engaging participants in the mediation process with culture-specific skills such as “building trust, respecting family values, balancing power, and ultimately aiming to restore relationships” (Wong & Lui, 2019). The Basic Principles require that facilitators receive training and should have an understanding of the local culture and communities (UNODC, 2016). Also, victims wish for facilitators they know or trust, those who will not approach them as commodities through a sales pitch (Gavrielides, 2019). The UNODC (2016) enumerated the basic skills required of facilitators such as the ability to create a safe environment for parties, communication skills, active listening skills, the ability to manage and help people deal with emotional intensity, ability to help parties say and hear different things, ability to balance the interest/power of participants and ability to express support and empathy. It is therefore imperative that countries develop standards/protocols and ethical guidelines for restorative justice facilitators which deal with aspects such

as the “training and education of practitioners, the handling of the restorative justice process, victim and offender safety, victim and offender choice, the importance of impartiality and neutrality of the facilitator, confidentiality and the exchange of information, professional advice, how to avoid manipulative or intimidating negotiating techniques, informed negotiations and/or dialogue, costs, and fees, advertising, relationship with other professionals, media policy, facilitating when different cultural and racial groups are involved, screening of cases, follow-up procedures and quality control through program evaluation” (Naude, 2006).

Research and Restorative justice

International evaluations of restorative justice utilized five success indicators namely, rates of participation, the nature and extent of engagement, participant satisfaction, restoration, and the impact on recidivism rates (Doak and O’Mahoney, 2019).

The willingness to participate and the underlying reasons for participation give useful insight into how victims and offenders perceive restorative justice. Victims spotted to participate in restorative justice to bring closure, to have their say and explain the impact of the offenders’ actions, and to ask the offender questions. The majority of offenders opted for restorative justice in order to give the victim the opportunity to ask questions, to have their say and explain their actions, demonstrate that they are working to stop offending and offer an apology or compensation (Gavrielides, 2019). There are also instances when victims or offenders do not participate in restorative justice for reasons such as the offense appears negligible or it had a traumatizing effect on the victim (Hartmann, 2019), and the lack of desire to meet the victim or offender (Gavrielides, 2019).

The application of restorative justice showed positive effects compared to contemporary criminal justice. A review of studies by Sherman and Strang (2007) as cited in Van Ness and Strong (2018) discovered that crime victims do better especially in dealing with post-traumatic stress and have a reduced desire to retaliate against their offenders. Offenders who received restorative justice commit fewer repeat crimes than offenders who do not, thereby leading to substantial crime reductions. Also, restorative justice increases the odds of an offender being brought to justice.

The majority of the evaluations conducted on restorative justice programmes have focused on the experiences of crime victims and offenders (UNODC, 2016). There has been less attention given to the views of the politicians and senior law enforcement and criminal justice personnel. Similarly, there is little focus on the role played by the facilitators in the success of restorative practices.

Barangay Justice System and restorative justice

It has been said that restorative justice models vary from country to country and area to area depending on local needs and customs (Naude, 2006). Examples of models or programmes are victim-offender mediation, community and family group conferencing, circle sentencing, and indigenous and customary forums (UNODC, 2016). The restorative programmes and processes adopted by countries vary depending on their circumstances such as limits in the existing legal framework, limited support from criminal justice officials, and cultural obstacles, among others. In the Philippines, the legal framework that reflects restorative

justice is Republic Act 9344 (Juvenile Justice and Welfare Act), Republic Act 10389 (An Act Institutionalizing Recognition as a Mode of Granting the Release of an Indigent Person in Custody as an Accused in a Criminal Case and for Other Purposes) and Republic Act 7160 (Local Government Code of 1991) which clarified the role of the Barangay Justice System.

The Barangay justice system (Katarungang Pambarangay) was created by Presidential Decree No. 1508 as amended by Republic Act No. 7160 (Local Government Code of 1991). These laws recognized the time-honored tradition of amicably settling disputes at the barangay level to promote speedy administration of justice and decongest court dockets. The Barangay justice system, consisting of the barangay captain and “peacekeeping committee,” provides an avenue to hear and mediate conflicts between residents, and reach an agreement, which is legally binding and recognized by the courts (UNODC, 2016). In a study of restorative justice in Kalinga Province, Garcia (2019) found that the barangay officials observed mediation, conciliation, and arbitration as restorative justice practices. The barangay court resolved light offenses such as violation of rules and ordinances, as well as crimes that do not fall under the jurisdiction of the Regional Trial Court such as public disturbances, oral defamation, non-payment of monetary obligations, less serious physical injuries, land disputes, unjust vexation, violations against women and their children, threat, malicious mischiefs, and scandals. As part of the resolution, the barangay court imposes penalties such as reprimand, warning or citation, or returning of the victim’s expenses in a reasonable amount of damage or injury. The equivalent payment of the crime committed was said to be favorable to the affected parties.

However, the studies of Parker (2004) and Golub (2003) mentioned in UNODC (2016) stressed that the Barangay Justice System has been criticized due to “unjust outcomes, gender bias, corruption, domination of the process by the local elite and political patronage.” Aside from training community leaders and Barangay justice advocates, there is a need to address the “structural problems at the root of corruption and the power imbalances that characterize these informal processes,” which hinders fair restorative justice outcomes.

Methodology

This study utilized the descriptive research design using the survey method in gathering data. The City of Dasmariñas, Cavite was selected as the locale of the study considering the high crime rates in 2015.

The study utilized the purposive sampling technique in selecting the respondents. The barangay (village) captains were chosen as respondents because they chaired the Lupon Tagapamaya, the implementing arm of the Barangay Justice system. The population of barangay captains in the City of Dasmariñas is 75. Using the Raosoft Sample size calculator, the ideal sample size is equivalent to 68 at 95% confidence level and 5% margin of error. The researchers intended to distribute the questionnaires to all the barangay captains, but according to the Association of Barangay Councils (ABC) Chairperson, there were seven (7) barangay captains who were not available due to health conditions and leave of absence. As a result, 68 Barangay Captains from the City of Dasmariñas, Cavite participated in this study.

Prior to the data gathering, the researchers submitted a written permission to the office of the mayor to conduct the study. Upon approval, the researchers coordinated with the ABC Chairperson for further discussion of the data gathering procedure. Survey questionnaires were administered to the Barangay Captains on the schedule and venue designated by the ABC Chair. The respondents were given the informed Consent form, which was discussed in a caucus to better understand how this study will become useful to the barangay justice system. After the survey administration, the accomplished questionnaires were collected, tallied, computed, and analyzed.

A researcher-made survey questionnaire with a 4-point Likert Scale was used to gather data about restorative justice processes and restorative justice outcomes in the barangays. It also included a checklist of community service programs and reintegration activities. Prior to its actual administration, questionnaire underwent validity review and was pretested among 10 first councilors of a selected barangay. Statistics showed that the questionnaire has an excellent internal consistency with a reliability score of Cronbach alpha .97.

Frequency and percentage distribution and Mean were used to analyze data. The mean scores for restorative justice processes and outcomes were interpreted as follows:

Interpretation		
Range of scores	Implementation of Restorative Processes	Outcomes of the Restorative Process
3.26 – 4.00	Always implemented	Always observed
2.60 – 3.25	Of ten implemented	Of ten observed
1.76 – 2.50	Sometimes implemented	Sometimes observed
1.00 – 1.75	Never implemented	Never observed

Ethical Consideration

The researchers assured the voluntary participation of the respondents in this study and provided them with sufficient information about taking part in this study. They also considered the confidentiality and anonymity of the respondents. The research was subjected to ethics review and was given clearance certification by the Institutional Ethics Review Board.

Results

Profile of the Respondents

Table 1 Age of the Respondents

Age	Frequency	Percentage
40-45	4	6%
46-50	12	18%
51-55	17	25%

Age	Frequency	Percentage
56-60	14	21%
61-65	7	10%
66-70	2	3%
Not indicated	12	18%
Total	68	100%

Table 1 showed that there was a considerable number of respondents with ages ranging from 46 to 60. Specifically, 25% were at the age bracket of 51-55, 21% under age bracket of 56-60 and 18% under the age bracket of 46-50. Only 6% are at the age bracket of 40-45 and the senior age of 61 and above.

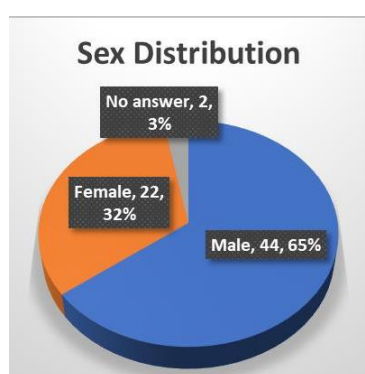

Figure 2. Sex of Respondents

Figure 2 showed that most of the respondents were males (65%) compared to females (32%).

Restorative Process Implemented in the Barangays in the City of Dasmariñas, Cavite

Table 2 Implementation of Inclusion Processes

Process	Mean	Interpretation
1. Victims' preference for the time, date, and place of the meeting is given the greatest weight.	3.00	Of ten implemented
2. Victims are fully informed about their rights and the nature of the restorative process.	3.53	Always implemented
3. Offenders are fully informed about their rights and the nature of the restorative process.	3.46	Always implemented
4. Parties who wish to observe the proceedings are allowed to do so.	2.84	Of ten implemented
5. Victims are given the opportunity to seek restitution in the proceedings.	3.50	Always implemented
6. There is an avenue for the victims to appeal when they disagree with the decision.	3.50	Always implemented

Process	Mean	Interpretation
7. Offenders are given the opportunity to speak about their case.	3.54	Always implemented
8. Community members affected by the offense are invited to speak on behalf of the community's interest.	3.29	Always implemented
9. Victims and offenders are given complete and accurate information about the alternatives they have for resolving the dispute.	3.62	Always implemented
10. Victims are given the opportunity to air their decision on the matter at hand.	3.41	Always implemented
Average	3.37	Always implemented

Table 2 showed the implementation of the inclusion process of restorative justice observed in the barangay (village) level with the aim of attaining an orderly community. Data revealed that overall, the inclusion of parties in the restorative processes were always implemented (3.37).

Among the processes that were always implemented, giving information to the victims and offenders on the alternative remedy to resolve them was given the highest priority without disregarding the issue at hand. This was followed by giving offenders the opportunity to speak about their cases. Under the restorative process, the victim was fully informed of their rights and was given the opportunity to disagree, appeal, and decide on their complaint, or to seek restitution in the proceedings either through service by the offender including compensation for damages or community service and restoration of any damage incurred. The barangay also ensured that the offenders were fully informed of their rights and the nature of the restorative process that is practiced to attain a peaceful resolution of the issue without disregarding the best interest of the community.

The two processes that obtained lower mean scores ("of ten implemented") were giving victims the preference to choose the time, date, and place of the meeting and allowing parties directly or indirectly affected to observe the proceedings as witnesses. According to the respondents, these were not given the highest priority because they needed to ensure that both sides will be present during the mediation process to ensure that there is a fair and appropriate resolution of the problem. Other parties were sometimes not encouraged to observe as this causes more problem and becomes the reason for the non-resolution of the case.

Table 3 Implementation of Encounter Procedures

Process	Mean	Interpretation
Victims meet with their offenders.	2.94	Of ten implemented
Victims and offenders are encouraged to tell their stories.	3.41	Always implemented
The meeting allows both parties to express their emotions (for example, anger, sorrow, fear).	3.38	Always implemented

Process	Mean	Interpretation
Both victims and offenders listen with understanding.	3.40	Always implemented
Responsible community members are involved in determining community service that is meaningful for both community and offender.	3.18	Of ten implemented
The meeting usually ends in an acceptable agreement to make things right.	3.56	Always implemented
Victim safety and dignity are diligently protected.	3.44	Always implemented
Offenders are given respect and are not dehumanized or threatened.	3.46	Always implemented
Average	3.35	Always implemented

Table 3 showed the implementation of the encounter procedures of restorative justice observed at the barangay (village) level with the aim of giving the affected parties the opportunity to meet in a safe environment to discuss the offense, harm, and courses of action to be taken.

Among the procedures mentioned in the above table, most the barangays usually ended the mediation positively by coming to terms with an acceptable condition agreeable to the aggrieved party. This is in consideration that the impact of the decision will not dehumanize or threaten the well-being of the offenders.

The mediation also ensured that the safety and dignity of the victims will be protected through the execution of the written agreement explicitly stating that all matters discussed pertaining to the case will be treated with confidentiality. The said agreement was signed by both parties and witnessed by the mediation council.

In the proceedings, the victims and offenders were given the opportunity to hear their side, narrate what happened, and explain the causes of any misunderstanding. They were advised to listen and try to understand each side from a more mature perspective. They were also made to understand that emotions which include anger, sorrow and fear are part of the natural reaction of any individual who was a victim of any incident.

The process of involving the community members to determine the community service or any other meaningful activities was least among the procedures which is expected because, in Table 2, it was shown that the barangay limited the parties who can observe the proceedings.

Outcomes of the Restorative Process implemented in the Barangay

Table 4 Outcomes in Relation to Making Amends

Outcome	Mean	Interpretation
The offender offers a written or oral apology to the victim.	3.13	Often observed
Offender chooses to pay back their victim, whether financial or non-financial.	3.02	Often observed
The offender engages in community service.	3.15	Often observed
Average	3.10	Often observed

Table 4 showed the outcomes in relation to making amends as part of the restorative justice process observed at the barangay (village) level. Amends aim to encourage offenders to take responsibility to repair the harm to the extent possible. This includes the values of confession, repentance, forgiveness, and leniency. Data revealed that good results from making amends are often observed (3.10).

Table 4 showed that the offender accepted his wrongdoings and in return, repaid this through community service and offers both written and spoken apology to the victim. The offender also accepted to pay back the victim in either financial or non-financial means depending on the capability of the offender.

Table 5 Outcomes in Relation to Reintegration Process

Process	Mean	Interpretation
Parties show respect to each other.	3.44	Always observed
Parties are given the material, moral and spiritual assistance they need.	3.29	Always observed
Parties are protected and kept safe.	3.52	Always observed
Community members embrace the victims as part of the community.	3.29	Always observed
Community members embrace the offenders as part of the community.	3.17	Often observed
Community members assist the victims to cope with the painful experiences.	3.21	Often observed
Community members assist in the reformation of the offenders.	3.08	Often observed
Average	3.29	Always observed

Table 5 showed the outcomes of the reintegration processes implemented at the barangay (village) level with the aim of giving parties the means and opportunities to be active members of the community. Data revealed that the good outcomes of the reintegration process were always observed (3.29).

Table 5 showed a kind of program that will protect both victims and offenders from the discrimination of the other members of the community by giving them the respect they deserve. This was augmented through the incorporation of moral and spiritual programs that boost their sense of dignity. The barangays (villages) also extended material assistance needed to sustain the transformation to becoming a more responsible citizen.

However, though the barangays implemented programs that will assist the victims to cope with painful experiences, encourage community members to embrace them as part of the community, and assist them in the process of change, these were not consistently observed in general.

Table 6 Community service programs adopted in the barangays (villages)

Community Service	Frequency	Percentage
Helping in dealing with street children	26	38%
Cleaning downtown area	23	34%
Tree planting	19	28%

Community Service	Frequency	Percentage
Cleaning of esteros	25	37%
Repair of streets	20	29%
Peer counseling	22	32%
Assisting handicapped	22	32%
Barangay Ronda	21	31%
Giving testimony to the youth	19	28%
Others	6	9%

Table 6 showed that among the commonly adopted community service programs, the top three (3) programs that were implemented at the barangay level for the offenders are helping in dealing with street children, cleaning esteros, and cleaning the downtown area. This may be attributed to the prioritization made by the government regarding the campaign on the welfare of women and children. The conduct of peer counseling and assisting the handicapped were not the priorities since according to the respondents, most of the barangays did not have the capability to implement the program due to lack of qualified experts who will oversee the implementation. Barangay Ronda was also not an option to many as this may compromise the safety of the parties involved considering the COVID-19 pandemic. Seldom adopted were repairing of streets as this requires skills; tree planting requires available spaces which sometimes are not possible since the City of Dasmariñas is already highly populated and government-owned lands were limited. Giving testimony to the youth was also seldom adopted since other programs were not consistently implemented and this may not be to the advantage of the audience.

Table 7 Reintegration Programs adopted in the barangays (villages)

Reintegration Program	Frequency	Percentage
Counseling (whether individual, group or family)	20	29%
Attendance to trainings, seminars and lectures	20	29%
Participation in education, vocation or life skills program	17	25%
Group Therapy Session	10	15%
Spiritual development session/faith-based session	16	24%
Submission to psychological/psychiatric assessment	10	15%

The reintegration process gives both parties the means and opportunities to be active members of the community. Table 7 showed that the reintegration process was not given focus as the result shows the very low adoption of the different suggested reintegration programs. Only 29% of the barangays implemented the counseling activities and attendance to training, seminars, and lectures. Another situation was the lack of implementation with regard to the development of the parties that may give sustainable

impact on the changes of a person like education, vocation or life-skills program. Spiritual development was also not consistently encouraged. Another important area that might help to understand both parties were the psychological and psychiatric assessment, however, this was least considered due to the unavailability of free services, including group therapy session.

Discussion

Restorative justice practices as applied in the Criminal Justice System have been based on the premise that crime is a violation of people and of international relationships and therefore it is important to be remedied (Maryfield, Przybylski & Myrent, 2020). To be fully accountable, offenders need to acknowledge their blunders and take responsibility to restore the self -dignity and orderliness of society.

The inclusion process involved the determination of the willingness of the victims to participate in the conference, making them understand their role, and informing them of their rights and the process that they will undertake. Victims must clearly understand that the end objective of the process is to have a peaceful resolution of the problem.

The above findings on the implementation of the inclusion process were always implemented and encounter procedures of restorative justice were always observed in the barangay (village). These demonstrated that the attainment of peaceful resolutions among constituents was given importance and was considered as a best solution in attaining peace and order in the barangay or village.

Further, the outcomes in relation to the reintegration process were always observed and making amends was often observed, which are indications that the barangay was integrated in the process and worked toward the realization of the city's peace and order. However, community service programs and reintegration process needed to be given more focus to make the actors more responsible and thereby realize the long-term solutions to the peace and order problem.

The mediator was usually a member of the barangay council. It would be an advantage if an invitation to responsible non-partisan members of the community will be included in the procedure as this will balance the views of both the victim and the offender.

Each actor was informed of the step-by-step process of the caucus and reminded of their respective responsibility to listen and respect the opinion of the actors present.

Considering these principles, the study revealed that the barangays followed the Inclusion process. The average mean is 3.37 interpreted as Always Implemented. However, it is observed that its difference from often Implemented is only 0.11 points. This conveys that though the 68 barangays are all located in the City of Dasmarinas, the implementation of the process varies. There were some who consistently follow the process while others chose only those that are easy and applicable and what they think will give the best result.

The encounter procedure is critical as this stage included the expressions of the victim's emotions, fear, anguish, and dehumanized feelings due to the offense or blunder made by the offender. The role of

the mediator is not only to listen but to observe every action of the victim and offender and ensure that alternative measure is in place in case failure of proceedings become evident.

Safety of all parties is a primordial concern; proceedings may be suspended, and rescheduling is an alternative, in case the environment is becoming hostile. On the other hand, a peaceful meeting will give the offender the chance to explain his side, admit the offense, and accept accountability. This is also a good venue to make amends and ask for forgiveness from the victim including a discussion of the compensation for the damages incurred.

The reintegration process is a way to meet the end goal of restoring peace between the victim and offender and will reflect in the community. Parties involved in the mediation process are expected to respect each other. The process of healing includes continuous moral and spiritual assistance from the community members.

It is evident that all processes and procedures of restorative justice were observed and followed, as a result, an agreement between parties was attained. However, the supposed outcome of the program, which is to develop a responsible constituent and build a strong community were not materialized. They seldom implemented the earlier mentioned community service programs which will make the offender and the victim realize the depth of their accountability. Most of the challenges encountered by the barangay s were the non-availability of a pool of experts who will study the problem in the interrelationship of people and environment, lack of concern of some community members evident in their low participation in the proceedings, and absence of provision of other services to support the implementation of the community service program.

Conclusion

The results of the study suggested that the concept of restorative justice process was partly implemented in the City of Dasmariñas and the process of building accountable and responsible constituents was still in the development stage. The peace and order in the barangays could be improved if the full implementation of the restorative justice program will be adopted.

Recommendations

Based on the results of the study, the following recommendations are suggested in order to realize the full benefits of the restorative justice program.

1. For the barangay cap tains to review the existing restorative programs and share their best practices that can be adopted by many barangays.
2. Develop a Three-Year Comprehensive Restorative Justice Program applicable to the type and characteristics of the community.
3. Implement the Three-Year Comprehensive Restorative Justice Program.

References

- Armour, M. & Umbreit, M. (2018). **Violence, restorative justice & forgiveness: Dyadic forgiveness and energy shifts in restorative justice dialogue**. USA: Jessica Kingsley Publishers. Retrieved May 12, 2021, from Z-Library database.
- Basic Principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters. Retrieved May 10, 2021, www.un.org.
- Braithwaite, J. (2002). **Restorative justice and responsive regulation**. USA: Oxford University Press. Retrieved May 10, 2021, Z-Library database.
- Cavite socio-economic and physical profile. (2015). Retrieved May 12, 2021, from <https://cavite.gov.ph>.
- Doak, J. & O'Mahony, D. (2019). **Evaluating the success of restorative justice conferencing**. In Routledge international handbook of restorative justice. USA: Routledge. Retrieved May 12, 2021, Z-Library database.
- Garcia, M.A. (2019). Restorative Justice in Action: Kalinga Experience. **IJRDO Journal of Social Science and Humanities Research**, 4(7), 291-325. Retrieved May 08, 2021, from <https://ijrdo.org>.
- Gavrielides, T. (2019). **Victims and offenders' perceptions and experiences of restorative justice: the evidence from London, UK**. In Routledge international handbook of restorative justice. Retrieved May 12, 2021, Z-Library database.
- Hartmann, A. (2019). **Victims and restorative justice**. In Routledge international handbook of restorative justice. USA: Routledge. Retrieved May 12, 2021, Z-Library database.
- Maryfield, B., Przybylski, M.S. & Myrent, M. (2020). **Research on restorative justice practices**. Retrieved 17 May 2022, from https://www.jrsa.org/pubs/factsheets/jrsa-research-brief-restorative-justice.pdf?fbclid=IwAR0wZ-HyTXagcLDblbGX5Mwelqx4mAi-UDG6EAifbqp0mC0v3_2L2V-S66k.
- Naude, B. (2006). An alternative perspective of restorative justice practices and research outcomes. **University of the Free State: Journal of Juridical Science**, 101-120. Retrieved May 12, 2021, from ProQuest database.
- Philippines-Canada Local Government Support Program (2004). **Katarungang pambarangay: A handbook**. Retrieved May 13, 2021, from <https://region5.dilg.gov.ph>.
- Skelton, A. (2019). **Human rights and restorative justice**. In Routledge international handbook of restorative justice. USA: Routledge. Retrieved May 09, 2021, Z-Library database.
- United Nations Office of Drug and Crime (2016). **Handbook on restorative justice programs**. Retrieved May 09, 2021, <https://www.unodc.org>.
- Van Ness, D.W. & Strong, K.H. (2015). **Restoring justice: An introduction to restorative justice 5th ed**. USA: Elsevier Inc. Retrieved May 10, 2021, Z-Library database.
- Wong, D.S.W. & Lui, W.C.Y. (2019). **Restoring justice in Chinese communities**. In Routledge international handbook of restorative justice. USA: Routledge. Retrieved May 12, 2021, Z-Library database.